

Epistolarum d. Hieronymi Stridonensis decas prima

<https://hdl.handle.net/1874/422582>

EPISTOLARVM
D. HIERONYMI
STRIDONENSIS
DECAS PRIMA

*Cum à mendis plurimis repurgata, tum per eruditissimos
scholijs illustrata: studio & opera doctissimi viri
D. HENRICI GRAVIL.*

In quo quid præterea præstitum sit, partim
dedicatoria epistola, partim præfa-
tiuncula ad Lectorem fu-
sus indicat.

QVIBVS OMNIBVS
Capitarerum duplici elencho comprehensa,
subiecimus.

SCRVTA

MINI.

ANTVERPIÆ,
Ex officina Gulielmi Silvij, typographi
Regij. M. D. LXVIII.

HIERONYMI
AD LECTOREM.

PRIMAM hanc D. Hieronymi
ex castigatione Domini Henrici à Grauia Epistolarum decade
prælo, vt excuderetur, commisi-
furi, opportune ad modum sumus ex-
Mariano Victorio Reatino diligenter ca-
stigatum, nuper Romæ impressum nacti.
Ex eo quæ huic castigationi accesserunt,
margini præfixa stellula (vt studiosus Lector,
quid cui acceptum ferat, possit cognoscere)
adiiecimus. Quibus vero crux prænotata,
eo diuersa lectio, studio & diligentia
D. Henrici à Grauia obseruata. Liberum
cuique suum, Lectori, quamvis in locis
velit sequi lectionem, relinquimus
arbitrium.

ORNATA

IN VINDOBONA
Gulielm. Schönermayer
Reg. M. D. CC. LXXV.

ORNATISSIMO

ATQVE ERVDITISSIMO

VIRO, D. HENRICO RVSSCIO,

ORDINIS MILITIAE HIEROSOLYMITANÆ,

& Mandatori in Iugen, Christianæ religio-
nis fautori præcipuo, F. Iohannes

Antonianus: s. d.

VMMVS ille Atheniensium ora-
tor. Ornatif. Domine, ac facile Prin-
ceps omniū Demosthenes, interro-
gatus, quid homo simile Deo habe-
ret: Respondit: τὸ εὐεργετεῖν καὶ ἀληθεύειν. Et re-
tē quidē. Οὐδεν γὰρ οὕτως, ὡς τὸ εὖ ποιεῖν ἀν-
θρώπος ἔχει θεῶν κἀν ὁμειν μείζω, ὁ δὲ ἐλαττω εὐεργα-
στῆ, ἐκάλτερος ὄμειν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν. Hoc
ipsum omnes licet nouerint vrbes: ex barbaris
regionibus vno (quod aiunt) ore conclament
gentes: in hoc tam discors turba consentiat: at-
tamē ὁρῶμεν πολλὰς τῶν ἀνθρώπων μελίστας εὐερ-
γίας καθάπαρ ἀνδραπόδων οὕτως ὑπερορῶντας
τῶν εὐεργετιστῶν ἀνδρῶν, καὶ τὰς ὀφρὺς ἀνασπῶντων κα-
τὰ τῶν, ita ut nulla fere gens, ne dicam ciuitas,
in terris vnquam fuerit, quam ingratiitudinis
nefandum vitium non foede commaculārit. Vnū
ex plurimis, qua passim occurrunt, detestān-
dis exemplis, subiiciam. Athena omnium ciui-
tatum poterant videri clarissimæ, nisi tanta,
tamq̄ foeda ingratiitudinis in viros excellentif-
simos

EPISTOLA

simos extarent vestigia. Quae enim poterat
 maior esse ingratitude: quam Miltiadem ge-
 neris antiquitate, gloria maiorū, sua modestia,
 vnum omnium maxime clarissimū, Apollinis
 Delphici oraculo, aduersus Chersonnesum Im-
 peratorem designatum, tam indignis excipere
 modis? Nam postquam Chersonnesum breui
 temporis spacio deuicisset, Cycladas insulas nō
 minori felicitate Atheniensium Imperio subie-
 cisset, trecenta Persarū milia Marathone pro-
 strasset, prodicionis falso accusatus, quod cum
 Parū expugnare potuisset, à Rege muneribus
 corruptus, infectis rebus à pugna discessisset: ca-
 pitis damnatus est. Per fratrem autem Diago-
 ram, qui tunc temporis causam eius agebat (nā
 ipse ob vulnera, quae in oppugnanda Paro ac-
 ceperat verba pro se facere non poterat) capitis
 absolutus: quinquaginta talentis nihilominus
 multatus est. Quae cum soluere non posset, in
 vinculis mori coactus, nec corpus prius sepul-
 turae traditum, quam Cimon filius eius, & ipse
 postea Dux strenuus futurus, iisdem vincu-
 lis se constringendum traderet. Liberet hic, si
 epistolaris angustia pateretur, Socratē, Thestā,
 Solonem, Aristidem, Lycurgum, Furium Ca-
 millum, Scipiones, atq; eiusdem classis viros
 quamplurimos referre, qui ut ad vnum omnes
 ingrati patriam experti, ita vetus Adagiū
 verissimum senserunt: quod, Penes quos ingēs
 doctus

D E D I C A T O R I A .

doctrina est, apud eosdē ingentia etiam vitia
 aequae ac virtutes inueniantur. Quāto felicior
 Persarū Resp. Siquidē non solum adulta et a-
 tis viri apud eos, ἀλλὰ καὶ οἱ παῖδες δικάζοντες
 οὐκ ἦμισα ἀχαρίστια, καὶ ὅν ἂν γνώσι δωάμενον μὲν
 χάριν ἀποδιδόναι, μὴ ἀποδιδόντα δὲ κοδάζουσι
 ἴσχυρός οἶονται γὰρ τὸς ἀχαρίστους, καὶ πρὶ θεῶν
 ἂν μάλιστα ἀμελῶς ἔχειν, καὶ περὶ γονέας, καὶ πρὶ πατρί-
 δα, καὶ φίλους, tantus gratitudinis amor. Et meo
 quidē iudicio, ut animo grato nihil honestius,
 nihil praeſtātius: ita ingrato nihil turpius, nihil
 detestabilius: Siquidē dixeris maledicta cun-
 cta, cum ingratum hominem dixeris. Ut ergo
 hoc vitium longē à me (si quod aliud) alienis-
 simum demonstrarem, Digniss. D. literarium
 hoc munusculum, Hieronymiarū (inquam) Epi-
 stolarum Decadē primam, pro tuis in me be-
 neficiis, haud vulgaribus, collatis, tibi consecra-
 re, et dedicare volui, idq; ob authoris dignitatē
 summam, doctrinam sublimem, eloquentiam
 vix imitabilem, sanctimoniam singularem. Et
 sane, quantum ad Hieronymi commendationē
 attinet, tātae semper fuit apud doctissimos quos-
 que existimationis, & authoritatis, ut à nemi-
 ne hactenus pro dignitate, dignis sit encomijs
 celebratus. Nullum doctrinae genus est, nulla
 disciplina, in qua ipse absolute non sit versatus,
 & ita versatus, ut in vnaquaque sola sudasse
 videatur. Quis Grammaticorū laboriosos ca-

EPISTOLA

nones, Dialecticorum argutias, Physicorum ar-
 cana, Rhetorum flosculos, Poëtarum fabulas,
 Historiographorum narrationes, Geographarum
 dimensionationes, ita excussit, peruestigauit?
 Quis unquam, quicquid eruditionis olim ab
 egregijs authoribus repertum, ac traditum fuit
 tam absolute perceptum, cognitumq; habuit?
 His iam accedit quod omnem Hebraici sermo-
 nis (Attici enim longe peritissimus fuit) diffi-
 cultatē improbo labore superarit: & peregrina
 lingua, non solum exactam cognitionem, sed et
 vernaculum stridorem effecutus sit. Quin et
 linguam Chaldaicam Hebraeae finitimam dicitur
 et, nullam aliam ob causam, quam ut Esdras,
 Tobiam, Job, Danielem, Chaldaico quidem ser-
 mone, quantumuis characteribus Hebraicis
 descriptos, in latinū verteret eloquium. Si na-
 turae felicitatem examines: quid ingenio eius
 viuacius? quid acrius? quid ardentius? Si indu-
 striam: quis tantum librorum euoluit aut scri-
 psit? Quis aequae sudauit in omni doctrinae gene-
 re? Si eloquentiam: nullus est inter scriptores
 Christianae religionis, quem huic iure confra-
 toria, eximia doctrina atq; scientia viros ha-
 buerit, qui ne Ciceronis quidem tempore, inter
 postremos constituendi fuissent. Verum hic no-
 stis, ut vno verbo dicā: ita omnem cyclopediā
 absoluit, ut in vno miremur *οὐδ' ἴστω* (iuxta
 prouer-

DEDICATORIA.

proverbium) quod in alijs predicamus per par-
tes. De morum sanctitate tacere prestat, quam
pauca dicere. Quis enim non admiretur ma-
gnopere in horridis ac vastissimis Chalcidis,
Syriae, Nitriac² solitudinibus ob iuueniles erro-
res penitentiam? Quem non mouerent in te-
nero corpusculo ieiunia, vigilia, chamaeunia, o-
rationes, lachryma, gemitus, suspiria, crebra pe-
toris tonsiones, studiorum sanctissimi labores,
deniq² imaginatio terribilis tuba, qua nos A-
postolus ad reddendam vite rationem euocan-
dos asserit, semper auribus eius, siue ederet, siue
biberet, ut ipse testatur, insonatis, surgite mor-
tui: venite ad iudiciū! Mirabile dictu. Tantis
fama & nominis hac sibi conciliarunt, ut ad
specum Bethlehemicum ex ultimis terrar regio-
nibus, haud secus, atq² ad publicū totius Chri-
stiani orbis concurreretur oraculum. Habuit
illa etas celebrandum omnibus seculis miracu-
lum, ut augustam illam mandram, recens iam
nati Saluatoris hospitium ingressi, aliud ibi-
dem quererent, & quos ad sui contemplationē
domus illa panis (sic enim Beth-lehem inter-
pretatur) non traxit, vnus hominis fama per-
duxit. Promerebatur hic vnus, ob dotes exi-
mias, qui incorruptissimus seruaretur: verum
tempus edax rerum, atq² inuidiosa vetustas bo-
nam vigiliarum eius partem consumpservunt.
Quod reliquum est, illiteratorū vitio scripto-
rum

rum, ita multis locis deprauatum, ut si ipse
 Hieronymus, ex cāpis illis Elysijs redisset, non
 erat scripta sua cogniturus. Correxerit D. Eras-
 mus in ijs multa, & ita correxit, ut que hactē-
 nus sepulta situ et tenebris obducta, integrare-
 disse videantur: attamen quia nihil tam om-
 nibus numeris est absolutum, quin tēpore fieri
 possit maius & melius: & ut Socrates in Pla-
 tonis Cratylo ait: ὅτι χαλεπὰ τὰ καλὰ: post illa
 D. Henricus Grauius, nostrī Cænobij, dum vi-
 ueret Prior dignissimus, non solum in bonis li-
 teris pulchrè versatus, sed etiā trium linguarū
 lōgè peritissimus, elegātes, ac propè innumeras
 in Hieronymi Epistolas scripsit castigationes,
 que adhuc apud me extāt. Sūmo itaq; iure gra-
 tulandum Hieronymo, qui tot vulneribus, que
 illi negligentia imperitorū scribarum incusse-
 rat, studio huius viri sanatus sit. His adiectioni-
 bus eiusdem Grauij obseruationes, seu annotationes
 quas horis subcisiuis in Epistolas Hieronymi
 conscripsit, non quidem eo consilio, ut annotationi-
 arte Grammatices, atq; Rhetorices inuentati
 consuleret, cum id per Erasmus magna cum
 diligentia factum esset: sed rerum solum origi-
 nes fontesq; demonstraret, Hieronymum Hie-
 ronymo conferret, consonas sententias in unum
 quasi fasciculum congereret, ut doceret, nō mo-
 do quid ipse Hieronymus scripsisset, aut unde,
 sed quanta venustate, quanto lepore, eandem
 sermoni

DEDICATORIA.

sermonis faciem, in aliam atq; aliam vertisset
 formam. Miraberis fortassis Digniss. D. no-
 uam hęc Epistolarum in Decades partitionē.
 Frag³ operapretium me facturum existimo, si
 eius hoc loco rationem reddam. Videbam ego
 Hieronymum in Epistolis suis nihil reliquisse
 intactum, & quicquid ad omnem vitę con-
 ditionem spectaret, summa cum verborum
 elegantia ab eo, sermonisq; venustate, ac grā-
 tia, traditum atque prescriptum: verum dole-
 bam, tam incomparabilem thesaurū in magnis
 illis, & pręgrandibus voluminibus latere, atq;
 a paucis, eo quod pretij magnitudo absterret
 emi, & a paucioribus euolui, quod ex vastis il-
 lis fontibus lectio incōmoda peteretur, & pro-
 lixitas fastidium adderet. Cępi igitur mecum
 cogitare, quonam medio fieri posset, ut uno nec
 nimium oneroso codice, non quidem omnes, sed
 aliquot selectę, quę maxime lectu dignę, ac ne-
 cessarię cognitu, comprehenderentur. Hęc me
 animo voluente, superuenit schola nostra Neo-
 magensis Gymnasiarcha Franciscus Byrsens,
 vir, ut pietate, ita et eruditione clarissimus, ve-
 nit inquam comitatus aliquot suis in docendi
 munere collegis, viris sane in literarū artiumq;
 bonarum studio multū versatis. Quibus cum
 meum consilium indicassem, ipsi me cohortari,
 excitare, impellere, ut Hieronymi Epistolas in
 aliquot classes, seu Decadas distinguerē, ac in-

uentuti praelegendas traderem, quo iunior etiam
 una cum eloquentia pietatem imbiberet. Haec
 enim utraq; si non in Epistolis Hieronymicis
 cumulatissime inueniretur, apud alium nemi-
 nem inueniri posse existimabant. Ad haec iam
 asserere non dubitabant futurum, ut hoc prou-
 cati exemplo, aliarum in vicinis ciuitatibus,
 Scholarum moderatores, easdem inuenturas
 legerent. Quid plura? Placuit mihi propositis
 eorum tam piis, arrisit conditio, postulatam
 acquieui. Non enim videbam, qua fronte ne-
 gare, quod multis utile futurum agnosceret.
 Huic ergo editioni cum Patronus quaereretur,
 tu mihi inter primos occurristi, cui hanc deca-
 dem ex more recepto ascriberem, traderem,
 atque dedicarem: idque potissimum hanc ob cau-
 sam, quod scirem te (si quem alium) maxime
 veterum Theologorum scriptis gaudere, dele-
 ctari, ac impendio rapi, amplissimis licet nego-
 tiorum fluctibus obrutus, qua studia tua, ma-
 iorem in modum remorantur. Quaeso enim uero,
 Digniss. D. liceat mihi hic aliquantulum tecum
 liberior loqui, ac in memoria reuocare, quae au-
 ribus à te hisce meis subinde audiui, cum fami-
 liariter de rebus studiisque nostris confabulare-
 mur. Quoties tu, cum Ampliss. D. Balianus, te
 in Mandatorem domui Augianae, quae aliquando
 amplissimis redditibus aucta, praefecisset, conque-
 stus es, te Musis, ac gratijs auulsam, & in pi-
 stinum

DEDICATORIA.

strinum quodammodo atq; labyrinthum conie-
 ctum? Quoties optasti ex vberissimis illis re-
 dituum obventionumq; (ut Iurecon sultorum
 verbo utar) copijs honestam aliquam in singu-
 los annos, pecunia summam, veluti stipendium,
 quo vno contentus famulo, in Academia ali-
 qua, reliquum vite transigere posses. Et iam
 dudum fecisses, nisi amicorum consilio, qui te
 ab hoc proposito dehortabantur (quorum me
 vnum libenter profiteor) acquiescere maluisses.
 Nolo hic commemorare, quanto favore, quan-
 ta beniuolentia, literarum studiosos prosequa-
 ris, quanta comitate allicias, liberalitate de-
 merearis, qui vel aliquo eruditionis gradu, aut
 saltem aliquo bonae spei titulo noti atque com-
 mendati essent. Prudens etiam ac sciens, hic
 taceo ingenij tui dexteritatem singularem, qua
 rebus dubijs grauioribusq; sic consulis, ut om-
 nes te colant, obuijsq; vlnis complectantur. Ve-
 rum his accuratius prosequendis, visum est
 impresentiarum supersedere, tum quod notio-
 ra sint, quam ut me illustratore egeant, tum
 quod de his alias, & forte magis in loco, à me
 dicetur, & ut arbitror apud alios rectius,
 quam apud te. Accipe igitur Digniss. D. pro
 singulari tua humanitate, tibi oblatam à me
 Epistolarum Hieronymi decadem primam,
 obnixè quantum possum rogans, ut amicis am-
 plexibus, aduersus Zoilorum, qui fere nihil non
 arcedere

EPIST. DEDICAT.

arrodere solent, morsus foueas, & in his Epistolis adhuc spirantem agnoscas, ac docentem obserues, quem in caelis cum Christo regnare studisq; piorum hominum, haud dubie fauentem, pie colis. Hunc oro, ut tua studia omnesq; conatus, suis precibus, in multos annos diuino numini commendet. Neomagi, anno salutis humanae. 1568. Mensis Martij 21.

ELENCHVS EPISTOLÆ

1. Ad Heliodorum, prima. De laude vite solitariae.
2. Ad Nepotianum. De vita clericorum & sacerdotum.
3. Ad Heliodorum, Secunda. Contiens Epitaphium Nepotiani.
4. Ad Rusticum. De viuendi forma.
5. Ad Florentium Prima.
6. Ad Florentium, Secunda.
7. Ad Latani. De institutione filiae.
8. Ad Demetriadem. De seruanda virginitate.
9. Ad Saluinam. De seruanda viduitate.
10. Ad Furiam. De viduitate seruanda.

ARGV.

ARGVMENTA (LECTOR)

EPISTOLARVM PRIMÆ HVIVS

decadis ordine, idg³, de industria, operi præponenda curauimus, vt Epitomen, summamq³ rerum, perinde ac in tabella pictores schenographici solēt

ARGVMENTVM EPISTO. I.

HIERONYMVS vt vitia lasciuientis ætatis heremi frangeret duritia, Syriam Chalcidis adijt, comitatus Heliodoro, Nepotiani auunculo. Caterum pœnitudine ductus vitæ solitariæ Heliodorus, ad suos remeauit. Qui exhortatoriam hanc scribit epistolam, affectibus plenam, qua conatur ad intermissum vitæ studium reuocare. Quo id facilius per-suadeat, proponit varia eorum qui in sæculo versantur pericula, varios hostes, insidias multas, vitæ solitariæ felicitatem, extremi iudicij terrorem. Lusit in hac epistola pro iuuenili ætate: & calentibus ad huc rhetorum studijs, quædam scholastico flore depinxit.

ARGVMEN. EPIST. II.

NEPOTIANVS, Heliodori ex sorore nepos, postulârat à Hieronymo, quomodo is qui derelictis sæculi negotijs, monachus, aut clericus coepetit esse, ne per abrupta vitiorum labatur, vitam institueret. Cui Hieronymus respondens, rectissimam viuendi formam præscribit. Et primum quidem expansionem in locum communem, deinde argumentationem aggreditur, proponens singula quæ æstimationi clericorum conducant, quæ minime. Elegans est epistola, digna sanè quæ sacerdotum manibus, per omnem vitæ spacium teratur. Citat Gratianus multa in decretis Patrum ex hac epistola.

HELIODORO ex Monacho iam Episcopo
 consolatoriam hanc super morte Nepotiani
 scribit epistolam, quam alias Epitaphium vocat.
 Expatiatur autem (quod Hieronymo frequens est)
 locum communem, & longe amenissimum, de morte
 per Christum deuicta. Deinde consolationem aggerit
 dicitur, ostendens quatenus Christiano in amicum
 morte dolendum sit, ne nimium indulgendo lamentationi
 is, verum religionis scopum, nimirum *in se ipso*
υδίας αποκειμένη κρηπίδοσιν amittat. Postremo
 breuitate huius vitæ ostensa ac temporum calamitate,
 ad morum correctionem hortatur.

RVSTICO Narbonensi, monacho, adolefcenti
 docto, viuendi institutum prescribit Hieronymus,
 demonstrans vitam cenobiticam, monasticam
 stica aut solitaria, multo tutiorem. Stomachatur
 hic in eos qui sub pretextu monachi, lucra sectantur
 & commoda. Rursum more suo, a loco inquit conueni
 muni, de periculis, quibus hæc vita obnoxia est. Do
 cta est epistola & eloquens, utpote ad doctum iuue
 nem scripta. Multa etiam ex hac in Patrum decretis
 citantur. Profuerit autem hic annotasse, cenobiticam
 vitam & professionem, non esse inuentum diabolum,
 sed institutum sanctum, vetustissimumque.

FLORENTIVM, ob summam in Christi pro
 peres munificentiam, collaudatum rogat episto
 lam huic copulatam, Ruffino, cuius laudes
 etiam admiscet, potrigere non grauetur.

ARGUMENT. EPIST. VI.

ALTERAM ad Florentium scribit Epistolam, postulans ab eo libros aliquot, quibus ipse carebat, de suis codicibus interea offerens, quoscuque Florentius voluisset. Illud vero obseruatu dignum, sanctissimum virum tantisper apud Treuiros commoratum fuisse, vt Diui Hilarij, prolixum valde librum de Synodis, propria descripserit manu.

ARGUMENT. EPIST. VII.

TOXOTIVS Paulæ filius Latam, Albini, viri quidem nobilis, sed gentilis filiam duxerat uxorem, ex qua prolem Paulam nomine suscepit, vt erat mulier religiosissima, necdum quam mater, vt erat mulier religiosissima, necdum conceptam, virginitati destinarat. Docet, Hieronymus quomodo anima, templum Dei futura, informanda sit, qualis eligendus magister, qualis nutritus, quis cultus obseruandus, quæ ieiunia, quæ vigiliæ, qui libri legendi, qui non. Denique matrem hortatur vt filiam statim mittat Berh-lehem ad auiam, se & magistrum & nutritium futurum promittit.

ARGUMENT. EPIST. VIII.

DEMETRIAS Olybrij & Iulianæ filia, virgo inter Romanas & nobilitate & diuitijs facile prima, virginitatem Christo sacrârat, quod factum maximis extollit laudibus, adhortans eam, vt in proposito perseueret, carnis, mundi, & sathanæ illecebris resistat. Tradit & alia quædam præcepta saluberrima, de lectione factarum literarum, de ieiunio, oratione, labore, alijsque rebus ad virginis institutum spectantibus.

ARGUMENT. EPIST. IX.

SALVINA mulier nobilissima, potentissimaque in ipso flore iuventæ, Nebridium maritum, nobilem virum, ac iuuenem amiserat, relicto filio Nebridio, & eius sorore. Mortuum magnifice commendat Hieronymus a stemmate, religione, eleemosynis, oratione, & id genus operibus pietatis. Salvinam vt liberorum rationem habeat, hortatur. castitatem & famam tueatur propriam, secundas nuptias fugiat.

ARGUMENT. EPIST. I.

FVRIA Cōsularis ac Patricij & Titianæ filia, Probi consulis nurus, in ætate florenti marito obacta est. Hanc Hieronymus hortatur, ne soluta iam à lege viri, iterum sese nuptiarum vinculis cōstringat, proponens singula digamix incommoda.

EPISTO.

PRIMA DECAS EPISTO-
LARVM D. HIERONYMI.

ARGVMENTVM.

Hieronymus vt vitia lasciuientis ætatis eremi frange-
ret duritia, Syriam Chalcidis adiit, comitatus Heliodoro,
Nepotiani auunculo. Cæterum pœnitundine ductus vitæ
solitariae Heliodorus, ad suos remeavit. Cui exhortato-
riam hanc scribit epistolam, affectibus plenam, qua cona-
tur ad intermissum vitæ studium reuocare. Quò id faci-
lius persuadeat, proponit varia eorum qui in sæculo ver-
santur pericula, varios hostes, insidias multas, vitæ solita-
riae felicitatem, extremi iudicij terrorem. Ludit in hac epi-
stola pro iuuenili ætate: & calentibus adhuc rhetorum stu-
dijs, quædam scholastico flore depinxit.

EPISTOLA PRIMA.

Ad Heliodorum de laude vitæ solitariae.

VANTO amore & studio con-
tenderim, vt pariter in eremo mo-
raremur, conscium mutue cha-
ritatis pectus agnoscit. Quibus la-
mentis, quo dolore, quo gemitu,
te abeuntem prosequutus sim, istæ quoque literæ te-
stes sunt, quas lachrymis cernis interlitas. Verum tu,
quasi paruulus delicatus, contemptum rogantis per
blandimenta souisti: & ego incautus, quid tunc age-
rem nesciebam. Tacerem? Sed quod ardentem vole-
bam, moderate dissimulare non poteram. Impensius
obsecrarem? Sed audire nolebas, quia similiter non
amabas. Quod vnum potuit: spreta charitas fecit.
Quem presentem retinere non valuit, quærit absen-
tem. Quoniam igitur & tu ipse abiens postularas, vt
posteaquam ad desertam migrassem, inuitatoria ad
B te scripta

- †recepta. te scripta transmittere, & ego me facturum pro-
 †Mitto. serā: †Inuito. Iā propera. Nolo pristinarū necessitudi-
 †antiqua. nū recorderis. Nudos amat erem⁹. Nolo te eloquio
 peregrinationis terreat difficultatē. Qui in Christo
 Matth. 6. credis, & eius crede sermonibus. Querite primū re-
 Luc. 12. gnū dei, & hæc omnia apponētur vobis. Non per a-
 Luc. 9. bi sumenda, non virga est. Assatim dives est, qui cum
 Christo pauper est. Sed quid ago? Rursus improbandus
 Milicia vi- obsecro? abeat preces, blandimēta discedant. Debet
 ta Chri- amor lesus irasci. Qui rogantē contempserit, forsitan
 stiani. audies obiurgantē. Quid facis in paterna domo deli-
 cate miles? ubi vallum? ubi fossa? ubi hyems alta. Sub
 Matt. 14. pellibus? Ecce de celo tuba canit: Ecce cum nubibus
 Apoc. 1. debellaturus orbē, imperator armatus egreditur. Ec-
 ce bis acutus gladius ex regis ore procedēs, obvia que-
 Apoc. 19. que metit: & tu mihi de cubiculo ad aciem, tu de vni-
 bra egrederis ad solē? corpus assuetum tunicis, lorica
 onus nō fert: Caput opertum linteo, galeam recusat.
 Mollē ocio manū, durus exasperat capulus. Audi-
 dictū regis tui: Qui non est mecum, cōtra me est: &
 Matth. 12. qui mecum non colligit, spargit. Recordare tyranni-
 tui diem, quo Christo in baptismo cōsepultus inse-
 cramenti verba iurasti: pro nomine eius non te patri
 parciturū esse, nō matri. Ecce aduersarius in peccore
 tuo Christiū conatur occidere: Ecce donatium, quod
 militaturus acceperas, hostilia castra suspirat. Licet
 paruulus ex collo pēdeat nepos: licet sparsa crine, &
 scissis vestibibus, hubera, quibus te nutrierat, mater o-
 stendat: licet in limine pater iaceat, per calcationem
 porge

perge patrem, siccis oculis ad vexillum crucis euola-
 Solum pietatis genus est, in hac re esse crudelem. Ve-
 niet, veniet postea dies ille: quo victor reuertaris in
 patriā: qui Hierosolymam caelestē vir fortis corona-
 tus incedas. Tunc municipatū cum Paulo capies. Tūc
 & parentibus tuis, eiusdē ciuitatis ius petes. Tūc &
 pro me roabis, qui te, vt vincerēs, incitauit. Neque
 veronescio, quā te dicas nunc cōpede praepe-
 di. Non est nobis ferreum pectus, nec dura praecordia. Non ex-
 silice natos hyrcanæ nutrieret tigrides. Et nos per ista
 transiuimus: Nunc tibi blandis vidua soror haeret la-
 certis, nunc illi, cum quibus adoleuisti, vernula aiunt:
 Cui nos seruituros relinquis? Nunc & gerula quon-
 dam iam anus, & nutricius, secundus post naturalē
 pietatē pater, clamat: morituros expecta paulisper
 & sepeli. forsitan & laxis huberum pellibus mater,
 arata rugis fronte, antiquum referens mām & lalla-
 re congeminet. Dicant si volunt & grammatici: In-
 te omnis donus inclinata recumbit. Facile rūpit hęc
 vincula amor dei, & gehennæ timor. At contra, scri-
 ptura precipit, parentibus obsequendū: sed quicunq;
 eos supra Christum amat, perdit animā suam. Gla-
 diū tenet hostis, vt me perimat, & ego de matris la-
 chrymis cogitabo? propter patrem militiam Christi
 deserā, cui sepulturā Christi caussa non debeo, quā
 etiam omnibus eius caussa debeo? Domino passuro ti-
 mide Petrus consulens, scandalum fuit. Paulus reti-
 nentibus se fratribus, ne Hierosolymā pergeret, re-
 spondit: Quid facitis plorantes, & conturbantes cor
 meum

Victoris.

Act. 21.

Tigris.
Enc. 4.† Pater cla-
mitat mori-
turus.
Pect. 3.

Ancid. 12.

Exod. 12.

Col. 3.

Eph. 6.

Matth. 10.

Matth. 16.

Act. 21.

4 EPIS. HIERO. AD HELIOD.

- meum? Ego enim non solum ligari, sed & mori in Hierusalem paratus sum pro nomine Domini Iesu Christi. Aries iste pietatis, quo fides quatitur, Evangelij retundendus est muro. Mater mea, & fratres mei hi sunt, quicumque faciunt voluntatem patris mei, qui in caelis est. Si credunt in Christum, fauent mihi pro eius nomine pugnaturo: Si non credunt, non respiciant mortuos suos: Sed hoc, ais, in matris. Erras frater, erras, si putas unquam Christianum persequutionem non pati. Tunc maxime oppugnari, si te oppugnari nescis. Aduersarius noster, tanquam leo rugiens aliquem deuorare querens circumit, & tu pacem putas sedet in insidijs cum diuitibus, ut in occultis interficiatur in occulto, sicut leo in spelunca sua insidiatur, & rapiat pauperem, & tu frödo se arboris rictus umbraculo molles somnos futurus preda carpis? Inde nuper persequitur luxuria: Inde auaritia conatur irrumperij. Inde venter meus uult mihi Deus esse pro Christo: Compellit libido, ut habitantem in me spiritum sanctum fugere, ut templum eius violere. Persequitur, inquam me hostis, cui nomina mille, mille nocendi artes: & ego infelix victorem me putabo, dum capior. Nolo frater charissime examinato pondere delictorum, minora credas idololatrie crimina esse, que diximus. Imò Apostoli discite sententiam, qui ait: Hostis enim scitote intelligentes, quia omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, aut fraudator, quod est idololatrie seruitus, non habet hereditatem in regno Christi, &
- Mat. 11.
Marc. 3.
Luc. 8.
Matth. 8.
Luc. 9.
Insidiaz.
1. Pet. 5.
Psalm. 9.
Hostes vatrij.

DE VITA EREMITICA.

3

sti, & Dei. Et quanquā generaliter aduersum deum
 sapiat, quicquid diaboli est: & quod diaboli est, ido-
 lolatria sit, cui omnia idola mancipantur: tamen &
 in alio loco speciatim, nominatimq; determinat, di-
 cens: Mortificate membra vestra, que sunt super
 terram, deponentes fornicationem, immundiciam;
 & concupiscentiam malam, & * cupiditatem, que
 sunt idolorum seruitus, propter que venit ira Dei. Colof. 3.
 Non est tantū in eo seruitus idoli, si quis duobus digi-
 tulis, thura in bustum ara iaciat, aut haustū pater e-
 poculo fundat merum. Neget auaritiā esse idolola-
 triam, qui potest triginta argenteis dominum vendi Matt. 26.
 tum, appellare iustitiam. Neget sacrilegiū in libidine Rom. 11.
 sed us, qui membra Christi, & hostiam viuam, pla-
 centem deo, cū publicarum libidinum victimis, nefa-
 ria colluione violauit. Non fateatur fraudem ido-
 lolatriam esse, sed similis eorum, qui in Actibus Apo- Act. 5.
 stolorum ex patrimonio suo partem pretij reseruan-
 tes, presentiperiēre vindicta. Animaduerte frater,
 non tibi licet de tuis quicquam habere rebus. Omnis, Luc. 14.
 inquit Dominus, qui non renunciauerit cunctis, que
 possidet, non potest meus esse discipulus. Cur timido
 animo Christianus es? * Respice Petro relictum ret e: *Matt. 4.
 Respice surgentem de teloneo publicanum statim Marc. 1.
 Apostolum. † Filius hominis non habet ubi caput re- Luc. 5.
 clinet: & tu amplas porticus, & ingentia tectorum † Marc. 2.
 spatia metiris? Hereditatem expectans seculi, cohe- Math. 9.
 res Christi esse non poteris. Interpretare vocabulum Luc. 5.
 manachi, hoc est, nomen tuum. Quid facis in turba, † Matt. 8.
Luc. 9.
Rom. 8.

qui solus es? Et hoc ego, non integris, rate vel mercibus, nec quasi ignarus fluctuum premoneo, sed qui nuper naufragio eiectus in littus, timida nauigatorum voce denuncio. In illo aestu Charybdis luxuriosa, saluberrorat. Ibi ore virgineo, ad pudicitie perpetranda naufragia Scylleum renidens, libido blanditur. Hic barbarum littus, hic, diabolus pirata, cum socio portat vincula capiendis. Nolite credere, nolite esse secum. Licet in modum stagni fusum equor arideat: licet vix summa iacentis elementi spiritu terra crispatur, magnos hic campus montes habet. Intus in litum est periculum, intus est hostis. Expedite rudentes vela suspendite: Crux et antennae figatur in frontibus. Tranquillitas ista tempesta est. Sed forsitan dicturus es: Quid ergo? Quicumque in ciuitate sunt Christiani non sunt? Non est tibi eadem causa, quae ceteris. Dominum ausculta dicentem: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia tua, & da pauperibus, & veni sequere me. Tu autem perfectum fore pollicitus es: Nam, cum derelicta milita, te castrasti propter regna caelorum, quid aliud, quam perfectam sequutus es vitam? Perfectus autem seruus Christi, nihil, praeter Christum, habet: Aut, si quid praeter Christum, habet, perfectus non est. Et si perfectus non est, cum se perfectum fore Deo pollutus sit, ante mentitus est. Os autem, quod mentitur, occidit animam. Igitur, ut concludam: Si perfectus es, cur bona paterna desideras? Dominum se sellisti, si perfectus non es. Diuinis Euangelium vocibus contor-

†Indoctus nauis.

†Scylla ceu renidens. Scyllaceum

†Abducite. Crucis antennae.

Matt. 19.

†Idem. Mat. 19.

†Deum. Sap. 1.

nat: Non potestis duobus Dominis seruire: & audet Matth. 6.
 quisquam mendacem Christum facere, Mammonæ Luc. 16.
 & Domino seruiendo? Vociferatur ille sepe: Si quis
 vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat Matth. 16.
 crucem suam, & sequatur me. Et ego onustus auro, Matth. 8.
 arbitror me Christum sequi? Qui dicit se in Christū Luc. 9.
 credere, debet quomodo ille ambulauit, & ipse am-
 bulare. Quod si nihil habes (vt te responsurum scio)
 cur tam bene paratus ad bella, non militas? Nisi for-
 in patria tua te arbitraris hoc facere, cum in sua do-
 minus signa non fecerit. Et cur id? Cum auctoritate Matth. 15.
 sume rationem: Nemo propheta in patria sua hono-
 rem habet. Non quero, inquires, honorem: Sufficit mi-
 hi conscientia mea. Neque Dominus querebat, Ioan. 4.
 quippe, qui, ne a turbis Rex constitueretur, aufugit. Marc. 6.
 Sed vbi honor non est, ibi contemptus est. Vbi con- Luc. 4.
 temptus, ibi frequens iniuria. Vbi autem iniuria, ibi Ioan. 6.
 & indignatio. Vbi indignatio, ibi quies nulla. Vbi
 quies non est, ibi mens à proposito sepe deducitur.
 Vbi autem per inquietudinem aliquid aufertur ex
 studio, minus sit ab eo, quod tollitur. Et vbi minus
 est, perfectum non potest dici. Ex hac supputatione,
 illa summa nascitur, Monachum perfectum in pa-
 tria sua esse non posse. Perfectum autem esse nolle, de-
 linquere est. Sed de hoc gradu pulsus, prouocabis ad
 clericos. An de his aliquid audeam dicere, qui certe
 in suis urbibus commorantur? Absit, vt de his quic-
 quam sinistrum loquar, qui Apostolico gradui succedē-
 tes, Christi corpus sacro ore cōficiunt, per quos & nos

Dignitas
clericorū.

8 EPIS. HIERO. AD HELIOD.

Matt. 16. Christiani sumus. Qui clauēs regni caelorum habent.
 Matt. 19. tes, quodammodo ante iudicij diem iudicant: qui
 Luc. 22. sponsam domini sobria castitate conseruant. sed alia
 ut antè perstrinxi, monachorum est causa: alia cle-
 ricorum. Clerici[†] pascunt oues: ego pascor. Illi de al-
 tario viuunt: mihi quasi infructuose arbori, [†] securi
 ponitur ad radicem, [†] si minus ad altare non de ferro.
 Deut. 16. Nec possum obtendere paupertatem, cum in Euan-
 gelio anum viduam, duo, quae sola sibi supererant,
 Luc. 21. era mittentem [†], laudauerit Dominus. Mihi ante
 Marc. 12. presbyterum sedere non licet: illi, si peccauero, licet
[†] tradere me Satanae in interitum carnis, et spiritus
[†] saluus sit. Et in veteri quidem lege, quicumque Sa-
 cerdotibus non obtemperasset, aut extra castra posi-
 tus, lapidabatur à populo, aut gladio ceruice subie-
 cta, contemptum expiabat cruore. Nunc verò inobe-
 diens, spirituali mucrone truncatur, aut eiectus de
 Ecclesia, rabido demonum ore discerpitur. Quod si
 menta sollicitant, gaudebo de ascensu, sed timebo de
 lapsu. Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desi-
 derat. Scimus ista: sed iunge quod sequitur: Oportet
 autem huiusmodi irreprehensibilem esse, vnius exor-
 tis virum, sobrium, pudicum, prudentem, ornatum,
 hospitalem, docibilem, non violentum, non percussorem,
 sed modestum: & ceteris, quae de eo sequuntur,
 explicitis: non minorē in tertio gradu adhibuit
 diligentiam dicens: Diaconos similiter pudicos, non bi-
 lingues, non multo vino deditos, non tur-
 lucros, habentes my-

*Ioan. 21.

†1. Cor. 9.

†Matt. 3.

Luc. 3.

†Heb. 8.

Deut. 16.

Luc. 21.

Marc. 12.

†in gaſcopi
lactum.

1. Cor. 5.

Deut. 17.

1. Tim. 3.

Titum 1.

1. Tim. 3.

tes mysterium fidei in conscientia pura. Et hi autem Clericus
 probentur primum, & sic ministrent, nullum crimē inuicilis.
 habētes. Vñ illi hominū, qui vestē non habens nuptia Matt. 22.
 lē, ingreditur ad cōnā. Nihil superest, nisi vt statim
 audiat: Amice, quomodo huc intraſti. Et illo obmut-
 tescente, dicatur ministris: Tollite illū, ligatis mani- Matt. 22.
 bus, & pedibus, & mittite eū in tenebras exteriores,
 vbi erit fletus, & stridor dentiū. Vñ illi, qui acceptū Matt. 25.
 talentū in sudario ligās, ceteris lucra facientibus, id
 tantū, quod acceperat, reſeruauit. Ilico indignantis
 domini clamore ferietur: Serue nequā, quare non de
 disti pecuniā meam ad mensam, & ego veniens cum
 vsuris exegissem eam? Id est, deposuisses ad altare,
 quod ferre non poteras. Dum enim tu ignauus nego-
 ciator denariū tenes, alterius locū, qui pecuniam du-
 1. Tim. 3.
 plicare poterat, occupaſti. Quamobrē, sicuti, qui be-
 ne ministrat, bonū gradum sibi acquirit: ita qui in-
 1. Cor. 11.
 digne ad calicem domini accedit, reus erit dominici
 corporis, & sanguinis. Non omnes Episcopi, Episcopi
 Aēt. 6.
 sunt. Attēdis Petrū: sed & Iudam considera. Stepha-
 nū sufficis: sed & Nicolaū respice, quē dominus in A-
 poc. 2.
 pocalypsi, sua dānat sentētia. Qui tam turpia & ne-
 † Neophy-
 fanda cōmētus est, vt † Nicolaitarū heresis ex illa ra-
 tarum.
 dice nascatur. Probet se vnusquisq; & sic accedat. 1. Cor. 11.
 Nō facit ecclesiastica dignitas Christianū. Cornelius Aēt. 10.
 cēturio adhuc ethnicus, dono sancti spiritus mūdatur Daniel 13.
 Presbyteros Daniel puer iudicat. Amos ruborum mo- A mos 7.
 † 1. Reg. 16.
 ra distringens, repente propheta effectus est. † David Pfalm. 77.
 † Matt. 20.
 pastor eligitur in regem. † Minimum discipulum Iesus Marc. 10.
 Luc. 18.
 & 22.

- Luc. 14. amat plurimum. Inferius frater accumbe et nocte
 adueniente, sursum iubearis ascendere. Super quo
 Dominus requiescit, nisi super humilem & quiescentem
 & trementem verba sua? Cui plus creditur, plus
 eo exigitur. Potentes potenter tormenta patientur.
 Sap. 6. Nec sibi quisquam de corporis tantum mundicie
 tantummodo, tate supplaudat, cum omne verbum otiosum, quod
 Matth. 12. cunque loquuti fuerint homines, reddatur in
 Matth. 5. eo rationem in die iudicij: cum etiam conscientiam
 Episcopi a fratrem, homicidij sit reatus. Non est facile stare ve-
 gunt vices co Pauli, tenere gradum Petri, iam cum Christo ve-
 Petri & gnantium: ne forte veniat Angelus, qui scindat ve-
 Pauli, lum templi tui, qui candelabrum tuum de loco mo-
 Marc. 15. ueat. Aedificaturus turrim, futuri operis sumptus
 Luc. 14. puta. Infatuatum sal ad nihil est utile, nisi, et pro-
 Matth. 5. ciatur foras, & a porcis conculcetur. Monachus si
 Marc. 9. ciderit, rogabit pro eo Sacerdos. Pro Sacerdote si
 Luc. 14. quis rogaturus est? Sed quoniae scopulis locis rui-
 Leuit. 4. 5. nigauit oratio, & inter canas spumeis fluctibus can-
 tibus expandenda, teis fragilis in altum cymba processit, expandenda
 la sunt ventis: & questionum scopulis transfusa da-
 letantium more nautarum epilogi celeuna can-
 dum est: O desertum, Christi floribus vernans. O
 solitudo, in qua illi nascuntur lapides, de quibus
 Apoc. 21. Apocalypsi ciuitas magni Regis extruitur. O terra
 familiaris Deo gaudens. Quid agis frater in se-
 culo, qui maior es mundo? Quandiu te rectorum tre-
 bris premunt? Quandiu fumosarum urbium carcer
 includit? Crede mihi, nescio, quid plus lucis aspice.

Libet sarcina corporis abiecta, ad purum ætheris euo-
 lare fulgorem. Paupertatē times? Sed beatos Chri-
 stus pauperes appellat. Labore terreris? At nemo
 athleta sine sudore coronatur. De cibo cogitas? Sed
 fides sanē non timet. Super nudam metuis humum
 exesa ieiunijs membra collidere? Sed Dominus tecū
 iacet. Squalidi capitis horret inculta Cæsaries? Sed
 caput tuum Christus est. Infinita eremi vastitas te
 terret? Sed tu paradysum mente deambula. Quoties-
 cūq; illuc cogitatione conscenderis, toties in eremo
 non eris. Scabra sine balneis attrahitur cutis, sed qui
 in Christo semel lotus est, non illi necesse est iterum
 lauare. Et ut breuiter ad cuncta, audias Apostolum
 respondentem: Non sunt, inquit, condigne passionēs
 huius seculi ad superuenturā gloriam, quæ reuelabi-
 tur in nobis. Delicatus es frater, si & hic vis gaudere
 cum seculo, & postea regnare cū Christo. Veniet, ve-
 niet illa dies, qua corruptiuū hoc & mortale, incor-
 ruptionē induat & immortalitatē. Tunc beatus ser-
 uus, quem dominus inuenerit vigilantē. Tunc ad vo-
 cem tubæ pauebit terra cum populis, & tu gaudebis.
 Iudicaturō Domino, lugubre mundus immugiet: tri-
 bus ad tribum pectora ferient. Potentissimi quondā
 reges, nudo latere palpitabūt. Exhibebitur cum prole
 sua Venus. Tunc ignitus Iupiter adducetur, & cum
 suis stultus Plato discipulis. Aristotelis argumenta nō
 proderunt. Tunc tu rusticanus, & pauper exultabis,
 & ridebis, & dices: Ecce crucifixus meus: ecce index
 qui obuolutus pannis, in præsepio vagiit. Hic est
 ille

Matth. 5.

Luc. 6.

Epilogus
argumen-
torum.

2. Tim. 2.

1. Cor. 11.

Ioan. 13.

Rom. 8.

1. Cor. 15.

Luc. 12.

Matth. 24.

Apoc. 1.

† Exhibebi-
 tur cum prole
 sua vere tunc
 ignitus Iupi-
 ter.

‡ Deus.

Luc. 2.

Isabri.
 Matth. 2. ille operarij & questuariae filius: hic, qui matris
 Matt. 13. status sinu, hominem Deus fugit in Aegyptum: hic
 Marc. 27. vestitus coccino: hic sentibus coronatus: hic magus de
 Ioan. 19. monium habens, & Samarites, Cerne manus Iudei
 Ioan. 8. quas fixeras: cerne latus Romane, quod foderat. Pro
 Ioan. 19. dete corpus an idem sit, quod dicebatis, clam nocte
 Matt. 28. sustulisse discipulos. Dilectio tua me compulsi, et huius
 tibi frater dicerem, ut his tum interesse contingat,
 pro quibus nunc labor durus est.

ANNOTATIONES D. HENRICI
 GRAVII, IN EPISTOLAM AD HE-
 liodorum, De contemptu seculi, & laude
 vitae solitariae.

Heliodo-
 rus.

Quanto amore & studio contenderim.] Heliodo-
 rum, cui exhortatoriam hanc, (ut ipse vocat,
 tam in libro virorum illustrium, quam in
 Epitaphio Nepotiani) scribit epistolam, ex
 collegio Aquileiensi extitisse constat, cuius & in ad-
 iunctione Chronicorum Eusebij, his verbis meminit.
 Anno undecimo Valentianiani & Valerij Aquileien-
 ses clerici, quasi chorus beatorum habentur. unde in
 epistola ad Iulianum Aquileiae Diaconum, Heliodo-
 ri mentionem faciens scribit in haec verba. Sanctus
 frater Heliodorus hic fuit, qui cum mecum vellet
 eremum incolere, meis sceleribus fugatus abscessit.
 Fuit autem Nepotiani auunculus, ut proxime dicitur
 epistolae satis docent. Scripsit Hieronymus epistola
 hanc, in primo aetatis flore, ut ipse testatur in episto-
 la ad Nepotianum. Dum essem (inquit) adolescens,
 imo paene puer, & primos impetus lasciuientis aetatis,
 eremi durtia refrenarem, scripsi ad auunculum tuum, san-

sanctum Heliodorum, epistolam exhortatoriam, epistolam plenam lachrymis querimonijsque, & quæ deserti sodalis monstraret affectum, sed in illo opere pro ætate tunc lusimus, & calentibus adhuc rhetorum studijs, atque doctrinis, quædam scholastico flore depinximus. Item in præfatione commentariorum in Abdiam ad Pammachium. Hoc est (ait) illud templum rhetorum, diuerso studio ferebamur, quando ego & Heliodorus charissimus pariter habitare solitudinem Syriæ Chalcidis nitebamur. Plures Hieronymi extant epistolæ ad hunc Heliodorum, ut est ea; Grandes materias: Et ea quæ libris Salomonis præfigitur, de quibus suo loco. Iam toties huius epistolæ mentionem facit, ut nisi quis omnem perdidit frontem, hanc Hieronymi negare non poterit.

Iste quoque litteræ testes sunt, quas lachrymis cernis interlitas Litteræ interlitas.

Ciceronem videtur imitatus lib. 14. epistolarum sua. Accepi ab Aristocrato tres epistolas, quas ego lachrymis prope deleui. Et actione 4. in Verrem. Tabulæ sunt in medio, quæ se corruptas atque interlitas esse clamant. Item pro Cluentio: Qui testamentum interlinerit. D. Ambrosius epistola 71. lib. 9. epistolarum, hac dictione non minus eleganter, quam proprie vtitur. Ergo (inquit) quia per inobedientiam prærogatiua naturalis legis corrupta atque interlita est, ideo scriptum legis existimatum est necessarium, ut vel partem haberet, qui vniuersum amiserat.

Inuito iam prope Quidam codices habebant. *Mitto, & fortassis non male, cum præcedat transmitterem.* Cypriani est lib. de mortalitate. Si in Christum credimus, fidem verbis & promissis eius hebeamus. Similia habet in lib. de opere & eleemosynis. Et de simplicitate prælatorum. Credere se in Christum quomodo dicit, qui non facit, quod Christus facere præcepit? Aue
vnde

vn de perueniet ad premiũ fidei, qui fidem nõ re
seruare mandati?

*Quid facis in paterna domo delicate miles: vbi vallis
vbi fossa? vbi hyems acta sub pellibus?* Magna cum
vberrate & elegantia. Quintiliani sententiam de de-
matione 3. expressit. Non aestiui solis ardorem, nec
sub pellibus actam hyemem, ferienda sit fatigato fol-
sa, pro vallo portisque vigilandum. *Drepanus in*
Panegyrico Theodosij. Actas sub pellibus hyemes.
Vulcatius Gallicanus in Auidio Cassio. *Suscipite*
eos hyemem sub pellibus agere. *Sunt autem pelles*
hoc loco nihil aliud quã tentoria, sub quibus mi-
lites ab aëris iniuria sese totabantur.

Ecce bis acutus gladius ex ore regis procedens Allusio
ad id quod scribitur Apocal. 1. *regis & regis*
roũ pouçaiu d'itoyeũ d'ẽsĩa cãpẽs voqũm, Et de ore
eius gladius vtraque parte acutus exibat.

Obiua quæque metit Respexit ad Hemistichion
Virgil. 10. Aeneidos. Proxima quæque metit gladius
*Et tu mihi de cubiculo ad aciem, de umbra egrediamur
ad solem?* Tertulliani locum, lib. ad martyres, ma-
gna cum gratia atque acrimonia exornat. Nemo mi-
les ad bellum cum delicijs venit, nec de cubiculo ad
aciem procedit, sed de papilionibus expeditus & ser-
strictis, vbi omnis duritia, & omnis imbonitas, &
insuauitas consistit. Mox de umbra ad solem, de cubi-
culo ad caelum, de tunica ad lorica, de silentio ad tur-
bulentum, de quiete ad tumultum. Flavius Vopiscus in
Tacito. Videte diligentius, quam aetatem de cubiculo
lo, atque umbra, in pruinas astusque mittitis. Ne-
multum abhorret ab his quæ scribit Hieronymus in
9. cap. Amos: Corpora (inquit) vmbri, otioque mar-
centia, tentationes & estus seculi ferre non possunt.
quæ autem ad luctam & certamina preparantur, sole
siccata superant mundi iniurias, & benedictionem
sancti spiritus consequuntur, dicentes ad iustum: Per
dicem

diem sol non vret te, neque luna per noctem.

Recordare tyrocinij tui diem, quo Christo in baptismo te consecutus, in sacramenti verba iurasti] Tertullianus lib. ad martyres. Vocati sumus ad militiam Dei viui iam tunc, cum in Sacramenti verba spondimus.

Tunc municipatum cum Paulo captes] In epistola ad Damasum, cuius initium. Importuna mulier. Ita Municipatus.

(inquit) municipatum cæli cum Paulo consequaris. Item in Esa. ca. 1. Si quis igitur cælum est, & municipatum habet in cælestibus. Allusio est ad verba Apostoli Philip. 3. *ἡμῶν γὰρ τὸ πολιτευμα ἐν οὐρανοῖς* *ἡμεῶν*. Nostra ediuo habet conuersatio, veteribus arripit municipatus. Tertullianus lib. 3. in Marcionem.

Quam & Apostolus matrem nostram sursum designat, & *πολιτευμα* nostrum, id est, municipatum in cælis esse pronuncians. Et lib. de resurrectione carnis. De terra in cælum, vbi nostrum municipatum, Philippenses quoque ab Apostolo discunt. Sed & a nostro interprete, act. 21. *πολίτης* vertitur, *municeps*.

Quate nunc dicas compede prepediri.] Non alienum est à Cypriani verbis lib. de lapsis. Quos facultates suæ, velut compedes ligauerunt. Et Lactant. lib. 6. diuinar. instit. cap. 4. vt opibus suis, tanquam compedibus illigatos à via veritatis excutiat.

Non est nobis ferreum pectus, nec dura præcordia] In epistola. Sanato vulnere: Quæ aures tam duræ, quæ de silice excisa præcordia. Mutuo sumptum à Quintiliano declamat. 6. Non erat illi ferreum pectus, nec cor silice concretum, vt hæc pati posset æquo animo. Item declamatione 10. Namque isti ferreum pectus, & dura præcordia. Eadem quoque sententiæ facies est, apud Tibullum lib. 1. eleg. 1.

Flebit & arsuro positum me Delia lecto,
Tristibus & lachrymis oscula mista dabis.

Flebit, non tua sunt duro præcordia ferro
Vincta, nec in tenero stat tibi corde silex.

Non ex silice natos hyrcane nutrire tigrides
Pammachium. Sanato vulnere. Et hyrcanarum
lacte nutrita. Alludit ad carmina Maron. li. 4. Aeneid.
Nec tibi diua parens generis, nec Dardanus auctor,
Perfide, sed duris genuit te cauitibus horrent
Caucasus, hyrcanæq; admorunt vbera tigres.

Nunc illi cum quibus ad leuisti vernule cianæ In po-
risque libris reperitur veruaculi, sed melius vernule. Sic
in epistola ad Furiam, Vernulas quis educabit

Pater clamat, Morituros expecta paulisper, & se-
peli] Vetusti quidam codices habent. Pater clamat
moriturus. Expecta paulisper, & sepelies.

Forfitan & laxis vberum pellibus, mater matronæ
fronte] Quam sit frequens, & assidua ipsi Hierony-
mo hæc sententiæ imago, subiecta commemoratibus
loca. Epistola proxima. Nunc iam cano capite, &
arata rugis fronte, & instar homin pendebus a mæ-
to palearibus. Et ad Furiam: Fronte rugis arata, &
cina est mors in foribus. In epistola ad matrem &
filiam. Retulit. Si mea monita rugata fronte contem-
pseris. In epistola. Mensuram. Rigidam & tristem
rugare frontem. Pammachio. Si iuxta Paulum: R-
gata fronte, & obliquis oculis despicias. In ca. Ela. 4.
Pulchra mulier, quæ adulescentulorum post se tra-
hebat greges, arata rugis fronte contrahitur, & que
prius amori, postea fastidio est. Et in Zachar. cap. 7.
Solemus, quando rugata fronte, & nate contrahitur,
contemnimus admonentes, dorsum veterem,

In te omnis domus inclinata recumbit] Verba Anaxi-
ad Turnum Aeneid. 12.

Turne per has ego te lachrymas, per si quis Anata
Tanonit honos, animum, spes tu nunc vna senectæ,
Tu requies misere, decus imperiumq; Latini,
Te penes, in te omnis domus inclinata recumbit. Et est à
ruina translatio, iuxta Seruium.

Aliquem deuorare querens] Quædam vetusta eret-
plata

plaria habebant: *aliquid denotare cupiens*: quam lectionem aliquot scriptores ecclesiastici sequuntur, contra textum Græcum. *Ἐπὶ τῶν τῶν καταρτίων*. i. Petri 5.

Non est tantum in eo servitus idoli.] De cordis, non lapidum idololatria loquitur tantum: Tot enim quisque deos colit alienos, quot peccatis vitijſq; obnoxius est. Hieron. in cap. 2. Amos: Vnusquisque adorans vitia sua atque peccata, Deum habere cœpit, à quo victus est, dicente Petro Apostolo: A quo enim quis superatur, huius & servus est. Avarus aurum, gulosus ventrem, libidinosus penam & Beelphegor colit, lasciva mulier, quæ cum sit in delitijs viuens, mortua est, adorat venereas voluptates.

Idoli servitus.

1. Pet. 2.

Siquis duobus digitulis thura in bustum are iactet.] Lactantius Firmianus est lib. 5. cap. 19. Thura tribus digitis comprehensa, in focum iactate. Et mox capite sequenti: In qua nihil aliud video quam ritum ad solos digitos pertinentem.

Cum publicarum libidinum victimis] Infra ad Agerochiam, vt in eo se putet esse laudabilem, si scortis melior sit, si publicarum libidinum victimas superet, si vni sit prostituta, non pluribus. In Heluidiũ. Ingressiuntur expolitæ libidinum victimæ. Et in ca. 3. Ionæ. Quæ erit distantia inter virginem & prostibulum, quæ erit differentia inter matrem Domini, & quod dictu quoque scelus est, victimas libidinum publicarum? In enarrat. ca. 4. Osee, De rationabili homine brutum efficit animal, vt ganeas & lupanaria, libidinum iustra sectetur. Hos & similes loquendi modos, & quidem elegantissimos, quibus tantopere delectatus est Hieronymus, debemus Tertulliano, apud quem sic legimus. lib. de cultu fœminarũ. Aut quod minus habent, infelicitissimæ illæ publicarum libidinum victimæ? Item lib. ad martyres. Non in loca libidinum publicarum oculi tui impingunt. Et lib. 2. ad uxorem. Et procedit de ianua laureata

& lucernata, vt de nouo confistorio libidinum publicarum. Item lib. de pallio, de spectaculis, de idolatria, quos breuitatis gratia præterimus.

Nefaria colluione violauit] Hoc Cypriani est lib. epistolar. 4. epist. 2. Sanctificatum corpus, & Deitum plum, detestabili colluione violauit.

Integra
naue &
mercibus

Et hæc ego non integris, rate, vel mercibus, nec gregem ignarum fluctuum, & indoctus naua, præmonet] Intra ad Saluinam, Aliud est integra naue, & salus mercibus, portum salutis intrare, aliud nudum herere tabula, & crebris fluctuum recursibus ad asperissima saxa collidi. Et Rustico. Quod quasi doctus naua, post multa naufragia, rudem coner instruere victoriam. Hilarius non ita longe ab initio lib. 7. de Trinitate: Non ego nunc nauem è portu soluo, naufragii ignarus, neque iter in eo, infestos nesciens latronibus saltus, nec Libyæ arenas incertus, scorpiones vbiq; & aspides, & basiliscos adelle transcurro. Vtque respexisse videtur, ad Ciceronis simile, in oratione pro L. Murena. Quod si portu soluentibus, in oratione iam in portum ex alto inuehuntur, præcipere summo studio solent, & tempestatum rationem, & præcedimus, qui eadem pericula, quibus nos personam oportet, prope iam ex magna iactatione terram videntem, in hunc cui video maximas reip. tempestatum esse subeundas?

Charybdis.

In illo estu charybdis luxurie] Sic Aristophanes in Equitibus, *χάρυβδ' ἰσ ἀπ' αὐγῆς*, & Diogenes Cynicus apud Laërtium, ventrem appellat *ἡ βίη χάρυβδ' ἰσ*.

Ibi ore virgineo, ad pudicitie peccetranda. Vt in Scylleum renidens. Ad Rusticum monachum. Vt in quo littore pudicitie piratae sint noueris, vbi Charybdis & radix omnium malorum auaritia, vbi Scyllae obtrectatores canes, quomodo in media tranquillitate

tate securi, Libycis interdum vitiorum syrtibus obruamur, quod venenatorum animalium desertum huius seculi nutriat. Vtrobique allusio est, ad carmina Virgiliana Aeneid. 3.

*At Scyllam caecis cohibet spelunca latebris:
Ora exertantem, & naues in saxa trahentem.*

*Prima hominis facies, & pulchro pectore pistrix,
Pube tenus, postrema immani corpore pistrix,*

Delphinum caudas, vtero commixta luporum.

Intus inclusum est periculum, intus hostis.] Infra ad Eustochium. Hic hostis nobis (alias intus) inclusus est. Mutuatum videtur ex commentarijs Arnobij. in Psal. 141. Illud (inquit) quod nobis clamat Apostolus, Fugite fornicationem, nos surda aure transui- 1. Cor. 6.

Crucis antenna figatur in frontibus] Tertullianus lib. 3. in Marcionem. Nam & in antenna, quæ crucis pars est, extremitates cornua vocantur, Vnicornis autem media stipitis palus.

Sufficit mihi conscientia mea] Tritum in ore vulgi proverbium tempore Hieronymi, Meminit & huius in epistola ad Eustoch. & in Epist. ad matrem & filiã. De gradu pellere.

Sed de hoc gradu pulsus] Prouerbiale etiã & hoc est. Tertullianus lib. 4. aduersus Marcionem. Certe nihil interest, quomodo firmauerit legem, dum te Marcio de gradu pellam. Et Hieron. in comment. Tit. 1. Ab hoc gradu arceudi sumus. Mamertinus in Pa- negyrico Iuliani. Nemo gradu pulsus.

Christi corpus sacro ore conficiunt] Et hæc phrasid Christi corpus sanguisque haud rara est Hieron. Ad Euagriũ, cuius initiũ legimus. Ad quorum preces Christi corpus sanguisque conficitur. In commentarijs ad Tit. 1. vi non solum ab opere immundo absteineat, sed etiã à iactu oculi, & cogitationis errore, mens Christi corpus confectura sit libera.

Gaudebo de ascensu, timebo de lapsu] Hanc sententiam

tiam pulcherrimo verborum ordine, copiosius et
 plicat in cap. 44. Ezech. Grandis dignitas sacerdotum
 sed grandis ruina eorum, si peccant. Latetur ad
 ascensum, sed timeamus ad lapsum. Non est tantum
 gaudij excelsa tenuisse, quanti meritis nostris delictis
 bus corruisse. Neque enim solum pro nostris ab-
 reddemus rationem, sed pro omnium quorum ab-
 rimur bonis, & nequaquam sumus de eorum salute
 solliciti. Et in Dan. cap. 3. Excelsa periculis illis
 & sitius corruunt, quæ sublimia sunt. In epistola ad
 Demetriadem. Cuius quanto sublimior ascensus est,
 tanto lapsus periculosior. Claudianus lib. 1. in Ruf.
 lam non ad culmina eorum iniustos cernisse querere.
 Tolluntur in altum ut lapsu graviore ruant. Minus
 Publ. Excelsis multo facilius casus nocet.

Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat
 Affinia sunt ijs, quæ legimus in cōmentarijs Sophoc.
 cap. 3. Qui Episcopatum desiderat &c. videre quod
 dixerit, bonū opus desiderat non dignitatem. Si au-
 tem despecto opere solam aspexerit dignitatem, cito
 corruit turris in Siloa, & excelsa cedri fulmine terrun-
 tur: & erecta cervix frangitur: & cygnus erecto
 collo, in sublime se tendēs, inter immundas volucres
 computatur.

Sed quoniam è scopulosis locis enavigavit oratio, &
 inter canas spumeis uertibus cautes fragilis in alto cyg-
 ba processit, expandenda vela sunt ventis. Metaphorica
 hanc à M. Cicerone mutuatam, Hieronymus suis
 scriptis venustissime inseruit, ac subinde. Adversus
 Heluidium. Sed quoniam iam è cautibus, & con-
 fragosis locis, enavigavit oratio, pandenda sunt vela
 Rursus in Epistola. Et vestris. Ad Pammarchium, &
 Marcellam. Sed quoniam de confragosis locis & aspe-
 ris enavigavit oratio. Item cap. 38. Ezechiel. Depre-
 sis vallibus & confragosis locis. In Osea cap. 10. Ena-
 simus utique de confragosis locis, nunc in altum
 vela

Vela pan-
 dere.

vela tendentes, allegoriæ pelagus transeamus. Et in præfat. Abdia. Confragosum mare, & sæculi recurfos gurgites transfretare. Mox in ipsis commentarijs. Quia iuxta historiã (vt potuimus) interpretati sumus, & inter confragosos scopulos, nostram nauiculam & inter confragosos scopulos, nostram nauiculam Micheam. Quasi inter saxa, & acutissimos scopulos nauiculam nostram reximus. In Nahum. ca. 2. Quasi inter saxa & scopulos, imminente naufragio, cursum flectere, & ne subito impingat attendere. Nec solum Hieronymus, verum etiam Cyprianus & Ambrosius hac Metaphora libentissime vsi sunt. Cyprianus quidem ad Pompo. de virginib. Liberanda est vigilanter de periculosis locis navis, ne inter scopulos & saxa frangatur. Ambros. in Psal. 118. Ex isto confragoso scopulosoque deserto. Operæpretium iam fuerit Ciceronicum loquendi modum sumpserunt. Cic. quest. Tuscul. lib. 4. E quibus quoniam tanquam è scopulosis cotibus enauigauit oratio, reliquæ disputationis cursum teneamus. Et Verrin. In diuinatione. Intelligo quam scrupuloso, difficilique in loco verber. Pro M. Celio. Sed quoniam emeruisse iam è vadis, & scopulis præteruecta videtur oratio mea, perfacilis mihi reliquus cursus ostenditur. Ciceronem quoque imitatur Drepan. in panegyrico Theodosij. Intelligo quam difficilem in locum scopulosumq; deuenerim.

Quid agis frater in seculo, qui maior es mundo.] Est Cypriani in lib. de opere & eleemofynis. Qui sæculo ac mundo maiores esse iam cœpimus, cursum nostrum nulla sæculi ac mundi cupiditate tardemus. Item Donato. Nihil appetere, iam nihil desiderare de seculo potest, qui seculo imaior est.

Libet sarcina corporis abiecta, ad purum ætheris enolare fulgorem.] Deductum è Pythagoræ aureis carminibus videtur. ἄν' ἀπαλίσιας σῶμα ἐς αἴθερ' ἐλεύθει

γεν ἔλθης, ἴσσοιαι ἀθάνατος. Θεός, ἀμάρτητες, οὐκ ἐστι
 θνητός. Boëtius in fine libr. 2. de consolatione
 Sin vero bene sibi mens conscia, terreno carcere res
 soluta, cœlum libera petit, nonne omne terrenum
 negotium spernet, quæ se cælo fruens, terrenis quo-
 det exemptam? Huc spectat quod scribit Hierony-
 mus in cap. 6. ad Ephes. Aiunt quidam & membra
 corporibus liberatas, si attenuatæ fuerint in præcæ-
 vita, & lima (vt ita dixerim) ἀσκήσιος atque virtuo-
 tum in sublime corpus attritæ, non habitatas in
 pinguioribus locis, sed Deo, qui incorporeus est,
 vicinas fore. Si vero tales fuerint, de quibus dici
 possit, filij hominum vsquequo graui, siue pingui
 corde, secundum crassitudinis suæ pondus, ad iustitiam
 detrahi, & pinguedine prægrauari.

Psal. 4.

Super nudam metuis humum, exesa ieiunio membra collidere? Sed Dominus iacet tecum. Cypriani est
 epistola ad Martyres & Confessores: Humi iacentes
 fessa laboribus viscera? sed pœna non est cum Christo
 iacere.

Squalidi capitis horret inculta Casaries? sed iugum tuum Christus est. Et hoc quoque ex Cypriani verbis
 formatum, Semitonii capitis capillus horret. Sed cum sit
 caput viri Christus, qualecunque erit illud, deceat
 necesse est, quod ob Domini nominis insigne est.
 Vterque alludit ad Quintiliani verba de declamatio. 5.
 Riget squalidi capitis cœcreta canicis, vigor pristini
 vultus vacuis luminibus intabuit.

*Scabra sine balneis attrahitur cutis? Sed qui in Christo
 semel lotus est, non illi necesse est iterum lauare.*
 Eadem imago sententiæ apud Cyprianum. Scabra
 lent sine balneis membra, situ & sordibus deformantur.
 Sed spiritualiter intus abluitur, quod foris carnaliter
 sordidatur.

Tribus ad tribum pectora ferient Idem in cap. 24. Math.
 Et tunc plangent omnes tribus terræ. Distin-
 guntur

gent (inquit) hi qui municipatum non habuere in
 cælis, sed scripti sunt in terra. Manifesta est allusio
 ad Zachariæ dictum propheticum. cap. 12. iuxta
 editionē 70. Et plangent per tribus & tribus. Tribus
 David seorsum, & mulieres eorum seorsum. Tri-
 bus domus Iudæ seorsum, &c. Ibi nostra æditio
 habet. Et plangent tetra familiæ, & familiæ seor-
 sum. Vide Homiliam Originis in Matth.

*Potentissimi quondam Reges, nudo latere palpi-
 bunt.*] Cyprianus Donato. Quas superbus fores ma-
 tutinus salutator obsedit, stipatus clientum cuneis,
 cum anceps palpator abscesserit, cum priuati latus
 nudum desertor assecla cœdauerit.

Hic est ille operarij & quæstuarie filius.] Alij codi-
 ces habent, *fabri*, & rectius. Desumpsit enim istud
 Hieronymus à fine lib. Tertulliani de spectaculis.
 Hic est ille (dicam) fabri & quæstuarie filius, sabbati
 destructor, Samarites, & dæmonium habens, &c.

EPISTOLA SECVNDA

ARGVMENTVM.

Nepotianus, Heliodori ex sorore nepos, postulat a Hieronymo, quo modo is qui derelictis seculi negotiis monachus, aut clericus cœperit esse, ne per abrupta vitiorum labatur, vitam institueret. Cui Hieronymus respondens, rectissimam viuendi formam præscribit. Et præsertim quidem exspatiatur in locum communem, deinde aggrimentationem aggreditur, proponens singula quæ ad institutionem clericorum conducant, quæ minime. Hæc est epistola, digna sanè quæ sacerdotum manibus, per omnia vitæ spacium teratur. Citat Gratianus multa in decretis Patrum ex hac epistola.

Hieronymus ad Nepotianum de vita clericorum & sacerdotum.

ET IS à me Nepotiane clarissime literis transmarinis, & ubi ubi petis: ut tibi breui volumine digeram præcepta viuendi, & qua ratione, qui seculi negotia derelicta vel monachus cœperit esse, vel clericus, & electum Christi tramitem teneat, ne ad diuersa vitiorum diuerticula rapiatur. Dum essem adolescentens, imo penè puer, & primos impetus lasciuientia culum tuum sanctum Heliodorum exhortatorum epistolam, plenam lachrymis querimonijssimam, & quæ deserti sodalis monstraret affectum. Sed in illo opere pro etate tunc lusimus: & calentibus adhuc rhetorum studijs, atque doctrinis, quædam scabro lastico more depinximus. Nunc iam cano capite, & arata rugis fronte, & instar boum pendentibus à mentis

à mento pale aribus, frigidus obfistit circum precor- 2. Georg.
 dia sanguis. Vnde & in alio loco idem Poëta canit:
 Omnia fert ætas, animum quoque. Et post modi- Eclog. 9.
 cum: Nunc oblita mihi tot carmina, vox quoque.
 Mœrim, iam sua ipsa. Quod ne de gentili tantum
 literatura proferre videamur, diuinorum volumi- 3. Reg. 1.
 num sacramenta cognosce. David annos natus se-
 ptuaginta, bellicosus quondam vir, senectute fri-
 gescente, non poterat calefieri. Queritur itaque
 puella de vniuersis filiabus Israël Abisag Sunamitis,
 quæ cū rege dormiret, & senile corpus calefaceret. 2. Cor. 3.
 Nonne tibi videtur, si occidentem sequaris literam,
 vel sigmentum esse de mimo, vel Atellanarum lu- 2. ludicra
 dicro? Frigidus senex obuoluitur vestimentis, &
 nisi complexu adolescentule non tepescit. Viuebat 2. Reg. 3.
 adhuc Bethsabee: supererat Abygail, & reliquæ 11.
 vxores eius, & concubine, quas scriptura commemo- 1. Reg. 25.
 rat. Omnes quasi frigide repudiantur, & in 2. Reg. 15.
 vnius tantum adolescentule grandæuis calefcit am- 16. 10.
 plexibus. Abraham multo David senior fuit, & Gen. 24.
 tamen viuente Sara, aliam non quæsiuit vxorem. 25.
 Isaac duplices David annos habuit: & cum Rebec- Gen. 35.
 ca iam vetula nunquam friguit. Taceo de priori-
 bus ante diluuium viris, qui post annos nongentos, Gen. 5.
 non dico senilibus, sed pænè iam cariosis artubus, ne-
 quaquã puellares quæsiere amplexus. Certe Moyses Deut. 34.
 Dux Israëlitiçi populi, centum & viginti annos ha-
 bebatur, & Sephoram non mutauit. Quæ est igitur Exod. 3.
 ista Sunamitis vxor, & virgo: tam feruens, ut fri-
 gidum

PRO. 4.

gidum calesceret: tam sancta, ut calentem
 libidinem non prouocaret? Exponat sapientissimus
 Salomon patris sui delicias, & pacificus bellatorum
 ri narret amplexus. Posside sapientiam, posside in-
 telligentiam. Ne obliuiscaris, & ne declinaueris a
 verbis oris mei. Neque derelinquas illam, & appre-
 hendet te: ama illam, & seruat te. Principium sa-
 pientie. posside sapientiam: & in omni possessione tua
 posside intelligentiam: circunda illam, & exaltabit
 te: honora illam. & amplexabitur te, ut dei capiti
 tuo coronam gratiarum. Corona quoque delictorum
 protegat te. Omnes penè virtutes corporis merantur
 in semibus, & crescente sola sapientia, decreverunt ca-
 tere, ieiunia, vigiliæ, & eleemosine, chanzunia, hui-
 illucq; discursus, peregrinorum susceptio, deservio
 pauperum, instantia orationum, perseverantia, vni-
 tatio languentium, labor manuum, unde prebeantur
 eleemosynæ, Et, ne sermonem longius protraham,
 cuncta, quæ per corpus exercentur, fracto corpore,
 minora sunt. Nec hoc dico, quod in iuuenibus, &
 adhuc solidioris ætatis, his duntaxat, qui labore, &
 ardentissimo studio, vitæ quoque sanctimoniam, & or-
 rationis ad Dominum Iesum frequentiam, scientiam
 consequuti sunt, frigeat sapientia, quæ in plerisque
 nubus ætate marcescit: sed quod adolescentia multa
 corporis bella sustineat, & inter incontinua vitiorum,
 & carnis titillationes, quasi ignis in lignis virilibus
 suffocetur, & suum non possit explicare fulgorem.
 Senectus vero rursus eorum, qui adolescentiam suam
 beneficiis

honestis artibus instruxerunt, & in lege domini me- Pſal. r.
 ditati sunt die ac nocte: etate fit doctior, usu tritior
 processu temporis sapientior, & veterum studiorum
 dulcissimos fructus metit. Vnde & sapiens ille vir
 Græciæ Themistocles, cū expletis centum & septem
 annis, se mori cerneret, dixisse fertur, se dolere, quod
 tunc egrederetur è vita, quādo sapere cœpisset. Pla- Cic. de
 to octogesimo primo anno scribens, mortuus est. Et senect.
 Isocrates nonaginta & nouem annos in docendi scri-
 bendiq; labore compleuit. Taceo ceteros Philosophos,
 Pythagorā, Democritū, Xenocratē, Zenonem, Cleā-
 them, qui iā etate longæua in sapiētie studijs florue-
 runt: ad Pœtas venio, Homerū, Hesiodum, Simonidē,
 Stesichorum, qui grandes natu, cygneum nescio quid
 & solito dulcius, vicina morte cecinerunt. Sophocles, Sophocla
 cum propter nimiam senectutem, & rei familiaris
 negligentiam, a filijs accusaretur amentie: Oedipi sa-
 bulam, quam nuper scripserat, recitauit iudicibus: &
 tantum sapiētie, in etate iam fracta speciem de-
 dit, vt seueritatem tribunalium in theatri fauorem
 verteret. Nec mirum, cum etiam Cato Censorius, Cato Cē-
 Romani generis disertissimus, iam & senex Græcas forius.
 literas discere nec erubuerit, nec desperauerit. Certè
 Homerus refert, quod de lingua Nestoris iam vetu- Iliad. r.
 li, & pænè decrepiti, dulcior melle oratio fluxerit.
 Sed & ipsius nominis Abisag Sacramentum, sapien-
 tiam senum indicat ampliorem, interpretatur enim
 pater meus superfluus, vel patris mei rugitus. Verbum
 superflui ambiguum est, sed in presenti loco virtutē
 sonat.

- sonat. quòd amplior sit in senibus, & rediuidantur
 largi sapientia. In alio autem loco superfluis, quibus
 non necessarius ponitur. Absag autem, id est, rugosus
 proprie nuncupatur, t cum maris fluctus resonat, &
 ut ita dicam, de pelago veniens fremitus auditur. Ex
 quo ostenditur abundantissimum, & ultra bonum
 vocem diuini sermonis in senibus tonitruum commo-
 tari. Porro Sunamitis in lingua nostra, cocinea dicitur:
 ut significet calere sapientiam, & divina lectio-
 ne feruere, quòd licet dominici sanguinis indet Sa-
 cramentum, tamen & feruorem ostendit sapientia.
 Vnde et obstetrix illa in Genesi coccinum ligat in ma-
 nu Phares, qui ab eo, quòd parietem diuiserat, di-
 antè populos separantem, diuisoris, id est Phares, se-
 titus est nomen. Et Rahab meretrix in typo ecclesia
 resticulam mysterium sanguinis continentem, et
 Hiericho pereunte, domus eius saluaretur, appropi-
 at. Vnde & in alio loco de viris sanctis scriptura com-
 morat. Hi sunt, qui venerunt de calore domus patri-
 Rechab. Et Dominus noster in Euangelio: Ignem in-
 quit, veni mittere in terram, & quam volo, ut ar-
 deat. Qui in discipulorum corda succensus, cogit
 eos dicere: Nonne cor nostrum ardens erat in vobis,
 dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas?
 Quorsum hæc tam longo repetita principio? Ne à me
 quæras pueriles declamationes, sententiarum floscu-
 los, verborum lenocinia, & per fines capitulorum sin-
 gulorum acuta quædam breuiterq; conclusa, quæ &
 plausus, & clamores excitent audientium. Amplexu-

ignod 29

Gen. 38.

Ios. 2.

† In vetusto
 codice addi-
 tur: in fen-
 stra domus
 sue.

1. Par. 2. 3

Luc. 11.

Luc. 24.

tur me in odo sapientia: & Abisac nostra, quæ nun-
 quam senescit, in meo requiescat sinu. In polluta est,
 virginatisq; perpetua, & quæ in similitudinem
 Mariæ, cū quotidie generet, semperq; perturiat, in-
 corrupta est. Hinc reor dixisse Apostolum: Spiritu Rom. 11.
 ferentes: Et in Euangelio Dominum prædicasse,
 quod in fine mundi, quando iuxta Prophetam Za- Zach. 11.
 chariam, stultus pastor esse cæperit, sapientia de- Mat. 24.
 crescente, refrigescet charitas multorum. Audi igi-
 tur, vt beatus Cyprianus ait, non diserta, sed fortia.
 Audi fratrem collegio, patrem senio, qui te ab incu-
 nabilis fidei vsque ad perfectam ducat statem, &
 per singulos gradus viuendi præcepta constituens in
 te ceteros erudiat. Scio quidem ab auunculo tuo
 beato Heliodoro, qui nunc pontifex Christi est, te, &
 didicisse, quæ sancta sunt, & quotidie discere: nor-
 mamq; vitæ eius, exemplum habere virtutum. Sed
 & nostra, qualiacunque sunt, suscipe, & libellum
 hunc, libello illius copulato, vt, cum ille te monachum
 erudierit, hic clericum doceat esse perfectum. Igitur
 clericus, qui Christi seruit ecclesiæ, interpretetur pri- κληρικὸς
 mo vocabulum suum, & nominis definitione prola- κληρῶ
 ta, nitatur esse, quod dicitur. Si enim clerus Græcè,
 fors Latine appellatur, propterea vocantur clerici,
 vel, quia de sorte sunt Domini, vel, quia ipse Domi-
 nus fors, id est, pars, clericorum est. Qui autem, vel
 ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet,
 talem se exhibere debet, vt & ipse possideat Domi-
 num, & possideatur à Domino. Qui Dominum possi-
 det. &

- Psal. 117.
 72. 118. det, & cum Propheta dicit, pars mea Dominus, non
 extra Dominum habere potest. Quod si quippiam ali-
 aliud habuerit præter Dominum, pars eius non est
 Dominus. Verbi gratia: Si aurum, si argentum, si pos-
 sessiones, si variam suppellectilem, cum istis partibus
 Dominus pars eius fieri non dignabitur. Si autem ego
 Dent. 32. pars Domini sum, & funiculus hereditatis eius: non
 Deut. 18. accipio partem inter cæteras tribus, sed quasi Deut.
 Num. 18. & Sacerdos uiuo de decimis: & altari seruiens, al-
 1. Cor. 9. taris oblatione sustentor: habens victum & vestitu-
 his contentus ero: & nudam crucem nudus sequar.
 Obsecro itaque te, & repetens iterumq; iterumq;
 monebo, ne officium clericatus genus antiquæ mor-
 tix putes, id est, ne lucra seculi in Christi querat in-
 litia: ne plus habeas, quam quando clericus esse ceperis
 Hierem. 12. iuxta 70. sti, & dicatur tibi: Cleri eorum non proderunt ei.
 Nonnulli enim sunt ditiores monachi, quam fuerit
 seculares: & clerici, qui possideant opes sub Christo
 paupere, quas sub locuplete, & fallace diabolo non
 habuerant, ut suspiraret eos Ecclesia diuites, quos non
 Hospita- dus tenuit ante mendicos. Mensulam tuam paupe-
 litas. res & peregrini, & cum illis Christus conuiuia nouerit.
 1. Cor. 15. Menæder Negotiatorem clericum, & ex inope diuitem, ex
 ignobili gloriosum, quasi quandam pestem fugere. Cor-
 rumpunt mores bonos confabulationes pessime. Tu
 aurum contemnis, alius diligit: tu calcas opes, ille se-
 etatur: tibi cordi est silentium, mansuetudo, secretum
 illi verbositas, attrita frons, cui nundina, fora plateæ
 & plateæ, ac medicorum tabernæ. In tanta discor-

discordia, quæ potest esse concordia? hospitium tuum ^{† officium.}
 aut raro, aut nunquam mulierum pedes terant. Omnia ^{Fuga mulierum.}
 puellas, & virgines Christi, aut æqualiter igno- ^{licium.}
 ra, aut æqualiter dilige. Ne sub eodem tecto mansi-
 ter: nec in præterita castitate confidas. Nec sanctior ^{Psal. 88.}
 Dauid, nec Sansone fortior, nec Salomone potes esse ^{Act. 15.}
 sapientior. Memento semper, quod paradysi colo- ^{3. Reg. 3.}
 num de possessione sua mulier eiecerit. Aegrotanti ^{4. Gen. 3.}
 tibi quilibet sanctus frater assistat, & germana, vel
 mater, aut probata quælibet apud omnes fidei. Quod
 si huiusmodi non fuerint consanguinitatis, castimo-
 niæque personæ, multas anus nutrit Ecclesia, quæ &
 officium præbeant, & beneficium accipiant mini-
 strando, ut infirmitas quoque tua fructum habeat
 elemosynæ. Scio quosdam conualuisse corpore, &
 animo egrotare cœpisse. Periculose tibi ministrat, ^{Colloquia}
 cuius vultum frequenter attendis. Si propter officium ^{solitaria.}
 clericatus, aut vidua à te visitatur, aut virgo, nun-
 quam domum solus introeas. Tales habeto socios quo-
 rum contubernio non infameris. Si lector, si acolytus,
 si psalter te sequitur, non ornentur veste, sed pudicitiam
 habitus: nec calamistro crispent comas, sed pudicitiam
 habitu polliceantur. Solus cum sola secreto, & absque
 arbitro, vel teste, non sedeas. Si familiaris est ali-
 quid loquendum: habet nutricem maiorem domus,
 virginem, viduam, vel maritatum: non est tam in-
 humana, ut nullum præter te habeat, cui se audeat
 credere. Caueto omnes suspiciones, & quicquid pro-
 babilitate fingi potest, ne fingatur, antè deuita. Cre-
 bra

Munuscu
la suspen
da.
1 & oblatos
Amatorū
ineptia.

2 Pudet di
cere: sacer
dotes idolo
rum.
1 & prohibe
tur

Clerici
exhære
dantur.

Delicia
clericorū.

bra munuscula, & sudariola, & fasciolas, & vestio
ori applicatas, ac degustatos cibos, blandasq; &
dulces literulas, sanctus amor non habet. Mel meum
lumen meum, meum desiderium, omnes delicias, &
lepores, & visu dignas urbanitates, & ceteras in
ptias amatorum, in comædijs erubescimus, in sacri
li hominibus detestamur: quanto magis in monachi
& in clericis, quorum & Sacerdotium propositum, &
propositum ornatur Sacerdotio? Nec hoc dico, quod
aut in te, aut in sanctis viris ista formidem, sed quod
in omni proposito, in omni gradu, & sexu, & boni
& mali reperiantur, malorumq; condemnatio, lau
bonorum sit. 2 Sacerdotes, dicere pudet idolorum, mi
ni, & aurige, & scorta, hereditates capiunt, sola
clericis, & monachis prohibetur, non à persecutio
ribus, sed à principibus Christianis. Nec de lege con
queror, sed doleo, cur meruerimus hanc legem. Cate
terium bonum est, sed quod mihi vulnus, ut indige
cauterio? Prouida seueraq; legis cautio, & tamen
nec sic refrenatur auaritia. Per fidei commissis legi
bus illudimus: & quasi maiora sint Imperatorum sci
ta, quam Christi, leges timemus, Euangelia contem
nimus, Sit heres, sed mater filiorum, id est, gregis sui
Ecclesia, que illos genuit, nutriuit & paut. Quid nos
inferimus inter matrem & liberos? Gloria Episcopi
est pauperum inopie prouidere. Ignominia omnium
Sacerdotum est, proprijs studere diuitijs. Natus in
paupere domo, & tugurio rusticano, qui vix milio, &
cibario pane, rugientem saturare ventrem poteram,
nunc

tunc similam, & mella fastidio. Noui & genera, &
 nonna piscium, in quo littore concha lecta sit calleo,
 saporibus auium discerno prouincias, & ciborum* me
 ruitas, ac nouissime damna ipsa delectant. Audio
 preterea in senes & anus absq; liberis, quorundam
 turpe seruitium. Ipsi apponunt matulam, obsident
 lectu, purulentiam stomachi, et flegmata pulmonis
 manu propria suscipiunt. Pauent ad introitum me-
 dici, trementibusq; labijs, an commodus habeant,
 sciscitantur, & si paululum senex vegetior fuerit,
 periclitatur, simulatq; letitia, mens intrinsecus aua-
 ra torquetur. Timent enim, ne perdant ministerium
 & viuacem senem, Mathusalem* annis comparant.
 O quanta apud Deum merces, si in presenti pretium
 non sperarent. Quantis sudoribus hereditas cassa
 expetitur? minore labore margaritam Christi emi-
 poterat. Diuinas scripturas sepius lege, imo de ma-
 nibus tuis nunquam sacra lectio deponatur. Disce,
 quod doceas: obtine eum, qui secundum doctrinam
 est, fidelem sermonem, ut possis exhortari in doctri-
 na sana, & contradicentes reuincere. Permane in
 his, que didicisti, & credita sunt tibi, sciens, a quo
 didiceris: paratus semper ad satisfactionem, omni
 poscenti te rationem, de ea, que in te est, spe, &
 fide. Non confundant opera tua sermonem tuum:
 ne, cum in ecclesia loqueris, tacitus quilibet re-
 spondeat, cur ergo hec, que dicis, ipse non facis?
 Delicatus magister est, qui pleno ventre de ieiunijs
 disputat. Accusare auaritiam & latro potest.

* preciosum
 Captato-
 res celta-
 mentoru.

* Mathusale
 Gen. 5.

Studia &
 doctrina.

Tit. 1.

2. Tim. 3.

Episcopus
 pater, nō
 dominus.
 Malach. 1.

Sacerdotis Christi os, mens, manusq; concordent.
 Esto subiectus pontifici tuo, & quasi anima paren-
 tem suscipe. Amare filiorum, timere seruatorum est.
 Si pater sum (inquit) ubi est honor meus? Si Domi-
 nus ego sum, ubi est timor meus? Plura tibi in eo-
 dem viro obseruanda sunt nomina: Monachus, Pon-
 tifex, auunculus tuus, qui te iam in omnibus, qua
 sancta sunt, docuit. Illud etiam dico, quod Episco-
 pi Sacerdotes se esse nouerint, non dominos: hono-
 rent clericos, quasi clericos, ut & ipsis à clericis,
 quasi Episcopis honor deferatur. Scitum est illud
 oratoris Domitij: Cur ego te (inquit) habeam, ut
 Principem, cum tu me non habeas ut Senatorem?
 Quod Aaron & filios eius, hoc Episcopum & Pre-
 sbyteros esse nouerimus. Vnus Dominus, vnum tem-
 plum, vnum sit etiam ministerium. Recordemur
 semper quid Apostolus Petrus precipiat Sacerdoti-
 bus: Pascite eum, qui in vobis est, gregem Domini
 prouidentes non coactè, sed spontaneè, secundum
 Deum, neque turpis lucri gratia, sed voluntarie:
 neque ut dominantes in clerum, sed forma facti gre-
 gi ex animo, ut cum apparuerit Princeps pastoris,
 percipiatis immarcescibilem glorie coronam. Pejori-
 me consuetudinis est in quibusdam Ecclesiis, taceri
 Presbyteros, & presentibus Episcopis non loqui,
 quasi aut inuideant, aut non dignentur audire. Et
 si alij (inquit Apostolus Paulus) fuerit reuelatum se-
 denti, prior taceat. Potestis enim per singulos pro-
 phetare, ut omnes discant, & omnes consolentur.
 & spi-

Ephes. 4.
 1. Cor. 12.
 1. Pet. 5.
 1. Cor. 14.

& spiritus Prophetarum, Prophetis subiectus est.
 Non enim dissensionis Deus, sed pacis. Gloria patris
 est filius sapiens. Gaudeat Episcopus iudicio suo cum
 tales Christo elegerit sacerdotes. Docente te in Ec-
 lesia, non clamor populi, sed gemitus suscitetur. La-
 ebrae auditorum, laudes tuae sint. Sermo presby-
 teri, scripturarum lectione conditus sit. Nolo te de-
 clamatorem esse, & rabulam, garrulumque sine ratio-
 ne, sed mysteriorum peritum, & sacramentorum
 Dei tui eruditissimum. Verba voluere, & celeritate
 dicendi apud imperitum vulgus admirationem sui
 facere, indoctorum hominum est. Attrita frons in-
 terpretatur saepe, quod nescit, & cum alijs persuase-
 rit, sibi quoque usurpat scientiam. Preceptor quon-
 dam meus Nazianzenus rogatus à me, ut expone-
 ret, quid sibi vellet in Luca sabbatum δευτερονω-
 τω elegantius lusit, docebo te, inquit, super hac
 re in Ecclesia: in qua mihi omni populo acclamante,
 cogeri inuitus scire quod nescis: Aut certe si solus
 tacueris, solus ab omnibus stultitiae condemnaberis.
 Nihil tam facile quam vilem plebeculam, & indo-
 ctam concionem, linguae volubilitate decipere, quae
 quicquid non intelligit, plus miratur. M. Tullius,
 in quem pulcherrimum illud elogium est: Demosthe-
 nes tibi praecepit, ne esses primus orator: tu illi, ne
 solus, in oratione pro Q. Gallo, quid de favore vulgi,
 & de imperitis concionatoribus loquatur attendi: ne
 his fraudibus laudaris. Loquor enim, quae sum ipse
 nuper expertus. Vnus quidam Poeta nominatus, ho-

Pro. 10. 15

Cōsiones
Episcopi.

Greg. Na-
ziāzenus.

Luc. 6.

Cultus
qualis.Captato-
res.Tribuas.
recondas.Prouerb.
Vir. eclo.
8.

1. Cor. 12.

mo perliteratus, cuius sunt illa colloquia poetarū
ac philosophorum, cum facit Euripidem & Menan-
drum inter se, & in alio loco Socratem atque Epicu-
rum differentes, quorum etates, non annis, sed sa-
culis scimus esse disiunctas, quātos is plausus & cla-
mores mouet? Multos enim condiscipulos habet in
theatro, qui simul literas non didicerant. Vestes
pullas æque deuota, ut candidas. Ornatus, ut ser-
uatus, pari modo fugiendæ sunt: quia alterum delicias
alterum gloriam redolet. Non absque amicitia lineo
incedere, sed precium vestium linearum non habere
laudabile est. Alioquin ridiculum & plenum dede-
coris est referto marsupio quod sudarium orationis
non habeas gloriari. Sunt qui pauperibus paulum
tribuunt, ut amplius accipiant, & sub prætextu ele-
mosynæ, querunt diuitias, quæ magis venatio ar-
pellanda est, quam eleëmodynæ genus. Sic bestia, sic
aues, sic capiuntur & pisces. Modica in hamo effa-
ponitur, ut matronarum in eo sacculi protrahantur.
Sciat episcopus, cui commissæ est ecclesia, quem de-
spensationi pauperum, curæq; præficiat. Melius est,
non habere, quod tribuam, quam impudenter pete-
re, quod recondam. Sed & genus arrogantis est, cle-
mētiorē te velle videri, quam pontifex Christi esse.
Non omnia possumus omnes. Alius in Ecclesia oculum
est, alius lingua, alius manus, alius pes, auris, venter,
& cæt. Lege Pauli epistolam ad Corinthios, quo-
modo diuersa membra vnum corpus efficiunt. No-
rusticus tamen & simplex frater ideo se sanctū
putat,

putet, si nihil nouerit: nec peritus & eloquēs lingua,
 estimet sanctitatē. Multoq; melius est è duobus
 imperfectis, rusticitatem sanctam habere, quā elo- Aurū in templo.
 quentiam peccatricē. Multi edificant parietes, &
 colūnas Ecclesię substruunt, marmora nitent, auro
 splendent laquearia, gemis altare distinguitur, &
 ministrorū Christi nulla electio est. Neque vero mi-
 hi aliquis opponat, diues in Iudæa templū, mensam,
 lucernas, thuribula, patellas, scyphos, mortariola, &
 cetera ex auro fabrefacta. Tunc hæc probabantur à
 Domino, quando sacerdotes bestias immolabant, &
 sanguis pecudū erat redemptio peccatorum. Quan-
 quā hæc omnia præcesserint in figura: Scripta sunt
 autem propter nos, in quos fines seculorū deuen-
 runt. Nunc vero cum paupertatē domus sue pau- 1. Cor. 10.
 per Dominus dedicarit, cogitemus crucē eius, &
 diuitias lutū putabimus. Quid miramur, quod Chri- Luc. 16.
 stus vocat iniquū mammona? Quid suspicimus, &
 amamus, quod Petrus se nō habere gloriose testatur?
 Alioquin si tantum literā sequimur, & in auro AA. 3.
 atque diuitijs simplex nos delectat historia, cū au-
 ro obseruemus & cetera. Ducant pontifices Chri- Leuit. 21.
 sti uxores virgines: Quamuis bonę mentis sit, qui Leuit. 22.
 cicatricē habuerit, & deformis est, priuetur sacer- 22.
 dotio, lepra corporis, animę vitijs præferatur: Cres- Ge. 1. 8. 9.
 camus & multiplicemur, & repleamus terrā, nec Exod. 12.
 immolemus agnū, nec mysticum pascha celebremus, 23. 34.
 quia hæc absque tēplo fieri lege prohibentur. Figa- Deut. 14.
 mus septimo mense tabernaculū, & solemne ieiun- 16.
Leuit. 1.
1. Cor. 5.
Leuit. 23.
Ioel. 2.

- Rom. 7. quod lex spiritualis est, et Dauid verbis cantantis: Re
 Psal. 118. uela oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua:
 sic intelligimus, ut Dominus quoque noster intellexit,
 et interpretatus est sabbatum, aut aurum repudiemus
 Mat. 11. cum ceteris superstitionibus Iudaeorum: aut si aurum pla-
 Mar. 1. 3. cet, placeat et Iudaei, quos cum auro aut probare ualeat
 Luc. 6. necesse est, aut danare. Coniunia tibi uitanda sunt se-
 Cōiunia. cularium, & maximè eorum, qui honoribus uolunt.
 Turpe est ante fores sacerdotis Christi crucifixi, &
 pauperis, & qui cibo quoque uescebat alieno, li-
 ctiores Consulium & milites excubare: iudicem
 prouincia melius apud te prandere, quam in pala-
 tio, quod si obtenderis, te facere hoc, ut roges pro mi-
 Fuga ma- seris, atque subiectis, iudex seculi plus deferet cle-
 gnatum. rico continenti quam diuiti: & magis sanctitatem
 tuam uenerabitur quam opes. Aut, si talis est, qui non
 audiat clericos pro quibuslibet tribulatis, nisi inter
 phialas & phialas, libenter carebo huiusmodi beneficio, &
 Christum rogabo pro iudice, qui magis & citius sub-
 uenire potest quam iudex. Melius enim est confide-
 re in Domino, quam confidere in homine. Melius est
 Psal. 117. sperare in Domino, quam sperare in Principibus.
 Abstinē- Nunquam uinum redoleas, ne audias illud phyllosophi
 tia uini. i. Tit. 3. Hoc non est osculum porrigere, sed uinum propinare.
 Tit. 1. Vinolentos sacerdotes & Apostolus damnat, & ex-
 Leuit. 10. tus lex prohibet: Qui altario deseruiunt, uinum & si-
 Ezech. 44. ciera. ceram non bibant. Siera Hebræo sermone omnia pro-
 Siera.

tionuncupatur, quæ inebriare potest, siue illa, quæ
 frumento cõficitur, siue pomorum succo, aut cū faui
 decoquantur in dulcem & barbaram potionem, aut
 palmarum fructus exprimuntur in liquorem, coctisq;
 frugibus aqua pinguis coloratur. Quicquid inebriat
 & statum mentis euertit, fuge similiter, vt vinum.

Nec hoc dico, quod Dei à nobis creatura damnetur
 (siquidem & Dominus vini potator est appellatus:

Mat. 11.
 1. Tim. 5.

& Timotheo dolenti stomachum, modica vini sorbi-
 tio relaxata est) sed modum pro ætatis, & valetudi-

nis, et corporũ qualitate exigimus in potãdo. Quod si
 absque vino ardeo, & ardeo adolefcẽtia, & inflam-

mor calore sanguinis, & succulẽto validog; sum cor-
 pore, libẽter carebo poculo, in quo suspicio veneni est.

Pulchre dicitur apud Grecos, & nescio an apud nos
 æque resonet: Pinguis ṽeter non gignit mentẽ tenuẽ.

Tantum tibi ieiuniorum modum impone, quantum
 ferre potes. Sint tibi pura, casta, simplicia, modera-

ta & non superstitiosa ieiunia. Quid prodest oleo nõ
 vesci, et molestias quasdã difficultatesq; ciborũ que-

rere, tarycas, pyper, nuces, palmarũ fructus, similam,
 mel, pistacia? Totã hortorũ cultura vexatur, vt ciba-

rio nõ vescamur pane: et dũ delicias sectamur, à re-
 gno calorũ retrahimur. Audio pr. eterea quosdã cõtra

rerum, hominumq; naturã, aquam non bibere, nec
 vesci pane, sed sorbitumculas delicatas, et contrita

olera, betarumque succum non calice sorbere, sed
 concha. Proh pudor, non erubescimus istiusmodi

ineptijs, nec t. edet superstitionis? Insuper etiam

vsensum.
 Inedia.

ibaccarũ.

famam abſtinentiæ in delicijs querimus. Fortiſſimè
 ieiunium eſt aqua & panis: Sed quia gloriam non
 habet, & omnes pane et aqua viuimus, quaſi publi-
 cum & commune, ieiunium non putatur. Caue ne
 hominum rumuſculos aucuperis: ne offenſam Dei
 populorum laude commutes. Si adhuc (inquit Apo-
 ſtolus) hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem.
 Deſuit placere hominibus, et ſeruus factus eſt Chriſti.
 Per bonam famam & malam à dextris & à ſiniſtris
 Chriſti ſeruus graditur, nec laude extollitur, nec vi-
 tuperatione frangitur: Non diuitijs tumet, non con-
 trahitur paupertate, & leta contemnit & triſtia:
 Per diem ſol non vrit eum, neque luna per noctem.
 Nolo te orare in angulis platearum, ne rectum ier-
 precum tuarum, frangat aura popularis. Nolo te di-
 latare ſimbrias, & oſtentui habere phylacteria, &
 conſciencia repugnante, phariſaica ambitione circuo-
 dari. Quanto melius erat, hæc non in corpore, ſed
 in corde geſtare, & Deum habere ſautorem, non a-
 ſpectus hominum? Inde pendet Euangelium, inde lex
 & prophetæ, ſiue ſacra & apoſtolica doctrina. Me-
 lius eſt enim hæc omnia in mente portare, quam
 corpore. Fidelis mecum lector intelligis, quid taceam,
 & quid magis tacere loquar. Tot te regule, quot
 ſpecies gloriarum percurrant. Vis ſcire quales Domi-
 nus querat ornatus? Habeto prudentiam, inſtitutam
 temperantiam, fortitudinem. His cæli plagis include-
 re, hæc te quadriga velut aurigam Chriſti, ad me-
 ritam concita ferat. Nihil hoc monili preioſius, nihil
 hæc

Gloria.

Gal. 1.

Ieremias.

Pſal. 110.

Matt. 6.

Cultus ſu-
perſtitio-
ſus.

Mat. 23.

Mat. 7. 22.

tal: tot ſunt
 regule, quot
 ſpecies glo-
 riarum.

hac gemmarum varietate distinctius. Ex omni par-
te decoraris, cingeris atque protegeris, & orna-
mento tibi sunt, & tutamini, gemmæ vertuntur in
scuta. Caue quoque ne aut linguam, aut aures ha-
beas prurientes, id est, ne aut ipse alijs detrahas,
aut alios audias detrahentes. Sedens, inquit, aduer-
sus fratrem tuum[†] loquebaris, & aduersus filium
matris tuæ ponebas scandalum: hæc fecisti & ta-
cui. Existimasti iniquè, quod ego ero tui similis,
arguam te, & statuam contra faciem tuam. Par-
te a detractiōne lingue, custodi sermones tuos, &
scito, quia per cuncta, quæ de alijs loqueris, tua cō-
scientia iudicaris, & in his ipse deprehenderis, quæ
in alijs arguebas. Neque vero illa iusta est excusa-
tio, referentibus alijs iniuriam facere non possum.
Nemo inuito auditori libenter refert. Sagitta in la-
pidem nunquam figitur, interdum resiliens percu-
tit dirigentem. Discat detractor, dum te videt nō
libenter audire, non facile detrahere. Cum detra-
ctoribus, ait Salomon, ne miscearis: quoniam re-
pente veniet perditio eorum, & ruinam vtriusque
quis nouit? tam videlicet eius qui detrahit, quam
illius, qui aurem accommodat detrahenti. Officij
tui est visitare languentes, nosse domos matrona-
rum, ac liberos earum, & nobilium virorum cu-
stodire secreta. Officij tui est, non solum ocu-
los castos seruare, sed & linguam. Nunquam de-
formis mulierum disceptes, nec quid agatur in alia,
domus alia per te nouerit. Hippocrates adiurat di-

Obiecta
tio.Psal. 49.
† detrahentesMat. 7.
Luc. 6.
Rom. 2.Detractor
Prou. 24.Silentium
nō ignorare

Hippocr.

scipulos suos, antequam doceat, & in verba sua in-
re compellit, extorquet Sacramento silentium, ser-
monem, incessum, habitum, moresq; prescribit.

In medicina

Quanto magis nos, quibus animarum domos debemus
missa est, omnium Christianorum domos debemus
amare, quasi proprias? Consolatores potius nos in
meroribus suis, quam conuiuas in prosperis nouerunt.

Abstin-

tia à mu-

neribus.

Act. 10.

Facile contemnitur clericus, qui sepe vocatur ad
prandium, ire non recusat. Nunquam petentes
raro accipiamus rogati. Beatius est enim dare quam
accipere. Nescio quo enim modo etiam ipse qui de-
precatur ut tribuat: cum acceperis vilium te
iudicat: & mirum in modum si eum rogantem
contempseris, plus, te posterius veneratur. Pra-

Ueniatur.

dicator continentie nuptias non conciliat. Qui Apo-
stolum legit, superest ut qui habent uxores, sic sint
quasi non habeant: cur virginem cogit ut nubat?

1. Cor. 7.

A negotijs

profanis.

Qui de monogamia sacerdos est, quare viduam bo-
tatur, ut digama sit? Procuratores, & dispensato-
res domorum alienarum, atque villarum, quomodo
possunt esse clerici, qui proprias iubentur contem-
re facultates? Amico quippiam rapere factum est:

Ecclesiam fraudare sacrilegium est. Accepisse, quid
pauperibus erogandum sit, & esurientibus plurimis
vel cautum esse velle vel timidum: aut quod aper-
tissimi sceleris est, aliquid inde subtrahere, omnium
predonum crudelitatem superat. Ego fame tor-
queor, & tu iudicas, quantum ventri meo satis
sit? Aut diuide statim, quod acceperis, aut si timi-
dus

dus dispensator es dimitte largitorem, ut sua ^{et sua sponte} ipse
 distribuatur. Nolo sub occasione mea sacculus tuus
 plenus sit. Nemo me melius mea seruare potest. Op-
 timus dispensator est, qui sibi nihil reseruat. Coe-
 gisti me Nepotiane charissime, lapidato iam virgi-
 natatis libello, quem sanctæ Eustochio Romæ scri-
 pseram, post annos decem rursus Bethlehem ora
 reserare, & confodiendum me linguis omnium
 proderet. Aut enim nihil scribendum fuit, ne ho-
 minum iudicium subiremus, quod tu facere prohi-
 buisti: aut scribentes nosse cunctorum aduersum nos
 maledicorum tela torquenda. Quos obsecro, ut
 quiescant, & desinant maledicere. Non enim ut
 aduersarijs, sed ut amicis scripsimus. Nec inuerti-
 sumus in eos, qui peccant, sed ne peccent, monui-
 mus. neque in illos tantum, sed & in nosipos se-
 ueri iudices fuimus. Volentesq; festucam de oculo al-
 terius tollere, nostram primum trabem eiecimus. Mat. 7.
Luc. 6.
 Nullum lesi, nullius nomen mea scriptura designa-
 tum est. Neminem specialiter meus sermo pulsauit.
 Generalis de vitijs disputatio est. Qui mihi irasci
 voluerit, ipse de se, quod talis sit, confitebitur. 7 cōfirmat.

AN-

ANNOTATIONES IN EPISTOLA
AD NEPOTIANUM.

P *Etis à me Nepotiane charissime transmarinis literis.*] Huius epistolæ nec non & aliarum quas celeberrimas ad Hieronymum scripsit Nepotianus (erat enim *ἰεροδιδάκτος* Hieronymo, sicut Ambrosius Origeni) meminit in Epitaphio eiusdem ad Heliodorum. Quoties (inquit) ille transmarinis epistolis precatus est, ut aliquid ad se scriberem. Ad Rusticum scribens librum, hanc epistolam vocat. Quomodo tibi viuendum sit, æditus ad Nepotianum *liber, docere te poterit.*

Et primos impetus lasciuientis ætatis.] Frequens est vsus huius locutionis apud Hieronymum. Aduersus Pelagianos lib. 3. Ut affligat carnem uirij lasciuientem. Item ad Algasiam. Imitatio est Quintilliani de clamat. 15. lasciuientis adhuc ætatis instinctu tumultuosus ac petulans.

Et instar bouum pendentibus à mento palearibus.] Virgilianum est. Georgicorum 3. Optima toruæ Forma bouis, cui turpe caput, cui plurima ceruix, Et crurum tenuis à mento palearia pendens.

Sanguis
frigidus.

Frigidus obsistit circum præcordia sanguis.] Et hoc Virgilij est Georg. 1.

Sin has ne possim nature accedere partes.
Frigidus obsisterit circum præcordia sanguis. Vbi Senecius. Secundum Phyllicos dicit, qui dicunt stultos homines frigidioris esse sanguinis, prudentes vero calidi. Vnde & senes, in quibus friget, & pueri, in quibus necdum calet, minus sapiunt. Plinius libro 11. putat animalia esse fortiora, quibus sanguis sit crassior: sapientiora, quibus tenuior: timidiora quibus minimus: At quibus nullus hebetia. Afinis pinguisimum esse sanguinem, homini tenuissimum.

Vel figmentum esse de Mimo, vel Atellanarum ludicrum.] Infra Sabiniano. Repertum est facinus, quod nec Mimus

Mimus fingere, nec scurra ludere, nec Atellanus posset effari.

Isaac duplices David annos habuit.] Isaac centum octoginta annorum consumptus ætate, mortuus est. Genes. 35. David autem filius annorum triginta erat cum regnare cœpisset, & 40. annos regnavit. 2. Reg. 5. facta ergo supputatione, Isaac non solum duplices annos David habuit, sed et eo amplius quadraginta.

Omnes panē virtutes mutantur in senibus, & crescentes sola sapientia, decrescunt cetera. Cuncta quæ per corpus exercentur, fracto corpore minima fiunt, &c. Sed quod adolescentia multa corporis bella sustineat, &c.] Hanc sententiam fusius in præfatione lib. 2. commentario- rum in Amos, exprimit. Legi in quadam controuersia. Imbecillitas corporis, animæ quoque vires secū trahit. Et statim. Senectus etiam multa secum bona affert & mala, bona, quia nos à potentissimis Dominis liberat, voluptatibus scilicet, gulæ imponit modum, libidinis frangit impetus, auget sapientiam, dat maturiora consilia, & frigescente corpore, dormit cum perpetua virginitate. Sunamitis, luxuriam contemnens, cum Berzellai, delegat eam adolescenti filio Chamaam, & non vult transire Iordanem, atque 2. Reg. 19. in alienos fines de suis exire regionibus. Quæ autem putantur senectutis mala ista sunt. Crebræ infirmitates, pituita molestissima, quam Græcorum alij *κόμψαν*, alij *φλίγμα* nuncupant, caligantes oculi, atrescentes cibi, trementes interdum manus, nudi gingiuis dentes, & inter cibos cadentes, ad hæc torminibus, & aculeis stomachi, podagra que & chiragra doloribus, sæpe torquetur, ita vt ne stylum quidem, aut calamū tenere queat, vt suis pedibus non possit incedere, magna que parte vita videatur esse truncata, & multis mēbris præmorta. Cum hæc ita se habeant, in malorū comparatione, tollerabilius sustinebo morbos, dummodo vna & grauisima domina libidine caream. Patitur

titur quidem & senectus nonnunquam incensura
 riorum, nullusque iuxta sanctum martyrem Cypri-
 num, diu tutus est, periculo proximus, sed aliud
 titillari, aliud obrui voluptatibus. Adoleſcentia re-
 uit virentis corporis neceſſitates, hic autem raro in-
 emortuos cineres ſcintilla ſublucens: reuiuſcere
 titur, & tamen incensura non poteſt ſulcitate. Quae
 obrem Pammachi, cano iam mecum capite, in
 petra mihi à Domino, vt comitem merear habere
 ſapientiam, de qua ſcribitur. Ama illam, & ſerua-
 bit te, honora illam, & amplexabitur te.

Vnde & ſapiens ille vir Graeciae Themistocles.] De
 ſapientia Themistoclis, lege Ciceronem in Bruto,
 ſtatim à principio. Et lib. 10. epistoliarum ad Atticum.
 In epistola, cuius initium. Et res ipsa, ex prima
 Thucydidis.

Cygneum nescio quid, & solito dulcius, vicina morte
 cecinerunt.] In Epitaphio Nepotiani. Cygneo carore
 re vox dulcior. Alludit ad verba Cicero lib. 5. de oratore.
 Ill tanquam cygnea fuit, diuini hominis vox,
 & oratio. Martialis lib. 13.

Dulcia defecta modulatur carmina lingua,

Cantator cygnus funeris ipse sui.

Verbum superflui, ambiguum est.] Interpretatio no-
 minis Abisag, è libro Philonis de nominibus Hebrae-
 cis petita est.

Diuisoris, id est Phares sortitus est nomen.] Ab eo
 enim quod diuiserat membranulam ſecundinarum,
 diuisoris nomen accepit. Vnde & Pharifai qui ſe qua-
 ſi iuſtos, à populo ſeparauerant, diuiſi appellaban-
 tur. Hieronymus, in quaest. ſuper Gen. Phares,
 Hebraeis est diuiſit, diſſipauit.

Quorſum haec tam longo repetita principio.] Ad Pau-
 lum ſenem Concordientem. Quorſum, ais, iſta tam
 alto repetita principio. Gaudet ſubinde haec phraſi
 Hieronymus, vt in epistola ad Paulinum, cuius ini-
 tium

tium. Bonus homo, Ad Damasum. Importans. Sunt autem verba Cic. lib. 3. de Oratore. Quorsum igitur hæc spectat, inquit, tam longa, & tam alte repetita oratio?

Ne à me queras pueriles declamationes, sententiarum postulos, verborum lenocinia.] Hieronym. in 9. cap. Ecclesiastæ. Quemcumque (inquit) videris in ecclesiâ declamatorem, & quodam lenocinio, ac venustate verborum excitare plausus, ac risus excutere, audientes in affectus lætitiæ concitare, sciro signum esse insipientiæ, tam eius qui loquitur, quàm eorum, qui audiunt.

Et per fines capitulorum singulorum, acuta quedam, breuiterque conclusa] Ciceronem videtur secutus in Oratore. Acute crebræque sententiæ ponentur.

Que plausus & clamores excitent audientium.] In cap. 34. Ezechielis. In theatralem modum plausus excitant & clamores & immemores fiunt imperitiæ suæ, & adducto supercilio, libratilque sermonibus atque trutinatis, magistrorum sibi sumunt auctoritatem. His applaudit quod habet in enarratione ca. 2. Osee. Oratoris declamationibus ludere, & in narrationibus, atque epilogis Asiatico more cantare, audientes in affectus lætitiæ concitare.

Audi igitur (vt beatus Cyprianus ait) *non diserta sed fortia.*] In epistola ad Donatum, cuius initium: Bene admones, elegantius atque copiosius hanc formulam verborum persequitur.

Audi fratrem collegio patrem senio.] In Epitaphio Nepotiani. Apprehensa auunculi manu, Hæc (inquit) tunicam qua utebar in ministerio Christi, mitte dilectissimo mihi, ætate patri, fratri collegio. Item Augustino in epistola. Crebras. Vale mihi amice charissime ætate fili, dignitate parens. Apud Ausonium in panegyrico Gratiani. Indulgentia pater, ætate filius, pietate vtrumque.

Qui te ab incunabulis fidei.] In proxima epistola
Velut incunabula nascentis fidei. Sic ad Occanum
confessionis ac pœnitentiæ incunabula. Cic. act. 1.
Verrem, dicit incunabula deorum, & in Oratore, in-
cunabula oratoris, pro initijs.

Et repetens iterumq; iterumq; monebo.] Verba He-
ni ad Aeneam lib. 3. Aeneid.

Cleri eorum non proderunt eis.] Locus est Hieremiæ
12. iuxta 70. quem doctissimè explicat Origenes ho-
milia 7. in Hieremiam.

Attrita frons.] Paulo post. Attrita frons sepe
interpretatur, quod nescit. In præfatione libro 3. in
Zachariam. Ad hoc (inquit) solum linguas habere
putant, vt proximos lacerent, & duritiam frontis au-
tæ, verborum rabie consolentur. Vocat autè Hieremi-
mus attritam frontem procacem, & quæ nullo potest
superari.

Nec sanctior David.] Indicant codices antiqui, hic
quædam deesse, quorum fide legendum. Nec San-
ctior fortior, nec David sanctior.

Nec calamistro crispent crines.] Infra ad Eustochium
Hinc calamistratus.

Per fidei commissâ, legibus illudimus.] De his lege
lib. 36. ff. & Cic. in topicis. Si inter fidem, & Boni-
tium ibidem lib. 4. & rursus Cic. lib. 7. epistolarum ad
Trebatium.

Ipsi apponunt matulam.] In cap. octauum Osee. In
mundum vas, siue inutile, Hebræi matulam vocant
quo ad suscipienda & proijcienda stercorea vii. sole-
mus. Martialis lib. 10. in Calliodorum.

Dispeream, si tu Pyladi prestare matellam

Dignus es, aut porcos pascere Perithoi.

Et viuacem senem Mathusale.] Imperita plebecula
legit Mathusalem. Hebræi Mathusalab. Basilus ad
Nepotes scribit Μαθούσαλα.

De ea quæ in te est spe.] Sic lego ex veteri codice
locus

locus est. 1. Per. 3. Atque ita interpretatur Didymus enarrans hunc locum. Quia multi (inquit) Evangelio disciplinabiliter intendentes, exigunt nos satisfactionem spei beatæ, non oportet segnes esse, & ad satisfaciendum differre requirentes. Mox. Volentes agnoscere aliquid de spe, quæ in nobis est.

Scitum est illud Oratoris Domitij. Cur ego te (inquit) habeam ut Principem, cum tu me non habeas ut Senatorem. Cicero, Valerius Maximus, & Fabius, L. Crasso hoc tribuunt. Cic. 3. de Oratore, in exordio loquens de Crasso. Cum sibi (inquit) illum consulem esse negaret, cui senator ipse non esset. Valerius lib. 6. cap. 2. Non es (inquit) mihi Philippe consul, quia ego nec tibi senator sum. Fabius lib. 6. cap. 3. Illud Crassi. Ego te consulem putem, cum tu me non putes esse senatorem? De Domitio Eusebius in chronicis. Anno Domini 46. Domitius Apher Nemausensis, clarus Orator habetur, qui postea Nerone regnante, ex cibi redundantia in cæna moritur. Fabius lib. 12. cap. 11. Vidi ego longe omnium, quos mihi cognoscere cõtingit, summum Oratorem Domitium Aphrum valde senem. Item lib. 5. cap. 7. Et fortassis idem Domitius est, qui teste Lactantio lib. 5. cap. 11. rescripta Principum nefaria collegit, ut doceret, quibus poenis afficeret eos, qui se cultores Dei confiterentur.

Nolo te declamatorem esse, & rabulum garrulumque sine ratione. In epistola, cuius initium: Et vestris. Alioqui stulta verbositas, rabulæ potius & garruli hominis, quam eloquentis putanda est. Imitatur Cic. lib. 1. de Oratore, Non enim causidicum nescio quæ, neque proclamatorem aut rabulam hoc sermone nostro conquirimus. Iterum: Non enim declamatorem de ludo, aut rabulam de foro, sed doctissimum & perfectissimum quarimus. Unde autem rabula dicitur, vide apud Festum Pompeium, & Nonium Marcellum.

Domitij
dictum.

80 ANNOT. D. HENR. GRAVII

Indoctam couctionem, lingue volubilitate decipere.
Valerius maximus lib. 2. cap. 1. Ipsa lingue volubilitate, qua plurimum possunt excussa. Cicero pro C. Plancio. Virtus, probitas, integritas, in candidato, non lingue volubilitas, non ars, non scientia requiri solet. Apud eundem Ciceronem dicitur verborum volubilitas. de Orat. lib. 1.

Intimo

In oratione pro Q. Gallo.] Si oratio ista extaret facile posset varia diuersorum librorum lectio referri. In quibusdam sic ferebatur. De his autem iudis, loquor enim &c.

Quorum etates non annis, sed seculis scimus esse distinctas.] Moritur enim Euripides iuxta Eusebium, 4. anno 92. Olympiadis. Menæder aut 2. an. Olympiadis, 122. Itē Socrat. 3. an. Olympiad. 86. plurimo sermone celebratur. Epicurus autem 5. anno, Olympiadis 112.

*Referto marsupio, quod sudarium, orariumq; non habes gloriari.] In enarrat. ca. 3. Mich. Quid proderit tibi collum ad abstergendos sudores linteorum non habere. Quid iuuat esse *πρωξιπυρας*; & prætere habere tu paupertatem, cum marsupium nostrum vniuersa pauperum turba suspiret.*

Multo melius est duobus imperfectis, rusticitatem scilicet habere, quam eloquentiam peccatricem.] Simile huic est, illud Ciceronis 3. de Oratore. Malim equidem, indisertam prudentiam, quam stultitiam loquacem.

Templo-
rum orna-
tus.

Marmora nitent, auro splendent laquearia.] In cap. Hieremie: Præcepit autem & tunc populo Iudæorum & hodie nobis, qui videmur in ecclesia constituti, fiducia habeamus in splendore ædificiorum, auro tisque laquearibus, & vestitis parietibus marmoreis crustis. Cyprianus Donato. Iam tibi auro distincta laquearia, & præciosi marmoris crustis vestita domus, sordebunt. Deformata sunt hæc ex declamatione 9. Quintilianii: Non me aurata laquearia, nec or-

IN EPIST. II. AD NEPOT. SI

diantes marmore columnæ, nec graues crustæ fecerint immemorem fragilitatis.

Iudicemq; provincie melius apud te prandere quam in palatio.] Aſſinia his sunt, quæ habet Hieronymus in cap. 2. Micheę. An non confusio & ignominia est, Ictem crucifixum, magistrum pauperum atque esuriētum factis prædicare corporibus, ieiuniorumque doctrinam, rubentes buccas, tumentiaque ora proferre? Si in Apostolorum loco sumus, non solum sermonē eorum imitemur, sed conuersationem quoque & abstinētiā amplectamur. Sanctū utique est, & Apostolicum ministerium, viduis & pauperibus ministrare. Non oportet (inquiunt) dimisso verbo Dei, ministrare nos mensis. At: nunc non dico pauperes, non dico fratres, & qui rursus inuitare non possint, ex quibus excepta gratia nihil aliud Episcopalis speret marmore; sed militantes, & accinctos gladio & iudices ex cubantibus ante fores centurionibus & turmis militum, Christi sacerdos inuitat ad ptandum. Tota clementi ubi discursant, quærunt exhibere iudicibus, quæ illi in prætoriiis suis, aut inuenire non possunt, aut certe inuenta non coëmunt.

Nunquam vinum redoleas, ne audias illud philosophi. Hoc non est osculum porrigere, sed vinum propinare.] Quis vini vsus antiquis fuerit, quibus bibere licitum, docet Plinius libro decimoquarto, capit. decimotertio. Cato scriptum reliquit, propinquos feminis osculum dare solitos, ut scirent an temerum olerent (hoc tum nomen vino erat) lege 10. lib. Anli Gellij noct. attica cap. 23.

Sicera Hebræo sermone omnis potio nuncupatur, quæ inebriare potest.] Quid sit Sicera copiosius docet Hieronymus capit. primo Elaia, Item in capite quarto.

Quidquid inebriat & statum mentis euertit, fuge similiter

52 ANNOT. D. HENR. GRAVIT
similiter ut vinum] Lege Hieronymum in cap. 19. Esaiæ,
item in cap. 23 & 28.

Pinguis
venter.

Pinguis venter non gignit mentem tenuem.] *παχὴ γαστήρ λεπτὸν ὄν τρέφει νόον.* Est apud Galenum in Tra-
sybulum. vide proverb. in Chiliad. Gregorius Na-
zianzenus de virginitate. *τὰς παχέας σάρκας ἐξήγα-
γέραι ὀγκρὸν ἐχούσαν ἢ λεπτὴν χωρὶς ἵσσοδ' ἢ δὲ ἄρα βί-
βη.* *Ve cibario non vescamur pane.*] Ad Furiam. Cibaria
panem comedant. Cic. quest. Tuscul. lib. 5. De Pro-
lomeo, cui enim peragranti Aegyptum, comitibus
non consecutis, Cibarius in casa panis datus esset, ni-
hil visum illo pane iucundius.

Cave ne hominum rumusculos aucupers.] *Aduersus
Luciferianos.* Nihil ob hominum rumusculos faciat.
Ex Ciceronis oratione pro A. Cluentio petitum est.
Qui imperitorum hominum rumusculis aucupati, rû
illum absoluerunt. Sic apud eundem Ciceronem: *Vet-
tus, rumor, plausus popularis, aura popularis.* Vix di-
ci potest, quantum his locutionum formulis Hie-
ronymus gaudeat: quoties vtatur in suis scriptis. In e-
pistola ad Oceanum, cuius initium: *Plures anni Ven-
dibilem paupertatem populari auræ effecimus.* Ad su-
lianum. *Philosophus gloriæ animal, & popularis au-
ræ vile mancipium.* Ad Pammachium. *Sanato vulne-
ri. Mundi Philosophus, gloriæ animal, & popularis
auræ atque rumorum venale mancipium.* Hæc subie-
cisse exempla sufficiat studioso lectori.

*Hæc te quadriga velut aurigam Christi ad metam con-
sita ferat.* Iulias: *Hæc te quadriga in altum velut aur-
igam Christi ad metam concitum ferat.* Apud Varro-
nem lib. 1. de re rustica, decurre ad metam.

Aduersus fratrem tuum loquebaris.] al. *detrahebas*
pl. 49. *κατελάλεις.*

Nemo inuito auditori, libenter refert.] In epistola An-
theri papæ, & Anacleti posteriori epistola, ex hoc lo-
co quædam scripta leguntur, etiam ad verbum, qui
seculis

seculis aliquot Hieronymum præcesserunt. viderint
 eruditi.

*Discat detractor dum te videt non libenter audire, nõ
 facile detrahere.*] Iulianus aut certe Pelagius ad Deme- Detractor
 triadem. Auditor, si auerterit aures, & vultum contra-
 hat, ac oculos abnuendo contineat, male loquentē
 etiam tacens arguit, vt discat non libeter dicere, quod
 didicerit non libenter audiri: Miror authorem com-
 mentariorum, quæ extant Hieronymi titulo in Pro-
 uerbia, Iulianum hunc, aut Pelagium citate tanquã
 virum Dei, quum hæreticum, & extra ecclesiam eum
 fuisse constet. Enarrans enim cap. 25. Si hilari (inquit)
 vultu audieris detrahentem, tu illi das fomitem de-
 trahendi, si vero tristi vultu hæc audias, (vt dixit qui-
 dam vir Dei) discit non libenter dicere, quod didi-
 cerit non libenter audiri.

Nec quid agatur in alia, domus alia per te nouerit.]
 Alias. Nec quid in cuiusquam domo agatur. Eadem
 in præfata Anaclæti epistola

*Lapidato iam virginitatis libello, quem sancta Eusto-
 chio Romæ scripseram.*] Sentie librum de custodia vir-
 ginitatis. Audi filia. Lapidato autem dicit, pro con-
 uitijs in sectato, vt apud Aelium Spartianum. In Pes-
 cennio Nigro. Inter lapidationes execrationesque
 omnium.

Post annos decem rursus Bethlehem ora referare.] In
 Hieremiæ cap. 37. Non audebant ora referare. In ca.
 3. Ecclesiastæ. Ad loquendum ora referare. Origenes
 homilia. 14. in Lucam. Ore referato in humanum ser-
 monem erumpere.

Et confodiendum me linguis omnium prodere.] In præ Linguis
 fatione Ezra. Maledicorum quotidie linguis confo- cõfodere.
 diuntur.

Quos obsecro vt quiescant, & desinant maledicere.]
 Terentianum est, ex prologo Andriæ: Dehinc vt
 quiescant porro monco, & desinant maledicere, ma-
 lesacta

lesacta ne noscant sua.

*Qui mihi irasci voluerit, prius ipse de se, quod talis sit
confiteatur.*] Huic affine est quod habet ad Rusticum.
Scio me offensurum esse quam plurimos, qui gene-
ralem de vitijs disputationem, in suam referunt con-
tumeliam, & dum mihi irascuntur, suam conscientiam
indicant. Sic in Apologia aduersus Ruffinum, Quae-
sitor sine nomine contra vitia scribitur, qui irascitur, ac-
cusator sui est. Martiali libro decimo, ad Numa-
cium Gallum.

*Hunc seruare modum, nostri didicere li bell
Parcere personis, dicere de vitijs.*

EPISTOLA TERTIA.

ARGUMENTUM

Heliodoro ex Monacho iam Episcopo, consolatoriam
hanc super morte Nepotiani scribit Epistolam, qua alia
Epitaphium vocat. Expatiatur autem (quod Hieronymo
frequens est) in locum communem, & longe amenifi-
mum, de morte per Christum deuicta. Deinde consola-
tionem aggreditur, ostendens quatenus Christiano in ami-
corum morte dolendum sit, ne nimium indulgendo lamen-
tis verum religionis scopum, nimirum *τὴν ἐν ἐπισημῶν*
ἀποκατάστασιν παραπίπτειν amittat. Postremo breuitate
huius vitae ostensa, ac temporum calamitate, ad mortuam
correctionem hortatur.

Hieronymus ad Heliodorum.

Epitaphium Nepotiani.

*Rades materia, ingenia parua nō
sustinēt, & in ipso conatu vltra vi-
res ausa, succumbūt: quantog; ma-
ius fuerit, quod dicendū est, tanto
magis obruitur, qui magnitudinē
reiv verbis non potest explicare. Nepotianus meus,
tuus, noster, imo Christi: & quia Christi, idcirco
plus*

plus noster, reliquit senes desiderij sui iaculo vulne-
 ratos, & intolerabili dolore confectos. Quem here-
 dem putauimus, finus tenemus. Cui iam meū desu-
 dabit ingenium? Cui literula placere gestient? Vbi
 est ille ^{egrotans} noster, & cygneo canore vox
 dulcior? Stupet animus, manus tremit, caligāt oculi,
 lingua balbutit. Quicquid dixerō, quia ille nō audit,
 mutum videtur. Stilus ipse quasi dissentiens, & ^{sentiens}
 cera subtristior, vel rubigine, vel situ obducitur.
 Quotiescunq; nitor in verba prorumpere, & super
 tumulum eius, Epitaphij huius flores spargere; to-
 tiens lachrymis implentur oculi, & renouato dolore
 torus in funere sum. Moris quondam fuit, vt super
 cadauera parentum defunctorum in concione pro
 rostris laudes liberi dicerent, & instar lugubrium
 carminum ad fletus, & gemitus audientium pectora
 concitarent. En rerum in nobis ordo mutatus est, &
 in calamitatem nostram perdidit sua iura natura.
 Quod exhibere senibus iuuenis debuit, hoc iuueni ex-
 hibemus senes. Quid igitur faciam? Iungam tecum
 lachrymas? Sed Apostolus prohibet, Christianorum
 mortuos, dormientes vocans. Et dominus in Euan-
 gelio: Non est, inquit, mortua puella, sed dormit.
 Lazarus quoq; quia dormierat, suscitatus est. Le-
 ter, & gaudeam, quia raptus est, ne malitia mente
 eius mutares, quia placuerat deo anima illius? Sed
 inuito, & repugnanti per genas lachrymæ fluunt,
 & inter præcepta virtutum, resurrectionisq; spem,
 credulam mentem, desiderij frangit affectus.

Christia-
 norū mor-
 tui.

1. Cor. 15

1. Tess. 4.

Marc. 5.

Luc. 8.

Ioan. 11.

- Osee 13. O mors, que fratres diuidis, & amore sociatas, crudelis, ac dura dissocias. Adduxit vrentem ventus
 Ezech. 19 Dominus de deserto ascendentem, qui siccauit venas tuas, & desolauit fontem tuum. Deuorasti
 Ionæ 2. quidem Ionam, sed & in utero tuo viuus fuit. Porro
 Matt 12. tasti quasi mortuum, vt tempestas mundi conquesceret: & Niniue nostra illius preconio saluaretur.
 2. Tim. 1. Ille, ille te vicit, ille te iugulauit. Fugitiosus Propheta, qui reliquit domum suam, dimisit hereditatem suam, dedit dilectam animam suam in manibus querentium eum. Qui per Osee quondam tibi rigidus minabatur: Ero mors tua, o mors, ero morsus tuus inferne. Illius morte, tu mortua es: illius morte nos viuimus. Deuorasti, & deuorata es. Dumq; assumpti corporis sollicitaris illecebra, & audis faucibus predam putas: interiora tua aduocante confosa sunt. Gratias tibi Christe saluator, tua agimus creatura, quod tam potentem aduersarium nostrum, dum occideris occidisti. Quid autem miserius homine, qui eternæ mortis terrore prostratus, viuendi sensum ad hoc tantum acceperat, ut periret? Regnauit enim mors ab Adam vsque ad Moysen, etiam super eos qui non peccauerunt, in similitudinem preuaricationis Adæ. Si Abraham, Isaac, & Iacob in inferno, quis in calorum regno? Si amici tui sub pœna offendentis Adam, & qui non peccauerant, alienis peccatis tenebantur obnoxii: quid de his credendum est, qui dixerunt in cordibus suis, non est Deus? Qui corrupti & abominabiles facti

facti sunt in voluptatibus suis? Qui declinauerunt, si- Psal. 13.
 mul mutiles facti sunt, non est qui faciat bonū, non
 est usque ad unū? Quod si Lazarus videtur in sinu Luc. 16.
 Abrahæ, locoq; refrigerij, quid simile infernus, et re-
 gna calorū? Ante Christum Abraham apud inferos,
 post Christum latro in paradiso. Et idcirco in resur- Luc. 23
 rectione eius multa dormientium corpora surrexe-
 runt, visaq; sunt in celesti Hierusalem. Tuncq; im- Mat. 27.
 plerum est illud elogium: Surge qui dormis, & eleua Ephes. 5.
 re & illuminabit te Christus. Ioannes Baptista in
 eremo personat: Pœnitentiam agite, appropinqua- Mat. 3.
 ut enim regnum cælorum. A diebus enim Ioannis Mat. 11.
 Baptiste regnum cælorum vim patitur, & violenti
 diripiunt illud. Flammea illa romphea custos para- Gen. 3.
 dis, & presidētia foribus Cherubim, Christi restin-
 cta & reserata sunt sanguine. Nec mirū hoc nobis
 in resurrectione promitti, quum omnes qui in carne, 2. Cor. 10.
 non secundum carnē uiuimus, municipatum habea-
 mus in celo, & hic adhuc positus dicatur in terra: Re- Luc. 17.
 gnū Dei intra vos est. Adde quod ante resurrectio-
 nem Christi, notus tantū in Iudæa erat Deus, in Is- Psal. 75.
 rael magnum nomen eius. Et ipsi qui nouerant eū,
 tamen ad inferos trahabantur. Vbi tunc totius orbis
 homines, ab India usque ad Britanniam, à rigida
 Septentrionis plaga, usque ad feruores Atlantici
 Oceani, tam innumerabiles populi, & tantarum
 gentium multitudines? Quam variæ linguæ, habitu,
 tam vestis & armis piscium ritu ac locustarum, ut
 velut muscæ, & culices conterebantur, (Absque
 notitia

notitia enim sui creatoris, omnis homo peccat
 est). Nunc vero passionem Christi & resurrectionem
 eius cunctarum gentium voces & literæ so-
 nant. Taceo de Hebræis, Grecis & Latinis, qua-
 nationes sue crucis titulo dominus deducant. Im-
 mortalem animam, & post dissolutionem corporis
 subsistentem, quod Pythagoras somnians, Democ-
 ritus non credidit, in consolationem damnationis
 sue Socrates disputavit in carcere, Indos, Persas,
 Gotthus, Aegyptius, philosophantur. Besorum
 feritas, & pellitorum turba populorum, qui mor-
 tuorum quondam in ferijs homines immolabant,
 fridorem suum in dulce crucis fregērunt melos, &
 totius mundi vna vox est Christus. Quid agimus
 anima? Quò nos vertimus? Quid primum assu-
 mimus? Quid tacemus? Exciderunt ne tibi pre-
 cepta rhetorum? Et occupata luctu, oppressa lachry-
 mis, prepedita singultibus, dicendi ordinem non ti-
 nes? Vbi illud ab infantia studium literarum &
 Anaxagoræ, ac Telamonis semper laudata senten-
 tia? Sciebam me genuisse mortale. Legimus Cratu-
 torem, cuius volumen ad confouendum dolorem
 suum: secutus est Cicero, Platonis, Diogenis, Cle-
 tomachi, Carneadis, Possidonij ad sedandos luctus
 opuscula percurrimus, qui diuersis etatibus diuer-
 sorum luctum, vel libris, vel epistolis minuere sunt
 conati, vt etiam si nostrum areret ingenium, de illo-
 rum posset fontibus irrigari. Proponunt innumerabi-
 les viros & maxime Periclem & Xenophontem.

Philoso-
 phi.

eraticum, quorum alter amissis duobus filijs, coronatus in concione disseruit: Alter, cum sacrificans, filiam audisset occisum, deposuisse coronam dicitur, & eandem capiti reposuisse, postquam fortiter in acie dimicantem reperit concidisse. Quid memorem Romanos duces, quorum virtutibus quasi RomanL. quibusdam stellis Latine micant historie? Pulvillus Capitolium dedicans, mortuum ut nunciabatur subito, filium, se iussit absente sepeliri. I. Paulus septem diebus inter duorum exequias filiorum, triumphans, urbem ingressus est. Prætermitto Maximos, Catones, Gallos, Pisones, Brutos, Scauolas, Metellos, Scauros, Martios, Crassos, Marcellos, atque Aufidios, quorum non minor in luctu, quam in bellis virtus fuit, & quorum orbitates in consolationis libro Tullius explicauit, ne videar potius aliena quam nostra quæsisse. Quanquam & hæc in suggillationem nostri breuiter dicta sint si non præster fides, quod exhibuit infidelitas. Igitur ad nostra veniamus. Non plangam cum Iacob & Gen. 37. Daud filios in lege morientes: sed cum Christo in 2. Reg. 12. Euangelio recipiam resurgentes. Iudeorum luctus, 18. Christianorum gaudium est. Ad vesperum demorabitur fletus, & ad matutinum letitia. Nox præ- Mat. 17. cesit, dies autem appropinquauit. Vnde & Moyses Psal. 29. moriens plangitur. Iesus absq; funere & lachry- Rom. 13. nis in monte sepelitur. Quicquid de scripturis su- Deut. 34. per lamentatione dici potest, in eo libro quo Paulam Iosue. 24. Roma consolati sumus, breuiter explicauimus.

Nunc

- Nunc nobis per aliam semitam ad eundem locum
 perueniendum est, ne videamur ^{præterita} & abo-
 litæ quondam calcare vestigia. Scribimus quidem
 Nepotianum nostrum esse cum Christo, & sancto-
 rum mixtum choris quod hic nobiscum eminus tri-
 mabatur in terris & æstimatione querebat, ubi vi-
 dentem cominus dicere, Sicut audiimus, sic &
 vidimus, in ciuitate domini virtutum, in ciuitate
 dei nostri: Sed desiderium absentie eius ferre non pos-
 sumus, non illius, sed nostram vicem dolentes, Quanto
 ille fœlicior, tanto amplius nos in dolore, quod tali
 caremus bono. Flebant & sorores Lazarum, quem
 resurrecturum nouerant. Et ut veros hominis re-
 primeret affectus, ipse saluator plorauit quæ resus-
 citaturus erat. Apostolus quoque eius (qui dicitur
 cupio dissolui, & esse cum Christo. Et mihi. Mihi
 viuere Christus est, & mori lucrum) Gratiarum
 quod Epaphras de mortis sibi vicinia redditus sit
 haberet tristitiam, super tristitiam non incredulitate
 tatis metu, sed desiderio charitatis. Quanto magis
 & auunculus & episcopus: hoc est, & in carne &
 in spiritu pater doles abesse viscera tua, & quasi
 à te diuulsa suspiras. Sed obsecro ut modum ad-
 hibeas in dolore memor illius sententie: Ne quid re-
 mus. Obligatoq; parumper vulnere, audias laudes
 eius cuius semper virtute letatus es: Nec doleas
 quod talem amiseris, sed gaudeas quod talem ha-
 bueris. Et sicut hi qui in breui tabella terrarum
 situs pingunt, ita in paruo isto volumine cernas ad-
 brata

præterita
 tabulata.

Psal. 47.

Ioan. 11.

Philip. 1.

Philip. 2.

† Epaphrodi-
 tus.

Laudes
 Nepot.

brata non expressa signa virtutum. Suscipiasq; a nobis non vires, sed voluntatem. Præcepta sunt reitorum, ut maiores eius qui laudandus est, & eorum gesta altius repetantur. Sicque ad ipsum per gradus sermo perueniat: quo videlicet auitis, paternisq; virtutibus illustrior fiat, et aut non degenerasse a bonis, aut mediocres ipse ornasse videatur: 4 alienigenis

ergo carnis bona, que semper & ipse contempsit in anime laudibus non requiram. Nec me iactabo de genere, id est, de alienis bonis, cum Abraham & Isaac sancti viri Ismaëlem & Esau peccatores genuerint. Gen. 16.
Gen. 25.
Iudic. 13.
Heb. 11.
Ezec. 18.

Et e regione Iepte in catalogo iustorum, apostoli voce numeratus, de meretrice sit natus. Anima, inquit, que peccauerit, ipsa morietur. Ergo que non peccauerit, ipsa viuet. Nec virtutes nec vitia parentum liberis imputantur. Ab eo tempore censemur, ex quo in Christo renascimur. Paulus persecutor ecclesie: & mane lupus rapax. Benjamin ad vespera diuidit escam Ananie oue submitteus caput. 1001.
A. 2. 9.

Igitur & Nepotianus noster quasi infantulus vangiens & rudis puer, subito nobis quasi de Iordane nascatur. Alius forsitan scriberet, quod ob salutem illius orientem eremumq; dimiseris, & me charissimum sodalem tuum redeundi spe lactaueris, ut primum (si fieri posset) sororem cum paruulo vidua, deinde si consilium illa respueret, saltem nepotem dulcissimum conseruares. Hic est enim ille de quo tibi quondam vaticinatus sum. Licet paruulus ex collo pendeat nepos. Referet, inquam alius, quod

in pala-

in palatij militia sub chlamyde & candidissimo
 pus eius cilicio tritum sit. Quod stans ante sacra
 potestates, lurida ieiunij ora portauerit, quod
 hic sub alterius indumentis, alteri militauerit. Et
 ad hoc habuerit cingulum, ut viduis, pupillis, &
 phanis, oppressis, miserisque subueniret. Mili non
 placent dilationes ista imperfecta seruitutis de-
 Et Centurionem Cornelium (ut lego) iustum, su-
 tim audio baptizatum. Veruntamen velet inca-
 nabula quaedam nascentis fidei comprobatus, et
 qui sub alienis signis deuotus miles fuit, donan-
 dus laurea sit, postquam suo regi ceperit militare.
 Balti aposito, habituque mutato, quicquid ca-
 strensis peculij fuit, in pauperes erogauit. Legat
 enim: Qui vult perfectus esse, vendat omnia qua
 habet, & det pauperibus, & sequatur me. Et ita
 non potestis duobus dominis seruire, deo & ma-
 mona. Excepta vili tunica, & operimento pari
 quo tecto tantum corpore frigus excluderet, nihil
 sibi amplius reseruauit. Cultus ipse pronincia mo-
 rem sequens, nec munditijs nec sordibus notatus
 erat. Cumque arderet quotidie, aut ad Aegypti mo-
 nasteria pergere, aut Mesopotamiae visere choros,
 vel certe insularum Dalmatiae, quae Altino tantum
 freto distant; solitudines occupare, auunculum po-
 tificem deserere non audebat, tot in illo cernens
 exempla virtutum, domique habens unde disci-
 ret. In vno atque eodem & imitabatur mona-
 chum, & episcopum venerabatur. Non (ut ple-
 risque

A.G. 10.

Mat. 19.

Marc. 10.

Luc. 18.

Mat. 6.

Luc. 16.

riq; accidere solet) assiduitas familiaritatem, fa-
 miliaritas contemptum illius fecerat, sed ita eum
 colebat quasi parentem. Ita admirabatur, quasi
 quotidie nouum cerneret. Quid multa? Fit cleri-
 cus, & per solitos gradus presbyter ordinatur. Iesu
 bone, qui gemitus, qui eiulatus, quæ cibi inter-
 ditio, quæ fuga oculorum omnium. Tunc primum
 & solum auunculo iratus est. Querebatur se ferre
 non posse, & iuuenilem ætatem incongruam sacer-
 dotio causabatur. Sed quanto magis repugnabat,
 tanto magis in se studia omnium concitabat: & me-
 rebatur negando, quod esse nolebat, eoque dignior
 erat, quo se clamabat indignum. Vidimus Timotheum, 1. Tim. 2.
 nostri temporis, & canos in sapientia, electum, à Moysse Sap. 4.
 presbyterum, quæ ipse sciret esse presbyterum. Igitur cle- Num. 11.
 ricatum non honorem intelligens, sed onus primam curam
 habuit, ut humilitate superaret inuidiam. Deinde ut
 nullam obscenitatem in sermone daret, ut qui
 mordebantur ad ætatem eius, stuperent ad conti-
 nentiam subuenire pauperibus, visitare languentes, Rom. 12.
 prouocare hospitio, lenire blanditijs, gaudere cum
 gaudentibus, flere cum flentibus, cæcorum baculus,
 esurientium cibus, spes miserorum, solamen lugen-
 tum fuit. Ita in singulis virtutibus eminebat, quasi
 ceteras non haberet. Inter presbyteros & coæquales
 primus in opere, extremus in ordine. Quicquid boni
 fecerat, ad auunculum referebat. Si quid forte aliter
 euenerat quam putarat illum nescire, se errasse
 dicebat: in publico episcopum, domi patrem nouerat: graui-

gravitatem morum hilaritate frontis temperabat.
 Gaudium in risu non cachinnim intelligeres. Vir-
 gines & viduas Christi honorare ut matres, hortari
 ut sorores cum omni castitate. Iam vero post quam
 domum se contulerat & relicto foris clerico, duris
 se tradiderat monachorum, creber in orationibus
 vigilans, in precando lachrymas deo, non hominibus
 offerebat. Ieiunia in aurige modum pro lassitudine
 & viribus corporis, attemperabat. Mensa auer-
 culi intererat: & sic apposita queq; libabat, ut &
 superstitionem fugeret. & continentiam servaret.
 Sermo. Sermo eius per omne conuiuium de scripturis aliquod
 proponere, libenter audire, respondere veraciter,
 recta suscipere, praua non acriter confutare. De-
 sputantem contra se magis docere quam vincere.
 Et ingenio pudore (qui ornabat etatem) quid cuius
 esset simpliciter confiteri. Atque in hunc modum
 eruditionis gloriam declinando eruditissimus habebatur.
 Illud (aiebat) Tertulliani, istud Cypriani,
 hoc Lactantij, illud Hilarij est. Sic Minutius Felix
 ita Victorinus, in hunc modum est locutus Arnobius.
 Me quoque quia pro sodalitate auunculi diligebat,
 interdum proferebat in medium. Lectioneq; assiduam,
 & meditatione diuturna, pectus suam biblio-
 tecam fecerat Christi. Quoties ille transmarinis
 epistolis deprecatus est, ut aliquid ad se scriberem.
 Quoties nocturnum de euangelio petitorum, & in-
 terpellatricem duri iudicis mihi viduam exhibuit.
 Cumq; ego silentio magis quam literis degenerari,
 & pu-

Ieiunium

Immoderaba-
tur.

Sermo.

Leatio.

Luc. 11.

Luc. 18.

& pudore reticentis pudorē suffunderem postulan-
 tis, auunculum mihi opposuit precatorem, qui &
 liberius pro alio peteret, & pro reuerentia sacerdo-
 tis facilius impetraret. Feci ergo quod voluit, &
 breui libello amicitias nostras aeternae memoriae con-
 secreavi. Quo suscepto, Crasi opes & Darij diuitias
 se vicisse iactabat. Illum oculis, illum manibus, illum
 sinu, illum ore tenebat. Cumq; in stratu frequen-
 ter euolueret super pectus soporati dulcis pagi-
 na decidebat. Si verò peregrinorum, si amicorum
 quispiam venerat, letabatur nostro super se testi-
 monio. Et quicquid minus in opusculo erat distin-
 sabat, ut in recitando illo ipse vel placere quotidie,
 vel displicere videretur. Vnde hic feruor, nisi ex
 amore dei? Vnde legis Christi indefessa meditatio,
 nisi ex desiderio eius qui legem dedit? Alij nummum
 addant nummo, & marsupium suffocantes matro-
 narum opes venentur obsequijs, sint ditiores mona-
 chi, quam fuerant seculares: Possideant opes sub
 Christo paupere, quas sub locuplete diabolo non ha-
 buerant. Et suspiret eos ecclesia diuites, quos
 tenuit mundus antè mendicos. Nepotianus no-
 ster aurum calcans, scedulas consecratur: &
 sicut sui in carne contemptor est, & paupertate in-
 cedit ornator: ita totum animae inuestigat & orna-
 tum. Ad comparationem quidem superiorum mo-
 dica sunt quae dicituri sumus, sed & in paruis idem
 animus ostenditur. Ut enim creatorem non in caelo

Nepotiani
 in episto-
 lam Hie-
 ronymi
 affectus.

† vestiuir.

In quibus
admiratio
ni creator.

Mens Chri
sto dedita.

¶ *Lucentia*.

Exod. 13. 36.
3. Reg. 7.

Hippias.

tantum miramur, & in terra, sole, oceano, ele-
phantis, camelis, equis, bubus, pardis, vrsis, leonibus,
sed & in minutis quoque animalibus, formica, cul-
ce, muscis, vermiculis, & istiusmodi genere, quorum
magis scimus corpora, quam nomina, eandemq; in
cunctis veneramur solertiã: ita mens Christo dedita,
equè & in maioribus et in minorib; intenta est, scias
etiã pro ocioso verbo reddendam esse rationem. Erat
ergo sollicitus, si niteret altare, si parietes absque
fuligine, si pavimenta tersa, si ianitor creber in por-
ta, vela semper in ostijs, si sacrarium mundum,
si vasa luculentã, & in omnes ceremonias pia sol-
licitudo disposita. Non minus, non minus negligebat
officium. Vbicunque eum queres, in ecclesiã in-
uenires. Nobilem virum *Q. Fabium* mira-
tur antiquitas, qui etiam Romane scriptor histo-
rie est, sed magis ex pictura, quam ex literis nomen
inuenit. Et *Beselehel* nostrum plenum sapientia &
spiritu dei scriptura testatur. *Hiram* quoque filium
mulieris Tyrie, quod alter tabernaculi, alter tem-
pli supellectilem fabricati sint. Quomodo enim lea-
segetes & vberes agri interdũ culmis aristisq; luxu-
riant, ita præclara ingenia & mens plena virtuti-
bus in variarũ artium redundat elegantiam. Vide
& apud Grecos philosophus ille laudatur, qui omni
quo vteretur vsque ad pallium, & anulum manu
sua factum gloriatus est. Hoc idem possumus & de
istò dicere, qui basilicas ecclesie, & martyrum con-
ciliabula, diuersis floribus & arborum comis, vi-
tiamq;

tuncq; pampinis adumbravit: ut quicquid placebat
 in ecclesia, tam dispositione quam visu, presbyte-
 rilaborem & studium testaretur. Macete virtute,
 cuius talia principia qualis finis erit? O miserabilis
 humana conditio, & sine Christo vanum omne
 quod vivimus. Quid te subtrahis? Quid tergiver-
 saris oratio? Quasi enim mortem illius differre
 possumus, & vitam facere longiorem sic timemus
 ad ultimum peruenire. Omnis caro fœnum, &
 omnis gloria eius quasi flos fœni. Vbi nunc decora
 illa facies, ubi totius corporis dignitas, qua ve-
 luti pulchro indumento pulchritudo anime vestie-
 batur. Marcescebat proh dolor flante austro
 lilium, & purpura viola in pallorem sensim mi-
 grabat. Cumq; febribus aestuaret, et venarum fon-
 tes hauriret calor, lasso anhelitu tristem auun-
 culum consolabatur. Letus erat vultus, & uni-
 versis circa plorantibus solus ipse ridebat, proicere
 pallium, manus extendere, videre quod alij non
 videbant, & quasi in occursum se erigens salutare
 venientes. Intelligeres illum non emori, sed migra-
 re, & mutare amicos, non relinquere. Voluuntur
 per ora lachrymæ, & obfirmato animo non queo do-
 lorem dissimulare quem patior. Quis crederet in
 tali illum tempore, nostræ necessitudinis recordari, &
 luctante anima studiorû scire dulcedinẽ? Apprehen-
 sa auunculi manu, hanc (inquit) tunicã, qua utebar
 in ministerio Christi, mitte dilectissimo mihi etate
 patri, fratri collegio. Et quicquid à te nepoti debe-

1. Petri. 1.
 Iacob. 1.
 Esa. 4.
 Eccle. 14.

Nepotiani
 in morbo
 æquanimi-
 tas.

7 mei.

Sapientium
vita, me-
ditatio
mortis.
1. Cor. 15.

Gen. 5.

1 Mathusale

batur affectus, in illum transfer, quem mecum pa-
riter diligebas. Atque in talia verba defecit. auricu-
culum manu, me recordatione contrectans. Scio
quod nolueris amorem in te civium sic probare, &
affectum patrie magis quesisse in prosperis. Sed
huiuscemodi officium in bonis iucundius est, in malis
gratius. Tota hunc civitas, tota planxit Italia,
corpus terra suscepit, anima Christo reddita est. Sed
nepotem querebas, ecclesia sacerdotem. Praecepta
te successor tuus: quod tu eras, ille post te iudi-
cio omnium merebatur. Atque ita ex una domo
duplex pontificatus egressa est dignitas, dum in al-
tero gratulatio est quod tenuerit, in altero merito,
quod raptus sit ne teneret. Platonis sententia est.
Omnem sapientium vitam meditationem esse mor-
tis. Laudant hoc philosophi, & in caelum usque fe-
runt. Sed multo fortius apostolus: Quotidie (inquit)
morio per gloriam vestram. Aliud est enim ce-
nari, aliud agere. Aliud vivere moriturum, aliud
mori victurum. Ille moriturus est ex gloria, iste mori-
tur semper ad gloriam. Debemus igitur & non
animo praemeditari, quod aliquando futuri sumus,
& quod velimus, nolimus, abesse longius non potest.
Nam si nongentos vitae excederemus annos, ut ante
diluvium vivebat humanum genus, & Mathusale
lem nobis tempora donarentur, tamen nihil esset
praeterita longitudo, quae esse desisset. Etenim inter
eum qui decem vixit annos, & eum qui mille, post-
quam idem vitae finis advenit, & irrecusabilem
mortem

mortis necessitas, transactum omne tantundem est,
nisi quod senex magis onustus peccatorum fasce pro-
fiscitur.

Optima quæque dies miseris mortalibus eui.

Georg. 3.

Prima fugit, subeunt morbi, tristisq; senectus,

Et labor & dure rapit inclementia mortis.

Neuius Poëta: Pati (inquit) necesse est multa
mortalem mala. Vnde & Niobam quia multum

Nioba.

fleuerit, in lapidem & diuersas bestias com-
mutatam, sinxit antiquitas. Et Hesiodus natales

Ennius: Plebes (ait) in hoc regi antestat loco. Licet

lachrymate plebi, regi honestate nō licet. Vt regi, sic

† honesti.

Rex.

Episcopus.

episcopo: imò minus episcopo, quàm regi. Ille

enim nolentibus præest: hic volentibus: ille ter-
rore subycit, hic seruituti donatur: ille corpora

custodit ad mortem, hic animas seruat ad vitam.

In te oculi omnium diriguntur, domus tua &

conuersatio quasi in specula constituta, magistra

est publicæ disciplinæ. Quicquid feceris, id sibi

omnes faciendum putant. Caue ne committas

quod aut qui reprehendere volunt, dignè lacerasse

videantur, aut qui imitari, cogantur delinquere.

Vince quantum potes, imò plus quàm potes mol-
litiem animi tui, & vbertim fluentes lachrymas

reprime, ne grandis pietas in nepotem apud incre-
dulas mentes, desperatio putetur in deum. Deside-
randus est tibi quasi absens, non quasi mortuus, ut
illum expectare non amisisse videaris. Verum quid

- Miseria & calamitates. Constantius. ago: medens dolori quem iam reor & tempore ratione sedatum, ac non potius replico tibi vicinas regum miseras, & nostri temporis calamitates, non tam plangendus sit qui hac luce caruerit, quam gratulandum ei qui de tantis malis euaserit. Constantinus Arriane fautor hereseos, dum contra inimicum paratur, & concitus fertur ad pugnam in Mopsi viculo moriens, magno dolore hosti reliquit imperium. Iulianus proditor anime sue & Christiani iugulator exercitus, Christum sensit in Media, quem primum in Gallia denegarat. Dumq; Romanos propagare vult fines, perdidit propagator. Iouinianus gustatis tantum imperialibus bonis, sectore prunarum suffocatus interijt, ostendens omnibus quid sit humana potentia. Valentinianus statim gentili solo, & multam patriam derelinquens, vomitu sanguinis extinctus est. Huius germanus Valens Gotthico bello victus in Thracia, cunctum locum & mortis habuit, & sepulchri. Gratianus ab exercitu suo proditus, & ab obuijs vrribus receptus, ludibrio hosti fuit. cruentaq; manus vestigia, parietes tui Lugdune testantur. Adolescentia Valentinianus & penè puer post fugam, post exilia, post recuperatum multo sanguine imperium, hanc procul ab vrbe fraternæ mortis conscia, necatus est: & cadauer ex anime suspendio infamatũ. Quid loquar de Procopio, Maximo, Eugenio, qui vtiq; dum rerum potirentur, terrori gentibus erant? Omnes capti steterunt antè ora victorum & (quod potentissimè

sumis quondam miserimū est) prius ignominia ser-
 uutus quam hostili mucrone confossi sunt. Dicat
 aliquis: Regum talis conditio est, feriuntq; summos Horatius.
 fulgura montes. Ad priuatas veniam dignitates,
 nec de his loquar qui biennium excedunt, atq; ut
 ceteros prætermittam, sufficit nobis trium nuper
 consularium diuersos exitus scribere. Abundantius
 egens Pityunte exulat. Ruffini caput pilo Constan-
 tinopolim gestatum est, & abscissa manus dextera
 ad dedecus insatiabilis auarite, ostiatim stipem
 mendicauit. Timasius præcipitatus repente de al-
 tissimo dignitatis gradu euasisse se putat, quod Assæ
 uiuit inglorius. Non calamitates miserorum, sed
 fragilem humane conditionis narro statum. Hor-
 ret animus temporum nostrum ruinas persequi. Ruinæ tē-
 porum.
 Viginti & eo amplius anni sunt quod inter Con-
 stantinopolim & Alpes Iulias, quotidie Romanus
 sanguis effunditur. Scythiam, Thraciam, Ma-
 cedoniam, Dardaniam, Daciam, † Thessalonicam, † Thessaliam.
 Achaiam, Epiros, Dalmatiam, cunctasq; Pan-
 nonias, Gotthus, Sarmata, Quadus, Alanus, Hun-
 ni, Vuandali, Marcomāni vastant, trahunt, rapiunt.
 Quot matrone, quot virgines dei, & ingenua no-
 bilitaq; corpora, his beluis fuere ludibrio. Capti
 episcopi, interfecti presbyteri, & diuersorum offi-
 cia clericorum. Subuersæ ecclesiæ, ad altaria Chri-
 sti stabulati equi, martyrum effossæ reliquie.
 Vbiq; luctus, ubiq; gemitus, & plurima mor-
 tis imago. Romanus orbis ruit, & tamen ceruicæ
 nostra

Ancid. 2. nostra erecta non flectitur. Quid putas nunc animi
habere Corinthios, Athenienses, Lacedaemonios,
Arcadas, cunctamq; Græciam, quibus imperant
barbari? Et certe paucas vrbes nominavi, in
quibus olim fuere regna non modica. Immo-

Oriens. nis ab his malis videbatur oriens, & tamen
Et certe ibi. nuntijs consternatus. Ecce tibi anno presere-
to ex ultimis Caucasi rupibus immisi in nos, non
iam Arabia, sed septentrionis lupi, tantas orien-
talia percurrerunt. Quot monasteria ca-
pta? Quante fluuiorum, aque humano cruore
mutate sunt? Obsessa Antiochia, & vrbes reli-
que quas Halis, Cydnus, Orentes, Euphrates
perterfluunt tracti greges captiuorum, Arabia,
Phœnice, Palestina AEGYPTUS timore captiua.

Non mihi si linguae centum sint, oraque cen-

Ancid. 6.

tum,

Ferrea vox,

Omnia paenarum percurrere nomina possum.
Neque enim historiam proposui scribere, sed no-
stras breuiter flere miseras. Alioquin ad hæc ne-
rito explicanda & Thucydides & Salustius multi
sunt. Felix Nepotianus qui hæc non videt, felix qui
hæc non audit. Nos miseri qui aut patimur aut
patientes fratres nostros tanta perspicimus, & tamen
viuere volumus, eosq; qui his carent splendos potius
quàm beatos putamus. Olim offensum sentimus, nec
ploramus deum. Nostri peccatis barbari fortes
sunt. Nostri vitij Romanus superatur exercitus:
& quasi

& quasi non hæc sufficerent cladibus, plus pænè bel-
 laculita, quàm hostilis mucro consumpsit. Miseri
 Israëlita, ad quorum comparationem Nabuchodo-
 nosor seruus dei dicitur. Infelices nos, qui tantum Hierc. 25.
 displicemus deo, vt per rabiem barbarorum, illius
 in nos ira deseuat. Ezechias agit pænitentiam Esa. 37.
 & centum octuagintaquinque milia Assyriorum ab
 vno angelo vna nocte deleta sunt. Iosaphat laudes 4. Reg. 19.
2. Para. 17.
 domini concinebat, & dominus pro laudante supe-
 rabat. Moyses contra Amalech non gladio, sed ora-
 tione pugnavit. Si erigi volumus prosternamur, Exodi. 17.
 Proch pudor & stolidi vsque ad incredulitatē mens.
 Romanus exercitus victor orbis, & dominus ab his
 vincitur, hos pauet, horum terretur aspectu, qui in-
 gredi non valent. Qui si terram tetigerint: se mor-
 tuos arbitrantur. Et non intelligimus prophetarum
 voces: Fugient mille vno persequente? Nec am- Esa. 30.
 putamus causas morbi, vt morbus pariter auferatur.
 Statimq; cernamus sagittas pilis: tyaras, galeis: cabal-
 los equis cedere. Excessumus consolandi modum. Et
 dum vnius mortem flere prohibemus, totius orbis Xerxes.
 mortuos planximus Xerxes ille rex potētissimus, qui
 subuertit montes, maria constrauit, cum de sub- Herodot.
lib. 7. 8.
 limi loco infinitā hominum multitudinem & innu-
 merabilem vidisset exercitum, fesse dicitur: quod
 post centum annos, nullus eorum quos tunc cerne-
 bat, superfuturus esset. O si possemus in talem as-
 cendere speculam, de qua vniuersam terram sub
 nostris pedibus cerneremus: iam tibi ostenderē totius
orbis

Orbis rui-
na.

orbis ruinas, gentes gentibus, & regna regnis con-
lisa, alios torqueri, alios necari, alios absorberi flu-
ctibus, alios ad seruitutem trahi, hic nuptiarum, hic
planctum: illos nasci, istos mori, alios affluere di-
litibus, alios mendicare. Et non Xerxis tantum exercitum,
sed totius mundi homines, qui nunc vivunt in breui spatio defuturos. Vincitur sermo ro-
magnitudine, & minus est omne quod dicimus.
Redeamus igitur ad nos, & quasi è celo descen-
dentes, paulisper nostra videamus. Sentis te ob-
secro te, quando infans, quando puer, quando in-
uenis, quando robustæ ætatis, quando senex sa-
ctus sis? Quotidie morimur, quotidie commuta-
mur, & tamen æternos nos esse credimus. Hoc
ipsum quod dicto, quod scribitur, quod relego, quod
† Trahitur. emendo de vita mea tollitur. † Quot puncta me-
tarij, tot meorum damna sunt temporum. Scri-
bimus atque rescribimus, transeunt maria epistolæ.
‡ Findente. & scindente † sulcum carina per singulos fluctus.
‡ Imminuitur. ætatis nostræ momenta minuuntur †. Solam tra-
bemus lucri, quod Christi nobis amore sociamus.
1. COL. 13. Charitas patiens est, benigna est, charitas non zelatur,
non agit perperam, non inflatur, omnia suffert, omnia credit,
omnia sperat omnia patitur. Charitas nunquam excidit, hæc semper vivit in pectore. Ob
hanc Nepotianus noster absens, presens est, & per
tanta terrarum spatia diuisos vtraque complectitur manus.
Habemus mutue obsidem charitatis, iungamur spiritu,
stringamur affectu, & fortitudinem mentium
quam

quam beatus papa Chromatius ostendit in dormitione germani, nos imitemur in filio. Illum nostram pagella decantet, illum nostrae litterae sonent. Quae corpore non valemus, recordatione teneamus. Et cum quo loqui non possumus, de eo loqui nunquam desinamus.

ANNOTATIONES IN EPITAPHIUM NEPOTIANI.

Grandes materias.] Subinde meminit huius epitaphii. Et primum quidem in Epitaphio Fabiola, ad Oceanum. Quarta (inquit) aetatis circulus voluitur, ex quo ad Heliodorum Episcopum, Nepotiani scribens Epitaphium, quicquid habere potui vitium, in illo tunc dolore consumpsi. Deinde in praefatione commentationum in Ionam. Triennium circiter fluxit, postquam quinque prophetas interpretatus sum, Michaeam, Naum, Habacuc, Sophoniam, Haggaeum & alio opere detentus, non potui implere quod coeperam. Scripsi enim librum de illustribus viris, & aduersus Iovinianum duo volumina, Apologeticum quoque, & de optimo genere interpretandi ad Pammachium, & ad Nepotianum, vel de Nepotiano duos libros, & alia, quae enarrare longum est. Postremo in epistola ad Augustinum, cuius initium: Tres simul. Epitaphium proprie inscribitur mortuorum, quod quidem in dormitione sanctae memoriae Nepotiani presbyteri, olim fecisse me noui.

Ingenia parua non sustinent.] Pulchre alludit ad id Parua ingenia, quod habet Fabius lib. 1. cap. 3. Cum adhuc rudia magister tractabit ingenia, opus est non statim onerare infirmitatem discipulorum, sed temperare vires suas, & ad intellectum audientis descendere. Nam & vascula oris angusti superfusam humoris copiam respuunt, sensim autem

autem influentibus, vel etiam instillatis compleantur sic animi puerorum, quantum accipere possint, videndum est. Nam maiora intellectu velut parum aptos ad percipiendum animos non subibunt.

Et desiderij sui iaculo vulneratos, intollerabili dolore confecit.] Hæc est quorundam codicum lectio.

Vbi est ille ἐπυοδ' ἰώκτης noster.] Septuaginta interpretes cap. 5. Exod. hac voce vtuntur, ἐπυοδ' ἰώκτης ἰωαὼ.

Stilus ipse quasi dissentiens.] Indicat verosum exemplar legendum, sentiens, quod magis placeat, cum sequatur, & cera subtrillior. Sic in Epistola, cuius initium: Mensuram. Ipsi literarum apices sentiunt.

In verba prorumpere.] Peculiare est hoc Hieronymo. In cap. 5. ad Galatas. Cupio in verba prorumpere. Et alibi sæpius.

Sepulchro
rū ornat?

Et super tumulum eius epitaphij huius flores spargite.] Ad Pammachium. Sanato vulnere. Cæteri martiri, super tumulos coniugum spargunt violas, rosas, lilia, floresque purpureos &c. Fuisse olim consuetudinem, vt sepulchra ornarentur floribus, docet Virgilius in Bucolicis Egloga. 5.

Sparzite humum foliis, inducite fontibus umbras, Et tumulum facite, & tumulo superaddite carmen.

Laudare
pro ro-
stris.

Moris quondam fuit, vt super cadauera parentum defunctorum, in concione, pro rostris laudes liberi dicerent.] Suetonius in Iulio Cæsare. Quæstor Iuliã amitã, proremque Corneliam, defunctas laudauit è more pro rostris. Augustus duodecimum annum agens, auiam Iuliam defunctam pro concione laudauit. Tiberius nouem natus annos, defunctum patrem laudibus extulit. Plura huius rei apud scriptores extant exempla.

Et auidis faucibus predam putas.] Ad Theophilum cuius initium: Epistola tua. Vt auidis & plenis faucibus, dulcia pacis fluentia biberentis. Item in cap. Isa. 34. Ion. 2. Mich. 6. Auidis faucibus sitire sanguine.

Interrata tua adunco dente confossa sunt.] Adunco dente comprehendere. in cap. 7. Micheæ.

Flammea illa romphæa, custos paradisi, ac præsidens scribis Cherubim, Christi restincta & reserata sunt sanguine.] Huic affine est, id quod habet in cap. 3. Ececlæstæ. Antequam flammeam illam rotam, & igneam romphæam ad paradisi fores Christus cum latrone teleraret, clausa erant cælestia & spiritus peccatis hominisque æqualis vilitas coartabat.

Vbi tunc totius orbis homines, ab India vsque ad Britanniam, à rigida septentrionis plaga, vsque ad feruores Atlantici Oceani.] Hanc sententiam iisdem fere verbis, sed paulo copiosius in ca. 39. Esaiæ, prosequitur. Item in cap. 8. Amos.

Quas nationes sue crucis titulo, Dominus dedicauit.] Alias: Quas nationes fidei suæ, in crucis suæ titulo, dominus dedicauit.

Immortalem animum, & post dissolutionem corporis subsistentem, quod Pythagoras somniauit.] In Apolo- Pythagoras. cas.

Audi quid apud Græcos Pythagoras inuenerit. Immortales esse animas, & de alijs corporibus transire ad alia. Vide apud Diodorum Siculum lib. 1. Bibliothecæ, quæ citat Eusebius. lib. 10. præparationis Evangelicæ. πωθαγόραυτε τὰ κελὰ τὸν ἱερόν λόγον, καὶ τὴν γεωμετρίαν θεωρήματα, καὶ τὰ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ, τὰ δὲ τῆν εἰς πᾶν ζῶον τῆς ψυχῆς μεταβολὴν μεταίρειν καὶ ἀιγυπτίαν.

Democritus credidit.] Qui germanam hanc putant Democritus. esse lectionem, aduertant verba Plinij cap. 55. lib. 7. naturalis historiæ. Similis & de asseruandis corporibus hominum, ac reuiuiscendis promissa à Democrito vanitas, qui non reuixit ipse. Quæ malum dementia est iterari vitam morte? Et Cic. in Tusculanis lib. 5. Democritum (inquit) insimulat Epicurus, quod crediderit animos remanere, post mortem. Plutarchus autem

autē περί ἀγοκρίτων. lib. 4. cap. 7. ait Detractum
 Epicurum fensisse animam φρασην, τὸ ἀβυστὸν
 ἀφθιρομένην. Diodorus, vbi supra, ἀπολαύσαντος
 καὶ Δημόκριτον παρ' αὐτοῖς ἔτι διατρέψαι πῦρ, καὶ
 λάδι διδάσκειν αὐτὰ ἀστρολογίας. Vide Lanclaniam
 tertio, cap. decimo octavo.

Socrates. *In consolationem damnationis suae, Socrates disputavit in carcere.*] In Critone Platonis, & Socratis Apologia.

Bessius. *Bessorum feritas.*] Horum meminit in epistola, cuius initium. Et vestris. Paulinus de rebus Nectæ,

*Nam simul terris animisq; duri,
 Et sua Bessi niue duriores,
 Nunc oves facti, duce te gregantur
 Pacis in aulam.*

*Nunc magis dives pretio laboris
 Bessius exultat, quod humi manant,
 Ante querebat modo mente calum
 Colligit aurum.*

Pelliti. *Et pellitorum turba populorum, qui mortuorum quondam feriis, homines immolabant.*] Cicero pro M. Scipio (vt citat Aufonius) Sordidissimæ, leuissimæ, varnissimæ genti, ac prope dicam, pellitis testibus condonetur. Propertius Elegiarum, lib. 4.

*Curia pretexto quæ nunc nitet alta senatu,
 Pellitos habuit rustica corda patres.* Pelliti autem populi qui sint, compertum non habeo.
Quid agimus anima?] Quintiliani est, declamatio ne 19.

Anaxagoras. *Anaxagora, ac Telamonis, semper laudata sententia. Sciebam me genuisse mortalem.*] Alias. Sciebam me genitum esse mortalem. Cic. lib. 3. quæst. Tusculanarum. Ego (loquitur autem Telamon) cum genui tum mortuum sciui, & ei rei sustuli: Præterea

ad Troiam, cum nisi ob defendendam Græciam, sciebam me in mortiferum bellum, non in epulas minere. Et ibidem Anaxagoras, sciebam me gessisse mortalem. Huius rei magnificam facit mentionem. Seneca de consolatione ad Polybium, & Valerius Maximus cap. 10. lib. 5.

Legimus Crantorem, cuius volumen, ad consouendū Crantor. dolorem suum, secutus est Cicero.] Cicero in consolatione filiae. Crantorem (inquit) sequor. Idem 1. & 3. lib. Tusculanarum quest.

Clitomachi, Carneadis.] Cicero lib. 4. questionum Clitoma- Tusculanarum. Legimus librum Clitomachi, quem chus. ille eversa Carthagine, misit consolandi causa ad captiuos ciues suos. In eo est disputatio scripta Carneadis, quam se ait in commentarium retulisse, cum positum esset, videri fore in ægritudine sapientem patria capta. Quæ Carneades contra dixerit scripta sunt.

L. Paulus septem diebus inter duorum exequias filiorum triumphans, urbem ingressus est, Prætermitto L. Paulus. Maximos Catones.] Cicero Tusculanarum questionum libro tertio. Quid qui non putant lugendum vitis, qualis fuit Q. Maximus, efferens filium consulare, & qualis L. Paulus, duobus, paucis diebus amissis filijs, qualis M. Cato, prætor designato mortuo filio, quales reliqui, quos in consolatione collegimus.

Quorum orbitates in consolationis libro Tullius explicauit.] Lege epistolam Seruij Sulpitij ad Cicero- nem lib. 4. & Ciceronis ad Sulpitium.

Et sicut hi, qui in breui tabella, terrarum situs pingunt.] L. Florus in prologo epitomes, faciam quod solent, qui terrarum situs pingunt, in breui quasi tabella totum eius imaginem amplectar. His alludit Ausonius

Aufonius in panegyrico Gratiani.

Sicque ad ipsum per gradus sermo perueniat. Magis pere delectatus est Hieronymus hac dicendi forma ut scripta sua haud paucis in locis clamant. Definita est autem, ex verbis Hilarij lib. 9. de Trinitate, superioribus responsionis nostrae sermo descendat, per gradus demonstratae fidei, iam in ipso apice Dei Christi, libertas nostrae fiduciae conquiescat.

Aut non degenerasse à bonis, aut mediocrius esse in nasse videatur. Allusio est ad verba Fabij lib. 1. cap. 9. Magis est varia laus hominum. Nam primum dicitur in tempora, quodque ante eos fuit, quoque ipse vixerūt. In his autē, qui fato sunt functi, etiā quod est insecutum. Ante hominem patria ac parentes, mores relique erunt, quorum duplex tractatus erit, aut enim respondisse nobilitati pulchrum erit, aut humiliter gignus illustrasse factis.

Nec me iactabo de genere, id est, de alienis bonis. Po de antiquorū codicum legendum potius alienigenis Sic Valerius Maximus li. 2. memorabiliū ca. 1. Quae (inquit) Athenas? quam scholam? quae alienigena Italia, huic domestica praetulerim?

Ananie qui submittebat caput. Nō paruo errore dicuntur, qui fortasse hac sententia subnixi, Ananiam ex Hebraico putant verti posse ouem, quod Augustino quoque videtur placuisse, nisi sermo fallat, quod ipsius titulo circumfertur in conuersione Pauli.

Quidquid castrensis peculii fuit. Castrense peculium est, quod à parentibus vel agnatis in militia degere donatum est, vel quod ipse filius familias in militia acquisiuit, quod nisi militaret, acquisiturus nō fuisset.

Excepta vili tunica, opperimento pari, quo lectus tum corpore frigus excluderet. Infra ad Lectam. Talia vestimenta patet, quibus pellatur frigus, non quibus corpora nudentur. Rursus ad Principiā. Talibus vili est vestibus, quibus arceret frigus, nō mēbra nudantur.

Cū arderet quotidie, aut ad *Aegypti monasteria peregrare, aut Mesopotamiae visere choros.*] Aegyptum ac Mesopotamiam, monachorum floruisse agminibus, & pari inter se pietate contendisse, testis est Hieronymus non in vno loco.

Vel certe insularum Dalmatiae.] Et ibi frequens erat monachorum turba.

Que Altino tantum freto distant.] Vide Plinium lib. 3. historiae naturalis in regione decima, quae Venetia est. cap. 18.

Et canos in sapientia.] Ad illud Sapientiae 4. alludit *καλὴ ἐστὶν φρόνησις ἀνδρωπις*, quod vulgaris translatio habet. Cani sunt sensus hominis.

Electumq; à Moysè presbyterum, quem ipse sciret esse presbyterum.] Presbyteri (iuxta Origenem Homilia 16. in Iosue) appellantur, pro maturitate sensus, & gravitate vitae. Respicit autem Hieronymus ad verba Domini, Numeri 11. Congrega mihi septuaginta vitos de senioribus Israel, quos tu nosti, quod senes populi sunt. Vbi septuaginta, *Συνάγαγέ μοι ἑβδόμηκοντα ἀνδρας ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων Ἰσραὴλ. οὓς εὖ ἀνέσθεις εἰδὼς, ὅτι οὗτοι εἰσὶν πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ καὶ γραμματεῖς αὐτῶν καὶ ἀρεταὶ αὐτῶν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ κηρυχίου.*

Presbyteri.

Ititur clericatum non honorem intelligens, sed onus.] Rutilius Lupus in Paranomasia. Traditam sibi publicorum custodiam factorum, non honori, sed oneri existimavit.

Viduas & virgines Christi honorare vt matres, hortari vt sorores, in omni castitate.] Ad Pauli verba alludit. 1. ad Timor. 5. Senioreni ne increpaueris, sed obsecra vt patrem, iuuenes vt fratres, anus vt matres, iuuenulas vt sorores, cum castitate, *ἐν πάσῃ ἀγνείᾳ.*

In aurige modum,] Innumera sunt loca, in quibus simili forma vtitur.

Ita Victorinus] Pitabionensem sentit, vt infra latius

eius in epistola ad Paulinum.

Et interpellatricē duri iudicis mihi viduam exhibuit. Alludit ad parabolam euangelicam Luc. 18. de iniquo iudice, qui nec Deum, nec homines reuerbatur, at tamen improbitate viduæ victus, functus est officio.

Et breui libelli, amicitias nostras, æterna memoria consecrari. In cap. 20. Ezechielis. Totos nos eius nomini cōsecremus. Respexit Ciceronis verba ad Quintum fratrem. Cum amplissimis monumentis consecrare voluisses memoriam nominis tui. Idem: Cæciliam ad æternam hominum memoriam consecrauit.

Croesi
Darij.

Croesi opes & Darij diuitias se vicisse lætatur. Ad Iulianum in epistola cuius initium: Filius meus. Neque enim Darij opes, & Croesi diuitiæ, valent explere pauperes mundi. Eadem imago apud Martianum Capellam. lib. 6. Fœmina admodum locuples, & quæ illas Croesias, Dariasque præ suis opes, gazasque despiciat.

Alij nummum addunt nummo, & marsupium suffragantes, matronarum opes, venentur obsequiis. De huiusmodi obsequiis supra. Audio (inquit) præterea in senes, & anus absque liberis, quorundam turpe sevitium. Et mox, yt suspiret eos ecclesia diuites, quot tenuit mundus ante mendicos. In enarratione cap. 3. Micheæ. Si sub occasione pauperum, pauca diuitum domus, & in vitro ac vase fictili aurum committimus, aut cum thesauris mutemus & vestes, aut pauper habitus non quærat diuitias senatorum.

Nobilem virum, Q. Fabium miratur antiquitas, qui etiã Romæ scriptor hystorie est. Extant huius fragmenta quædam, de aureo sæculo, & de origine vrbis Romæ.

Hieram quoque mulieris Tyriæ filium. Historia fertur tertij Regum. cap. 7.

Quomodo enim lætæ segetes, & vberes agri, inter dum culmis aristisq; luxuriant. Videtur respicere ad Virgilium.

Virgilij carmina i. Georgicorum.

*Quid, qui ne grauidis procumbat culmus aristis,
Luxuriam segetum, tenera depasit in herba.*

Bene (ait Seruius) luxuriam, vt ostendat rem superfluam, nocituram nisi amputetur.

Vnde & apud Græcos philosophus ille laudatur, qui Hippias, omne quo vteretur, vsque ad pallium & annulum manu sua factum gloriatus est. Apud Platonem in Hippiam minore, & Lucianum in Hippiâ & Philostratum lib. 1. de vitis philosophorum. Cic. 3. de Oratore. Herillus Hippias, cum Olympiam venisset, maxima illâ quinquenniali celebritate ludorum, gloriatus est, cuncta pene audiente Græcia, nihil esse vili in arte rerum omnium, quod ipse nesciret: nec solum has artes, quibus literales doctrinæ, atque ingenuæ continentur, Geometriam, Musicam, literarum cognitionem & poëtarum atque illa quæ de naturis rerum, quæ de hominum moribus, quæ de rep. dicerentur: sed annulum quem haberet, pallium quo amictus, soccos quibus indutus esset, se sua manu confecisse. Fabius lib. 12. cap. 11. vt Elium Hippiam transeam, qui non liberalium modo disciplinarum præ se scientiam tulit sed vestem & annulū, crepidasque, quæ omnia manu sua fecerat, in vsu habuit, atque ita se præparauit, ne cuius alterius ope egeret, neue vllius rei. Apuleius lib. 2. Floridorū. Vi Hippias è numero Sophistarum est. secundum multitudinem prior omnibus, eloquentia nulli habebat, nihil eorum emerat, sed suis sibi manibus confecerat. Habebat amictui pallium candidum, quod superne circumiecerat. Id quoque pallium cooperitoris ipsius laborem fuisse. Etiam pedum tegumenta crepidas sibi compegerat, & annulum in laua aurcum fabricummo signaculo, quem ostendebat. Ipse eius annuli & orbiculum circulauerat, & palam clauerat & gemmam insculperat.

Maeste virtute, cuius talia principia, qualis finis erit?
 In Epistola: Bonus homo ad Paulinum. Maeste virtute, qui talia habes rudimenta, qualis exercitatus miles eris? Est Lucilij.

Maeste inquam virtute simulj; his versibus esto. Et Ciceronis ad Atticum lib. 12. Item Tuscul. quest. 1. Et Titi Livij lib. 1. Decadis 1. Iubere maeste virtute esse, si pro mea patria ista virtus staret. Aeneid. 9. Maeste nova virtute puer sic itur ad astra.

Quid te subtrahis? Quid tergiuersaris oratio? Non abhorret ab illo Ciceronis lib. 3. Tuscul. quest. Quid tergiuersamur Epicure? Et pro Gn. Plancio. Quid taces? quid dissimulas? quid tergiuersaris?

Et obfirmato animo, non queo dissimulare dolorem qui patior. Plautus in Amphit. Feram & perferam vltimus abitu, animo forti atque obfirmato.

Nostra necessitudinis recordari. Fronto, vel sanguinis, vel meritorum est, cum praetoribus, cum amicis. Necessitas immutabilis res est, ut mori necessitatis. Mox Hieronymus. Irreversibilis mortis necessitas.

Sed huiusmodi officium in bonis iucundius est, in malis gratius. Ambrosius de obitu fratris. Mallet tamen vivere, sed tamen publicum officium, in secundis rebus iucundius est, in aduersis gratius. Vterque alludit ad Ciceronis verba ad Sulpitium. Seruius tamen omnibus rebus interfuit, cuius officia est aliquando iucundiora, nunquam tamen gratiora. Et ad Aristotelem. Fuit mihi saepe & laudis nostrae gratulatio tua iucunda, & timoris consolatio grata. Consule Vallam lib. 4. cap. 89.

Platonis sententia est, omnem sapientium vitam, meditationem esse mortis. In Phedone. Cicero libro philosophorum vita, commentatio mortis est. Eandem sententiam citat Hieronymus ad Principiam.

Necessitudo.

Vnde & Niobam, quia multum fleuerit in lapidem.] Niobe.
Ad Oceanum, in epistola, cuius initium: Nunquam.
Nioben putares, quæ nimio fletu in lapidem versa
est. Ouidius 6. Metamor. Cicero lib. 3. Tuscul. quæst.
Niobe (inquit) fingitur lapidea, propter æternum cre-
do in luctu silentium.

Quicquid feceris, id sibi omnes faciendum putant.] Haud dubium, quin alludat ad id, quod supra scri-
bit Nepotiano. Non confundant opera sermonem
tuum, ne cum in Ecclesia loqueris, tacitus quilibet
respondeat. Cur ergo hæc, quæ dicis, ipse non facis?
Cicero eandem sententiæ imaginem habet, in Verri-
nis. acti. 4. Legem sibi ipsi indicunt innocentia, cõ-
tinentia, virtutumque omnium, qui ab altero ratio-
nem vitæ reposcunt. Nam qui sibi sumpsit vt corri-
gat mores aliorum, & peccata reprehendat, quis huic
ignoscat, si qua in re ipse ab religione officij decli-
nauit? Etenim non modo accusator, sed ne obiurga-
tor quidem ferendus est is, qui quod in altero viuũ
reprehenderit, in eo ipse deprehendatur.

*Verum quid ago medens dolori, quem iam reor & Dolore tẽ-
tempore & ratione sedatum?*] Sumptum videtur ex Ci- pore cura
ceronis lib. epistolar. familiar. 4. Nullus dolor est, quẽ tur & ra-
non longinquitas temporis minuat atque molliat. La- tione.
stantius Firmianus lib. 1. cap. 15. de Cicerone. Neque
enim puto illum, tam varie, tam copiose, tam ornate
scribere potuisse, nisi luctum eius, & ratio ipsa, &
consolatio amicorum, & temporis longitudo miti-
gasset.

*Vt non tam plangendus sit, qui hac luce caruerit, quã
gratulandum ei, qui de tantis malis euaserit.*] Cicero
libro quæstionum Tusculanarum primo, sub finem
hac de re grauitè atque acute disputat: cuius verba
subijcere, quandoquidem longum foret, lectorem
ad Ciceronem mittimus.

Constantius Arriane fautor hereseos.] Constantiũ Constan-
G 3 hunc tius.

hunc Constantini filium, ac Constantis fratrem, seductum Ariana hæresi scribit Paulus Orosius his fere verbis libro septimo. Ille qui discissa pace, & unitate fidei catholicæ, Christianos aduersus Christianos armans, ciuili, ut ita dicam, bello, ecclesiæ membra dilacerauerat, totum inquietum tempus imperij sui, molestumque spacium vitæ suæ bellis ciuilibus, etiam per propinquos & consanguineos excitans exercuit, exegit, expendit.

In Mophi viculo moriens.] Hieronymus in appendice chroniconum Eusebij. Anno Domini 364. Constantius Mopsocrenis, inter Ciliciam Cappadociamque moritur, anno ætatis 45.

Julianus

Julianus proditor anime suæ.] In enarratione capitæ tertio Habacuc, Dum essem puer, & in grammaticæ ludo exercerer, omnesque vrbes victimarum sanguine polluerentur, ac subito in ipso persecutionis ardore, Iuliani nunciatus esset interitus, eleganter vsque de ethnicis, Quomodo (inquit) Christiani dicunt Deum suum esse patientem & *ἀνεξιχνίαστον*? Nihil arduius, nihil hoc furore præsentius, ne modico quidem spacio, indignationem suam ferre poterat. Hoc ille ludens dixerit. Item ad Magnum Orosium Parthica, aduersus Christum euomit, & iuxta fabulas poetarum, suo se ense lacerat, Nazarenum Christum, & ut ipse solebat dicere Galileum, statim in prelio sensit, & mercedem lingue putidissimæ, conto ilia perfoctus interijt. Eminentissimum locum fecidissime corruptum, pro contumeliosissimo, conto ilia, quemadmodum in chronico Eusebij Hieronymus, Julianus inquit in Persas profectus, nostrum post victoriam dijs sanguinem peruerat, ubi à quodam simulato perfuga ad desertum perductus, cum famem & siti apostata perdidisset exercitum, & inconsultus à suorū erraret agmine.

bus, ab obuiio, forte hostium, milite, conto illa per-
 fossus interijt, anno ætatis 32.

Iouinianus gustatis tantum imperialibus bonis.] Im- Iouinia-
 perium eius cassum & vmbatile vocat Ammianus nus.

Valentinianus vastato genitili solo, & inultam pa- Valenti-
triam derelinquens vomitu sanguinis extinctus est.] In nianus.

Epistola ad Præsidium. Nuper Imperator Valenti-
 nianus, cum aduersus Sarmatas. Quodolque pro-
 pter Illyrij, vastationem in consistorio sæuus infre-
 metet, & totius gentis excidium rigidus minaretur,
 sanguine erumpente discrepuit.

Huius germanus Valens Gothicò bello victus in Valens.
Thracia, eundem locum & mortis habuit & sepulchri.] Hieronymus in dicta iam epistola. Quid loquar de
 fratre eius, quem contra regale fastigium, Thraciæ
 ignis absorbit.

Gratianus ab exercitu suo proditus.] Ibidem Hie- Gratianus
 ronimus. Nec dum annus expletus est, quo prin-
 cipem Gratianum prodente exercitu suo, ante
 fœda captiuitas, dehinc miserabilior oppressit in-
 teritus.

Adolescens Valentinianus, & pene puer.] Huic Valenti-
 scribit D. Ambrosius famigeratam illam epistolam, nianus iu-
 de legatione ad Maximum. Et in libro de obitu eius. nior.
 Ego te, inquit suscepi paruulum, cum ad hostem
 tuum pergerem, ego Iustinæ maternis traditum ma-
 nibus amplexus sum.

Haud procul ab vrbe fraterna mortis conscia, ne-
catus est, & cadauer exanime, suspensio infamma-
tum.] Prosper in chronicis. Arcadio secundo, &
 Ruffino consuliibus, Valentinianus ad vitæ fasti-
 dium, nimia Arbogastis magistri militum austerita-
 te ductus, laqueo apud Vienne perijt.

Feriant summos fulgura montes.] Est Horatii Od.
10. libro secundo.

*Sapius ventis agitatur ingens
Pinus, & celsæ grauiore casu.
Decidunt turres, feriuntq; summos
Fulgura montes.*

Abundā-
tius.

Abundantius egens.] Hic consul fuit cum Theo-
dosio, testibus Prospero & Cassiodoro.

Pityunte exulat.] Theodoretus lib. 5. historiae Ec-
clesiastæ cap. 34. *Εἰς πῖλυον τὴν μεταξὺ τῶν ἰσθμῶν
τοῦ τοῦ καὶ τοῦ πόντου, καὶ τῆς παλαιᾶς ἡγεμονίας, τοῦ
ἀπολέσθαι γεγενῆσθαι βασιλείας.*

Ruffinus

*Ruffini caput pilo Constantinopoli gestatum est, ab-
scissa manus dextera, ad dedecus insatiabilis auaritiæ
ostentatim stipem mendicauit.*] Historia extat apud Clau-
dianum Poëtam lib. 2. in Ruffinum, cuius versibus
quantum ad hunc locum explicandum sufficiam
subiungo.

*Nec minus assiduis certant elidere saxis
Prodigiale caput, quod iam de cuspide summa
Nutabat, digna rediens ad mœnia pompa.
Dextera quin etiam ludo concessa vagatur,
Aera petens, pœnasq; animi persoluit avari,
Terribili lucro, viuosq; imitata recessus
Cogitur adductis digitos insectere neruis.*

Paulus Orosius lib. 7. Ruffinus, cui Orientalis aule
cura commissa erat, cum sibi regale affectatæ auari-
tiam, gentes barbaras immisit. Marcellinus in Chris-
tanicis. Olibrio & Probino consulibus. Ruffinus cum
Arcadio Principi insidias tendens, Alaticum Gombas-
rum Regem, missis ei pecunijs, infestum resp. fecit
in Græciam misit. Potro detecto dolo suo, Ruffinus
ab Italicis militibus olim cum Catina comite Ara-
dio missis, ante portam vrbis merito trucidatus est.
Caput eius, manusque dextera, per totam Constanti-
nopolim demonstrata. Meminit huius rei & Secu-
ndus

tes libro sexto historiæ Ecclesiasticæ capite primo.
Timasius præcipitatus repente de altissimo dignitatis gradu. Timasius
 Fuit hic consul cum Promoto anno 5. Valen-
 tiniani, cum Theodosio.

Euasisse se putat, quod Assæ viuit inglorius. In qui-
 busdam exemplaribus legitur quod *ouans assæ viuit in-*
glorius, legendū puto *Oasi*, de qua videtur loqui Hie- Oasis.
 xandrius, in vita Hilarionis. Perrexit (inquit) Ale-
 xandriam, inde ad vltiorem *Osam* heremum tran-
 siturus. Ibi quidam codices habent: Interiorem *Oa-*
sam, haud dubium, scriptum fuit, *Oasi*. Est autem
 Ptolomeo *Oasis parua*, & *Oasis magna*. In hac here-
 mo scribit Theodoretus lib. 4. cap. 15. *Euolcium dia-*
conum exulasse, εἰς ὄασιν εἰς τὸ ἐρημιον πολίχμιον.

Viginti eo amplius anni sunt, quod inter Constanti-
nopolim. Similia scribit in cap. Osee 4. Hoc qui non
 credit accidisse populo Israël, cernat Illyricum, Thra-
 cias, Macedoniam atque Pannonias, omnemque ter-
 ram, quæ à Propontide & Bosphoro vsque ad Alpes
 Iulias tenditur, & probabit, cum hominibus & ani-
 mantia cuncta deficere, quæ in vsus hominum à crea-
 tore prius alebantur.

Vbique luctus, vbique gemitus, & plurima mortis
imago. Virgilij est 2. *Æneid.*

Crudelis vbique
Luctus, vbique pavor, & plurima mortis imago.

Anno præterito, ex vltimis *Caucasi montibus*, immissi
 in nos, non iam *Arabia*, sed septentrionales *lupi*, tantas
 breui *provincias* percurrerunt. Vide iuxta 70. *Habacuc*
 1. Et *Sophonix* 3. In enarratione cap. 7. *Esaia*. At nūc
 magna pars *Romani orbis*, quondam *Iudææ* similis
 est, quod absque ita *Dei factum* non putamus, qui
 nequaquam contemptum sui per *Assyrios* vlciscitur
 & *Chaldaeos*, sed per *feras gentes*, & quondam no-
 bis incognitas, quarum *vultus & sermo* terribilis est,
 & *femineas incisafque facies* præferentes, virorum,
 & bene

& bene barbatorum fugientia terga confodiunt. Ab
finia his sunt quæ habet in præfatione libro septimo
in Ezechielem. De Hunis loqui Hieronymum haud
dubium est, de quibus ad Agerochiam, & ad Princi-
piam, Item in Epitaphio Fabiolæ. Vide & Marce-
linum lib. 31.

*Felix Nepotianus, qui hæc non videt, felix qui hæc
non audit.*] Deductum ex libro tertio Ciceronis
de Oratore. Non vidit (loquitur de Crasso) fla-
grantem Italianam bello, non ardentem invidia sena-
tum, & quæ sequuntur.

Illius in nos ira deficiat.] Phrasis multum usurpa-
ta Hieronymo, ac etiam in sacris literis.

Huni *Qui ingredi non valent, qui si terram tetigerint, se
mortuos arbitrantur.*] Huni (ait Marcellinus) hirsuta
crura corijs muniunt hedinis, eorumque calcei for-
mulis nullis aptati, vetant incedere gressibus liberis,
qua causa ad pedestres parum accommodati sunt
pugnæ.

Tiaræ. *Statimque cernamus sagittas, pilis, thyras, galis, ca-
ballos equis cedere.*] Huni tiaris, hoc est, ut Ammianus
appellat, galeris incurvis capita tegunt, procul
utuntur missilibus telis, acutis ossibus pro spiculis
acumine arte mira coagmentatis, verum equis pro-
pe affixi duris quidem, sed deformibus, & multo
briet quidem eisdem nonnunquam insidentes, fæ-
guntur muneribus consuetis & ipsi. De his videtur
loqui Prudentius lib. 2. in Symmachum.

*Nullus mea barbarus hostis,
Cuspide claustra quatit non armis, veste, comisque
Ignotus, capta passim vagus errat in vrbe
Transalpina meam rapiens in vincula plebem.*

Xerxes. *Xerxes ille rex potentissimus, qui subuertit montes,
In Danielis cap. 6. Xerxes rex potentissimus, & dis-
tissimus, aduersum Græciam innumerabilem duxit
exercitum, & eageisit quæ Græcorum narrat hæc
historiæ*

storia. Succendit enim Athenas sub Principe Callia, bellumque ex eo tempore gestum est in Thermopylis & apud Salaminam nauale certamen, quando Sophocles & Euripides clari habebantur, & Themistocles in Persas fugiens, hausto tauri sanguine, perijt. Similia ferme in chronicis Eusebii Olympiade 75 & deinceps, Valerius Maximus libro tertio capite secundo. Grauem illum, & mari & terræ Xerxem, nec hominibus tantum terribilem, sed Neptuno quoque compedes, & cælo tenebras minitantem.

Flesse dicitur.] Refert Herodotus in Polymnia, Plinius libro tertio epistolarum. Modo. Nam fessit Xerxem cum immensum exercitum, oculis obisset illachrymasse, quod tot milibus, tam brevis immineret occasus.

O si possemus in talem ascendere speculam, de qua vn- Specula
uersam terram sub pedibus nostris cerneremus.] In præfatione libro decimoquarto in Elaiam. Quali in quadam specula constitutus, mundi huius turbines atque naufragia, non absque gemitu & dolore contemplor, nequaquam præsentia cogitans, sed futura, nec hominum famam, atque rumusculos, sed Dei iudicium pertimescens. Gaudet & Cyprianus atque Lactantius hac verborum forma. Cyprianus quidem in epistola ad Donatum: Lactantius vero libro secundo capite secundo: Videntur autem respexisse ad verba Ciceronis libro quarto epistolarum ad Ser. Sulpitium. Multo enim ante tanquam ex aliqua specula, prospexi tempestatem futuram. Phrasibus multum vsitata scriptoribus, tam Græcis quàm Latinis.

Sentis ne obsecro te, quando infans, quando puer, quando robustæ ætatis, quando senex factus sis] In capite sexto Anos. Res sæculi, & omnia
Aetates
hominis.
corpora

Verg. 3.
Georg.

corpora secundum Epicurum per momenta fluunt
& abeunt, & nihil in suo consistit statu, sed
crescunt omnia vel decrescunt, & aquarum more
rentium labuntur in præceps. Unde & in seculari
literatura legimus: sed fugit interea, fugit irreparabile
tempus. Et in alio loco: Heu, heu fugaces, Posthu-
me, Posthume labuntur anni. Nihil enim fugacius
sæculo rebusque sæculi. Quas dum tenemus amittimus:
& per infantiam, pueritiam, iuuentutem, ac viri-
tilem, & ingrauescentem, ac maturam ætatem, ar-
nosque ultimos senectutis: in quæ septem spacia Phi-
lo vitam describit humanam, mutamur & currimus.
& nescientes ad mortis terminos peruenimus. Cicero
in Philipp. II. Nihil enim semper floret, ætas succedet
ætati. His adde quæ habes apud Plinium libro sep-
timo cap. 50.

*Hoc ipsum quod dicto, quod scribitur, quod regitur,
quod emendo, de vita mea tollitur.]* In capite Esaiæ ad
Reuera, si quis fragilitatem carnis aspiciat, & consuetudinem
per horarum momenta crescimus atque decrescimus
nec in eodem manemus statu, ipsamque quod loquimur,
dictamus ac scribimus, de vitæ nostræ parte perire
teruolat, non dubitabit carnem sanum dicere, & glori-
riam eius, quasi gloriam fœni, siue præta camporum.
Qui dudum infans, subito puer, qui puer repens
iuuenis, & vsque ad senectutem per spacia mutatur
incerta, & ante se senem intelligit, quàm iuuentutem
non esse se miretur. Pulchra mulier, quæ adole-
centulorum post se trahebat greges, arata rugis frontis
te contrahitur, & quæ prius amori, postea fatidico
est. Quod & egregius apud Græcos scribit orator
Speciem corporis, aut tempore deficere, aut languore
te consumi. Eadem fere habet in commentarijs cap.
6. ad Galat.

*Et fortitudinem mentis, quam beatus papa Chro-
tius ostendit in dormitione germani, nos imitemur in sua
Senlis*

Sentit Eusebium, Chromatij germanum, cuius me-
 minit in epistola ad Nitiam. Ecce beatus Chroma-
 tium cum sancto Eusebio, non plus natura, quàm mo-
 rum sibi æqualitate germani, literario me prouocant
 officio.

EPISTOLA QUARTA.

ARGVMENTVM.

Rustico Narbonensi, Monacho, adolescenti docto, vi-
 uendi institutum præscribit Hieronymus, demonstrans
 vitam cœnobiticam, monastica aut solitaria, multo tu-
 tiorem. Stommachatur hic in eos, qui sub prætextu mo-
 nachi, lucra sectantur & commoda. Rursum more suo, à
 loco incipit communi, de periculis quibus hæc vita ob-
 noxia est. Docta est epistola & eloquens, utpote ad do-
 ctam iuuenem scripta. Multa etiam ex hac in patrum de-
 cretis citantur. Profuerit autem hic annotasse: cœnobi-
 ticam vitam & professionem, non esse inuentum diaboli-
 cum, sed institutum sanctum, vetustissimumque.

Hieronymus Rustico Monacho vi-
 uendi formam præscribit.

Nihil Christiano felicius, cui pro-
 mittitur regnum cælorum: Nihil
 laboriosius, qui quotidie de vita pe-
 riclitatur: Nihil fortius, qui vincit
 diabolum: Nihil imbecillius, qui à
 carne superatur. Vtriusque rei exempla sunt pluri-
 ma. Latro credit in cruce, & statim meretur audi-
 re: Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. Iu-
 das de apostolatus fastidio, in perditionis tartarū la-
 bitur.

Luc. 23.

Mat. 27.
 Act. 1.
 & perditionis.

Ioan. 13.

Mat. 26.

Ioan. 4.

Ioan. 7. 8.

3. Reg. 11.

Marc. 9.

Leuit. 2.

Col. 4.

Mat. 5.

Luc. 14.

bitur, & nec familiaritate coniungitur, nec intimitate
 buccelle, nec osculi gratia frangitur: ne quasi be-
 minem tradat, quem filium Dei nouerat. Quid Sa-
 maritana viuis? Non solum ipsa credidit, & per
 sex viros vnum inuenit dominum, Messumq; ag-
 gnouit ad fontem, quem in templo Iudaeorum popu-
 lus ignorabat, sed & autor fit salutis multorum.
 Ap. stolis eumentibus cibos, esurientem reficit, la-
 sumq; sustentat. Quid Salomone sapientia? At-
 tamen insatuatur amoribus mulierum. Bonum est
 sal, nullumq; sacrificium absq; huius aspergione sus-
 cipitur. Vnde & Apostolus precipit: Sermo vest-
 semper in gratia sale sit conditus. Quod si in gra-
 tuatur, fors: projicitur: in tantumq; perdit nomi-
 nis dignitatem, vt ne in sterquilinum quidem vici-
 sit: quo solent credentium arua condiri, & ster-
 animarum solum pinguescere. Hec dicimus, et
 prima te fili Rustico fronte doceamus, magna ca-
 pisse, & excelsa sectari: & adolescentis, in
 pubertatis inuentiuam calcantem: perfecta quidem
 etatis gradum scandere: sed lubricum iter est
 per quod ingrederis: nec tantum sequi gloria post
 victoriam, quantum ignominie post ruinam. Non
 mihi nunc per virtutum prata ducendus est miles
 nec laborandum, vt ostendam tibi variorum por-
 chritudinem florum: quid in se lilia habeant pur-
 tatis: quid rosa verecundie possideat: quid scilla
 purpura promittat in regno: quid rutilantium spec-
 deat pictura gemmarum. Iam enim propicio deo
 studeo

finam tenes. Lam tectum atque solarium cum Pe- Act. 10.
 tro Apostolo conscendisti: qui esuriens in Iudæis,
 Cornelij saturatur fide: & famem incredulitatis
 enum, gentium conuersione restinguit: atque in
 vase Euangeliorum quadrangulo, quod de cælo des-
 cendit ad terram, docetur, & discit omnes homi-
 nes posse saluari. Rursumq; quod viderat, in spe-
 cie candidissimi linteaminis superna transfertur:
 & credentium turbam de terris ad cælum rapit: ut
 pollicitatio domini compleatur: Beati mundo corde, Mat. 5.
 quoniam ipsi deum videbunt. Totum quod appre-
 hensa manu insinuare tibi cupio, quod quasi doctus
 nauta post multa naufragia rudem conor instrue-
 re vectorem: illud est, ut in quo littore pudicitie
 prata sit noueris, ubi Charybdis, & radix omnium
 malorum auaritia, ubi Scyllæi obtrektorum ca- Gal. 5.
 nes, de quibus Apostolus loquitur: Ne mordentes
 inimicem, mutuo consumamini, quomodo in media
 tranquillitate securi, Libycis interdum vitiorum
 Syrtibus obruamur, quid venenatorum animan-
 tium, desertum huius seculi nutriat. Nauigantes
 rubrū mare in quo optandū nobis est, ut verus Pha- Exod. 14.
 ras cū suo mergatur exercitu: multis difficultatibus,
 ac periculis ad urbē maximā perueniunt. Vtroq; in
 littore gentes vage, imò beluæ habitant ferocissimæ.
 Sæper soliti, sæper armati totius anni vehūt cibaria.
 Latētib; saxis, vadisq; durissimis plena sunt omnia.
 Ita vt speculator doctus in summa mali arbore sedeat.
 et inde regēda et circūflectēda nauis dictata prædi-
 cet. Fe-

Gen. 2.

Eelix cursus est, si post sex menses supradictæ portū teneant, à quo se incipit aperire Oceanus, quem vix anno perpetuo ad Indiam peruenitur, & ad Gangem fluum (quem Phison sancta scriptura commemorat) qui circuit totam terram Eulath, & multa genera pigmentorum de paradisi dicitur fonte deuehere. Vbi nascitur carbunculus & smaragdus, & margarita candentia, & vniones, quibus nobilium fœminarum ardet ambitio: montesque aurei, quos adire propter gryphas, & dracones, & imensorum corporum monstra, hominibus impossibile est: vt ostendatur nobis, quales custodes habeat auaritia. Quorsum ista? Perspicuum est, si negociatores seculi tanta sustinent, vt ad incertam periturasq; diuitias perueniant, & seruent cum animæ discrimine, quæ multis periculis quaesierunt: quibus Christi negociatori faciendum est, qui venditis substantiæ suæ opibus emit agrum, in quo reperiat thesaurum, quem nec fur effodere, nec latro possit auferre? Scio me offensurum esse quamplurimos, qui generalem de vitij disputationem, in suam referunt contumeliam. Et dum mihi irascuntur, suam indicant conscientiam: multoq; peius de se, quam de me iudicant. Ego enim neminem nominabo, nec veteris comædiæ licentia, certas personas eligam, atque perstringam. Prudentis viri est, ac prudentium fœminarum, dissimulare, imò emendare quod in se intelligant, & indignari sibi magis, quam

Mat. 23.

Mat. 6.
Luc. 11.

mihi: nec in monitorem maledicta congerere. Qui
 esse isdem teneatur criminibus, certe in eo melior
 est, quod sua ei mala non placent. Audio religio-
 sam te habere matrem, multorum annorum viduam,
 que aluit, que erudiuit infantem: ac post studia
 Galliarum, que vel florentissima sunt, misit Ro-
 mam: non parcens sumptibus, & absentiam filij,
 se sustinens futurorum, ut hubertatem Gallici ni-
 toremq; sermonis, grauitas Romana condiret: nec
 calcaribus in te, sed frenis uteretur: quod & in di-
 fertissimis viris Græciæ legimus, qui Asianum tu-
 morem Attico siccabant sale, & luxuriantes fla-
 gellis vineas, falcibus reprimebant: ut eloquentiæ
 torcularia, non verborum pampinis, sed sensuum,
 quasi vuarum expressionibus redundarent. Hanc tu
 suscipe, ut parentem: ama, ut nutricem: venera-
 re, ut sanctam. Nec aliorum imiteris exemplum:
 qui relinquunt suas, & alienas appetunt: quorum
 dedecus in propatulo est, sub nominibus pietatis, que
 rentium suspecta consortia. Noui ego quasdam iam
 matronis ætatis, & pleraq; libertini generis ado-
 lescentibus delectari, & filios querere spirituales:
 paulatimq; pudore superato, ficta matrum nomina
 erumpere in licentiam maritalem. Aliæ† sorores
 virgines deserunt, & externis viduis copulantur.
 Sunt que oderunt suos, & non suorum palpantur
 affectu: quarum impatientia, index animi, nullam
 recipit excusationem: et cassa impudicitie velamen-
 ta, quasi araneorum fila dirumpit. Videas nonnullos

accinctis remibus, pulla tunica, barba proluxa, à mulieribus non posse discedere, sub eodē manere lecto, simul inire conuiuia, ancillas iuuenes habere in misterio, & præter vocabulum nuptiarū, omnia esse matrimonij. Nec hæc culpa est Christiani nominis, si simulator religionis in vitio sit: Quinimò confusio gentiliū, cum ea vident ecclesijs displicere, quæ omnibus bonis non placent. Tu vero si monachus esse vis, non videri: habeto curam, non rei familiaris, cui renunciando, hoc esse cœpisti: sed animæ tuæ. Sor didæ vestes, candidæ mentis indicia sunt: vilis tunica, contemptum seculi probet: ita duntaxat, ne animus tumeat: ne habitus, sermoq; dissentiatur. Balnearum somenta non querat, qui calorem corporis, iuniorum cupit frigore extinguere. Quæ & ipsa moderata sint: ne nimia debilitent stomachum, & maiorem refectionem poscentia, erumpant in crudelitatem: quæ parens libidinum est. Modicus ac temperatus cibus, & carni & animæ utilis est. Matrem ita vide, ne per illam alias videre cogaris: quarum vultus cordi tuo hereant, & tacitum vniat sub peccatore vulnus. Ancillas, quæ illi in obsequio sunt, tibi scias esse in insidijs. Quia quanto vilior earum conditio, tanto facilior est ruina. Et Ioannes Baptistæ sanctam matrem habuit, pontificisq; filius erat: & tamen nec matris affectu, nec patris opibus vincēbatur, ut in domo parentum cum periculo viveret castitatis. Vnebat in eremo, & oculis desiderantibus Christum, nihil aliud dignabatur aspicere. Vestis aspera,

Marth. 3.

Luc. 1. 3.

Marc. 1.

aspera, Zona pellicea, cibus locustæ, melq³ sylue-
 stre, omnia virtuti, & continentie preparata.
 Filij prophetarum (quos monachos in veteri testa-
 mento legimus) edificabant sibi casulas propter
 fluenta Iordanis, & turbis urbium derelictis, po-
 lenta, & herbis agrestibus victitabant. *Quandiu
 in patria tua es, habeto cellulam pro paradiso: va-
 riarum scripturarum poma decerpe, his utere delicijs,
 harum fruiere complexu. Si scandalizat te oculus,
 pes, manus, projice ea. Nulli parcas, ut soli parcas,
 anime. Qui viderit, inquit dominus, mulierem
 ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam
 in corde suo. Quis gloriabitur castum se habere cor?
 Astra non sunt munda in conspectu domini, quanto
 magis homines, quorum vita tentatio est? Veh-
 nobis, qui quoties concupiscimus, toties fornicamur.
 Inebriatus est, inquit, gladius meus in
 celo, multo amplius in terra, que spinas & tri-
 bulos generat. Vas electionis, in cuius ore Chri-
 stus resonabat, macerat corpus suum, & subijcit
 seruituti, & tamen cernit naturalem carnis ar-
 dorem, sue repugnare sententie, ut quod non
 vult, hoc agere compellatur, & quasi vim patiens,
 vociferatur & dicit: Miser ego homo, quis me li-
 berabit de corpore mortis huius? Et tu te arbitra-
 ris absque lapsu, & vulnere posse transire: nisi
 omni custodia seruaueris cor tuum, & cum saluato-
 re dixeris: Mater mea & fratres mei hi sunt, qui
 faciunt voluntatem patris mei? Crudelitas ista pie-
 tas est.*

Filij Pro-
phetarum.

4. Reg. 4. 6.

Matth. 5.

*
Iob. 7.
iuxta lxx.

Esai. 34.

Gen. 3.
Act. 9.

I. Cor. 9.

Rom. 7.

Match. 12.
Marc. 3.
Luc. 8.

1. Reg. 1. non videre ad tempus, ut semper cum Christo vi-
 deat. Anna Samuelem, non sibi, sed tabernaculo
 Hierem. 35. genuit. Filij Ionadab, qui vinum & ficeram non
 bibebant, qui habitabant in tentorijs, & quas nec
 Psal. 77. compulerat, sedes habebant: scribuntur in psalmo,
 Hierem. 35. quod primi captiuitatem sustinuerint, qui ab exer-
 citu Chaldeorum vastante Iudeam, vrbes intrare
 1. Videtur. compulsi sunt. Viderint quid alij sentiant. Vnus-
 quisq; enim suo sensu ducitur. Mihi oppidum car-
 cer, & solitudo paradysus est. Quid desideramus
 Exod. 2. 3. mur? Moyses, ut p[re]esset populo Iudeorum, qua-
 Act. 4. draginta annis eruditur in eremo: pastor ovium,
 Matth. 4. hominum factus est pastor. Apostoli de piscatione
 Ioan. 21. lacus Genezareth, ad piscationem hominum tran-
 sierunt. Qui tunc habentes patrem, rete, nauicu-
 lam, sequuti dominum, protinus omnia reliquerunt,
 Matth. 10. portantes quotidie crucem suam, & ne virgam si-
 quidem in manu habentes. Hec dico, ut etiam si
 clericatus te titillat desiderium, discas, quod possis
 docere, & rationabilem hostiam offeras Christo: ne
 miles, antequam tyro, ne prius magister sis, quam
 discipulus. Non est humilitatis mee, neque metus
 surae, iudicare de clericis, & de ministris ecclesiarum
 sinistrum quippiam dicere. Habeant illi ordinem,
 & gradum suum, quem si tenueris, quomodo tibi in
 Epistola ad Nepotianum. eo viuendum sit: editus ad Nepotianum liber, do-
 cere

cere te poterit. Nunc monachi incunabula, moresq₃
 discutimus: & eius monachi, qui liberalibus studijs
 eruditus in adolescentia, iugum Christi collo suo
 imposuit. Primumq₃ tractandum est, utrum solus
 an cum alijs in monasterio vivere debeas. Mihi qui-
 dem placet, ut habeas sanctorum contubernium:
 nec ipse te doceas, & absq₃ doctore ingrediaris via,
 quam nunquam ingressus es: statimq₃ tibi in partem
 alteram declinandum sit, & errori pateas: plusq₃
 aut minus ambules, quam necesse est: ne aut cur-
 rens lassus: aut moram faciens, obdormias. In
 solitudine sito, subrepat superbia: Et si parumpet
 ieiunaverit, hominemq₃ non viderit, putat se ali-
 cuius esse momenti: Oblitusq₃ sui, unde, & quod
 venerit: intus corde, lingua foris vagatur. Iudicat
 contra Apostoli voluntatem alienos seruos, quo gula
 voluerit, porrigit manum: dormit quantum vo-
 luerit: nullum veretur, facit quod voluerit: omnes
 inferiores se putat: crebriusq₃ in urbibus, quam in
 cellula est: & inter fratres simulat verecundiam,
 qui platearum turbis colliditur. Quid igitur? Soli-
 tariam vitam reprehendimus? Minime: quippe,
 quam sepe laudavimus. Sed de ludo monasterio-
 rum, huiuscemodi volumus egredi milites: quos ere-
 mi dura rudimenta non terreant, qui specimen co-
 nversationis suae, multo tempore dederint: qui om-
 nium fuerint minimi, ut primi omnium fierent:
 quos nec esuries aliquando, nec saturitas superavit:
 Qui paupertate letantur: quorum habitus, sermo,
 vultus,

Soli an cō
alijs viuē-
dum?

† ductore.

Deut. 16.

Rom. 14.

‡ poposcerit.

vultus, incessus, doctrina virtutum est: Qui nesciunt secundum quosdam ineptos homines, demum pugnantium contra se portenta confingere: et apud imperitos & vulgi homines, miraculum sui faciant, & exinde lucra sectentur. Vidimus super urbisq; stirpes, quasi in usus pauperum congregatas, stirpi, & posteris derelictas. Tunc ferrum, quod latebat in profundo, supernatauit aqua, & inter palmarum arbores, myrrhe & amaritudo monstrata est. Nec mirum: Talem & socium, & magistrum habuit: qui egentium famem, suas fecit esse diuitias: & miseris derelicta, in suam reseruauit miseriam: Quorum clamor tandem peruenit ad caelum, & patientissimas Dei vicit aures, ut missus Angelus pessimus, Nabal † Carmelo diceret: Scilicet haec nocte auferent animam tuam à te, quae autem preparasti, cuius erunt? Volo ergo te, & propter causas quas supra exposui, non habitare cum matre: & praecipue ne, aut offerentem delicatos cibos, renuendo contristes: aut si acceperis, oleum igni adyicias: & inter frequentiam puellarum per diem videas, quod nocte cogites. Nunquam de manu & oculis tuis recedat liber, discatur Psalterium ad verbum, oratio sine intermissione, vigil sensus, nec vani cogitationibus patens. Corpus pariter, & animus tendatur ad dominum. Iram vince patientia: Amantiam scientiam scripturarum, & carnis vitia non amabis. Nec vacet mens tua varijs perturbationibus.

Quae

4. Reg. 6.
Exod. 15.

† merba.

Exod. 1.
Iacob. 1.

† Carmelo.
1. Reg. 27.
Luc. 12.

Iosue. 1.

*

Que si pectori insederint, dominabuntur tui: & te
 deducunt ad delictū maximum. Facito aliquid ope-
 ri, ut te semper diabolus inueniat occupatum. Si
 Apostoli habentes potestatem de Euangelio viuere,
 laborabant manibus suis, ne quem grauarent, &
 alijs tribuebant refrigeria, quorum pro spirituali-
 bus debebant metere carnalia, cur tu in usus tuos
 cessura non prepares? Vel fiscellam texe iunco, vel
 canistrum lentis plecte viminibus: sarriatur humus,
 areole equo limite diuidantur: In quibus cum ole-
 rum iacta fuerint semina, vel plantæ per ordinem
 posita, aquæ ducantur irriguæ, ut pulcherrimorum
 versuum spectator assistas: Ecce supercilio cliuosi
 trauit vndam Eliciv: illa cadens, raucum per
 lenia murmur Saxa ciet, scatebrisq; arentia tem-
 perat arua. Inserantur infructuose & arbores, vel
 gemmis, vel surculis: ut paruo post tempore, laboris
 tui dulcia poma decerpas. Apum fabricare aluea-
 ria, ad quas te mittunt Solomonis proueria, &
 in prauis disce corporibus. Texantur & lina ca-
 piendis piscibus: scribantur libri, ut & manus ope-
 retur cibum, & animus lectione saturetur. In de-
 siderijs est omnis ociosus. AEgyptiorum monaste-
 ria hunc morem tenent, ut nullum absq; operis la-
 bore suscipiant, non tam propter victus necessita-
 tem, quam propter animæ salutem. Ne vagetur
 perniciosis cogitationibus mens, & instar fornican-
 tis Hierusalē, omni transeunti diuarcet pedes suos.

1. Cor. 4. 9.
 Act. 20.
 1. Thess. 2.
 2. Tess. 3.
 Rom. 15.

Virg. 1.
 Georg.

2. fructuose.
 7.

Prouer. 6.
 iuxta lxx.

Prouer. 13.
 iuxta lxx.

Hier. 16.

Ezech. 16.

Dum essem iuuenis, & solitudinis me deserta val-
 larent, incentiuā vitiorum ardoremq; naturæ ferre
 non poteram: quem cum crebris ieiunijs frangerem,
 mens tamen cogitationibus afluabat. Ad quam
 edomandam, cuidam fratri, qui ex Hebræis credi-
 derat, me in disciplinam dedi: vt post Quintilian-
 acumina, Ciceronis fluuios, grauitatemq; Frontoni-
 & lenitatem Plinij, alphabetum discerem, & stri-
 dentia anhelantiaq; verba meditarer. Quis ibi la-
 boris insumpserim, quid sustinuerim difficultatis,
 quoties desperauerim, quotiesq; cessauerim, & con-
 tento ine discendi rursus incæperim: testis est con-
 scientia, tam mea, qui passus sum, quam eorum qui
 mecum duxerunt vitam. Et gratias ago domino,
 quod de amaro semine literarum, dulces fructus
 carpo. Dicam & aliud, quod in AEGypto viderim:
 Græcus adolescens erat in cœnobio, qui nulla con-
 tinentia, nulla operis magnitudine flammam pote-
 rat carnis extinguere. Hunc periclitantem, pater
 monasterij hac arte seruauit: Imperat cuidam viri
 graui, vt iurgijs, atque conuitijs, insectaretur homi-
 nem, & post irrogatam iniuriam, primus veniret
 ad querimoniam. Vocati testes, pro eo loqueban-
 tur, qui contumeliam fecerat: Flere ille contra
 mendacium. Nullus alius credere veritati: Solus
 pater defensionem suam callide opponere: ne abun-
 dantiori tristitia absorberetur frater. Quid multa:
 Ita annus ductus est. Quo expleto, interrogatus ad-
 lesceus super cogitationibus pristinis, an adhuc mo-
 lestia

leſiſe aliquid ſuſtineret: Pape, inquit: Vivere mihi
 non licet, & fornicari libeat? Hic ſi ſolus fuiſſet, quo
 aduatore ſuperaffet? Philoſophi ſecu'i ſolent amo-
 rem veterem, amore nouo, quaſi clauum clauo ex-
 pellere. Quod & Aſſuero regi ſeptem principes
 fecere Perſarum, vt Vaſthi Regine deſiderium, Eth. 1. 2.
 aliarum puellarum amore compeſcerent. Illi vitium
 vitio, peccatumq; peccato medicantur: nos amore
 virtutum, vitia ſuperemus. Declina, ait, à malo,
 & fac bonum: Quere pacem, & perſequere eam. Pſal. 34.
 Nifi oderimus malum, bonum amare non poſſumus. 1. Pet. 3.
 Quin potius faciendum eſt bonum, vt declinemus à
 malo. Pax querenda, vt bella fugiamus. Nec ſuf-
 ficit eam querere, niſi inuentam fugientemq; omni
 ſtudio perſequamur, que exuperat omnem ſenſum:
 in qua habitatio dei eſt, dicente propheta: Et fa- Pſal. 75.
 ctus eſt in pace locus eius. Pulchreg; perſequutio pacis
 dicitur: iuxta illud Apoſtoli: Hoſpitalitatem per- Rom. 12.
 ſequentes, vt non leui vſitatoq; ſermone, & (vt ita Hebr. 13.
 loquar) ſummis labijs hoſpites inuitemus, ſed toto 1. Pet. 4.
 mentis ardore teneamus, quaſi offerentes ſe cum
 lucro noſtro atque compendio. Nulla ars abſq; ma-
 giſtro diſcitur. Etiam muta animalia & ferarum
 greges, ductores ſequuntur ſuos. In apibus principes
 ſunt. Grues vnani ſequuntur ordine literato. Im-
 perator vnus. Iudex vnus prouincie. Roma, vt
 condita eſt, duos fratres ſimul habere Reges non po-
 tuit, & parricidio dedicatur. In Rebecca vtero,
 Eſau & Iacob bella geſſerunt. Singuli eccleſiarum Gen. 25.
 H 5 epiſcopi,

episcopi, singuli Archipresbyteri, singuli Archidiaconi,
 & omnis ordo ecclesiasticus suis rectoribus mit-
 tur. In naui vnus gubernator: in domo vnus domi-
 nus: in quamuis grandi exercitu, vnus signum ex-
 pectatur. Et ne plura replicando fastidium legenti
 faciam, per hæc omnia ad illud tendit oratio: vt doceri
 te, non tuo arbitrio dimittendum, sed viuere debere
 in monasterio sub vnus disciplina patris, consortioq;
 multorum, vt ab alio discas humilitatem, ab alio pa-
 tientiam. Hic te silentium, ille doceat mansuetu-
 dinem: non facias quod vis: comedas quod iubent:
 vestiare quod acceperis: operis tui p[ro]sum[†] per solui:
 subiariis cui non vis: lassus ad stratum venias, am-
 bulansq; dormites, & necdū expleto somno, surgere
 compellaris. Dicas psalmum in ordine tuo, in quo
 non dulcedo vocis, sed mentis affectus queritur, de-
 cente Apostolo: Psallam spiritu, psallam & mente:
 Et, Cantantes in cordibus vestris domino. Legerat
 enim esse præceptum: Psallite sapienter. Seruius fra-
 tribus, hospitum laues pedes: passus iniuriã taceas:
 præpositum monasterij timeas, vt dominum: diligat
 vt parentem. Credas tibi salutare quicquid ille
 præceperit, nec de maiorum sententia iudices, cuius
 officij est obedire, & implere que inssa sunt, di-
 cente Moysse: Audi Israël & tace. Tantis negotijs
 occupatus, nullis vacabis cogitationibus, & dum ab
 alio transis ad aliud, opusq; succedit operi: illud
 solum mente tenebis, quod agere compelleris.
 Vidi ego quosdam, qui postquam renunciauere se-
 culo,

† pensa.

† corde.

1. Cor. 14.

Ephes. 5.

Coloss. 3.

Psal. 77.

Deut. 6.

iuxta lxx.

Deut. 27.

culo, vestimentis duntaxat & vocis professione non
 rebu, nihil de pristina conuersatione mutarunt:
 Res familiaris magis aucta quam immutata: Eadē
 ministeria seruulorum, idem apparatus conuiuij. In
 vitro, & patella fictili, aurum comeditur, & inter
 turbas, & examina ministrorum, nomen sibi ven-
 dicant solitarij. Qui vero pauperes sunt, & tenui
 substantiola, videnturq; sibi scioli, pomparum ser-
 culis similes procedunt in publicum, vt cannam
 exerceant facundiam. Alij sublatis in altum hu-
 meris, & intra se nescio quid cornicantes, stupen-
 tibusq; in terram oculis, tumentia verba trutinan-
 tur, vt si preconem addideris, putes incedere præ-
 secturam. Sunt qui humore cellarum, immodera-
 tisq; ieiunijs, & edio solitudinis ac nimia lectione, dum
 diebus ac noctibus auribus suis personant, vertun-
 tur in melancholiam, & Hippocratis magis fomen-
 tis, quam nostris monitis indigent. Pleriq; arti-
 bus, & negociationibus pristinis carere non possunt,
 mutatisq; nominibus institorum, eadem exercent
 commercia: non victum, & vestitum, quod Apo-
 stolus præcipit, sed maiora quam seculi homines,
 emolumenta sectantes. Et prius quidem ab ædi-
 libus, quos *ἀγοραπωχῶν* Græci appellant, venden-
 tium coercebatur rabies, nec erat impune pecca-
 tum: Nunc autem sub religionis titulo, exercen-
 tur iniusta compendia, & honor nominis Christiani,
 fraudem magis facit, quam patitur: Quodq; præ-
 det dicere, sed necesse est, vt saltem sic ad nostrum
 erubescat

erubescamus dedecus, publice extendentes manuum
 pannis aurum tegimus: & contra omnium opinio-
 nem, plenis sacculis morimur diuites, qui quasi pau-
 peres viximus. Tibi, cum in monasterio fueris, lau-
 facere non licebit: & inolescente paulatim consue-
 tudine, quod primum cogebaris, velle incipies, &
 delectabit te labor tuus: oblitusq; praeceptorum, semper
 priora sectaberis: nequaquam considerans, quid ali-
 mali faciant, sed quid boni tu facere debeas. Neq;
 vero peccantium ducaris multitudine, & te percun-
 tium turba sollicitet: vt tacitus cogites: Quid? Ergo
 omnes peribunt, qui in vrribus habitant? Ecce illi
 fruuntur suis rebus, ministrant ecclesijs, adveniunt bal-
 neas, unguenta non spernunt, & tamen in omnium
 ore versantur. Ad quod & antè respondi, & nunc
 breuiter respondeo: me in presenti opusculo non de-
 clericis disputare, sed monachum instituire. Sancti
 sunt clerici, & omnium vita laudabilis. Ita ergo
 age, & viue in monasterio, vt clericus esse merearis:
 vt adolescentiam tuam, nulla sorde commacules:
 vt ad altare Christi, quasi de thalamo virgo proce-
 das, & habeas de foris bonum testimonium: sciant
 neq; nomen tuum nouerint, & vultum tuum nos-
 ciant. Cum ad perfectam aetatem veneris, si te
 men vita comes fuerit, & te vel populus, vel potifex
 ciuitatis, in clerum elegerit, agito, quae clerici
 sunt, & inter ipsos sectare meliores, quia in omni
 conditione & gradu, optimis mixta sunt pessima.
 Ne ad scribendum cito profiliat, & leui ducaris im-
 sanie.

† Quid ergo?

† allegorie,

Jaria. Multo tempore disce, quod doceas. Ne cre-
 das laudatoribus tuis, imò irrisoribus aurem ne li-
 benter accommodes: qui cum te adulationibus foue-
 rint, & quodammodo impotem mentis effecerint,
 si subito respexeris, aut ciconiarum deprehendes post
 te colla curuari, aut manu auriculas agitari a fini-
 bus, nec in eo te sanctum putes, si ceteros laceres. Aduersus
detractio-
nem.
 Accusamus sepe, quod facimus, & contra nosmet-
 ipsos deserti, in nostra vitia inuehimur: muti de elo-
 quentibus iudicantes. Testudineo Grunnius ince- Grunnius.
 debat ad loquendum gradu, & per intervalla qua-
 dam, vix pauca verba carpebat, ut eum putares sin-
 gultire, non proloqui: Et tamen, cum mensa posita
 laborum exposuisset struem, adducto supercilio,
 contractisq; naribus, ac fronte rugata, duobus digi-
 talis concrepabat, hoc signo ad audiendum discipu-
 los prouocans. Tum nugas meras fundere, & ad-
 uersum singulos declamare. Creticum² diceres esse 2 Criticum.
 Longinum, censoremq; ³ Romane facundie: No- 3 Censorium.
 tare quem vellet, & de senatu doctorum exclude-
 re: Hic bene nummatus, plus placebat in prandijs.
 Nec mirum, si qui multos inescare solitus erat, facto
 cuneo circumstrepentium garrulorum, procedebat in
 publicum: intus Nero, foris Cato: Totus ambiguus,
 ut ex contrarijs diuersisq; naturis, vnum monstrum
 nouamq; bestiam diceres esse compactam: iuxta Lucretius
lib. 5.
 illud Poeticum: Prima leo, postrema draco, media
 ipsa Chimera. Nunquam ergo tales videas, nec
 huiusmodi

- huiusmodi hominibus appliceris, nec declines
 tuum in verba malitiæ, & audias: Sedens aduer-
 sus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium ma-
 tris tue ponebas scandalum. Et iterum: Filij bo-
 minum, dentes eorum arma & sagittæ. Et alibi:
 Molliti sunt sermones eius super oleum, & ipsi sunt
 iacula. Et apertius in Ecclesiaste: Sicut mordet
 serpens in silentio, sic qui fratri suo occulte detra-
 hit. Sed dices: Ipsa non detraho, alijs loquenti-
 bus quod facere possum? Ad excusandas excusa-
 tiones in peccatis ista pretendimus. Christus arte
 non illaditur. Nequaquam mea, sed Apostoli sen-
 tentia est: Nolite errare, Deus non irridetur. Ille
 in corde, nos videmus in facie. Solomon loquitur in
 prouerbis: Ventus aquilo dissipat nubes, & vultus
 tristis linguas detrahentium. Sicut enim sagitta fi-
 mittatur contra duram materiam, nonnunquam
 in mittentem reuertitur, & vulnerat vulneranti:
 illudq; completur: Facti sunt mihi in arcum parui.
 Et alibi: Qui mittet in altum lapidem, recidet in
 caput eius: ita detractor cum tristem faciem vide-
 rit audientis, imò ne audientis quidem, sed obrum-
 bit aures suas, ne audiat iudicium sanguinis, illico co-
 ticescit, pallet vultus, herent labia, salua siccatur.
 Unde idem vir sapiens: Cum detractoribus, inquit,
 ne miscearis: quoniam repente veniet perditio co-
 rum, & ruina vtriusq; quis nouit? Tam scilicet
 eius qui loquitur, quam illius, qui audit loquentem.
 Veritas angulos non amat, nec querit susurrones.

Timotheo dicitur: Aduersum presbyterum accusa- 1. Timo. 5.
 tionem, cito ne receperis. Peccantem autem, coram
 omnibus argue, ut & ceteri metum habeant. Non
 est facile de prouecta etate credendum, quam &
 in a praterita defendit, & honorat vocabulum di-
 gnitatis. Verum quia homines sumus, & interdum
 contra annorum maturitatem, puerorum vitijs la-
 binur: si me vis corrigere delinquentem, aper-
 te increpa, tantum ne occulte mordeas. Corri- Psal. 140.
 piet me iustus in misericordia, & increpabit. Oleum
 autem peccatoris non impinguet caput meum. Quę
 enim diligit dominus, corripit: castigat autem om- Hebr. 12.
 nem filium quem recipit. Et per Esaiam clamat Esa. 3.
 Dominus: Populus meus, qui beatos vos dicunt, se-
 ducunt vos, & semitas pedum vestrorum supplan-
 tant. Quid enim mihi prodest, si alijs mala referas
 mea? Si me nesciente, peccatis meis, imò detraction-
 ibus tuis alium vulneres, & cum certatim omni-
 bus narres, sic singulis loquaris, quasi nulli dixeris
 alteris? Hoc est, non me emendare, sed vitio tuo
 satissacere. Precipit Dominus, peccantes in os argui
 debere secreto, vel adhibito teste: & si audire no-
 luerint, referri ad ecclesiam, habendosq; in malo
 pertinaces, sicut ethnicos & publicanos. Hac ex- Ephel. 5.
 pressus loquor, ut adolescentem meum, & linguę
 & aurium prurigine liberę: ut renatum in Christo,
 sine ruga, & macula, quasi pudicam virginem ex-
 hibeam, castam tam mente, quam corpore: ne solo
 nomine gloriatur, & absque oleo bonorum operum, Matth. 23.
 extincta

- Procus. *extincta lampade, excludatur à sponso. Habebis istuc sanctum doctissimumq; pontificem Proculum, qui viua, & presenti voce nostras schedulas superet, quotidianisq; tractatibus iter tuum dirigat: nec patiatur te in partem alteram declinando, viam relinquere regiam, per quam Israel ad terram promissionis properans, se transiturum esse promittit.*
- Deut. 16. *Atque vtinam exaudiatur vox ecclesie implorantis: Iosue. 1. Domine, pacem da nobis. Omnia enim dedisti nobis. Num. 21. Utinam quod renunciamus seculo, voluntas Esai. 26. sit, non necessitas: & paupertas habeat expetita iuxta lxx.*
1. *plorantis. reddidisti. voluntatis. necessitatis.*
- Exuperius. *gloriam, non illata cruciatum. Caterum, iuxta miserias huius temporis, & ubiq; gladios seuentes, satis diues est, qui pane non indiget. Nimirum potens est, qui seruire non cogitur. Sanctus Exuperius Tolosa episcopus, viduae Sareptensis imitator, esuriens pascit alios: & ore pallente ieiunijs, fame torquetur aliena, omnemq; substantiam Christi offerentibus erogauit. Nihil illo ditius, qui corpus domini in canistro vimineo, sanguinem portat in vitru.*
- Luc. 4. *Qui auaritiam eiecit e templo, qui absq; funiculo & 3. Reg. 17. increpatione, cathedras vendentium columbas, id est, dona sancti spiritus mensasq; subuertit marmore, & nummulariorum ara disperdit, vt domus Dei, domus vocetur orationis, & non latronum spelunca. Huius e vicino sectare vestigia, & ceterorum, qui virtutum illius similes sunt, quos sacerdotium & humiliores facit, & pauperes. Ad Gen. 12. 17. si perfecta desideras, exi cum Abraham de patria*
- Act. 7.

A N. IN EPIS. IIII. AD RVST. 113
tria & cognatione tua, & perge quod nescis. Si ha-
beris substantiam, vende & da pauperibus. Si non ha-
beris, grandi onere liberatus es: nudum Christum, nu-
dus sequere. Durum, grande, difficile, sed magna
sunt premia.

ANNOTATIONES IN EPISTO-
LAM AD RVSTICVM.

Nihil Christiano felicius, cui promittitur regnum
celorum. Nihil laboriosius, qui quotidie de vita
periclitatur. In epistola ad Augustinum, cuius
initium: Tres simul. Et quiescentem senem, olimque
veteranum, militate ne cogas, & rursus de vita pe-
riclitari. Ad Riparium. Item ad Paulinum. Fame pe-
riclitari.

Bonum est sal, nullumque sacrificium absque huius asper-
sione suscipitur] Leuitici 2. Quicquid obtuleris sacri-
ficii, sale condies, nec auferes sal foederis Dei tui, de
sacrificio tuo. In omni oblatione offeres sal.

Et adolescentie, imo pubertatis incentiua calcantem.]
In cap. 58. Esaię. Corporis me superauit ardor, adu-
lescentię incentiua vicerunt. In Ezechiel. capit. 16.
Byssu accinguntur renes, quoties pingua libidinis
incentiua tenuanda sunt, nihilque in eis crassi hu-
moris relinquitur. Sic alibi: Incentiua huius seculi:
incentiua vitiorum suppeditare.

Quid in se lilia habeant puritatis, quid rosa verecun-
die possideat, quid viole purpura promittat in regno] Ad
Demetriadem. Rosę virginittatis, & lilia castitatis
nascerentur. Ad Saluinam. Iugitur ei germana, ro-
sarum & liborum calatus.

Insinuare tibi cupio.] In cap. 3. Hieremias. Non tamen deponant venena pectoris, sed ut ceteris insinuant. In cap. 2. epistolæ ad Ephesios. Peccata hominibus insinuant.

Charybdis

Vbi Charybdis.] In capite secundo Naum. Siquidem iuxta fabulas poetarum, dextrum Scylla latus, laevum implacata Charybdis, obsidet. Si saxa fugimus, incurrimus in profundum, si contortos vertices evitamus, in saxa deferimur. Alludit ad carmina Virgil. tertio Aeneidos, quos superius in annotationibus in epistolam primam recensimus.

Libycis interdum vitiorum Syrtes obruuntur.] Respexit ad Hemistichium Virgilianum Aeneidos primo. In brevia & Syrtes urget, id est, in brevia Syrtium. Duo sunt Syrtium sinus, pares natura, impares magnitudine, ut ex Salustio citat Servius. Vide plura apud Salustium in Jugurthino bello.

Ut verus Pharaon cum suo mergatur exercitu.] Vide Homiliam primam Origenis in Levit.

Latentibus saxis, vadisq; durissimis plena sunt omnia.] Virgilius Aeneid. 1.

Tres notus arreptas in saxa latentia torquet, Illiditq; vadis, atque aggere cingit arena. Max.

Ita ut speculator & doctor in summa mali arborum sedeat, & inde regenda & circumflectende navis aetata predicat.] Effigiatum est ad carmen Virgilianum Aeneid. 5.

Ipse gubernator puppi Palinurus ab alta, Colligere arma iubet, validisq; incumbere remis. Obliquatq; sinus in ventum ac talia fatur.

Phison.

Qui circuit omnem terram Eufrath.] In libro de locis Hebraicis, Phison quod interpretatur ceteros Fluvius quem nostri Gangem vocant, de parabolis existit

AN. IN EPIS. IIII. AD RVST. IIS

ciens, & pergens ad Indiæ regiones, post quas
trampit in pelagus: Dicit autem scriptura circuiti Gen. 2.
ab hoc vniuersam regionem Euilath, vbi aurum
picipuum nascitur, & carbunculus lapis, & pra-

Nec veteris comediæ licentia, certas personas eligam Comedia.
atque perstringam.] Scipio apud Ciceronem in 4.
de Republica, vt citat Augustinus libro secundo de
tuiuit. Dei capite nono. Nunquam comœdiæ, nisi
consuetudo vitæ pateretur, probare sua theatris fla-
gita potuissent. Et Græci quidem antiquiores, vi-
uosa suæ opinionis quandam convenientiam serua-
uerunt, apud quos fuit etiam lege concessum, vt
quod veller comedia nominatim, vel de quo veller,
diceret, & quæ sequuntur.

Nec in monitorem maledicta congerere.] Cicero Calcaribus
Philippica 3. Primum in Cæsarem maledicta con- frenis.
gessit.

Nec calcaribus in te, sed frenis vteretur.] Alludit
ad Apophthegma Iſocratis de Ephoro ac Theopom-
po, cuius Cicero meminit ad Atticum libro sexto.
Sed alter (vt dixit Iſocrates in Ephoro & Theo-
pompo) frenis eget, alter calcaribus. Idem sole-
bat Plato de Aristotele & Xenocrate dicere, quum
videret hunc indigere calcaribus, illum frenis.

Quod & in disertissimis viris Græciæ legimus, qui Asiaticus
Asianum tumorem Attico siccabant sale.] Vocat tumor.
Asianum tumorem tumidum & redundans dicen-
di genus: Atticum vero pressum, ac nulla ratio-
ne affectatum. Quintilianus capite decimo, li-
bro duodecimo. At M. Tullium habemus, in om-
nibus, quæ in quoque laudantur eminentissimum.
Quem tamen & suorum homines temporū incescere
audebant, vt tumidiorem, & Asianum & redundantē

Attici.
Asiani.

& in repetitionibus nimium. Paulo post ex Broet
Cicer. Et antiqua illa diuisio inter Atticos & Asiaticos
fuit, cum hi pressi ac integri, contra inflati illi & im-
nes haberentur: & in his nihil superflueret, illis iu-
dicium maxime ac modus deesset. Cicero in orato-
re. Cum vero inclinata vultantique voce, more Asi-
tico canere cœpisset, quis eum ferret?

Araneæ
tela.

Quasi aranearum fila disrumpit.] Hieronymus epi-
stola in Rufinum, cuius initium: Lectis literis. Ne-
quaquam aranearum mihi opponas casciculos, sed
fortissimo me, & solidissimo constringas reti. Item
in cap. 59. Esaia. Telam araneæ texunt, quæ parua &
leuiâ potest capere animalia, hoc est, vt infra scribitur
ad Cyprianum, muscas, & culices & cætera huius-
modi, à fortioribus autem rumpitur. D. Ambrosius
lib. 4. Hexameron cap. 4. elegantissime, Mathematico-
rum vanissima argumenta, aranearum telis assi-
mular. Sed hæc (inquit) eorum sapientia telæ araneæ
comparatur, in quam si culex aut musca incidat, ex-
ire se non potest, si vero validiorum animalium vi-
lum genus incurrisse visum est, pertransiit & colles-
rumpit, infirmos atque inanes laqueos dissipauit. Te-
lia sunt retia Chaldæorum, vt in his infirmi hæc
validiores sensu offensionem habere non possunt. Te-
lam araneæ texunt, quæ nec vsum aliquem potest
habere, nec vincula. Vide latius ibid. lib. 3. officiorum
vocat diuitias, inanes ac inutiles aranearum castes.
Anacharsis (vt est apud Vale. Max. lib. 7. cap. 2.) solent
leges, aranearum telis comparare; Nam vt ille in-
miora animalia retinent, valentiora autem transiunt
tunt: ita leges & pauperes ac humiles constringunt
diuites vero & præpotentes non alligant. Diogenes
hoc tribuit Soloni.

Esse vi-
deri.

Tu vero, si monachus esse vis, non videri.] Hierony-
mus ad Eustochium. Quæ nolunt esse virgines, sed
videri. Ad Theophilum. Magis esse volucrum ab-
quæ

quid quam videri. Fortassis Hieronymo præ oculis
 sua sententia Salustij in Catilina de Catone. Esse
 quam videri bonus malebat. Et Cicero libr. 2. officio-
 rum, Præclare Socrates hanc viam ad gloriam pro-
 ximam & quasi compendiarium dicebat esse, si quis
 id ageret, vt qualis haberi vellet, talis esset. Idem ha-
 bet Lactantius Firmianus lib. 7. cap. 2. Platonis extat
 aurea plane sententia, πολὺ β. quam & Basilius citat
 ad Nepotes, ἰσχυρὰ γὰρ ἀδικία, δοκεῖν δὲ ἰσχυρὸν εἶναι
 καὶ ἄλλοι. Gregorius Nazianzenus in Basiliū. εἶναι γὰρ
 αὐτὸ δοκεῖν ἐπιβουλεύσει ἀγίῳ ἐκ βριφάνος. Apud Ari-
 stotelem, πρὶ σοφίᾳ ἐλεγχον. Et apud Plutachum in
 apophthegmatis: οὐ γὰρ δοκεῖν ἀγίῳ, ἀλλ' εἶναι θέλει.
 Erumpit in cruditatem, que parens libidinum est.]
 Ad Furiam. Nihil sic inflammat corpora, & titillat
 membra genitalia, sicut indigestus cibus, ructusque
 conuulsus.

Et tacitum viuit sub pectore vulnus.] Virgilij est 4.
Aeneid. Est mollis flamma medullas

Interea, & tacitum viuit sub pectore vulnus.

Crudelitas ista, pietas est.] Affine est illi, quod scribit in epistola 1. ad Heliodorum. Solum pietatis ge-
nus est, in hac re fuisse crudelem. Item ad Marcel-
lam. Sepultura non datur patri, & pietatis genus est
ad Paulam, rursus in vita Pauli.

Nec ipse te doceas asque ductore.] Sic legendum in-
dicant sequentia loca. Ad Paulinum, vt intelligeres
te in scripturis sanctis, sine prauio & monstrante se-
nitam non posse ingredi. In Ezechiel. cap. 47. Do-
ctor abique ductore.
et prophetam ductor prauio & magister. In com-
mentarijs epistolæ ad Galat. Præuio aliquo ductore,
prudentique, sic per legis iter ad euangelium per-
gere.

Vt apud imperitos, & vulgi homines miraculum sui
faciunt.] In cap. 1. Ezechiel. vt miraculum videntibus
 I 3
 faceret.

faceret. In cap. 13. Quorum fuit Pythagoras, & Zenon, à quo Stoici, Indorum Brachmanes, & Zepum Gymnosophistæ, qui ob victus continentiam miraculum sui gentibus tribuunt.

Mars.

Tunc ferrum latebat in profundo, supernatauit aqua & inter palmarum arbores mirra amaritudo monstrata est.] Miscet historias. Prima est 4. Regum capite sexto: Dux posteriores Exodi 15. Harum mysterium Hieronymus explicat libro secundo ad Galatas. Crux (inquit) Christi amaras aquas, in dulcem vertit saporem, & securim perditam, in profundum demersam, missa in fluuenta Iordanis leuauit. Item in capite Ezechielis 47. In præfatione Osee. Ad Agagiam. Denique in cap. 3. Naum. Prudentius in hymno: Inuentor.

Instar fellis aqua tristifisco in lacu,

Fit ligni venia, mel velut Atticum.

Nabal Carmelo.) Lego Carmelio, astipulante codice peruetusto. Sic Hieronymus in cap. 44. Ezechielis Imitatur Nabal Carmelium, qui interpretatur stultus. In Osee 9. cap. Vbi habitauit quondam Nabal Carmelius.

Oleum camino.

Oleum igni adijctas.] Ad Eustochium. Quid olei flammæ adijcimus? Prouerbialis est locutio, qua vitur, quando malum malo, periculum periculo additur. Horatius Sat. 3. libro secundo. Adde potum nunc, hoc est, oleum adde camino. Κλίμακες ἀπὸ τοῦ κεφαλαίου γαστέρος, καὶ πνύμεγα πορρωτάτην ἐπιπέσει βέλων, ὁμοίως ἐστὶν τῶ μετὰ ἐλαίου ἐστρωμένον.

Apes.

Apum fabricare aluearia, ad quas te mittam.] In enarratione 3. capit. Ezechielis Et in prouerbijis de ape dicitur, quanquam hoc prouerbium non habent exemplaria, vade ad apem, & aliter quomodo operatrix sit, & opus suum castum faciat, cuius laboribus reges, & imperiti, pro sanitate oblectantur.

tuntur. Locus extat Græcè in prouerbijs capite sexto.

ἡ περιουσία πρὸς τὴν μέλισσαν.] Infra Demetriadi. *Otiosus.*
 Scriptura dicente: In desiderio est omnis anima
 otiosus. Neque hæc autoritas apud Hebræos reperi-
 tur. Legitur autè apud Prouerb. 13. *ἡ περιουσία ἐστὶ*
πρὸς ἀπύργον. In capite Ezechielis decimosexto. In
 desiderijs est omnis anima otiosi, quod videlicet
 semper aliquid agendum sit, ne ager pectoris nostri
 cessante manu malarum cogitationum sentibus oc-
 cupetur.

Cuidam fratri, qui ex Hebræis crediderat, me in
disciplinam deli.] Hoc se præceptore non modico
 tempore vsu ingenue fatetur Hieronymus pluribus
 in locis, qui illum in veteris instrumenti lectione
 erudiuit, & quo scripturas sanctas institute per-
 legit, vt scribit in Eceles. cap. 1.

Gravitateq; Frontonis.] Meminerunt huius Eu-
 topius in rerum Romanarum historia, & Eusebius
 in chronicis sub M. Antonino Vero, & Ausonius
 in Panegyrico Gratiani. Nazarius quoque in pane-
 gyrico. Si mihi Fronto (inquit) Romanæ eloquen-
 tiæ, non secundum sed alterum decus, cum belli
 in Britannia confecti laudem Antonino principi
 daret.

Gratias ago Domino, quod de amaro semine literarum
dulces fructus capio.] Sententia Hieronymo *Fructus li-*
 terarum
 multum vsurpata. In capite Hieremiæ primo. Vnde
 & vetus illa sententia est, literarum radices amaras,
 fructus dulces. Aphthonius in progymnasmatis
 tribuit Isocrati, alij autem Demostheni, Laërtius
 Aristoteli, Rutilius Isidoro, in Antitheto. Non
 ille stultitia, aut furore, impulsus tam graues labo-
 res frustra subiret, sed ex acerbitate doloris iucundos
 volupta-

voluptatis fructus sibi parabat. Diomedes lib. 1. de
Chriarum usu adscribit Portio Catoni.

Clauum
clauo pel
lere.

Philosophi seculi solent amorem veterem, amore nouo
quasi clauum clauo pellere.] Et hoc prouerbium Hiero-
nymo frequens est. Felix Papa in epistola. Non
enim detrahentibus bonum est detrahere, aut palo
secundum vulgarem fabulam excutere palum, adu.
Hieronymus sumpsit verba hæc ex lib. 4. Cic. Tuic.
quæst. Etiam nouo quodam amore, veterem amore,
tanquam clauum clauo eiciendum putant. De acta
gio hoc Aristoteles Politi 5. Synesius ad Olympium.
Lucianus in Philopsi & in Apologia, Julius Pollux
lib. 9. Eusebius in Heracle.

Summis
labijs.

Hospitalitatem persequentes.] Rom. 12. *in phariseis
vixit diuulgus.* Nos, sectantes.

Ut non leui citatoq; sermone, & (vt ita loquar) summis
labijs hospites inuitemus.] Seneca. Nō à tumidis labijs
ista venerint, habent hæc voces fundamentū. Apud Lu-
cianum in Apologia & in dialogis amatorijs.

Pensum.

Operis tui pensum persoluas.] Infra ad Lætam. Red-
dat tibi pensum quouidie de scripturarum floribus
carptum. Ad Furiam. Pensum Domino tuo redde.
Cic. de Oratore libro tertio. Nunc ad reliqua progre-
diar, meque ad meum munus pensumque reuocabo.
Apud Varronem libro secundo, de re rustica cap. 10.
pensum primo: pensum absoluere. Apud Plautum in Persi:
Pensum conficere. In Bacchid. Pensum leptide ac-
curare.

Fercula
pomparū

Pomparum ferculis similes procedunt in publicum.]
Libenter vtitur Hieronymus hac verborum forma.
In epistola ad Ruffinum, cuius initium: Plus Deum.
Item in Iouinianum libro primo. Et in capite quinto
Amos. Ingrediuntur pompatice, vt tumorem animi
corpus ostendat & pomparum ferculis similes esse
videantur. Ciceronem imitatur libro primo Officio-
rum: Cauendum est autem, ne aut tarditatibus vti-
mur.

in gressu mollioribus, ut similes pomparum fer-
culis esse videamur, aut in festinationibus suscipia-
mus nimias celeritates. Ambrosius libro 1. Officio-
rum: non tam Ciceronem imitatur, quam pari ele-
gantia ac ubertate cum eo ceteri. Sunt etiam (inquit)
qui sensum ambulando imitantur histrionicos gestus,
& quasi quadam fercula pomparum, & statuarum
motus nutantium, ut quotiescunque gradum trans-
ferant, modulos quosdam servare videantur. Simi-
liabus habet libri. de virginit.

Vt caninam exerceant facundiam. Aduersus Helui-
dium. Et caninam facundiam feruus Domini patiter
experiatur, & mater. Ad Mineruium & Alexandrum.
De canina (ut ait Appius) facundia ad Christi diser-
titudinem transmigrastis. Lactantius lib. 6. cap. 18.
Sed quia ipse caninam illam facundiam (sicut Salu-
stius ab Appio dictum refert) exercuit, voluit quoque
hominem canino more vivere. Prudentius in Ha-
mactigenia.

Canina
facundia.

Ambitio ventosa tumet, doctrina superbit,
Personat eloquium, nodos fraus abdita nectit.
Inde canina foro latrat facundia toto. Item apud Quin-
tilianum lib. duodecimo, capite nono. Columellam
praefatione lib. 1. Nonium Marcellum, in dictione,
Rabula.

Intra se nescio quid cornicantes; Persius Sat. 5.
Nescio quid tecum graue cornicaris inepte.

Strepentibus in terram oculis tumontia verba trutinantur. Idem Sat. 3.

Verbatru-
tinari.

Obstipido capite, & figentes lumine terram,
Murmura cum secum & rabiosa silentia rodunt.
Atque exporrecto trutinantur verba labello.
Item ad Marcellam. Caua verba, & in modum ves-
sicarum, buccis trutinatur inflatis. Item ad Dama-
sum, inflatis buccis spumantia verba trutinant.

Et Hippocratis magis fomentis, quam nostris medicamentis indigent.] Lib. 1. in Iouinianum. Vel arreptum morbo phrenetico Hippocratis alligandum vinculis. Item Ripario. Et testimonijs scripturarum, quasi vinculis Hippocratis volui ligare furiosum.

Ab edilibus, quos ἀγορανόμους Greci appellant.] Hefychius. ἀγορανόμος, δίκαστις, ἢ ἐν ἀγορᾷ κτλ. τὸ δίκαστορ.

Neque peccantium ducaris multitudinem, & te peccantium turba sollicitet.] Ad Furiam. Dum peccantium multitudine, putant culpam minui peccatorum. Ad Colantiam. Neque enim debemus ad multitudinis exempla respicere, quæ non tam ratione ducitur, quæ quodam impetu fertur. Admodum frequens est hæc Hieronymo sententia, nec multum abhorret ab eo quod habet Seneca ad Marciam. Maleuoli solatijs genus est, turba miserorum.

Et tamen in omnium ore versantur.] Ciceronis est. In ore omnium quotidie versabatur.

Et te populus, vel Pontifex ciuitatis in clerum elegerit.] Corrige, allegerit. Ante finem lib. 1. in Iouinianum. Postquam in pontificatum fuerint allekti. Aduersus Luciferianos. Reuera de Platonis & Aristophanis sententia in Episcopatum allegantur. Hanc lectionem probos fide antiquorum codicum ductus.

Nec credas laudatoribus tuis, imo irrisoribus aurē ne bene accommodes.] Huic applaudit quod habet in canticis Micheæ. 6. Nec accommodetis aurem decipienti.

Ciconia *Si subito respexeris, aut ciconiarum deprehendes post te colla curuari, aut manu auriculas agitari asini, aut effugientem canis protendi linguam.] Summa cum elegantia hoc effigiatum est ad carmen Persianum. Sat. 1.*

*O Iane a tergo quem nulla ciconia pinxit,
Nec manus auriculas imitata est mobilis albas,
Nec lingue, quantum sstiat canis. Apula, tantum
Testudines Grunnius incedebat ad loquendum gradu & per*

per interualla quedam vix pauca verba carpebat.]
 Ruffinum recte suggillat, ad quem lib. 1. Inuectiuatum. Tu (inquit) qui in Latinis mulsitas, testudineo gradu moueris potius, quàm incedis. De eodem loquitur in præfat. lib. 1. commentariorum in Hieremiam. Quod non videns præcussor eius Grunnius olim ausus est carpere, cui duobus respondi libris; Sentit vtrunque inuectiuarum librum in Ruffinum. In quarto autem commentorum lib. capite 22. dicit Grunnius veritise Xysti Pythagorici libellum. Ipsum autem interpretem esse Ruffinum præfixa docet ad Apronianum præfatio, cui quoque dedicat inuectiuarum librum in Hieronymum, & versionem libri Apologetici Gregorij Nazianzeni. Hac etiam dictionis formula in. 3. contra Pelagianos vititur. Cum perspicue in eis stili tui splendor eluceat, & tanta venustas eloquij Tulliani, vt testudineo incedens gradu, quæ secreto doces, mittisque venalia, publice non audeas profiteri. Huic affine est illud in Osee cap. 12. Testudo tardigrada, & onerata, imo oppressa pondere suo, non tam ambulat, quàm mouetur. Extat apud Ciceronem lib. 2. de diuinatione, ænigma Pacuianum, cuius & Tertullianus, in lib. de pallio inuenit.

Sanguine cassa, domi porta, terrigena traëitur,

Quadrupes tardigrada, agræstis, humilis, aspera,

Capite breui, ceruice anguina, aspectu truci,

Euiserata, inanima cum animali sono.

Adducto supercilio, contractisque naribus, ac fronte rugata.] Paulino. Adducto supercilio, grandia verba trutinantes. Contra Pelagianos lib. 1. Critobulus meus adducto supercilio loquitur.

Duobus digitulis concrepabat.] Ad Pammachium in epistola, cuius initium. Si iuxta. Et concrepantibus digitis, ridentes dicitis. Ciceronianum est. 3. officiorum. Itaque si vir bonus habeat hanc vim, vt si digitis concrepauerit

Digitis
concrepare

crepauerit, possit in locupletum testamēta nomē eius
irreperere. Martialis in distichis: lib. 14.

Cum posco crepitu digitorum, & verba moratur,

O quoties pellex culitra facta mea est.

Longinus

Creticum dices esse Longinum.

Legē Criticum.
Nequaquam Longinum Cassium sentit, quem Nero
iussit interfici narrante Tacito, sed philosophum Lon-
ginum Cassium præceptorem Porphyrij. Vixit (Suida
teste) Aureliani imperatoris tempore *πολυμαθὴς καὶ
κρητικὸς γένους*: occisus ab eodem, *ὡς συμπαροῦς ἔχ
νοβία τῆ ὀδύνη μου γέναισι*. Scripsit varia & multa.
Legē Vopiscum in Aureliano.

Censoriumque Romanae facundiae.] Sic legendum
vetusti codices docent. Catonem Romanum Longi-
no Graeco opponit.

Plus placebat in prandijs.] Est alia lectio forte pu-
rior: plus ille placebat in prandijs.

Nec mirum, qui multos increpare solitus erat, qui multum in esca resolutus erat.] Vitiatu locus etiam in anti-
tiquis exemplaribus.

Primā Leo, postrema Draco, mediā ipsa Chimera.] Lu-
cretij est in. 5. de rerum natura.

*Sed obturantis aures suas, ne audiat iudicium sangui-
nis.*] Locus est Esaie. 33. iuxta Lxx. *καὶ ἰσχυροὶ ἀκούουσιν*.

*Nec patiatu te in alteram partem declinando, viam
relinquere regiam.*] Alludit ad id quod scribitur, Nu-
meri. 21. *viam regiam gradiemur, donec transeamus
terminos tuos.*

Domine pacem da nobis, omnia enim dedisti.] Legē
reddidisti. *ἀπέδωκας*. Retulit Esaia verba è cap. 26.
iuxta Lxx. *Domine Deus noster pacem da nobis.*
Omnia enim reddidisti nobis. Ibi nostra æditio habet.
Domine dabis pacem nobis, omnia enim opera ope-
ratus es in nobis.

Sanctus Exuperius Tolosæ Episcopus.] Meminit Exuperius huius & ad Furiam. Habes sanctum Exuperium probatæ ætatis, & fidei, qui te monitis suis frequenter instruat. Rursus Agerochia. Non possum absque laudibus Tolosæ facere mentionem, quæ ut hucusque non rueret sancti Episcopi Exuperij merita præstiterunt. Huic Exuperio scribit tres libros commentarium in Zachariam, commendans tam eius pietatem, quam liberalitatem.

Fame torquetur aliena.] Hieronymiana locutio est.

Omnem substantiam Christi visceribus erogavit.] Idioma Apostolicum est, quo ostendit plenam ex animo, cordis charitatem atque affectum.

Nihil illo ditius qui corpus Domini, canisero vimineo sanguinem portat in vitro.] Libet adscribere ex Synodo Tyburienti, de diuersitate vasculorum, quibus apud priscos Dominici corporis, & sanguinis celebrari solent mysteria. Verba sunt cap. 18. quæ Gratianus quoque profert de consecratione, distinctione. i. cap. Vasa, sed admodum vitiata. Vasa quibus sacrosancta conficiuntur mysteria, calices sunt, & patenæ: de quibus Bonifacius martyr, & Episcopus interrogatus, si liceret in vasculis ligneis Sacramenta conficere, respondit. Quondam Sacerdotes aurei, ligneis calicibus utuntur calicibus. Zephyrinus 16. Romanus Episcopus, patenis vitreis missas celebrari constituit, Tum deinde deinde Urbanus XVIII. Papa omnia ministeria sacrata fecit argentea. In hoc enim sicut & in reliquis cultibus magis & magis per incrementa temporum, decus secreuit ecclesiarum. Nostris enim diebus, qui serui patrifamilias sumus, ne decus nostris Ecclesie imminuatur, sed magis cumuletur & amplificetur, statuimus ut deinceps nullus sacerdos factum mysterium corporis & sanguinis Iesu Christi Do-

Vasa sacra

sti Do-

sti Domini nostri, in ligneis vasculis villo modo conficere præsumat, ne vnde placari debet, inde irascatur Deus.

Antifago
8c.

Durum, grande, difficile, sed magna sunt premia.
Antifagoge est, id est compensatio. Est autem huiusmodi secundum Aquilam Romanum, vbi aliquid difficile & contrarium confitendum est, sed contra incipitur non minus firmum; qualia sunt hæc de regere Ptolemæo apud Ciceronem. Difficilis ratio beligerendi: at plena fidei, plena pietatis. Et si dicatur Magnus labor, magna pericula proponuntur: at gloria ex his immortalis est consecutura. Item lib. 3. Tuscul. quæst. Magnum opus & difficile, quis negat: Quid autem præclarum, non idem arduum: Horatius lib. primo carminum, Ode . 24.

antifago

*Durum, sed lenius fit patientia,
Quicquid corrigere est nefas.*

EPISTO-

127
EPISTOLA QUINTA.

ARGUMENTVM

Florentium, ob summam in Christi pauperes munificentiam, collaudatum, rogat: vt epistolam, huic copulatam, Rufino, cuius laudes etiam aduisset, porrigere non gaueat.

Hieronymus ad Florentium.

QUANTVS beatitudinis tue rumor diuersa populorum ora compleuerit, hinc poteris aestimare, quod ego te ante incipio amare, quam nosse. Vt enim, ait Aposto-
1. Time. 1.
 lus, quorundam hominum peccata manifesta sunt, precedentia ad iudicium: ita è contrario tue dilectionis fama disseminat, vt non tam laudandus sit ille qui te amat, quam scelus putetur facere ille, qui non amat. Pretermitto innumerabiles, in quibus Christum sustentasti, pauisti, vestisti, visitaisti. Heliodori fratris à te adiuta necessitas, multorum etiam potest ora laxare, quibus gratijs, quo ille preconio peregrinationis incommoda à te fota reserebat? Ita vt ego ille tardissimus, quem intolerabilis languor
† ardentissimus.
 vexat, pennatis, (vt aiunt) pedibus, † certe charitate & voto te salutauerim, & etiam complexus
† charta charitatis.
 sim. Gratulor itaq; tibi, & nascentem amicitiam, † sedulare.
Rufinus.
 vt dominus † confederare dignetur precor. Et quia
Melania.
 frater Rufinus, qui cum sancta Melania ab Aegypto Hierosolymam venisse narratur, indiuidua mihi
 germa-

germanitatis charitate connexus est: que sicut epistolam meam huic epistole tue copulatam, eiredere non graueris. Noli nos eius estimare virtutibus. In illo conspicias expressam sanctitatis vestigium. & ego cinis & vilissima pars luti, etiam sanctorum dum & vror, satis habeo, si splendorem mortuorum illorum imbecillitas oculorum meorum ferre sustineat. In modo se lauit, & mundus est, & tanquam mundalbatu: ego cunctis peccatorum sordibus inquinatus, diebus ac noctibus opperior cum tremore redere nouissimum quadrantem. Sed tamen quid Dominus soluit compeditos, & super humilem & tremementem verba sua requiescit, forsitan & in sepulchro scelerum iacenti, dicat: Hic me, veni foras. Sanctus presbyter Euagrus primum te salutatur: & Martinianum fratrem meo salutamus obsequio, quem ego videre desideramus. catena languoris inuector.

¶ ueror.

Psal. 50.

Mat. 5.

Psal. 145.

Esaia. 66.

¶ Martiani.

ANNOTATIONES IN EPIST. AD FLORENTIVM.

Rumor diuersa populorum ora compleuerit.] Aliter ad illud Virgilianum libro quarto Aeneid ubi famam suis depingit coloribus. Hanc uero multiplici populos sermone replebat.

Prætermitto innumerabiles, in quibus Christum sustentasti.] Huius pietatis meminit in Appendice chronorum Eusebii Anno Valentiniani 14. Florentius Bonofus & Ruffinus insignes monachi habentur, quibus Florentius tam misericors in egentes fuit, ut vulgo pater pauperum nominatus sit. Corrupte Florentinus legitur.

Et quid

Et quia frater Ruffinus, qui cum sancta Melania.] Ruffinus
 Ruffine quem in chronicis Euseb. insignem mona- Melania.
 chum scribit, in alijs quoque plurimarum epistolarū
 locis, miris laudum effert præconijs. Melaniæ me-
 minit in eisdem chronicis præfectæque virtutis am-
 plius. testimonium eidem reddit. Anno (inquit) 10.
 Valentini, & Valentis, Melania nobiliss. mulierum
 Romanarum, & Marcellini quondam consulis filia,
 vnico prætore tunc Vibano filio derelicto, Hierosoly-
 mam nauigauit, vbi tantum virtutum, præcipuæque
 humilitatis fuit miraculo, vt Teclæ nomen acceperit.
 Et ad Paullum super obitu Bletillæ: Sancta Melania
 nostri temporis inter Christianos vera nobilitas, ca-
 lente adhuc mariti corpusculo, & hoc necdum huma-
 to, duos perdidit filios, postea vnico filio, omni, quā
 habebat, possessione concessa, ingruente iam hyeme
 Hierosololymam nauigauit. Verum hæc scripta sunt
 à D. Hieronymo antequam arētissima illa dulcissi-
 mæque necessitudo versa fuit in odiosam calumniam.
 Liber hic cum D. Augustino præ animi dolore acer-
 bissime exclamare: O misera, & miseranda conditio.
 O infida in voluntatibus amicorum scientia presen-
 tium, vbi nulla est præscientia futurorum. Quis ami-
 cus non formidetur, quasi futurus inimicus, si potuit
 inter Ruffinū & Hieronymū hoc, quod plangimus, ex-
 oriri? Quando non? cui non? vbi non? homini formi-
 dandum? cum eo tempore, quo abiectis iam sarcinis
 secularibus, iam expediti Dominum sequebamini, &
 in ea terra viuebatis simul, in qua Dominus humanis
 pedibus ambulans, pacem meam (inquit) do vobis, pa-
 cem relinquo vobis, vobis accidere potuerit? Verè
 Domini abundantibus, vobis accidere potuerit? Verè
 tentatio est vita hominis super terram. In Melaniam
 quoque nō absque stomacho scribit Ctesiphonti, cla-
 ritudinem generis, & nobilitatem morum, nigredinis
 nomine offuscās, (hoc enim Melania Græco idioma-
 te signi-

te significat:) Euagrius Ponticus (inquit) Iberita, scribit ad eam, cuius nomen nigredinis testatur perfidiae tenebras.

Individua mihi germanitatis charitate connexa 69.]
 Mutuo sumptum à Cypria. epistola. 1. ad Cornelium,
 Individua concordia. Et lib. 2. epistola 3. Hæreat semper & maneat, individua dilectio. Item epistola. 4.
 Honori nos vestro charitas individua connectit, frequens est hæc phrasys Cypriano, & vsitata: epistola. 8. lib. 2. & lib. de lapsis. denique in tractatu de simplicitate prælatorum.

Noli nos eius æstimare virtutibus.] Ad Principium.
 Qui de suo ingenio cæteros æstimabat. Et fabiolex.
 Non enim magnorum virorum ingenijs, sed meis salustio. Desine vnumquemque moribus tuis æstimare, Sic ibi lego, non exstimare.

In illo conspicies.] Cypriani est epistola. 4. lib. 4. Apertarent in membris longa tube consumptis, ex prælia vestigia.

131
EPISTOLA SEXTA.

ARGUMENTVM.

Alteram ad Florentium scribit epistolam, postulans ab eo libros aliquot, quibus ipse carebat, de suis codicibus interea offerens, quoscunque Florentius voluisset. Illud vero obseruatum dignum, sanctissimum virum tantisper apud Treuiros commoratum fuisse, vt diui Hilarij, prolixum valde librum de synodis, propria descripsit manu.

Hieronymus ad Florentium.

N ea mihi parte eremi commo-
ranti, quæ iuxta Syriam Saracenis
iungitur, dilectionis tuæ scripta
perlata sunt. Quibus lectis, ita
redaccensus est animus Hierosoly-
mam proficiscendi, vt penè no-
cuerit proposito, quod profuerat charitati. Nunc
igitur quomodo valeo, pro me tibi literas represen-
to: & si corpore absens, amore tamen & spiritu
quæ Christi glutino coheserunt, aut temporis, aut
locorum magnitudo diuellat, quin potius fæderemus
eas reciprocis epistolis. Illæ inter nos currant, illæ
sibi obuiant, illæ nobiscum loquantur. Non mul-
tum perditura erat charitas, si tali secum sermone
fabuletur. Ruffinus autem frater, vt scribis, nec
siderio meo, cum eum iam visurus non sim. Ita
enim & ille longo intervallo separatus est, vt huic
non possit excurrere: & ego arreptæ solitudinis ter-
minis arceor, vt cæperit iam mihi non licere, quod
K 2 volui.

† sublimior
sensu.

Psal. 3.

† vindicare.
† incipiet.

volui. Ob hoc & ego obsecro, & tu ut petas plurimum quaeso, ut tibi beati Rhetitij Augustudunensis Episcopi commentarios ad scribendum largiaris. In quibus Canticum canticorum † sublimi ore descripsit mihi, & quidem de patria supradicti fratris Rufini. Paulus senex, Tertulliani suum dicem apud eum esse, quem vehementer reposit. Et ex hoc quaeso, ut eos libros, quos me non habere brevis subditus edocebit, librarij manu in charta scribi iubeas. Interpretationem quoque Psalmorum Davidicorum, & prolixum valde librum de synodis sancti Hilarij, quem ei apud Treuiros manu mea ipse descripseram eque ut mihi transferas peto. Nosti hoc esse Christianae animae pabulum, si in lege Domini meditetur die ac nocte. Ceteros hostium recipis, solatio foues, sumptibus iuuas. Mihi si re-gata praestiteris, cuncta largitus es. Et quoniam largiente domino, multis sacra bibliotheca codicibus abundans, impera vicissim quodcumque vis mittam. Nec putes mihi graue esse, si iubeas. Habeo alumnos, qui antiquariae arti seruiunt. Neque vero beneficium, pro eo quod polliceor postulo. Euliodorus frater mihi indicauit, te multa de scripturis querere, nec inuenire. Aut si omnia babes, incipit tibi charitas, † vindicare, plus petere. Magistram autem pueri tui (de quo dignatus es scribere, quem plagiatores eius esse non dubium est) sepe Eusebium presbyter, dum adhuc Antiochiae essem, me praesente corripuit. Cui ille respondit: Ego nihil timeo.

Dicit

Dicit se à domino suo fuisse dimissum: & si vobis placet, ecce hic est, transmittite, quod vultis. In hoc arbitror me non peccare, si hominem vagum nõ finam longius fugere. Quapropter quia ego in hac solitudine constitutus, non possum agere, quod iussit rogavi charissimum mihi Euagrium, vt tam tuam quam mei causa instanter negotium prosequatur.

ANNOTATIONES IN EPISTOLAM PRÆCEDENTEM.

In ea mihi parte eremi commeranti, que iuxta Syriam Sarracenis iungitur. Valtissima est hæc solitudo, à multis monachis habitata, quorum multæ tantæ abstinentiæ fuerunt, vt præter aquam luculentam, & arborum fructus, ac herbas sua sponte ibi nascentes nihil gustarent, etiam ad decrepitam vsque senectam. Ad hanc se Hieronymus transtulit, quem admodum ipsemet scribit ad Damasum, pro facinoribus prioris vitæ. Meminit huius rei ad eundem in epistola, cuius initium, Importuna. Christi vestem (inquit) in Romana vrbe suscipiens, nunc barbaro Syriæ limite teneor. Et in epistola, Non debet. Nam postquã sancto Euagrio transmittente (loquitur de literis) in ea ad me eremi parte delatæ sunt, quæ inter Syrios, & Sarracenos vastum limitem ducit.

Ne nascentes imicitias. Epistola præcedenti. Et nascentem amicitiam vt Dominus.

Que Christi glutino coheserunt. Hieronymus Paulino. Vera illa necessitudo est, quæ Christi glutino copulata. In cap. 32. Hieremiæ. Qui malorum hominũ abutantur ministerio & non audent abijcere eos, quos male conscientiæ norunt sibi glutino copulatos. A Cypriano mutuata metaphora, ad Stephanum: Faustinus collega noster. Copiosum corpus est sacerdotum,

Rheticij.

tū, concordie mutue glutino copulatū. Et ad Pupianum. Ego te frater Ecclesia sibi coherentium inuicem sacerdotum glutino copulata. Item in tractatu, De simplicitate p̄latorum, fides vna, & plebs in solidam corporis vnitatem, concordie glutino copulata.

Ut tibi beati Rheticij.] De quo Episcopo laus in epistola ad Marcellam cuius initium. Nuper. & in lib. de viris illustribus.

Sublimiore diseruit.] Os sublime, sermonis vocali elegantiam, ac puritatem: vsus est enim, teste Hieronimo, stilo composito, & Gallico cothurno fuit.

Paulus senex.] Ad hunc Paulum senem centenariū extat Hierony. epistola cuius initium. Humanæ vitæ. Meminit, & in lib. de illustrib. viris, in Tertulliano. Vidi ego (inquit) quendam Paulum Concordiæ, (quod oppidum Italiæ est) senem.

Euagrius.

Euagrius presbyter dum adhuc Antiochiæ esset.] Fuit hic Euagrius presbyter, postea Antiochiæ Episcopus, subinde huius meminit vt lib. de illustrib. viris. Ad Ruffinum, Ad Innocentium de muliere sepe iusta. In vita Malchi captiui monachi. In chronica Eusebij ad hunc modum. Anno. 2. Aureliani. In qua pugna (inquit) strennuissimè aduersus eam (Zenobiam) dimicauit Pompeianus Dux cognomento Francus, cuius familia, hodieque apud Antiochiam perseuerat, & ex cuius Euagrius presbyter charissimus nobis stirpe descendit. Fuit alius Euagrius Iberita monachus, de quo Prosper in chronicis. Anno. 3. Arcadij cum sit Honorio, Euagrius incredibilis abstinentiæ monachus, & in sacris literis eruditus, apud Aegyptios habetur insignes. De quo copiosius dicitur in epistola Non audacter ad Ctesiphontem..

135
EPISTOLA SEPTIMA.

ARGUMENTVM.

Toxotius Paulæ filius Latam, Albini, viti quidem nobilis, sed gentilis filiam duxerat uxorem, ex qua prolem Paulam nomine suscepit: quam mater, vt erat mulier religiosissima nec dum conceptam, templum Dei futura, in formanda sit, qualis elegendus magister, qualis nutritrix, quis cultus obseruandus, quæ ieiunia, quæ vigilia, qui libri legendi, qui non. Denique matrem horratur, vt filiam statim mittat Beth-lehem ad auiam, se & magistrum & nutritium futurum promittit.

Hieronymus ad Latam de institutione filia.

POSTOLVS Paulus scribens ad Corinthios, & rudem Christi ecclesiam sacris instituens disciplinis, inter cætera mandata hoc quoque proposuit, dicens: Si qua mulier 1. Cor. 7. habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum ea, non dimittat virum. Sanctificatus est enim vir infidelis in uxore fidei: & sanctificata est mulier infidelis, in viro fidei. Alioqui filij vestri immundi essent, nunc autem mundi sunt. Si cui forte hæcenus videbantur nimium discipline vincula laxata, & præceptis indulgentia præceptoris, consideret domum patris tui, clarissimi quidē & eruditissimi viri, sed adhuc ambulantis in tenebris: & intelliget consilium Apostoli illud profecisse, vt radicis amaritudinē, dulcedo fructuum cōpēsaret: & viles virgule, balsama pretiosa sudarent. Tu es nata de impari matrimo-

2 matris.

1 christi.

1 totiusque.

Matt. 19.

Luc. 18.

Luc. 23.

Daniel. 4.

nio: de te & Toxotio meo Paula generata est. Quis
 hoc crederet, ut Albini pontificis neptis de reprobis
 sione martyris nasceretur: ut presente, & gen-
 dente auo, paruule adhuc lingua balbutiens, Christi
 alleluia resonaret? ut virginem Dei in suo gremio
 nutriret senex? Et bene feliciterq; expectantibus
 Sancta & fidelis domus virum sanctificat infidelem.
 Iam candidatus est fidei, quem filiorum & nepo-
 tum credens turba circumdat. Ego puto etiam ipsum
 Iouem, si habuisset talem cognationem, potuisse in
 Christum credere. Despuat licet, & irrideat episto-
 lam meam, & me vel stultum, vel insanum clami-
 ret: hoc & gener eius faciebat antequam crederet.
 Fiunt, non nascuntur Christiani. Auratum squalet
 Capitolium, Fuligine & araneorum telis omnia
 Romae templa cooperta sunt. Mouetur vrbs sedibus
 suis, & inundans populus aude delubra seniruta, con-
 rit ad martyrum tumulos. Si non extorquet fidem
 prudentia, extorqueat saltem verecundia. Hoc
 Leta religiosissima in Christo filia dictum sit, ut non
 desperes parentis salutem: & eadem fide qua me
 ruiſti filiam, & patrem recipias, totaq; domus be-
 titudine perfruaris, sciens illud à domino reprobis
 sum: Quae apud homines impossibilia, apud deum pos-
 sibilia sunt. Nunquam est sera conuersio. Latio de
 cruce transijt in paradysum: Nabuchodonosor Rex
 Babylonis, post efferationem corporis & cordis, & be-
 lularum in eremo conuictum, mentem recepit huma-
 nam. Et, ut omittam vetera, ne apud incredulos
 vniuersis

nimis fabulosa videantur, ante paucos annos propin-
 quus vester Gracchus nobilitatem patritiam sonans Gracchus.
 nomine, cum prefecturam gereret Vrbanam, nonne
 specum Mithræ, & omnia protentiosa simulacra,
 quibus Corax, Niphus, Miles, Leo, Perses, Helios,
 Bromius pater inuitantur, subuertit, fregit, exussit?
 & his quasi obsidibus ante præmissis, impetrauit ba-
 ptisimum Christi. Solitudinem patitur & in urbe
 gentilitas. Dii quondam nationum cum bubonibus Idola abie-
ctaa.
 & nocturnis in solis culminibus remanserunt. Vexilla
 militum, crucis insignia sunt. Regum purpuras &
 ardentes diadematum gemmas, patibuli salutaris pi-
 ctura condecorat. Iam & AEgyptius Serapis Chri-
 stianus factus est. Marnas Gazæ luget inclusus, &
 euerfionem templi iugiter pertermiscit. De India,
 Perside, AEthiopia monachorum quotidie turmas
 suscipimus. Deposuit pharetras Armenius. Huius
 discunt psalterium: Scythiæ frigora feruens calore
 fidei: Getarum rutilus & flavus exercitus, ecclesia-
 rum circumfert tentoria, & ideo forsitan contra nos
 aqua pugnant acie, quia pari religione confidunt.
 Penè lapsus sum ad aliam materiam, & currente Horat: in
arte Poë-
tica.
 rota, dum vrceum facere cogito, amphoram finxit
 manus. Propositum enim mihi erat, sanctæ Mar-
 tellæ & tuis precibus inuitatum, ad matrem, id est,
 ad te sermonem dirigere, & docere, quomodo insti-
 tuere Paulam nostram debeas, que prius Christo
 consecrata est, quam genita: quam antè votis,
 quam utero concepisti. Vidimus aliquid tempori-
bus

bus nostris de prophetalibus libris: Anna sterilitatem
 alii, fecunditate mutavit. Tu luctuosam fecundita-
 tatem, vitalibus liberis commutasti. Fidens loquitur
 accepturam te filios, quæ primū factum domino red-
 didisti. Ista sunt primogenita, quæ offeruntur in lege.
 Sic natus est Samuel, sic ortus Samson est, sic Ioha-
 nes Baptista ad introitum Mariæ exultavit & laetit.
 Audiebat enim verba domini per os virginis personā-
 tis, et de utero matris in occursum eius gestiebat eru-
 pere. Igitur quæ de repromissione nata est, dignā ha-
 beat ortu suo institutionem parentum. Samuel nu-
 tritur in templo: Ioannes in solitudine preparatur.
 Ille sacro crime venerabilis est, vinum & sicera non
 bibit: adhuc paruulus cum domino sermocinatur.
 Hic fugit vrbes, Zona pellicea cingitur, locustis alitur
 ac melle sylvestri: & in typum penitentie prædica-
 dæ, tortuosissimi animalis vestitur exuijs. Sic eru-
 dienda est anima, quæ futura est templum dei. Ni-
 hil aliud discat audire, nihil loqui, nisi quod ad tri-
 morem dei pertinet. Turpia verba non intelligat, can-
 tica mundi ignoret. Adhuc tenera lingua, psalmi-
 dulcibus imbuatur. Procul sit ætas lasciuia puerorum:
 ipse puellæ & pedisiquæ à secularibus consortijs ar-
 ceantur, ne quod male didicerint, peius doceant.
 Fiant ei literæ, vel buxæ, vel eburnæ, & suis no-
 minibus appellentur. Ludat in eis, ut & lusus ipse
 eruditio sit. Et non solum ordinem teneat litera-
 rum, ut memoria nominum in canticum transeat:
 sed & ipse inter se crebro ordo turbetur, & medijs
 vltima,

2. Reg. 1.
 Iud. 13.
 Luc. 1.

1. Reg. 1.
 Luc. 1.
 1. Reg. 3.
 Matth. 3.

ultima, primis media misceantur: ut eas non sono
 tantum, sed & visu nouerit. Cum vero cœperit
 trementi manu stilum in cera ducere, vel alterius
 superposita manu teneri regantur articuli, vel in
 tabella sculpantur elementa, ut per eosdem sulcos
 inclusa marginibus trahantur vestigia, ut foras non
 queant euagari. Syllabas iungat ad premium: &
 quibus illa etas deliniri potest, munusculis imitetur.
 Habeat & in discendo socias, quibus inuideat, qua-
 rum laudibus mordeatur. Non obiurganda est, si
 tardior sit: sed laudibus excitandum est ingenium,
 ut & vicisse gaudeat, & victa doleat. Cauendum
 in primis, ne oderit studia: ne amaritudo eorum præ-
 cepta in infantia, ultra rudes annos transeat.
 Ipsa nomina per quæ consuescit paulatim verba con-
 texere, non sint fortuita, sed certa & coacerua-
 ta de industria, prophetarum videlicet atque Apo-
 stolorum, & omnis ab Adam patriarcharum se-
 ries, de Mattheo Lucaq; descendat: ut dum
 aliud agit, future memorie præparetur. Magi-
 ster probe etatis & vite atque eruditionis est eli-
 gendus: nec puto erubescet vir doctus, id face-
 re in propinqua, vel nobili virgine, quod Aristot-
 eles fecit in Philippi filio, ut ipse librariorum vi-
 litate initia traderet literarum. Non sunt con-
 temnenda quasi parua, sine quibus magna con-
 stare non possunt. Ipse elementorum sonus & prima
 institutio præceptorum, aliter de erudito, aliter
 de rustico ore profertur. Vnde & tibi est prou-
 dendum,

† Hortensia.

Horat.

dendum, ne ineptis blanditijs foeminarū, dimidiata
dicere verba filia consuescat, & in auro atq; purpu-
ra ludere: quorum alterum linguae, alterum mori-
bus officit: ne discat in tenero, quod ei postea desin-
cendum est. Gracchorum eloquentie, multum ab
infantia sermo matris contulisse scribitur. Horten-
sij† oratio inter paternos sinus coaluit. Difficiliter
eraditur, quod rudes animi perbibērunt. Lamentum
conchylia quis in pristinum candorem reuocet? Re-
cens testa diu & saporem retinet & odorem, quo
primum imbuta est. Græca narrat historia, Alex-
xandrum potentissimum regem, orbisq; donutorem
& in moribus, & in incessu, Leonidis paedagogi su-
non potuisse carere vitijs, quibus adhuc paruulus fuit
infectus. Procliuis est enim malorum emulatio: &
quorum virtutes assequi ne queas, cito imitaris vitia.
Nutrix ipsa non sit temulenta, non lasciuia, non gari-
rula: habeat modestam gerulam, nutrimum gra-
uem. Cum auum viderit, in pectus eius transfusa
de collo pendeat: nolenti, alleluia decantet. Rapit
eam auia, patrem risibus agnoscat: sit omnibus am-
bilis: & vniuersa propinquitas, rosam ex se natam
gaudeat. Discat statim quam habeat & alteram
auiam, quam amitam: cui imperatori, cui exerci-
tui tyruncula nutriatur. Illas desideret, ad illas rili-
minitetur abscessum. Ipse habitus & vestitus do-
ceat eam, cui promissa sit. Caue ne aures eius per-
fores: ne cerussa & purpurisso consecrata Christi-
ora de pingas, nec collum auro et margaritis premas.

nec caput gemmis oneres, nec capillum irrufes; & aliquid de gehennæ ignibus auspiceris. Habeat alias margaritas, quibus postea venditis, emptura est pretiosissimum margaritum. Prætextata nobis quondam fœmina, iubente viro Hymetio, qui pater eius Eustochij virginis fuit, habitum eius cultumq; mutauit: & neglectum crinem, mundano more pepulit, vincere cupiens & virginis propositum, & matris desiderium: & ecce tibi eadem nocte cernit in somnis venisse ad se angelum, terribili voce ne ausa es viri imperium præferre Christo? Tu caput virginis Dei, tuis sacrilegis atrectare manibus, quæ iam nunc arescent, vt sentias excruciatam quid feceris: & finito mense quinto, ad inferna duceris. Sin autem perseveraueris in scelere, & marito simul orbaberis, & filiis. Omnia per ordinem expleta sunt, & seram miseræ pœnitentiam, velox signauit intuitus. Sic ulciscitur Christus violatores templi sui, sic gemmas & pretiosissima ornamenta defendit. Et hoc retuli, non quod insultare velim calamitatibus infelicitum, sed vt moneam, cum quanto metu & cautione seruare debeas, quod deo spondidisti. Helipus sacerdos offendit deum ob vitia liberorum. Episcopus fieri non potest, qui filios habuerit luxuriosos, non subditos. At è contrario de muliere scribitur, quod salua fiet per filiorum generationem, si permanserit in fide & charitate, & sanctificatione cum pudicitia. Si perfecta ætas & sui iuris imputatur parentibus,

Prætextata. Hymetius.

1. Cor. 3.

1. Reg. 2.

1. Tim. 3.

1. Timo. 2.

Ionn. 4.

tibus, quanto magis lactens & fragilis, que iuxta sententiam domini, ignorat dextrā & sinistram, id est boni & mali differentiā? Si sollicita prouider, ne percutiatur à vipera, cur non eadem cura prouideat, ne feriatur à malleo vniuersę terre? ne bibat de aureo calice Babylonis? ne egrediatur cum Dina, & ne

Hier. 50.

8c. 51.

Gen. 34.

lit videre filias regionis alienę? ne ludat pedibus, ne trahat tunicas? Venena non dantur, nisi sub specie circumlita: & vitia non decipiunt, nisi sub specie virtutum. Et quomodo, inques, peccata patrum filijs non redduntur, nec filiorū parentibus, sed anima que peccauerit, ipsa morietur? Hoc de his dicitur, qui possunt sapere, de quibus in Euangelio scriptum est: Aetatem habet, loquatur pro se. Qui autem paruulus est, & sapit ut paruulus, donec ad annos sapientię veniat, & Pythagorę litera T, cum perueniat ad biuium, tam bona eius quā mala parentibus imputantur. Nisi forte existimas Christianorum filios, si baptisma non receperint, ipsos tantum reos esse peccati, & non etiam scelus referri ad eos, qui dantes noluerint: maxime eo tempore, quo contradicere non poterant qui accepturi erant: sicut è regione salutis fantium, maiorum lucrum est. Offerre nec ne perliam, potestatis tuę fuit (quanquam alia sit tua conditio, que prius eam vouisti, quā conciperes) et autem oblatam non negligas, ad periculum tuum pertinet. Qui claudam & mutilam, & qualibet sorde maculatam obtulerit hostiam, sacrilegi reus est: quanto magis qui partem corporis sui, & oblat

Deut. 24.

Ezech. 18.

Ionn. 9.

Pythagorę

litera.

Deut. 15.

batz anime puritatem regis amplexibus parat, si ne-
 gzens fuerit, punietur? Postquam grandiuscula
 esse coeperit, & in exemplum sponsi sui crescere sa-
 pientia, etate, & gratia apud deum & homines, Luc. 2.
 pergat ad templum veri patris cum parentibus suis,
 sed cum illis non egrediatur e templo. Querant eam
 in itinere seculi inter turbas & frequentiam propin-
 quorum, & nusquam alibi reperiant, nisi in adyto
 scripturarum, Prophetas & Apostolos de spirituali-
 bus nuptijs sciscitantem. Imitetur Mariam, quam Luc. 1.
 Gabriel solam in cubiculo suam reperit: & ideo for-
 sitan timore perterrita est, quia virum quem non sole-
 bat, aspexit. AEmuletur eam de qua dicitur: Omnis Psal. 44.
 glo, charitatis iaculo vulnerata: Introduxit me Rex
 in cubiculum suum. Nunquam exeat foras, ne inue-
 niant eam qui circumeunt ciuitatem: ne percutiant
 & vulnerent, & auferant theristrum pudicitie, & Cant. 2.
 nudam in sanguine derelinquant: quin potius cum
 aliquis ostium eius pulsauerit, dicat: Ego murus, & Cant. 5.
 habera mea turris: laui pedes meos, non possum in-
 quinare eos. Non vescatur in publico, id est, in pa-
 rentum conuiuio, videat cibos quos desideret. Et licet
 quidam putent maioris esse virtutis, presentem con-
 temnere voluptatem: tamen ego arbitror securio-
 ra continentie esse, nescire quod queras. Legi quon-
 dam in scholis puer: AEgre reprendas, quod finis
 consuescere. Discat iam nunc & vinum non bibe-
 re, in quo est luxuria. Ante annos robuste astitis, Ephe. 5.
 periculosa

1. Tim. 5.

† carnis.

1. Cor. 7.

periculosa est teneris gravis abstinentia: usq; ad id
 tempus, si necessitas postulauerit, & balneas adale
 & vino utatur modico propter stomachum, & car-
 nium[†] edulio sustentetur, ne prius deficiant pedes
 quam currere incipiant. Et hoc dico iuxta iude-
 gentiam, non iuxta imperium, timens debilitatem
 non docens luxuriam. Alioqui quod Iudaea super-
 stitio ex parte facit in reiectione quorundam armeni-
 lum atque escarum, quod & Indorum Brachmani-
 & Aegyptiorum Gymnosophista in polenta & ori-
 ze, & pomorum solo obseruant cibo, cur virgo Chri-
 sti non faciat in toto? Si tanti vitrum, quare non
 maioris sit pretij margaritum? Quae nata est ex
 promissione, sic uiuat ut illi uixerunt, qui de repro-
 missione generati sunt. Aequa gratia, equum ual-
 beat & laborem. Surda sit ad organa. Tibia, hinc
 cithara, cur facta sint, nesciat. Reddat tibi per
 quotidie de scripturarum floribus carptum. De
 † Graecorum uersuum numerum. Sequatur flatus
 & Latina eruditio: quae si non ab initio os teneat
 composuerit, in peregrinum sonum lingua corrum-
 pitur, & externis uitijs sermo patrius sordidatur.
 Te habeat magistram, te rudis miretur infantia.
 Nihil in te & in patre suo uideat: quod si fecerit
 peccet. Mementote vos parentes uirginis, magis
 exemplis doceri posse, quam uoce. Cito flores per-
 reunt, cito violas & liliū & crocum pestilens aë
 corrumpit. Nusquam absq; te procedat in publicam
 Basilicas martyru & ecclesias sine matre non addeat
 Nulla

† Escarum
certum.

Nullus ei iuuenis, nullus cincinnatus arrideat. *Vigi-* *Vigiliae.*
 larum dies & solennes pernoctationes sic virguncu-
 la nostra celebret, ut ne transuersum quidem vn-

quam à matre discedat. Nolo de ancillis suis ali-

quem à matre discedat. Nolo de ancillis suis ali-

quam plus diligit, cuius crebrò auribus insusurret.

Qui quid vni loquitur hoc omnes sciant. Placeat ei

comes, nò compta neq; formosa atq; lasciuia, quæ li-

quido gutture dulce carmen moduletur, sed grauis

pellens, sordidata, subtristis. Proponatur ei probe

fidei, ac morum & pudicitie virgo veterana, quæ

illam doceat, & assuescat exemplo ad orationes &

psalmos nocte consurgere, mane hymnos canere, ter-

tia, sexta, nona hora stare in acie quasi bellatricem

Christi, accensaq; lucernat reddere sacrificiũ vesper-

itiũ. Sic dies transeat, sic nox inueniat laborantem.

Orationi lectio, lectioni succedat oratio. Breue vide-

bitur tẽpus, quod tãtis operũ varietatibus occupatur.

Discat & lanam facere, tenere colum, ponere in

gremio calathũ, rotare fusum, stamina pollice ducere.

Spernat bombycum telas, Serũ vellera, & aurum

in fila lente scens. Talia vestimenta parat, quibus

pellatur frigus, non quibus vestita corpora nudentur.

Cibus eius olusculum sit & similia, raroq; pisciculi.

Et ne gule precepta longius trahã, de quibus in alio

loco plenius sum locutus, sic comedat, ut semper esu-

riat: ut statim post cibum possit legere, orare et psal-

lere. Displicent mihi in teneris maxime etatibus, lã-

ga & immoderata ieiunia, in quibus iunguntur heb-

domades, oleum in cibo, ac poma vetantur. Experi-

mento

Horæ.

†lucernula.

Ieiunia.

I.

mento

mento didici, asellum in via cum lassus fuerit, &
 uerticula quærere. Faciant hoc cultores Ifidis et Cy-
 beles, qui gulosa abstinentia Phasides aues ac fenum
 tes turtures vorant, ne scilicet Cerealia dona con-
 miment. Hoc in perpetuo ieiunio sit præceptum, ut
 longo itineri vires perpetes superent: ne in primo
 mansione currentes, in medijs corruamus. Ceteri
 ut antè scripsi, in quadragesima continentia vela-
 pandenda sunt, & tota auriga retinaculo equi le-
 xanda properantibus. Quanquam alia sit conditio
 secularium, alia virginum & monachorum. Secu-
 laris homo in quadragesima ventris ingluuiem deor-
 quit, & in cochlearum morem succo vitæans futu-
 ris dapibus ac sagine, aqualiculum parat. *Virg.*
emittans. & monachus sic in quadragesima suos admittit
 equos, ut sibi meminerint semper esse currentes.
 Finit^o labor maior, infinitus moderatio est. Ibi cum
 respiramus, hic perpetuo incedimus. Si quando
 suburbana pergis, domi filiam non relinquant: ut
 sciat sine te, nec possit viuere: & cum sola fuerit
 pertimescat. Non habeat colloquia secularium, non
 malarum virginum contubernia. Non intersit
 ptijs seruulorum, neq; familie perstreptentibus
 misceatur. Scio præcepisse quosdam, ne virgo
 sti cum eunuchis lauet, nec cum maritatis famu-
 lantibus vteris præferant fœditatem. Mihi omnino
 in adulta virgine lauacra displicent, quæ seipsum
 debet erubescere, & nudâ videre non posse. Si enim
 vigilijs

Extat huius
 rei exem-
 plum apud
 Philostrata
 tum in vita
 Appolonij.

vigilijs & ieiunijs macerat corpus suum, & in ser-¹ I. COL. 3.
 ututem redigit: si flammā libidinis & incentiuā
 feruentis ætatis extinguere cupit continentie[†] frigo-[†] rigores
 re: si appetitis sordibus[†] turbare festinat naturalem[†] turpato.
 pulchritudinem, cur è contrario balnearum fomen-
 tu sopitos ignes suscitāt? Pro gemmis & serico[†] Scudia.
 diuinis codices amet, in quibus non auri & pellis Ba-
 bylonice vermiculata pictura, sed ad fidem placeat
 emendata & erudita distinctio. Discat primo psal-
 terium, his se canticis auocet, & in prouerbijs Solo-
 monis erudatur ad vitam. In Ecclesiaste consues-
 cat, quæ mundi sunt calcare. In Iob virtutis & pa-
 tientie exempla sectetur. Ad euangelia transeat,
 & epistolas tota cordis imbibat voluntate. Cumq;
 pectoris sui cellariū his opibus locupletauerit, mandet
 memoriz prophetas, Pentateuchum[†] & Regum &[†] Heptateu-
 Paralipomenon libros, Esdræ quoque & Hester vo-
 lumina. Ad vltimum, sine periculo discat Canticū
 canticorum, ne si in exordio legerit, sub carnalibus
 verbis spiritualium nuptiarum epithalamū non in-
 telligens, vulneretur. Caueat omnia apocrypha. Et
 si quando ea non ad dogmatum veritatem, sed
 ad signorum reuerentiam legere voluerit: sciat non
 eorum esse, quorum titulis prænotantur, multa q;
 his admixta vitiosa, & grandis esse prudentie, aurū
 in luto querere. Cypriani opuscula semper in manu.
 teneat. Athanasij epistolas & Hilarij libros in of-[†] manibus.
 fensio decurrat pede. Illorum tractatibus, illorum
 delecte-

delectetur ingenijs, in quarum libris pietas fidei non
 vacillet. Ceteros sic legat, ut magis iudicet quam
 sequatur. Respondebis: Quomodo, hæc omnia mor-
 lier secularis, in tanta frequentia hominum, Romæ
 -custodire poterò? Noli ergo subire onus, quod froni
 non potes: sed postquam ablactaueris cum cum
 Gen. 27.
 1. Reg. 1. Isaac, & vestieris cum Samuele, mitte aue et ante
 te. Redde pretiosissimam gemmam cubiculo Mariae
 & cunis Iesu vagientis impone. Nutriatur in mon-
 nasterio, sit inter virginum choros, iurare non desi-
 cat, mentiri sacrilegium putet, nesciat seculi, vult
 angelicè, sit in carne sine carne, omne hominum
 genus sui simile putet. Et, ut cetera taceam, certe
 te liberet seruandi difficultate, & custodiæ periculo.
 Melius tibi est, desiderare absentem, quam parere
 ad singula: quid loquatur, cum quo loquatur, cum
 annuat, quem libenter aspiciat. Trade Eufrosiniam
 paruulam, cuius nunc & ipse vagitus pro te oratur
 est. Trade comitem sanctitatis, futuram bene-
 dem. Illam videat, illam amet, illam primis nu-
 retur ab annis, cuius & sermo, & incessus, & ha-
 bitus doctrina virtutum est. Sit in gremio auiæ, qua
 repetat in nepte, quicquid premissit in filia: quæ
 longo vsu didicit nutrire, seruare, docere virginem
 in cuius coronam centenarij quotidie numeri castrata
 textitur. Felix virgo, felix Paula Toxotij, quæ
 auiæ amit eaq; virtutes nobilior est sanctitate, quam
 genere. O si tibi contingeret videre socrum & con-
 gnatam tuam, & in paruis corpusculis ingenios
 annos

animos intueri: pro insita tibi pudicitia non ambi-
 gerem, quin precederes filiam, & primam Dei sen-
 tentiam, secunda euangelij lege mutares. Nec tu ^{† Ne.}
 parumper aliorum desideria liberorum, sed te
 ipsam magis offerres Deo. Sed quia tempus est am- ^{Ecclesia. 3.}
 plendi, & tempus longe fieri à complexibus: &
 uxor non habet potestatem corporis sui: & unus- ^{1. Cor. 7.}
 quisq; in qua uocatione uocatus est, in ea perma-
 neat in domino: & qui subiugo est, ita debet cur-
 rere, ne in luto comitem derelinquat, totum redde-
 re, quod in te interim distulisti. Anna filium ^{1. Reg. 1.}
 quem deo uouerat, postquam obtulit in taberna-
 culo, nunquam recepit: indecens arbitrata, ut
 futurus propheta in eius domo cresceret, que adhuc
 alios filios habere cupiebat. Deniq; postquam con- ^{1. Reg. 1.}
 cepit & peperit, non est ausa ad templum accedere,
 & uacua apparere coram domino, nisi prius redde-
 ret quod debebat: taliq; immolato sacrificio, re-
 uersa domum, quinque liberos sibi genuit, quia pri-
 mo genitum deo pepererat. Miraris felicitatem san-
 ctæ mulieris? Imitare fidem. Ipse me, si Paulam
 miseris, & magistrum & nutritium spondeo. Ge-
 stabo humeris, balbutientia senex uerba formabo,
 multo gloriosior mundi philosopho, qui non Regem
 Macedonum Babylonio periturum ueneno, sed an-
 cillam & sponsam Christi erudiam, regnis cælesti-
 bus offerendam.

T *V*es nata de impari matrimonio.] Patre videlicet Albino infideli, matre autem fideli. *Quis hoc crederet vt Albini Pontificis neptis.*] *Legenda scilicet. de repromissione martyris nascetur.*] *Legenda matris, Letę videlicet. Allusio est ad Isaac qui & ipse ex repromissione natus est. Gen. 17. 18. 21. Affinia sunt his, quę scribit Eustochio in Epitaphio Paulę. Non debeo silentio preterire, quanto exultaverit gaudio (Paula scilicet) quod Paulam neptem suam ex Lęta & Toxotio genitã, imo voto, & futurę virginittatis repromissione conceptam, audierat in cunis, & crepitantis balbutiente lingua, Alleluia cantare, auęque, & amittę nomina (Paulę, scilicet & Eustochij) dimittętis verbis frangere. In hoc solo patrię desiderium habuit, vt filium, nurum, neptem renunciasse seculo, & Christo seruire cognosceret: quod & impetravit ex parte. Nam neptis Christi flammeo reseruat, Nuno eterna se tradens pudicitię, Socrus opera, fide, & electos mosynis sequitur, & Romę conatur exprimeri, quod Hierosolymis illa compleuit.*

Candidatus fidei.

Iam candidatus est fidei.] A Tertulliano prius vocatum, Hieronymo teste in epistola. Voce. Tertullianus (inquit) in libro de Monogamia disserens asserens sanctos dici fidelium filios, quod quasi candidati sint fidei, & nullis idololatrię sordibus pollutati. epistola ad Oceanum, cuius initium. Nunquam te techumēnos vocat fidei candidatos. Et Pammachium vocat egentium candidatum, in epistola. Sane vulneri. Quemadmodum & Tertullianus lib. 2. de resurrectione carnis, Enoch & Heliam aternitatem candidatos. lib. 2. in Marcionem, Adam & Euan appellat restitutionis candidatos, & alibi diaboli candidatus.

candidatos. Apud Cyprianum lib. de disciplina legimus: pudoris & integritatis candidatos.

Ego puto etiam ipsum Iouem si habuisset talem cognationem, potuisse in Christum credere.] Locus caret omnino. Respexisse videtur ad id, quod est in Bruto Ciceronis. Quis etiam id dicendo vberior Platone? Iouem (aiunt Philosophi) si Græce loquatur sic loqui.

Hoc & gener eius faciebat, antequam crederet.] De Graccho fortasse intelligendum, de quo mox dicitur.

Fuit, non nascuntur Christiani.] A Tertulliano sumptum, ex cap. 17. Apologetici.

Nunquam est sera conuersio.] Apud Senecam Tragicam in Agamennone.

Nam sera nunquam est ad bonos mores via.

Ante paucos annos, propinquus vester Gracchus.]

Meminit huius rei, Poëta Christianus Prudentius lib. 1. in Symmachum, his versibus.

Iam quid plebicolis percurram carmine, Gracchos

Iure potestatis fultos, & in arce senatus

Precipuos, simulachra Deum iussisse reuelli?

Cumq; suis pariter licitoribus omnipotenti,

Suppliciter Christo, se consecrassse regendos,

Sexcentas numerare domos de sanguine prisco

Nobilium licet, ad Christi signacula versas

Turpis ab idolijs vasto emerfisse profundo.

Nonne specum Mithræ & omnia portentuosâ simula-
chra.] Si extaret Eubulus, qui Historiam Mithræ mul-
tis voluminibus explicauit, vt scribit Hieronymus lib. 2. in Iouinianum, posset hic locustam prodigiöse cor-

rumpis restitui. Libet hoc loco adscribere Hiero-

nyimi verba in 3. cap. Amos. Basilides omni-

potentem Deum portentuosâ nomine appellat &

Et eundem secundum Græcas literas, &

amivi cursus numerum in solis circulo contineri, quæ
ethnici sub eodem numero aliarum literarum vocantur
μὴδρη. Hæc ibi. *Mûdens* Si hoc modo scribatur, eun-
dem numerum continet quem *ἄσπασας* i. 366. De
specu Mithræ & prophanis mysterijs, legis nonnulla
apud Socratem Ecclesiasticæ historiæ libro 4. capite
2. item lib. 5. cap. 16.

Quibus Corax, Nymphus. Miles, Leo, Perjes.] In
paucis verbis errata ingentia. Militis & Leonis, me-
minit Tertullianus lib. 1. in Marcionem. Sicut ani-
mæ & ardentis naturæ Sacramenta Leonis Mithræ
philosophantur. Item sub finem. lib. de corona
Militis. Sed ab aliquo Mithræ milite, qui cum
initiatum in speleo, in castris vere tenebrarum.

Et his quasi obsidibus ante promissis, impetravit ha-
ptisma Christi.] Ad eundem modum loquitur de
Arnobio in appendice Chronicorum Eusebij. Et
tandem velut quibusdam obsidibus pietatis, fecit
impetravit.

Iam & Aegyptius Serapis factus est Christianus
Marnas Gaza luget inclusus.] In Esaiæ cap. 17. Se-
rapis in Alexandria, & Matræ templum Gazæ
Ecclesias Domini surrexerunt, In vita Hilarionis
Ingrediatum seruus eius Gazam, & Marnas con-
phoram finxit manus.] Horatius in arte Ar-
phora cœpit institui, currente tota cur vicinus
exit?

Quomodo instituere Paulam nostram debeat, quæ
prius Christo consecrata est, quam genita, quam
ante votis, quam utero concepisti.] Vel ex hoc
loco liquet, quod supra de remissione mar-
Lææ dictum est, quæ filiam Deo consecravit ante
quam pareret.

Literæ
buxæ.

Fiant ei literæ, vel buxæ, vel eburnæ, & suis nomi-
nibus appellentur, ludat in eis, ut & lusus ipse eruditi
fit.

fit.] Hac cum sequentibus à Quintiliano mutuatus est Hieronymus, apud quem lib. 1. institut. orat. ca. 2. sic legimus. Non excludo autem id, quod est notū litandar ad discendum infantiae gratia, eburneas literarum formas in vsum offerre, vel siquid aliud, quod magis illa etas gaudeat, inueniri potest, quod tractare, inueniri, nominare, iucundum sit.

Et non solum ordinem teneat literarum, vt memoris nominum in cauteum transeat, sed & ipse inter se crebro ordo turbetur, & mediis vltima, primis media misceantur, vt eas non sono tantum, sed & visu nouerit.] Et hoc ex Quintiliano sumptum lib. citato. Neque enim mihi illud saltem placet, quod fieri in plurimam formas paruuli discant. Obstat hoc agnitioni earum non intendentibus mox animum ad ipsos ductus, dum antecedentem memoriam sequuntur, quae causa est praecipientibus, vt etiam cum affixisse eas pueris recto illo, quo primum scribi solent contentu, videntur, retto agant rursus, & varia permutatione perturbent, donec literas, qui instituuntur, facie norint, non ordine. Quapropter optime, sicut hominum habitus, & nomina edocebuntur.

Cum vero ceperit trementi manu stylum in cera ducere.] Simile habet in Habac. cap. 2. Et quasi paruuli, qui prima elementa accipiunt literarum, curuos apices, & trementem manum in buxo erudiunt, & ad recte scribendum meditatione consuescunt. Et hoc Quintiliani est. Cum vero iam ductus sequi ceperit, non inutile erit, eas tabellae quam optime insculpi, vt per illos velut sulcus ducatur stylus. Nam neque errabit, quemadmodum in ceris (continebitur enim marginibus vtrinque) nec extra praescriptum poterit egredi, & ceterius sequendo certa vestigia, formabit articulos, neque egebit adiutorio, manum quam manu superimposita regentis.

Ordo licentiarum.

Stylum ducere.

Præmio
euocari.

*Syllabas iungat ad premium, & quibus illa ætas de-
liniri potest, munusculis inuitetur.*] Quintilianus. Præ-
mijs etiam, quæ capit illa ætas euocetur. Huc alludit
Horatius.

*Ut quondam pueris dant crustula blandi
Doctores elementa velint ut discere prima.*

Socijs.
lib. 1. ca. 1.

*Habeat in discendo socias, quibus inuideat, quarum
laudibus mordeatur.*] Quintilian. Aliquando, ipso
nolente doceatur alius, cui inuideat, contendat in-
terim, & sapius vincere se putet.

Laudes.
lib. 1. ca. 7.

*Non obiurganda est si tardior sit, sed laudibus excitan-
dum est ingenium, ut & vicisse gaudeat, & victa de-
leat.*] Quintil. Nec sum adeo atatum imprudens, ut
instandum protinus teneris acerbè putem, exigendâq;
plenam operam, iustus hic sit & rogetur & laudetur,
& nonnunquam nescisse se gaudeat. Et capite secun-
do. Audiet multa quotidie probari, multa corrigi,
proderit alicuius obiurgata desidia, proderit laudata
industria, excitabitur laude æmulatio, turpe ducet
cedere pari, pulchrum superasse maiores. Accendunt
omnia hæc animos, & licet ipsa vitium sit ambitio,
frequenter tamen causa virtutum est.

lib. 1. ca. 7.

*Cauendum in primis ne oderit studia, ne amaritudi-
eorum præcepta in infantia, ultra rudes annos transeat.*
Quintilianus. Nam imprimis curare oportebit, ne
studia, quæ amate nondum potest, oderit & amaritu-
dinem semel præceptam etiam ultra rudes referat
midet.

Nomina
certa.

*Ipsa nomina, per quæ consuescit paulatim verba
contexere, non sint fortuita sed certa & coæternata de
industria Prophetarum videlicet atq; Apostolorum, &
omnis ab Adam series Patriarcharum de Mattheo Lau-
caq; descendat, ut dum aliud agit futuræ memoriæ præ-
paretur.*] Quintilianus libro primo, capite primo. Il-
lud non poenitebit curasse, cum scribere nomina
puer (quemadmodum moris est) coeperit, ne hanc
operam

operam in vocabulis vulgaribus, & forte occurrentibus perdat, protinus enim potest interpretationem linguae secretioris, id est, quas Graeci *γλώσσας*, vocant, dum aliud agitur ediscere, & inter prima elementa consequi rem, postea proprium tempus desideraturam.

Magister probe aetatis & vita atque eruditus est eligendus. Nec puto erubescet doctus vir id facere in pro-

Magister.

pinqua, vel in nobili virgine, quod Aristoteles fecit in lib. 1. ca. 1.

Philippi filio, ut ipse librarium vilitate, initia mon-

straret literarum.] Quintilianus. An Philippus Ma-

cedonum Rex Alexandro filio suo prima literarum

elementa tradi ab Aristotele, summo eius aetatis Phi-

losopho voluisset, aut ille suscepisset hoc officium, si

non studiorum initia, a perfectissimo quoque opti-

me tractari, & pertinere ad summam credidisset. vide

Gellium noct. Attic. lib. 9. cap. 3.

Ne discat in tenero, quod ei postea dediscendum est.]

Quintilianus libro primo capite primo non assue-

cat ergo (ne dum infans est) sermoni, qui dedis-

cendus est.

dediscetes

Gracchorum eloquentiae, multum ab infantia, sermo

matris contulisse scribitur.] Quintilian. Nam Graccho-

rum eloquentiae multum contulisse accepimus Cor-

neliam matrem. Fuit autem Gracchus (ut ait Cicero

in Bruto) diligentia Corneliae matris à puero doctus

& Graecis literis eruditus. Legimus epistolas Corne-

Cornelia.

lib. 1. ca. 2.

liae matris Gracchorum: apparet filios non tam in

gremio educatos, quam in sermone matris. vide Va-

ler. Max. lib. 4. cap. 4.

Hortensia oratio inter paternos sinus coaluit.] Quin-

tilian. lib. 1. cap. 1. Et Q. Hortensij filiae oratio apud

triumviros habita, legitur in sexus honorem. Vale-

rius Max. lib. 8. cap. 4. Revixit cum muliebri stirpe.

Q. Hortensius, verbisque filiae aspiravit. Omnino

ergo hic legendum Hortensiae.

Hortensia.

Difficiliter eraditur, quod rudes animi perhiberunt Lanarum conchilia, quis in pristinum candorem reuertetur? Quintilianus. Et natura tenacissimi sumus, eorum quæ rudibus animis percipimus, ut sapor quo non imbuas durat, nec lanarum colores, quibus simplex ille candor mutatus est, elui possunt.

Recens
testa.

Recens testa diu & saporem retinet, & odorem, quo primam imbuta est. Ad Paulum senem. Sed acicio quomodo, etiam si aliqua plena sit, tamen eundem odorem lagena seruat, quo dum rudis esset, imbuta est. His affinia habet lib. 1. Apologia in Rusticum. Item in cap. 1. epistolæ Pauli ad Ephes. Pulchre retulit prosa carmen Horatianum, Quo seinel est imbuta recens seruat odorem, testa diu. Epist. 2. lib. 1.

Alexander.

Græca narrat historia Alexandrum potentissimum regem. Qui in Hieronymo de potestate, & victorij Alexandri plura legere cupit. videat enarratione cap. 7. & 11. Daniel.

Leonides

Leonidis pedagogi sui non potuisse carere vitis. Quintilian. lib. 1. cap. 2. Leonides Alexandri pedagogus, ut à Babylonio Diogene traditur, quibusdam cum vitis imbut, quæ robustum quoque & maximum regem ab illa institutione puerili sunt profecuta.

Nutrix.

Nutrix ipsa non sit temulenta, non lasciuia, non garrula. De hac re extat pulchra exhortatio Meialæ apud Cornelium Tacitum in dialogo de Oratoribus.

Cerussa.

Ne cerussa aut purpurisso consecrata Christo ora depingas. Huic affine est quod habet ad Furiam. Quæ facit in facie Christiana purpurissus & cerussa: Prependo: ut in epistola ad Saluinam, ad Principiam, ad Demetriadem. Est autem Tertulliani de cultu sceminarum. Videte an cum cerussa, & purpurisso, & croco, & in illo ambitu capitis resurgatis. His consona sunt quæ scribit Cyprianus. libro de disciplina virginum, & libro de lapsis. De cerussa autem vide Plin.

IN EPIST. VII. AD LÆTAM 156

Piin. libro 34. capite decimo octauo de purpurisso li-
bro 35. cap. 6.

*Ne collum auro & margaritis premas, nec caput gem-
mi oneres.*] Alludit ad verba Cypriani libro de
bono pudicitiae. Quid cum ceruices peregrinis la-
pidibus vrgentur & absconduntur: Ambrosius lib. 2.
de penitentia. Feminas autem margaritis onerare
aures, curuare ceruices, quas bene Christo, non auro
inclinarent.

Auram
collo

*Nec capillum irrufes, & ei aliquid de gehenne igni-
bus aspicieris.*] Cyprianus acerbe hoc feminarum vi-
tium perstringit lib. de habitu virginum. Audaci (in-
quit) conatu, & sacrilego contemptu, crines tuos in-
ficis, malo presagio futurorum in capillos iam tibi flamm
meos aspicias. Haud dissimilia his habet Tertul-
lianus, de cultu feminarum.

Crinis.

*Pretextata quondam nobilissima femina iubente vi-
ro Hymetio, qui patruus Enstochij virginis fuit.*] An
hic sit Hymetius, cuius Ammianus Marcellinus libro
28 de Valentiniani temporibus scribens, meminit,
videndum est. Eodem (inquit) tempore etiam Hly-
metij praeclarae indolis viri negotium est acritatum,
cuius nouimus hunc esse textum.

Hymetius

Velox signauit interitus.] Haec dictio tam est fre-
quens Hieronymo vt nulla alia. In cap. 10. Ezech.
Aeterna maledictione signatur. cap. 27. In cordis la-
maritudine penitentiam merore signauerint. Rur-
sus. Mentis amaritudinem, clamore signabant. Item
in cap. Hieremie 30. Danielis 4. Habacuc 3. & alijs
multis locis.

Signare.

*Qui iuxta Domini sententiam ignorat dexteram &
sinistram.*] Locus ad quem alludit, est apud Iosiam
in fine iuxta lxx.

Ne feriat a malleo vniverse terra.] Allusio est ad
locum Hieremie cap. 50. Quomodo contritus est
malleus

malleus vniuersæ terræ . Lege Homili. Origenis 3. in Hieremiam.

Calix Ba
bylonis.

Ne bibat de aureo calice Babylonis.] Et hac phra-
subinde gaudet Hieronymus . In epistola cuius in-
tium, Lectis literis. De calice Babylonis cunctis gra-
tibus propinare . Ad Cresiphontem Urbicum. Vt qui
volumen Philosophi nesciunt, sub martyris comite
bibant de aureo calice Babylonis . Item in cap. Esaiæ
14. & alibi. Hic quoque alludit ad illud Hieremie
cap. 51. Calix aureus Babylon in manu Domini, in-
ebrians omnem terram . Lege Homiliam 2. Orige-
nis in Hieremiam,

Ne ludat pedibus, ne trahat tunicas.] Infra Eufio-
chio. Erecta ceruice, & ludentibus pedibus incedent.
Vtrobique alludit ad verba Esaiæ cap. 3. vbi nota
æditio habet. Et plaudebant & ambulabant in pedi-
bus suis, & composito gradu incedebant: septuaginta
verterunt. *ἡγὴ τὴν ποδιάν ἢ ποδῶν ἕως ἀποσυστατοῦ τοῦ*

Venenū
sub melle

κισῶνας, ἡγὴ τοῖς ποσὶν ἀπὸ τοῦ ποδῶν.] Ad eum
modum subinde post alios authores loquitur Hie-
ronymus, Contra Luciferianos. Inter tanta mellis pro-
conia, nemo venenum insertum putabat . In episto-
la, cuius initium, Et vestris . Idcirco te veneni calice-
m circumlinere melle voluisse, vt simulata dulce-
do, virus pessimum tegeret. Ad Damasum. Quod
ad Pammachium: Si iuxta. Item Hieremie 11. In pro-
phætione, libro tertio in Ezechielem. In capite decimo
sexto eiusdem Propheta . Denique in cap. 7. In episto-
la
Veneno ore mella promittunt. Videtur autem Hie-
ronymus respexisse ad id, quod citat Quintilianus
ex Lucretio libro tertio capite primo. Qua (inguit)
ratione se Lucretius dicit præcepta Philosophiæ car-
mine esse complexum. Nam hac (vt est notum) simi-
litudine vtitur.

Acto

IN EPIST. VII. AD LÆTAM 159

At veluti pueris absinthia tetra medentes
Cum dare conantur, prius oras pocula circum
Aspirant mellis, dulci stanoq; liquore.

Et quæ sequantur. Sed nos nunc veremur, ne parum
hic liber mellis, & absinthij multum habere videatur,
satisque salubrius studijs, quàm dulcior. Vide Cypria-
num ad Donatum, & Lactantium firmianum libro
5. capite 1.

Et Pythagoræ litera Y eum perducat ad biuium.] Ad Pythago-
Pammachium. Si iuxta Pythagoræ literam, facilia ræ-litera
magis, ac sinistra sectetur. In Ecclesiastæ cap. 4. Quia
verò ad meliora conuersi, & post Y literam Philoso-
phorum, sinistro tramite derelicto, ad dextrum apicē
conscenderūt. Vide cap. 10. Commentariorum in Ec-
clesiasten. Vbi disputat Hieronymus de duabus vijs,
quarum altera virtutum, altera vitiorum est, quæ in
litera Pythagorica figuratur. Lactantius Firmianus li.
6. cap 3. & 4. pulcherrime, atq; acutè ea de re disputat.

Ne percutiant, & vulnerent, & auferant theristrum
iudicium.] Alludit ad locum Canticorum. 5. cap. Tule-
tunt pallium meum. Lxx. habent theristrum. Dicun-
tur theristra, authore Hieronymo, in cap. Esaia. 3. ab
Theistris
to, quod in dīpsi, hoc est in æstare, & caumate corpo-
ra protegant feminarum.

Nudam in sanguine derelinquant.] Alludere videtur
partim ad locum Esaia. 16. Transiens per te vidi te
conculcati in sanguine tuo; partim, ad locum. 23. Di-
miserunt te nudam, & ignominia plenam.

Quod Indorum Braclmane.] De ijs lib. 2. in Ioui-
niam ex Bardefano Babylonio.

Si tanti vitrum, quare non & maioris pretij sit mar-
garitum?] Ad Demetriadem. Tanti (vt dicitur) vitrum,
quanti margaritum? Tertulliani. est lib. ad martyres.
Modicæ sunt istæ passiones, ad consecutionem glo-
riae celestis, & diuinæ mercedis. Tanti vitreum,
quantum verum margaritum? Vide Eras. in Chiliad.

Siranti

Si tanti vitrum, quanti margaritum?
Reddat tibi pensum quotidie.] Ad Rusticum. Operis tui pensum persolvas. Ad Furiam. Istud pensum Domino tuo redde, Cicero de oratore 3. Nunc ad reliqua progrediar, neque ad meum munus pensumque reuocabo.

Discat Græcorum versuum numerum.] Alias, Edificat certum Græcorum versuum numerum. Vt infra ad Furiam. Fixum versuum numerum.

lib. 1. ca. 1.

Sequatur statim, & Latina eruditio.] Deformata sunt istæ duæ sententiæ ex verbis Quotidiani. A sermone Græco puerum incipere malo, quia Latinus qui pluribus est in vsu, vel nolentibus se perhibet, si mul, quia disciplinis quoque Græcis prius institutus est, vnde & nostræ fluxerunt. Non tamen hoc adeo superstitiosè fieri velim, vt diu tantum loquatur Græce, aut discat, sicut plerisque moris est. Hinc enim accidunt & oris plurima vitia in peregrinum sonum corrupti, cui cum Græce figuræ assidua consuetudine hæserunt, in diuersa quoque loquendi ratione pertinacissimè durant. Non longè itaque subsequi debent Latinam, & cito pariter ire. Ita fiet, vt cum aequali lingua vitamque tueri ceperimus, neutra alteri officiosa

lib. 1. ca. 1.

Nunquam absque te procedat in publicum.] Sumptum est ex lib. Tertull. 2. ad uxorem. Si procedendum erit, nunquã magis occupatio familiæ adueniat.

Vigilia.

Vigiliarum die, & solennes pernoctationes.] De his scribit Hieronymus multa contra Vigilantium, ad uxorem. Tertullianus lib. 1. quæ lectorem transmittimus. Tertullianus lib. 1. ad uxorem. Quis denique solennibus Paschæ obnoxiantem securus sustinebit? Solebat populus Christianus statis diebus, in primiuua Ecclesiæ, apud martyrum memorias nocturnas seruare vigilias, quarum meminit & Basilijus in explicatione Psalmi 114. item epistola Iudæus in lib. *περὶ βίου βρογελικῶν ἀκρίτων* apud Eulch.

Euse. Historiæ Ecclesiasticæ lib. 2. cap. 17. Item lib. 6. cap. 7. Theodoretus. lib. 5. Historiæ Ecclesiast. cap. 2. *Ut ne transuersum quidem vnguem à matre discedat.*]

Et hæc prouerbialis locutio satis est vsitata Hieronymo. Et primum quidem, Ad Agerochiam, deinde ad Principiam, ad Hedibiam quoque quæstione decima. In cap. Iohelis. 2. Et ne puncto quidem, vt ita dicam, vngue transuerso declinent ad alteram. Mutuo sumptum ex Cice. Academ quisti lib. 2. Ab hac regula mihi non licet, transuersum, vt aiunt, vnguem discedere. Et ad Atticum lib. 13. Curandum est, atque hoc in omni vita sua quenque à recta conscientia transuersum vnguem non oportet discedere. Item in epistolis familiaribus. Vrge igitur, nec transuersum vnguem, quod aiunt, à stylo. Est & huius prouerbij vsus apud Plautum in Aulular. & apud Lucianum lib. 2. A lini.

Latum
vnguem.

Que liquido gutture carmen dulce modulatur.]
Virgilianum carmen expressit prosa.

Tum liquidas corni presso ter guttere voces,
Aut quater ingeminant.

Georgic.

Manè hymnos canere, tertia, sexta, nona hora.] Ad Horariæ preces.
Demetriadem. Quod tibi hora tertia, sexta, nona, ad vesperum, media nocte, & manè, semper est exercendum. Eadem repetit iisdem ferè verbis, ad Eustochiũ. Item in Epitaphio Paula. In cap. 6. Danielis, paulò fufus eandem refert sententiam. Tria sunt tempora, quibus Deo flectenda sunt genua, tertiam horam, sextam, & nonam, Ecclesiastica traditio intelligit, denique tertia hora descendit Spiritus sanctus super Apostolos; sexta volens Petrus comedere, ad orationem ascendit in cœnaculum; nona Petrus & Ioannes peregebant ad templum. Copiosius de his scribit Ioannes Casianus lib. 3. de institutis cœnobiorum cap. 3.

Act. 2.
Act. 10.

Stare in acie quasi bellatricem Christi.] A Cypriano sumptum lib. de patientia. Nobis, qui diabolo impugnantur

Act. 5.
In acie.

M

pugnante plus quatiur, qui in acie quotidie stantes
inueterati & exercitati hostis colluctationibus fatiga-
mur.

Lana.

Discat lanam facere, tenere eolum, ponere in
gremio calathum, rotare fusum, stamina pollice ducere.
Ad Demetriadem. Habere lanam semper in manibus
vel staminis pollice fila deducito. Ad Gaudentium.
Interim & tenere tener pollice fila ducere.

Talia vestimenta paret, quibus pellatur frigus, non
quibus vestita corpora nudentur.] Superius de vestia-
mentis dictum est epistola. 2. ad Heliodorum.

Faciant hoc cultores Isidis, & Cybeles.] Libro 2. in
Iouinianū. Quomodo autē virginitati nō verē prauis-
dicat imitatio virginum diaboli, ita nec viris ieiunijs
cossorum Isidis & Cybeles & quorundam ciborum
in æternum abstinentia.

Ne cerealia dona contaminent.] Cerealia arma dixit
Virgilius Aeneidos. 1.

Vt longo itineri vires perpetes superent.] Iuxta fidem
vetusti codicis lego supparētur ex sub & paro supparo.
Vt in 1. aduersus Iouinianum. Vt meam lassitudinem
alterius vires supparent.

Vela pan-
dere.

Ceterum in quadragesima continentie vela pandenda
sunt.] Sic ad Fabiolam. Iuxta morem nostrum, vela
intelligentiæ pandamus. In cap. 1. Zachariae. Inco-
pretationis vela pandamus Ciceronis est in oratore.
Quocunque feremur, danda nimirum vela sunt. Et
Tuscul. quæst. lib. 1. sub finem. Portum paratum no-
bis & profugium putemus, quo vtiā velis passis
prouehi liceat. Est autem prouerbialis metaphora,
quemadmodum & id quod subdit: Et rota aurigæ re-
tinacula, equis laxanda properantibus.

Suo suc-
co viuere.

Et in cochlearum morem succo visitans suo.] Ex Plau-
to in Captiuis duob. sumptum. Quasi cum caletur,
cochleæ in occulto latent. Suo sibi succo viuunt, rosū
non cadat. Itidem parasiti rebus prolatis latent, In oc-
culto

culto miseri victitant succo suo.

Sic præcepisse quosdam, ne virgo Christi cum Eunuchis lauet.] De promiscuis balneis, & lauacris cum feminis, legis quædam apud Cyprianum lib. de habitu virginum. & lib. de disciplina virginum.

Si flammam libidinis, & incentiuam feruentis ætatis, extinguere cupit continentia frigore] Huic affine est, quod habet in epistola ad Furiam. Ardentes diaboli sagittæ, ieiuniorum, & vigiliarum frigore restinguendæ sunt.

Item ad Demetriadē. Ieiuniorū frigore restinguuntur. *Si appetitis sordibus.*] Ad Eustochium. Nec affectatæ sordes, nec exquisitæ mundiciæ conuiciunt Christiano. Sic ad Oceanum. sordes appetitæ.

Turbare festinet naturalem pulchritudinem.] Lege turpare. Simile in Epitaphio Paulæ. Turpanda est facies, quam contra præceptum Dei purpurisso, & cerulosa, & stibio sæpè depinxi. Et in Malach. cap. 2. Vt fixæ facies putida stercoreis commixtione turpentur.

Cur è contrario balnearum fomentis sopitos ignes suscitât.] Sermonis eadē facies in episto. ad Saluanā. Balnearū calor, nouū adoleſcētulæ sanguinē non incēdat.

In quibus non auri, & pellis Babylonica vermiculata pictura.] Colores diuersos picturæ interere Babylon maximè celebrauit, & nomen imposuit. Vnde Babylonica vestes, & stragule, dictæ sunt. P. linus lib. 8. ca. 48.

In prouerbijs Solomonis erudiatur ad vitam.] Solomō in Prouerbijs paruulum docet, & quasi de officijs perſententias erudit, vt scribit Hieronymus in Ecclesiast.

In Ecclesiaste consuescat, quæ mundi sunt, calcare.] Huius libri scopus est, vt ætatis maturæ virum instruat, nihil in rebus mundanis esse perpetuum, sed caduca omnia, vniuersa breuia, hinc toties clamat. Vanitas vanitatum, omnia vanitas.

In Iob virtutis & patientiæ exemplar scilicet.] Hinc est, quod Origenes suspicetur, librum Iob filijs Israël, à Moysè esse præscriptum, cum à Pharaone, luti ac

Frigore.

Turpare.

Iob.

164 ANNO. IN EPIST. AD L. ET.
lateris duro labore opprimerentur, vt exercendæ virtutis & patientiæ exemplar in eo discerent.

Pentateuchum.] Alias Heptateuchum, vt intelligas quinque libros Moyfi, Iosue quoque & Iudicum.

Ad vltimum siue periculo discat canticum canticorum.] Effugiatur est hoc ex verbis suis proprijs in Ecclesiasten, Ad extremum iam consummatum virum & calcato sæculo præparatum, in canticum canticorum sponsæ iungit amplexibus. Nisi enim prius reliquerimus vitia, & pompis sæculi renunciantes expeditos nos ad aduentum præparauerimus, non possumus cantare canticum canticorum.

Athanasij epistolas, & Hilarij libros in offenso decurrat pede.] Ad Demetriad. Et inoffenso pede lægius gaudia cucurrere. His affinia sunt quæ apud eundem legimus Hieronymum. In offenso pergere pede. in ca. 1. Ezech. Graui & solido ingredi pede. Ibid. Inoffenso currere lectione, in ca. 18. Esa. Cursu ambulare inoffenso, in ca. 26. Ambros. li. offic. 3. cap. 14. Per mare rebrum, inoffenso transiit vestigio.

Onus subire.

Noli ergo subire onus, quod ferre non potes.] In epistola cuius initium. Si cuncta. Super te onus ne leuaues. Et in cap. 14. Ezechielis. In alio loco scriptum est, non debere nos pondus assumere, quod ferre non possumus. Origenes Homilia. 5. in Ezechielé. Recordare dicti illius. Ponderus vltra te ne leues. Allusio est ad illud quod habetur Ecclesia. 13. Βάρος ὑπὲρ κράτος ἄγει. Martialis in Paternum. Qui sua meretur potera ferre potest. Illa primis miretur ab annis.] Virgilianum, est Aeneid. 8.

Tua cernere facta

Assuescat, primis & te miretur ab annis.
Et in paruis corpufculis, ingentes animos intueri.] Ad Saluinam, & ad Furiam. Cerneret in paruo corpufculo ingentes animos. Et hoc ad carmen Virgil. Georg. 4. effugiatum est. *Ingentes animos angusto in pectore versant*
Gloriosor mundi Philosopho.] Aristotelem intelligit de quo superius.

E P 15

165
EPISTOLA OGTAVA.

ARGUMENTVM

Demetrias Olybrij & Iulianæ filia, virgo inter Romanas & nobilitate & diuitijs facile prima, virginatatem Christo sacrarat, quod factum maximis extollit laudibus, adhortans eam vt in proposito perseveret: carnis, mundi, & satanæ illecebris resistat. Tradit & alia quædam præcepta saluberrima, de lectione sacrarum literarum, de ieiunio, oratione, labore, aliisque rebus ad virginis institutum spectantibus.

Hieronymus ad Demetriadem de seruanda virginitate.

INTER omnes materias, quas ad adolescentia vsque ad hanc etatem, vel mea, vel notario- rum scripsi manu, nihil presenti opere difficilius. Scripturus enim virginem Christi, que & nobilitate & diuitijs, prima est in orbe Romano, si cuncta virtutibus eius congrua dixerò, adulari putabor: si quædam subtraxero, ne incredibilia videantur, damnum laudibus eius, mea faciet verecundia. Quid igitur faciam? Quod implere non possum, negare non audeo: tanta est auctas eius & matris insignium faminarum, in iubendo autoritas, in petendo fides, in extorquendo perseverantia. Neque enim vt nouum & præcipuum quiddam à me flagitant, cuius ingenium in huiuscemodi materijs sæpe detritum est. Sed ne vocis mee, pro virili parte desit testimonium in eius virtutibus explicandis, cuius vt inclyti oratoris

M 3

vtar

- utar sententia: spes magis laudanda est, quam res.
 Quamquam puellares annos, fidei ardore superarit,
 & inde coeperit, ubi alijs desisse, perfecta consum-
 mat, e.g., virtutis est. Sit procul obtretractio. Faces-
 sat inuidia. Nullum in ambitione sit crimen. Ignori-
 ad ignotam scribimus, dumtaxat iuxta faciem cot-
 poralem. Alioquin interior homo, pulchre sibi cogni-
 tus est, illa notitia qua & Paulus Apostolus Callos-
 senses multosq; credentium nouerat, quos ante non
 viderat. Quantum sit apud me meritum, imò mi-
 raculum virginis nostrae: hinc potest estimari, quod
 occupatus in explanatione templi Hiezechielis, quod
 opus in omnibus scripturis sanctis, vel difficilissimum
 est: & in ea parte delubri, in qua sancta sancto-
 rum & thymiamatis altare describitur: malui pa-
 rum per vii hoc diuerticulo, ut de altari transirem
 ad altare, & bestiam viuam, placentem deo, ac
 sine ulla macula aeternae pudicitiae consecrarem. Scio
 quod ad imprecationem pontificis, flammeum vir-
 ginale, sanctum operuerit caput. Et illud Aposto-
 licæ vocis insigne, celebratum sit: Volo autem vos
 omnes virginem castam exhibere Christo. Quan-
 do astitit regina à dextris eius, in vestitu deaurato,
 circumdata varietate, qua veste polymita, & mul-
 tarum virtutum diuersitate contexta, indutus fuit
 & Ioseph, & regum quondam utebantur filie.
 Vnde & ipsa sponsa letatur & dicit: Introducit
 me Rex in cubiculum suum. Sodaliumq; respondet
 chorus: Omnis gloria filie Regis intrinsecus. Sed &
 nostra
- Coloss. 2.
- Rom. 12.
2. Cor. 1.
- Psal. 44.
- Gen. 37.
- Cant. 1.
- Psal. 44.

nostra oratio, dabit aliquid emolumenti. Equorum
 cursus, fauore perniciosior sit: Pugilum fortitudo, cla-
 moribus incitatur: paratas ad praeliū acies, strictosq;
 mucrones, sermo imperatoris accendit. Igitur &
 in opere presenti, auia quidem materq; plantauē-
 runt, sed & nos rigabimus, & dominus incremen-
 tum dabit. Rhetorū disciplina est: ab auis et atavis,
 & omni retro nobilitate, ornare quem laudant, ut
 ramorum sterilitatem, radix fecunda cōpenset: &
 quod in fructu non teneas, mireris in trunco. Scili-
 licet nunc mihi Proborum, & Olibriorum clara repe-
 tēda sunt omnia: Et illustris Anitū sanguinis genus:
 in quo aut nullus, aut rarus est, qui nō mēruerit cōsu-
 latū. Aut proferendus Olibrius virginis nostrae pater,
 quem immatura morte subtractum, Roma conge-
 muit. Vereor plura dicere, ne sanctae matris vulnus
 exāsserem, & virtutum eius recordatio, fiat doloris
 instauratio. Pius filius, vir amabilis, clemens do-
 minus, ciuis affabilis, consul quidem in pueritia, sed
 morum bonitate senator illustrior. Felix morte sua,
 qui non vidit patriam corruentem: Imo felicior so-
 hole, qui Demetriadis proauie nobilitatem, insi-
 gniozem reddidit, Demetriadis filiae perpetua ca-
 stitate. Verum quid ago? Oblitus propositi, dum ad-
 miror iuuenem: laudavi aliquid bonorum seculariū,
 cum in eo mihi virgo magis nostra laudanda sit, quod
 haec vniuersa contempserit, quod se non nobilem,
 non diuitiis præpollentem, sed hominem cogita-
 rit. Incredibilis animi fortitudo, inter gemmas & se-

Probus.
 Olibrius.
 † decur.

ricum: inter eunuchorum & puellarum cateruas, & adulationem ac ministeria familie perstreptens, & exquisitas epulas, quas ample domus praebebat abundantia, appetisse eam ieuuiorem laborem, asperitatem vestium, victus continentiam. Legetur eius domibus Regum sancti. Stupebat ad conuersationem Eliae & Ioannis Baptiste: quorum uterq; se Zona pellicea astrinxit, & mortificauit lumbos suos: alter uenisse narratur in spiritu & uirtute Eliae, praecursor domini, in utero prophetans parentis, & ante diem iudicij, iudicis uoce laudatus. Anna filiae Phaelis mirabatur ardorem, quae orationibus atque ieiunijs usque ad ultimam senectutem in templo domino seruebat. Quatuor virginum filiarum Philippici desiderabat chorum, & unam se illarum esse cupiebat, quae pudicitia uirginali, & prophetiae gratiam consequuta sunt. His & huiusmodi cogitationibus, pascebat animum, nihil ita metuens, quam auam matremq; offendere. Quarum cum incitaretur exemplo, uoluntate & studijs terrebatur, non quo displiceret ei sanctum propositum, sed quod pro rei magnitudine, optare id & appetere non aude- ret. Aestuabat Christi tyruncula. Oderat or- natum suum: & cum Hester loquebatur ad dom- num: Tu nosti quod oderim insigne capitis mei, hoc est, diadema quo utebatur quasi Regina, & tanta ducam immunditiae, uelut pannum menstruat. Aiunt sanctae et nobiles femine, quae eam uiderunt, quae

4. Reg. 1.
Mat. 3.

Luc. 2.

Act. 21.

Hester. 14.

que norunt, quas de littore Galliarum ad habita-
 tionem sanctorum locorum, hostium per Africam
 compulsi seu tempestas: noctibus & secreto, con-
 scijs tantum virginibus Dei, que in matris & auie
 comitatu erant, nunquam eam linteaminum, nun-
 quam plumarum vsam mollitie, sed cilicium in
 nuda humo habuisse pro stratu: iugibus faciem ri-
 gisse lachrymis: saluatoris mente genibus aduolu-
 tam, ut suum reciperet propositum, ut impleret de-
 siderium, ut auie animum matrisq; molliret. Quid
 ultra differo? Cum iam nuptiarum appropinqua-
 ret dies, & futuro matrimonio thalamus pararetur:
 secreto & absq; arbitris, noctemq; habens pro sola-
 tio: talibus se fertur armasse consilijs: Quid agis
 Demetrias? Cur pudicitiam tanto pauore defendis?
 Libertate opus est & audacia. Que sic in pace me-
 tius, quid faceres in martyrio perpetiundo? Que
 tuorum vultum ferre non potes, quomodo sustineres
 tribunalia persecutorum? Si te virorum exempla
 non prouocant, hortetur faciatq; securam, beata
 martyr Agnes, que & etatem vicit & tyrannum, † Agne.
 & titulum castitatis, martyrio consecrauit. Nescis
 misera, nescis cui virginitatem tuam debeas. Du-
 dum inter barbaras tremuisti manus, aux matrisq;
 sinu, & pallijs tegebaris. Vidisti te captiuam, &
 pudicitiam tuam, non tue potestatis. Horruisti tru-
 ces hostiu vultus: raptas virgines Dei, gemitu tacito
 conspexisti. Vrbs tua quondam orbis caput, Romani Roma fe-
 populi sepulchrum est, & tu in Libyco littore, exul pulchrum.

Ephc. 6.

virum, exul ipsa accipies? Quam habitura pronubia
 quo deducenda comitatu? Stridor Punice lingua
 procacia tibi Fescemina cantabit. Rumpere mores
 omnes. Perfecta dei dilectio, foras mittit timorem.
 Assume scutum fidei, lorica m iustitia, galeam salo-
 tis, procede ad praelium. Habet & pudicitia seruiata
 martyrium suum. Quid metuis auam? quid formi-
 das parentem? Forsitan & ipse velint, quod te rebe-
 non credunt. His & alijs quam pluribus inflamma-
 ta stimulis: omnem corporis cultum, & habitum se-
 cularem, quasi propositi sui impedimenta, proicit.
 Pretiosa monilia, & graues censibus vniuerses, ar-
 dentesq; gemme, redduntur seruis: vili tunica in-
 duitur, viliori tegitur pallio: & insperata auis ge-
 nubus repente prouoluitur, fleu tantum & plan-
 ctibus quae esset ostendit. Obstupuit sancta & graui-
 femina, alienum habitum in nepte conspiciens. Mar-
 ter gaudio stabat attonita. Vtraq; verum non cre-
 dere, quod verum esse cupiebat. Haesit vox sancti-
 bus, & inter ruborem & pallorem metumq; atq;
 letitiam, cogitationes varie nutabant. Succumben-
 dum est huic loco: neq; narrare aggrediar, quae
 dicendo minus faciam. Ad explicandam incredibi-
 lis gaudij magnitudinem, & Tulliani fluminis sicca-
 retur ingenij, & contortae Demosthenis vibratae
 sententiae, tardius languidiusq; ferrentur. Quae-
 quid potest cogitare animus, quicquid sermo non po-
 test explicare: illo in tempore factum est. Certatim in-
 oscula neptis, & filiae mater, & auia ruunt. Vbet-
 tim flete

no quid.

ferrent.

tim flere præ gaudio, iacentem manu attollere, am-
 plerariq; trepidantem: Agnoscere in illius proposito
 mentē suam, & gratulari, quod nobilem familiam, *virginitas:*
 virgo virginitate sua nobiliorem faceret: Inuenisse
 eā, quod præstaret generi, quod Romane vr̄bis cine-
 res mitigaret. Iesu bone, quid illud in tota domo ex-
 ultationis fuit? Quasi ex radice fecunda, multe si-
 mul virgines pullularunt: exemplumq; patronæ &
 domine, sequuta est clientum turba atq; famularū.
 Per omnes domos feruebat virginitatis professio:
 quarū cum impar esset in carne conditio, vnū erat
 præniū castitatis. Parū loquor: Cunctæ per Africam
 ecclesiæ quondā exultaūre tripudio. Non solum ad
 vr̄bes, oppida, viculosq; sed ad ipsa quoque *magalia*
 lia, celebris fama penetrauit. Omnes inter Africam
 Italianq; insule, hoc rumore completæ sunt, & in
 offenso pede, longius gaudia cucurrere. Tūc lugubres
 vestes Italia mutauit, & semiruta vr̄bis Romæ mœ-
 nia, pristinū ex parte recepere fulgorem: propitium
 sibi existimantes deum, in alumna conuersatione
 perfecta. Putares extinctam Gotthorum manum,
 & colluuiem perfugarum atque seruorum domini
 de super intonantis fulmine concidisse. Non sic post
 Trebiam, Trasymenum & Cannas: in quibus locis
 Romanorum exercitum cesa sunt milia, Mar-
 celli primum apud Nolam prelio, se populus Ro-
 manus erexit: Minori prius gaudio strata Gal-
 lorum agmina, auro redempta nobilitas, & se-
 minarium Romani generis in arce cognouit.

Penetrauit hic rumor orientis littora, & in medietate
 raneis quoque urbibus, Christiane glorie triumphum
 auditus est. Quae virginum Christi non breuis felicitate
 iactauit? Quae mater non tuum Indicum
 beatum clamauit, utrum? Incerta apud infidelis
 sint premia futurorum: Plus interim recepisti, virgi-
 quam obtulisti. Quam sponsam hominis una tan-
 tum provincia nouerat, virginem Christi totus orbis
 audiuit. Solent miseri parentes, & non plena fidei
 Christiani, deformes & aliquo membro debiles filias,
 quia dignos generos non inueniunt, uirginitati tra-
 dere. Tanti, ut dicitur, vitrum: quanti margaritam.
 * Certe qui religiosiores sibi videntur, paruo sumptu
 & qui vix ad alimenta sufficiat, uirginibus datum
 omnem censum in utroque sexu, secularibus liberis
 largiuntur: Quod nuper in hac urbe diues quidam
 fecit presbyter, ut duas filias in proposito uirginum
 inopes relinqueret, & aliorum ad omnem copiam
 filiorum, luxurie atque delicijs provideret. Fecerunt
 hoc multae, proh dolor, nostri propositi faeminae, atque
 utinam rarum esset exemplum, quod quanto cre-
 brius est, tanto istae feliciores, quae ne plurimum
 quidem exempla sequuta sunt. Fertur & omnium
 Christianorum laude celebratur: quicquid fac-
 rat nuptijs preparatum, a sancta Christi Sincera
 uide uirgini traditum, ne sponso fieret iniuria
 imò ut dotata pristinis opibus ueniret ad sponsum
 & quod in rebus mundi perituum erat, domestico-
 rum dei sustentarent inopiam. Quis hoc credat? Proba

Proba illa omnium dignitatum, & cunctæ nobilitatis in orbe Romano nomen illustris: cuius san-
 ctas & in uniuersos effusa bonitas, etiam apud
 barbaros venerabilis fuit. quam trium liberorū, Pro-
 bati, Olibrii, & Probi, non fatigorunt ordinarij con-
 sulatus, & cū incensis direptisq; omnibus in urbe ca-
 pitibus sit, nunc habitas venundare dicitur posses-
 siones, & facere sibi amicos de iniquo mammona,
 qui se recipiant in eterna tabernacula, vt erubes-
 cat omnis ecclesiastici ministerij gradus, & cassa no-
 mina monachorum emere prædia, tanta nobilitate
 vendente. Vix barbarorum effugerat manus, &
 auulsas de cõplexu suo virgines fleuerat, cum subi-
 to intolerabili, quod nunquam timuerat, amantissi-
 mi filij orbitate percutitur, & quasi futura virginis
 Christi auia, spe futurorum mortiferum vulnus ex-
 cepit: probans in se verum esse, quod in lyrico carmi-
 ne super iusti præconio dicitur.

Si fractus illabatur orbis,

Impavidum ferient ruinae.

Legimus in volumine Iob: Adhuc isto loquente, venit
 alius nuncius. Et in eodem: tentatio, siue (vt melius
 habetur in Hebraico) militia, est vita hominis super
 terram. Ad hoc enim laboramus, & in seculi huius
 periclitamur militia, vt in futuro seculo coronemur.
 Nec mirum hoc de hominibus credere, cum Domi-
 nus ipse tentatus sit. Et de Abraham scriptura testa-
 tur: quod Deus tentauerit eum. Quam ob causam
 & Apostolus loquitur: Gaudentes in tribulatione, &
 scientes

1 domibus.

1 auitas.

Luc. 16.

Horz. lib. 3.
 Carm. od. 3.

Iob. 1.

7.

Gen. 22.

- Rom. 1. scientes, quod tribulatio patientiam operatur: patientia, probationem: probatio, spes: spes autem non confundit. Et in alio loco? Quis nos separabit à gloria dei? tribulatio, an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? Scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die, & stimati sumus, ut oves occisionis. Et Esaias benedicti modi homines cohortatur, dicens: Qui ab lacte & lacte, qui auulsi ab habere: tribulationem, super tribulationem expectate: spem, super spem. Non sunt condignae passionis huius temporis ad futuram gloriam, quae reuelabitur in nobis. Cur ista replicauerim, sequens sermo monstrabit. Quae de meo matris suam suorumque commiserat: crudeliora inueniunt Africæ littora: Excipitur enim ab eo quem nescis, utrum auarior, an crudelior fuerit: cui nihil dedit preter virum, & pretium: & qui sub occasione pietatis clementissimi principis, seuisimus omnium extitit tyrannorum, & (ut aliquid loquar de fabulis Poëtarum) quasi Orcus in tartaro, non tricipitem sed multorum capitum habuit Cerberum: qui cuncta traheret ac laceraret. Hic matrum gremio abducere pectas: negotiatoribus & audacissimis mercatorum Syris, nobilium puellarum nuptias vendere non pupillarum, non viduarum, non virginum Chrysi inopie parcere, magisque manus rogantium spectare quam vultus. Hanc feram Charybdam, Scyllamque succinctam multis canibus, fugiens barbaros matrona su-

Esaias. 28.
iuxta 70.

Heraclian^o.

† pupillarum.

na sustinuit: qui nec naufragijs parcerent, nec captiuitatibus flecterentur. Imitare crudelis saltem hostem Romani imperij. Brennus nostri temporis, Brennus. tantum quod inuenerat tulit: tu quæris quod non inuenis. Et mirantur emuli (virtus enim semper inuidia patet) cur tantarum secum pudicitiam tacita proscrizione mercata sit, cum & ille partem dignatus sit accipere, qui totum potuit auferre: & hæc quasi comiti negare non ausa sit, quæ se intelligebat sub nomine priuatæ dignitatis tyranno seruientem? Sentio me inimicorum patere moribus, quod adulari videar clarissimæ & nobilissimæ femine, qui accusare non poterunt, si me scient hucusq; tacuisse. Neque enim laudavi in ea vnquam antiquitatem generis: diuitiarum & potentie magnitudinem viro viuente vel mortuo, quæ alijs forsitan mercenaria oratione laudauerunt†. Mihi propositum † laudauerunt. est silo ecclesiastico laudare auiam virginis meæ, & gratias agere, quod voluntatem eius, sua adiuuerit voluntate. Alioqui cellula monasterij, vilis cibus, vestiq; contempta, & etas vicina iam morti, breuisq; temporis viaticum, carent omni assentationis infamia. Deniq; in reliquis partibus, omnis mihi sermo ad virginem dirigetur, & virginem nobilem: & nobilem non minus sanctitate, quam genere: cuius quanto sublimior ascensus est, tanto lapsus periculosior.

Vnum illud tibi nata deo, præq; omnibus vnum Aca. 3.
Prædicā, & repetens, iterūq; iterumq; monebo,
VE ANI-

Matth. 15.

Cant. 3.

Hier. 17.

iuxta. 70.

6. Nu. 23.

iuxta lxx.

Matth. 5.

Et sperant,

ut animum tuum sacre lectionis amore occupes: nec
 in bona terra pectoris tui, sementem loli alienarumq;
 suscipias: ne dormiente patrefamilias, qui est
 vrs, id est, animus Deo semper adherens: immo
 homo Zizania supersemet, sed semper loquaris: in
 noctibus quæstui quem diligit anima mea: ubi posuit
 ubi cubas in meridie? Et, in hæsit post te anima mea:
 me suscepit dextera tua. Illudq;, Hieremie: Non la-
 boravi sequens te, neque enim est dolor in Iacob, nec
 labor in Israël. Quando eras in seculo, ea que erant
 seculi diligebas. Polire faciem purpurisso, & cersissa
 ora depingere, ornare crinem, & alienis capillis tur-
 ritum verticem strure. Ut taceam de inaurium pre-
 tiosis, candore margaritarum, rubri maris profundis
 testantium, smaragdorum virore, cerasuorum fla-
 mis, hi. cynthorum pelago, ad que ardent & insa-
 niunt studia matronarum. Nunc autem quia seculi
 reliquisti, & secundo post baptismum gradu, in
 pactum cum aduersario tuo, dicens ei: Renuncio tibi
 diabole, & seculo tuo, & Pompe tue, & opibus tuar:
 serua fœdus quod pepigisti, & esto consentiens, pa-
 ctumq;, custodiens cum aduersario tuo, dum es in via
 huius seculi, ne forte tradat te iudici, & te de suo
 aliquid usurpasse conuincat: tradarisq;, ministro: qui
 ipse est & inimicus, & vindex, & mittaris in carce-
 rem & in tenebras exteriores, que quanto à Christo
 verò lumine separantur, tanto nos maiori horrore
 circumdant, & non inde ex eas, nisi soluas nouissimam
 quadrantem, id est minimum quodq;, delictum, quia
 & pro

& pro ocioso verbo reddituri sumus rationem in die Matth. 12.
 iudicij. Hæc dicta sint, non in fausto contra te vaticinio, sed pavidæ cautiq; monitoris officio: ea quoque in
 te, quæ tuta sunt formidantis Si spiritus, inquit, po- Ecclef. 10.
 nestatem habentis ascenderit super te, locum tuum
 ne demiseris. Quasi in procinctu, & in acie stamus
 semper ad pugnam. Vult nos loco mouere hostis, &
 de gradu decedere, sed solidanda vestigia sunt, &
 dicendum: Statuit supra petram pedes meos, & pe- Psal. 39.
 tra refugium leporibus. Pro quo multi, herinacios, le- Psal. 103.
 gunt animal paruum, & fugax, & spinarum senti- Esa. 53.
 bus pregrauatum. Sed ideo Iesus spinis coronatus est
 & nostra delicta portauit, & pro nobis doluit, vt de-
 sentibus, & tribulationibus sceminarum, ad quas di- Gen. 3.
 citur: In anxietatibus & doloribus paries mulier, &
 ad virum conuersio tua, & ipse tui dominabitur: ro- Cant. 6.
 sa virginitatis, & lilia castitatis nascerentur. Vnde
 & sponsus pascitur inter lilia, & inter eos qui vesti- Apoca. 14.
 menta sua non coinquinauerunt: virgines enim per-
 manserunt, audieruntq; præceptum: Candida sint
 & princeps, loquitur confidenter: Ego flos campi, & Cant. 2.
 liliu conuallium. Petra igitur leporum est, qui in
 persecutionibus fugiunt de ciuitate in ciuitatem: Psal. 141.
 Nec timent illud Propheticum: Perijt fuga à me.
 Montes autem excelsi ceruis, quorum colubri cibus Esd. 11.
 sunt: quos educit puer paruulus de foramine, quan-
 do pardus & hædus requiescunt simul: & bos &
 leo comedunt paleas, vt nequaquam bos discat
 feritatē

- feritatem, sed leo doceatur mansuetudinem. Reuertamur ad propositum testimonium. Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris. Post quod sequitur: Quia curatio quiescere facit peccata maxima. Qui versiculus hunc habet sensum: Si in cognitiones tuas coluber ascenderit, omniscustodia serua cor tuum. Et cum Dauid canito: Ab occultis meis munda me domine: & ab alienis parce seruo tuo, & ad peccatum maximum quod opere perpetratur, nequaquam peruenies, sed incontinentia vitiorum statim in mente iugulabis, & paruos Babylonis allides ad petram: in qua serpentis vestigia non reperiuntur, cauteq; domino promittes: Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & emundabor à delicto maximo. Hoc est quod alibi scriptura testatur: Peccata patrum reddam in filios, in tertiam & quartam generationem, ut cogitationes nostras mentisq; decretum, non statim puniat, sed reddat in posteris, id est, in malis operibus, & in delictorum perseuerantia, quoniam per Amos loquitur: Super tribus & quatuor impietatibus illius, & illius ciuitatis, nonne auersabor eam? Hæc cursim, quasi de prato pulcherrimum sanctarum scripturarum, paruos flores carpsisse sufficiat pro commonitione tui, ut & claudas cubiculum pectoris, & crebro signaculo crucis munias frontem tuam, ne exterminator Aegypti in te locum reperiatur, sed primogenita, quæ apud Aegyptios pereunt, in tua mente saluentur, & dicas cum propheta-
- Psal. 18.
- Psal. 136.
- Exod. 20.
- Amos. 1.
& 2.
1 non.
- Exo. 12.

propheta: Paratum cor meum deus, paratum cor Psal. 56.
 meum: cantabo & psallam. Exurge gloria mea, ex-
 urge psalterium & cithara. Quam assumere iube-
 tur & Tyrus, multis peccatorum confossa vulneribus: Esa. 23.
 ut agat pœnitentiam, & maculas pristinae foedita-
 ti, cum Petro amaris lacrimis abluat. Verum nos Matth. 26.
 ignoremus pœnitentiam, ne facile peccemus. Illa
 qua si secunda post naufragium miseris tabula sit:
 in virgine integra seruetur navis. Aliud est que-
 rere quod perdidideris: aliud est possidere quod nun-
 quam amisseris. Vnde & Apostolus castigabat cor- 1. Cor. 9.
 pus suum, & in servitutem redigebat: ne alijs præ-
 dicans, ipse reprobus inueniretur: corporisq; ex
 persona generis humani inflammatus ardoribus, lo-
 quebatur: Miser ego homo, quis me liberabit de Rom. 7.
 corpore mortis huius? Et iterum: Scio quia non
 habitat in me, hoc est, in carne mea bonum: Velle
 enim adiacet mihi, ut faciam autem bonum, ne- 7.
 quaquam inuenio. Neq; enim quod volo bonum, sed
 quod nolo malum, hoc facio. Et denuo: Qui in car- 8.
 ne sunt, deo placere non possunt. Vos autem non
 essis in carne, sed in spiritu: si tamen spiritus dei
 habitat in vobis. Post cogitationum diligentissimam
 cautionem, ieiuniorum tibi arma sumenda sunt, & Ieiunium.
 canendum cum David: Humiliaui in ieiunio animã Psal. 54.
 meam. Et, cinerem tanquam panem manducaui.
 Et, cum molestierant mihi, induebar cilicio. Eua per
 sibũ eiecta est de paradiso. Elias quadraginta dierũ 3. Reg. 19.
 exercitatus ieiunio, igneo curru rapitur in cœlum. 4. Reg. 2.

habens quasi filij hominis, immensos mitigavit ar-
 dores, & inter camini estuantis incendium docuit
 flammas calorem amittere, & aliud oculis commi-
 nari, aliud prebere tactui: sic & in animo virginali, rore celesti & ieiuniorum rigore, calor puellaris
 extinguitur, & in humano corpore, Angelorum
 impetratur conuersatio. Quam ob rem & vas ele-
 ctionis de virginibus se dicit domini non habere pre-
 ceptum, quia contra naturam, imò ultra naturam
 est, non exercere quod nata sis: interficere in te ra-
 dicem tuam, & sola virginitatis poma decerpere:
 nescire thorum, omnem virorum horrere conta-
 ctum, & in corpore viuere sine corpore. Neque
 verò immoderata tibi imperamus ieiunia, & enor-
 mem ciborum abstinentiam, quibus statim corpo-
 ra delicata franguntur, & ante egrotare incipiunt,
 quam sancte conuersationis iacere fundamenta.
 Philosophorum quoque sententia est, *μεσότης ἀ-
 φέρτατος* ἢ πρὸς ἑκάστην κακίαν εἶναι, quod Latinus ita po-
 test sermo resonare: moderatas esse virtutes,
 excederes modum atque mensuram, inter vitia de-
 putari. Vnde & vnus de septem sapientibus *μὴ δὲν
 ἄγαν*, id est, ne quid, ait, nimis. Quod tam ce-
 lebre factum est, ut comico quoque versu expres-
 sum sit. Sic debes ieiunare, ut non palpites, & re-
 spirare vix possis, & comitum tuarum, vel porteris,
 vel traharis manibus, sed ut fracto corporis appetitu,
 nec in lectione, nec in psalmis, nec in vigilijs solito
 quid minus facias. Ieiunium non perfecta virtus, sed

Ieiunium.
I frigore.

I Cor. 7.

- ceterarum virtutum fundamentum est, & sanctificatio atq; pudicitia: sine qua nemo videbit deum. Gradus præbet ad summa scandentibus: nec tamen si sola fuerit, virginem poterit coronare. Legamus Euangelium sapientium & stultarum virginum: quarum alie cubiculum sponsi ingrediuntur: alie bonorum operum oleum non habentes, extinctis lampadibus excluduntur. Latus est super ieiunijs campus: in quo & nos sepe cucurrimus, & multorum proprij habentur libri, ad quorum te mittimus lectionem, ut discas quid boni habeat continentia, & quid è contrario mali saturitas. Imitare sponsum tuum. Esto auis matris subiecta. Nullum virorum & maxime iuuenum, nisi cum illis, videas. Nullum scias, quem ille nesciant. Secularis quoq; sententia est: Eadem velle, & eadem nolle, ea demum firma amicitia est. Ut appeteres virginitatem, ut Christi præcepta cognosceres, ut sceres quid tibi expediret, quid deligere deberes: illarum te exempla docuerunt: sancta domi instruxit conuersatio. Non igitur solum putes tuum esse, quod tuum est, sed earum, quæ suam in te expressere pudicitiam, & honorabiliu nuptiarum, cubilibusq; immaculati pretiosissimum germinauere te florem, qui perfectos afferet fructus, si humiliaueris te sub potenti manu Dei, & scriptum semper memineras: Superbis deus resistit, humilibus autem dat gratiam. Vbi autem gratia, non operum retributio, sed donantis est largitas, ut impleatur dictum Apostoli: Non est volentis, neque currentis, sed Dei miserentis. Et tamen velle & nolle
- Math. 24.
1. Pet. 5.
- Iacob. 1.
- Rom. 9.
- 8.

nolle nostrum est: ipsumq; quod nostrum est, sine
 Dei miseratione nostrum non est. Eunuchorū quoq;
 tibi & puellarum ac seruulorum mores, magis eli-
 gantur, quam vultuum elegantia: quia in omni
 sexu & etate & truncatorum corporum violenta
 pudicitia, animi considerandi sunt: qui amputari,
 nisi Christi timore non possunt. Scurrilitas atque
 lasciuia, te presente non habeat locum. Nunquam
 verbū inhonestum audias: aut fraudieris, non ines-
 ceris. Perditæ mentes hominum, vno frequenter
 leuig; sermone, tentant claustra pudicitie. Ridere
 & rideri, secularibus derelinque. Gracitas tuam
 personam decet. Catonem quoque (illum dico Cen-
 sorium) & vestre quondam urbis principem, qui
 extrema etate Græcas literas, nec erubuit censor,
 nec desperavit senex discere. Et Marcum Cras-
 sum semel in vita scribit risisse Lucilius. Fuerit
 illa affectata seueritas, & gloriam querens au-
 ramq; popularem: nos affectus & perturbationes,
 quam diu in tabernaculo corporis huius habitamus,
 & fragili carne circundamur: moderari & regere
 possumus, amputare non possumus. Vnde & Psal. P^{sal.} 4.
 mista dicit: Irascimini, & nolite peccare. Quod Eph^{e.} 4.
 Apostolus edisserens: Sol, inquit, non occidat super
 iracundiã vestrã, quia & irasci hominis est, & finem
 iracundiæ imponere Christiani. Superfluum reor
 te monere contra auaritiã, cum generis tui sit, & Eph^{e.} 5.
 habere & calcare diuitias, & Apostolus doceat aua-
 ritia esse idolorum cultū: dominusq; respondeat sci-
 scitanti:

Matth. 19. scitanti: Magister bone, quid boni faciens, vitam
 eternam possidebo? Si vis esse perfectus, vade ven-
 de omnia que habes, & da pauperibus, & habebis
 thesaurum in celis, & veni sequere me. Aposto-
 lici fastigij est perfect. eq. virtutis, vendere omnia,
 & pauperibus distribuere, & sic leuam atque ex-
 peditum, cum Christo ad celestia subuolare. No-
 bis, imò tibi, diligens credita est dispensatio, quan-
 quam in hoc omni etati omniq. persone libertas ar-
 bitrij relicta sit. Si vis, inquit, esse perfectus: Non co-
 go, non impero, sed propono palmam, ostendo præ-
 mium: tuum est eligere, si volueris in agone atque cer-
 tamine coronari. Et consideremus quam sapienter
 sapientia sit loquuta: Vende que habes. Cui ista
 precipiuntur? Nempe illi, cui dictum est: Si vis
 esse perfectus. Non partem bonorum tuorum vende,
 sed omnia. Cumq. vendideris, quid sequitur? Et da
 pauperibus. Non diuitibus, non propinquis, non ad
 luxuriam, sed ad necessitatem. Sive ille sacerdos sit,
 sive cognatus & affinis, nihil in illo aliud consideres
 quam paupertatem. Laudent te esurientium viscera
 non ructantiū opulenta conuiuia. In Actis Apostolo-
 rum: quando Domini nostri adhuc calebat cruor, &
 feruebat recēs in credentibus fides, vēdebant omnes
 possessiones suas, & pretia earū ad Apostolorū defere-
 bant pedes, vt ostenderent pecunias esse calcandas:
 dabaturq. singulis, pro vt cuiq. opus erat. Ananias &
 Sapphira dispēsatores timidi, imò corde duplici, & id
 eo condēnari, quia post votū obtulerunt quasi sua: &
 non eius,

Quibus
 dandum.

Act. 4.

Act. 5.
 Ananias &
 Sapphira
 votum,

non eius, cui semel ea vouerant: partemq; sibi alienae substantiae reseruauerunt, metuentes famem, quam vera fides non timet: praesentem meruere vindictam: non crudelitate sententiae, sed correptionis exemplo. Denique & Apostolus Petrus nequam imprecatur eis mortem, ut stultus Porphyrius calumniatur, sed Dei iudicium propheticum spiritu annunciat, ut poena duorum hominum, sit doctrina multorum. Ex eo tempore quo virginitati perpetuae consecrata es, tua, non tua sunt: imò verè tua, quia Christi esse coeperunt, quae auia uiuente vel matre, ipsarum arbitrio dispensanda sunt. Sin autem obierint, et somno sanctorum requieverint (scio enim & hoc illas optare, ut te habeant superstitem) cum etas maturior fuerit, & voluntas grauior, firmiorq; sententia, facies quod tibi visum fuerit, imò quod Dominus imperat: scitura nihil te habituram, nisi quod in bonis operibus erogaueris. Alij edificant Ecclesias, vestiunt parietes marmorum crucis, columnarum moles aduehant: eaurumq; deaurè capitula pretiosum ornatum non sentientia: ebore argenteoq; valuas, & gemmis aurata distinguant altaria. Non reprehendo: non abnuo. Vnusquisque in sensu suo abundet: Meliusq; est hoc facere, quam repositis opibus incubare. Sed tibi aliud propositum est. Christum vestire in pauperibus, visitare in languentibus, pascere in esurientibus, suscipere in his qui tecto indigent, & maximè in domesticis fidei, virginum alere monasteria: seruorum Dei, & pauperum spiritu,

spiritu, habere curā: qui diebus & noctibus seruiunt domino tuo: qui in terra positi, imitantur angelorum conuersationē, & nihil aliud loquuntur, nisi quod ad laudes dei pertinet: habentesq; victū, & vestitū his gaudet diuitijs, qui plus habere nolūt si tamē seruant propositum. Alioqui si amplius desiderant, his quoque necessaria sunt, probantur indigni. Hæc ad virginem diuitem, & virginem nobilem sum loquutus.

Horæ.

Nunc tantum ad virginem loquar, id est, non ea que extra te, sed in te sunt considerans. Præter psalmodiarum & orationis ordinē, quod tibi hora tertia, sexta, nona, ad vesperum, media nocte & mane semper est exercendum: statue quot horis sanctam scripturam ediscere debeas: quanto tempore legere, non ad laborem, sed ad delectationem & instructionē animæ.

Labor exercendus virginib.

Cumq; hæc finieris spatia, & frequenter te ad figenda genua, sollicitudo animæ suscitauerit, habito lanam semper in manibus, vel staminis pollice fila deducito, vel ad torquenda subtegmina in alaeobis fusa vertantur: aliarumq; neta, aut in globum collige, aut texenda compone. Que texta sunt, conspice: que errata, reprehende: que facienda, constitue. Si tantis operum varietatibus fueris occupata, nunquā dies tibi longi erunt, sed quamuis æstuant tendantur solibus, breues videbuntur, in quibus aliquid operis prætermissum non est. Hæc obseruans, & teipsam saluabis, & alias: & eris magistra sanctæ conuersationis, multarumq; castitatem, lucrum tuum facies, scriptura dicente: In desiderijs est

Prover. 13.
iuxta lxx.

rix est omnis anima ociosi. Nec idcirco tibi ab opere
 cessandum est, quia deo propitio nulla re indiges:
 sed ideo cum omnibus laborandum est, ut per occa-
 sionem operis, nihil aliud cogites, nisi quod ad do-
 mini pertinet seruitutem. Simpliciter loquar. Quā-
 vis omnem censum tuum in pauperes distribuas,
 nihil apud Christum erit pretiosius: nisi quod ma-
 nibus tuis ipsa confeceris, vel in usus proprios, vel in
 exemplum virginum ceterarum, vel quod cuius
 matris offeras, maiora ab eis in refectionem pau-
 perū pretia receptura. Penè præterit, quod vel præ-
 cipuum est: Dum esses paruula, & sanctæ ac bea-
 te memoriæ Anastasius Episcopus Romanam regeret
 ecclesiam, de orientis partibus hæreticorum sua
 tempestas, simplicitatem fidei, quæ Apostoli voce
 laudata est polluere & labefactare conata est. Sed
 vir antissimæ paupertatis & Apostolicæ solitudinis,
 statim noxium perculit caput, & sibilantia hydræ
 ora compescuit. Et quia vereor, imò rumore cogno-
 ui, in quibusdam adhuc viuere, & pullulare vene-
 nata plantaria: illud te pio charitatis affectu præ-
 monendam puto, ut sancti Innocenti, qui Apo-
 stolicæ cathedræ, & supra dicti viri successor, &
 tibi prudens callidæq; videaris, doctrinā recipias. So-
 let enim huiuscemodi per angulos musitare, et quasi
 iustitiam dei querere. Cur illa anima in illa est nata
 prouincia? Quid cause extitit, ut aliq; de Christianis
 nascantur parentibus, aliq; inter feras & seuisimas
 nationes,

Fides Apo-
 stolicæ ca-
 thedræ te-
 nenda.

nationes, ubi nulla Dei notitia est? Cumq; hoc quasi scorpionis ictu simplices quosque percusserint, & fistulato vulnere, locum sibi fecerint, venena diffundunt. Putasne frustra infans paruulus, & qui vix matrem risu, & vultus hilaritate cognoscit, qui nec boni aliquid fecit nec mali, demone corripitur, morbo opprimitur regio: & ea susinet, que videmus impios homines non susinere, & susinere deo seruientes? Sin autem iudicia sunt, inquit, Domini iustificata in semetipsis, & nihil apud Deum iniustum est: ipsa ratione compellimur, et credamus animas fuisse in celestibus, & propter quaedam antiqua peccata damnatas in corporibus humanis, & ut ita loquamur, sepultas: nosq; in valle labyrinthi marum poenas luere veterum peccatorum. Vide & Propheta dicit. Priusquam humiliarer ego, peccauit Et, educ de carcere animam meam. Et, iste peccauit ut cæcus ex utero nasceretur, an parentes eius? & cetera his similia. Hæc impia & scelerata doctrina olim in Aegypto & Orientis partibus versabatur, & nunc absconditè, quasi in foueis viperarum apud plerosque versatur: illarumq; partium polluit puritatem, & quasi hereditario malo, serpit in paucis, ut perueniat ad plurimos. Quam certus sum, quod si audieris non recipias. Habes enim apud Deum magnas, quarum fides norma doctrinæ est. Intelliga quid loquar. Dabit enim tibi Deus in omnibus intellectu. Nec statim aduersum seuisimam heresim, & multis nequiora que dixi, responsonem hominis stagitabis

Error Originis & Platonis.

Psal. 118.

Psal. 141.
Ioan. 9.

2. Tim. 2.

gitabis: ne non tam prohibuisse videar, quam com-
 monuisse: cum presentis operis sit instituire virginē,
 non hereticis respondere. Caterum omnes fraudu-
 lentias eorum, & cuniculos quibus nituntur subuer-
 tere veritatem, in alio opere Deo adiuuante, sub-
 uerimus: quod si volueris, prompte libenterque
 mittemus: Vltroneas enim, aiunt, putere merces:
 & pretia facilitate decrescunt: que semper in ra-
 titate maiora sunt. Solet inter plerosque esse certa-
 men: vtrum solitaria, an cum multis vita melior sit?
 quarum prior prefertur quidem secunde: sed si in
 viris periculosa est, ne abstracti ab hominum fre-
 quentia, sordidis & impijs cogitationibus pateant:
 & pleni arrogantie & supercilij, cunctos despiciant,
 & linguas suas, vel clericis, vel alijs mona-
 chis detrahendo: de quibus rectissime dicitur: Fi-
 lij hominum, dentes eorum arma & sagittae: &
 lingua eorum gladius acutus: quanto magis in so-
 mitis, quarum mutabilis fluctuansq; sententia: si
 suo arbitrio relinquatur, cito ad deteriora delabi-
 tur? Noui ego in vtroq; sexu, per nimiam abstinē-
 tiam, cerebri sanitatem quibusdam fuisse vexatam:
 Præcipueq; in his, qui in humectis & frigidis habita-
 uerunt cellulis: ita vt nescirent quid agerent, quoue
 se verterent: quid loqui, quid tacere deberent. Certē
 si rudes secularium literarum, de tractatibus homi-
 num disertorum quippiam legerint, verbositatem
 solam discunt, absq; notitia scripturarum: & iuxta
 vetus elogium: quum loqui nesciant, tacere non pos-
 sunt:

Cœnobi-
 tica, an mo-
 nastica vi-
 ta melior

Psal. 56.

sunt: docentq; scripturas quas non intelligunt: &
 quā alijs persuaserint, eruditorū sibi assumunt super-
 cilium: prius imperitorum magistri, quā doctorū
 discipuli. Bonum est igitur obedire maioribus, parere
 perfectis: & post regulas scripturarum, vitæ suæ tra-
 mitem ab alijs discere: nec præceptore vitæ pessimo, sci-
 licet præsumptione sua. De talibus feminis & Apo-
 stolus loquitur: Quæ circumferuntur omni vento do-
 ctrinae: semper discentes, & nunquam ad scientiam
 veritatis peruenientes. Matronarū, matris ac ser-
 culo seruientium, tibi consortia declinentur, ne soli-
 citetur animus, & audias, quid vel maritus uxori,
 vel uxor loquuta sit viro. Venenatae sunt huiuscemo-
 di cōfabulationes. Super quarū damnatione, seculi-
 rē versum assumens Apostolus, fecit ecclesiasticum:
 Corrumunt mores bonos, confabulationes peffi-
 me. Cuius Iambici metrum, dum verbum seruat ex
 verbo, nequaquā expressit Latina translatio. Graues
 feminae, & maxime viduae, ac virgines, tibi comites
 elegantur: quarum probata est conuersatio, sermo
 moderatus, sancta verecundia. Fuge lasciuia puel-
 larum, quæ ornāt capita, crines à fronte demittunt,
 cutem poliunt, utuntur pigmentis, astrictas habent
 manicas, vestimenta sine ruga, soccosq; crispantes:
 ut sub nomine virginali, vendibilis pereant. Mores
 enim & studia dominarum, plerunq; ex ancillarum
 & comitum moribus iudicantur. Illa tibi sit pul-
 chra, illa amabilis, illa habenda inter socias: quæ se
 nescit esse pulchrā: quæ negligit formæ bonum: &

2. Tim. 3.

1. Cor. 15.

Lasciuia
puellarū.Puella imi-
ratu di-
gna.

proce-

procedens ad publicum, non pectus & colla denudat:
 nec pallio reuoluto ceruicem aperit: sed que celat
 faciem, & vix vno oculo, qui vix necessarius est
 patente, ingreditur. Dubito an loquar: sed velim
 nolim, quia crebro fit, dicendum est: nū quo hæc in-
 te timere debeam, que ista forsitan nescias, nec vn-
 quam audieris: sed quo per occasionem tui, ceteræ
 præmonende sint. Cinnamatos pueros & calami-
 stratos, & peregrini muris olentes pelliculas: de qui-
 bus illud Arbitri est: Non bene olet, qui bene semper
 olet: quasi quasdam pestes & venena pudicitie vir-
 go deuitet: vt taceam de cæteris, quarum importu-
 na visitatio, & se infamat & alias: vt etiam si nihil
 mali perpetretur, tamen hoc sit vel maximum ma-
 lum, frustra patere maledictis & morsibus ethnico-
 rum. Nec hoc de omnibus dicimus, sed de his, quos
 ecclesia ipsa reprehendit: quos interdum abijcit: in
 quos nonnunquã Episcoporum & presbyterorum censu-
 ra deseuit: vt propè periculosius sit lasciuis puellis ad
 loca religionis, quã ad publicum procedere. Que viuunt
 in monasterio, & quarum simul magnus est nume-
 rus nunquam sole, nunquam sine matre procedant. Monacha-
rum comi-
tatus.
 De agmine columbarum, crebro accipiter vnã sepa-
 rat, quam statim inuadat & laceret, cuius carnibus
 & cruore saturetur. Morbidæ oues suam relinquunt
 gregem, & luporum faucibus deuorantur. Scio ego san-
 ctas virgines, quæ diebus festis, propter frequentiam
 populorum, pedem domini cohibent, nec tunc egre-
 diuntur, quando maior est adhibenda custodia,
 & pu-

& publicum penitus deuitandum. Ante annos cir-
 citer triginta, de virginitate seruanda edidi librum,
 in quo necesse fuit mihi ire contra vitia: & propter
 instructionem virginis, quam monebam, diabolici
 diis patet facere. Qui sermo offendit plurimos, dum
 vnusquisque in se intelligens quod dicebatur, non
 quasi monitorem libenter audiuit: sed quasi crimi-
 natorem sui operis aduersatus est. Verum tamen quid
 profuit armasse exercitum reclamantium, & vul-
 nus conscientie dolore monstrasse? Liber manet, ho-
 mines preterierunt. Scripsi ad plerasq; virgines ac vi-
 duas *σπουδαίως* & quicquid dici poterat, in illis
 opusculis destoratum est: vt aut superfluum eadem a
 nobis repetantur: aut nunc pretermissa, plurimum
 noceant. Certè & beatus Cyprianus, egregium de
 virginitate volumen edidit, et multi alij, tam Latino
 sermone quàm Greco. Omniumq; gentiũ literis atque
 linguis, in ecclesijs Agnes vita laudata est. Sed hoc ad
 eas pertineat, quæ necdũ elegerunt virginitatem, &
 exhortatione indigent, vt sciant quale sit, quod eli-
 gere debeant. Nobis electa seruanda sunt, & quasi
 inter scorpiones & colubros incedendum, vt accinctis
 lumbis, calciatis pedibus, & apprehensis manu bacu-
 lis, iter per insidias huius seculi, & inter venena sa-
 ciamus, vt possimus ad dulces Iordanis peruenire sa-
 quas, & terram repromissionis intrare, & ad domũ
 Dei ascendere, ac dicere cum Propheta: Domine, di-
 lexi decorem domus tue, & locum habitationis glo-
 riæ tue. Et illud: Vnãpetij à domino, hanc requirit
 vt in-

Exod. 12.

ut inhabitem in domo domini, omnibus diebus vite
 mee. Felix illa conscientia & beata virginitas: in
 cuius corde, præter amorem Christi, qui est sapien-
 tia, castitas: patientia atque iustitia, ceteræq;
 virtutes nullus alius versatur amor, nec ad recor-
 dationem hominis, aliquando suspirat: nec videre
 desiderat, quem cum viderit, nolit dimittere. San-
 ctum virginum propositum, & cœlestis angelorumq;
 familie gloriam, quarundam non bene se agentiam,
 nomen infamat. Quibus aperte dicendum est, ut aut
 nubant, si se non possunt continere: aut contineant,
 si nolunt nubere. Digna res risu: imò planctu, in-
 cedentibus dominis, ancilla virgo procedit ornatio-
 ut pro nimia consuetudine quam incomptâ videris,
 dominam suspiceris: Nonnullæ separata & absq;
 arbitris querunt hospitia, ut vivant licentius: ut an-
 tur balneis: faciantq; quod volunt, & deivent
 conscientias plurimarum. Hæc videmus & patimur,
 & si aureus nummus affulserit, inter bona opera
 deputamus. Finem iungo principio: nec semel mo-
 nuisse contentus sum: Ama scripturas sanctas, &
 amabit te sapientia: dilige eam, & servabit te: ho-
 nora illam, & amplexabitur te. Hæc monilia in
 pectore, & in auribus tuis hæreant. Nihil aliud no-
 verit lingua, nisi Christum: nihil possit sonare, nisi
 quod sanctum est. Aux tue tibi semper ac matris
 in ore dulcedo versetur. Quarum imitatio, forma
 virtutis est.

Proverb. 4.

I NTER omnes materias.] Scripsit sub idem tempus Pelagius, aut (quod alijs magis placet) Iulianus, & ipse Pelagianus, ad eandem Demetriadem prolixam quidem illam & famosam epistolam, cuius initium. Si summo ingenio: sed Pelagiani erroris fecerunt conspersam, cuius rei meminerunt Augustinus, & Aulianus, in epistola ad Iulianam Demetriadis virginis matrem, ad hunc modum Dominæ debitis in Christo officijs honorandæ, & merito illustri filiz Iulianæ, Alypius & Augustinus. Gratè admodum nobis iucunda de quæ accidit ut humanis nuptijs iam paratis, sancta Demetrias spiritualem sponsi illius præfenter amplectitur. Citantur ibi nonnulla ex epistola prædicta sicut & Augustinus libro primo contra Pelagium capite trigesimo sexto. Remoti igitur à temeritate & ambiguitate liberi. Scripsit eidem Iulianæ de bono Probæ matri ipsius de oratione epistolam, cuius prænotatur titulus. Ad Probam de orando Deum. Ad idem ibidem. Virgo autem sancta proles vestra habet ex laboribus nostris librum de sancta virginitate. Item de epistola 179. quæ est ad Probam & Iulianam. De Demetriade. Generosius (inquit) elegit generosa Anita postea, & quæ sequuntur. Mox virgines, quæ sibi optant Anitiorum claritatem, eligant sanctitatem. Extat præterea ad hanc Demetriadem epist. D. Ambrosio falso inscripta, sed Prosperi eam esse quidam non contemnenda auctoritatis viri asserunt, meminit enim in ea Pelagianæ hæreseos, tanquam penè extinctæ. Si laudes (inquit) tuas scribere aggrediar, & maiorem seriem. Lege reliqua ibidem.

Sed ne vocis meæ pro virili parte desit testimonium.]
In præfatione libr. Iosue. & in Ionæ capite primo. dicit

dicat pro virili portione. Idem dicendi modus, pro portione, apud Ciceronem de oratore, & apud M. Veronem, & Catonem de re rustica.

Cuius, ut in clausula oratoris utar sententia, spes magis laudanda est, quam res.] Ad Gaudentium eandem sententiam, scribit iisdem verbis. Ut secundum præclarioris elogium, spes in ea magis laudanda sit, quam res, Sumptum est à Quintiliani lib. 9. cap. 3. Non enim tam spes laudanda, quam res est.

Occupatus in explanatione templi Ezechielis.] De difficili huius visionis interpretatione. Vide præfationem lib. 12. in Ezechielem, & epistolam ad Martellinum, & Anapsychiam.

Scio quod ad imprecationem Pontificis, flammæum virgine sanctum operuit caput.] Ad Sabinianum. Post apostoli Petri Basilicam, in qua Christi flammeo consecrata est. Pulchrè allusum ad carmen Lucani de Martia iterum nubente Catoni lib. 2.

Lutea demissos velarunt flammea vultus.

Proborum, & Olybriorum.] Fuit Olybrius virginis Probus, huius pater, quem immatura morte subtractum, Roma congemuit, ut hic scribit Hieronymus, cuius fratres Probus & Probinus, patrum Demetriadis, non avunculi, ut volunt quidam. Omnes filij Probinus. De quibus Claudianus in eorum Panegy. lib. 5.

Scis genus Aucheniium, nec te latere parentes, Annidae.

Ibidem.
Quem prius aggrediar? veteris quis facta Probinus

Nesciat: aut nimias laudes ignoret Olybri?

Vixit adhuc completque vagis sermonibus aures

Gloria fusa Probi, quam nec ventura silebunt

Lustra, nec ignota rapiet sub nube vetustas.

De matre autem proba. ibidem.

Sic Proba præcipuo natos exornat amictu.

Et post pauca.

Coniuge digna Probo, nam tantum catibus extat

Fæminineis, quantum supereminet ille maritos.
 Est eiusdem Poëtæ epistola ad Olybrium, & alia ad
 Probinum. Videlib. Epi. grantum eius. Ammianus
 quoque Marcellinus libr. 28. meminit Probi, & Oly-
 brij. lib. vero 30. dicit Probum præfectum prætorio
 cui scribit Ausonius in hunc modum.

*Stirpis nouator Annia
 Paribusq; comit insulis
 Annitorum stemmata.
 Probum loquor, scis optime,
 Quem nemo fando dixerit,
 Qui non prius laudauerit,
 Ut hic aui & patris decus,
 Misto refulgens sanguine
 Probiano atque Annitio.*

Mox.

Fuit Probus hic narrante Ruffino, cap. 12. lib. 11. Hi-
 storiae Ecclesiasticæ, moderator Imperij Valentinia-
 ni iunioris. Probo (inquit) tunc præfectum prætorio
 agente. Meminit & huius Socrates lib. 5. Hist. Eccle-
 siasticæ cap. 11.

Qui non meruerit consulatum.] Iuxta Prosperum in
 Chronicis, & Cassiodor. fuerunt Olybrius, & Pro-
 binus Coss. anno tertio Theodosij, cum Arcadio &
 Honorio filijs. Et anno 11. Arcadij cum fratre Hono-
 rio fuerunt Coss. Arcadius VI. & Probus. Hiero-
 nymus in præfat. lib. 3. in Amos. Præsenti (inquit) ano-
 no qui sexti consulatus Arcadij Augusti, & Anitij Pro-
 bi Fastis nomen imposuit.

Anitij san-
 guinis de-
 cus.

Et illustris Anitij sanguinis decus.] Eadem Phra-
 si in epistola Iuliani ad hanc virginem. Omnis illa præ-
 clari generis dignitas, illustre Anitij sanguinis de-
 cus ad animam transferatur. Prudentius sub finem
 lib. 1. in Symmachum, Anitij sanguinis claritatem
 his verbis describit.

*Iamq; ruit, paucis Tarpeia in rupe relicta,
 Ad sycera virum penetralia Nazæorum,*

Agnit

Atque ad Apostolicos Euandria Curia fontes.
 Anniadum soboles, & pignora clara Proborum:
 Fertur enim ante alios generosus Anitius, vrbis
 Illustrasse caput, sic se Roma inclyta iactat.
 Quin & Olybriaci generisq; & nominis heres
 Adiectus Fastis, palmata insignis abolla,
 Martyris ante fores Bruti submittere fasces
 Ambit & Ausoniam Christo inclinare securim, † Ambit.
 Non Paulinorum, non Bassorum dubitant
 Prompta fides dare se Christo, stirpemq; superbant
 Gentis patrie venturo attollere seculo.
 Ante diem iudicii, iudices voce laudatus.] A Cy-
 priano mutuatum lib. de elemosyna. Multum beata
 mulier & gloriosa, quæ etiam ante diem iudicii me-
 ruit iudicis voce laudari.

Quarum cum incitaretur exemplo.] Hoc frequens
 est Hieronymo. Incitari promissis. Incitari zeli sti-
 mulis, & apud Lactantium: Libidinum stimulis in-
 citati.

Beata Martyr Agne.] Sic legendum, non Agnes.
 Infra. Omniumq; genium literis atque linguis, præ-
 cipue in Ecclesijs, Agnes vita laudata est, hic Agnes Agne.
 genitius casu scribitur.

Stridor Punice lingue, procacia tibi fescennina can-
 tabit.] Fescennini versus dicebantur, qui in nuptijs
 canebantur, dicti auctore festo, quod vrbe Fescenni-
 na Campaniæ dicuntur allati, siue quod ascinum
 dicuntur arcere.

Rumpe mores omnes.] Virgilianum est Georg. 3.
 En age segnes Rumpe moras. Martial. lib. 2.
 Et age, rumpe moras, quo te spectabimus vsque.

His & aliis inflammata stimulis.] Hoc dicendi mo-
 do vix alius vulgatiior Hieronymo, Ciceroni & alijs.

Graues censibus vniones.] Cenata est Cleopatra, vt
 scribit Plinius lib. 9. cap. 35. Chs. hoc est centies cen-
 tina sestertijs, quæ faciunt cent. milia aureorum co-

ronatorum, hausto vnione præciosissimo.
Contorte Demosthenis vibrataeq; sententiæ.] Imitatur
 Cicronem in Oratore. Demosthenes, cuius non tam
 vibrarent fulmina illa, nisi numeris contorta ferretur.
 Hæc est germana lectio.

Non sic post Trebiani.] De hac clade lege Liuium
 lib. 1. decadis 3. Lucium Florum lib. 2. cap. 7. Silium
 lib. 4. Punicorum.

Thrasmenum.] Vide Liuium libro 22. Ab V. C. Silium
 libro quinto.

Cannus.] Cannensi prælium, quo Romanis exercitus
 penè deletus est ab Hannibale, describit Liuius
 lib. 22. Polybius lib. 5. Silius lib. 9.

Marcellus *Marcelli primum apud Nolam prælio se populus Romanus erexit.*] Huic affine est, quod habet in epistola
 Non debet ad Chromatium. Sic gauisus sum, ut illum
 diem Romanæ felicitatis, quo primū Marcelli apud
 Nolam, prælio, post Cannensem pugnam Hannibalis
 agmina conciderunt, ego vicerim. Hunc locum imi-
 tatus est ex Cicerone in Bruto. Ut post Cannensem
 illam calamitatem, primum Marcelli ad Nolam
 prælio, populus se Romanus erexit, posteaquam prosperæ
 res deinceps multæ consecutæ sunt, sic post reuer-
 sionem nostrarum, & conuiuium grauissimos casus, nihil
 antè epistolam Bruti mihi accidit, quod vellem, aut
 quod aliqua ex parte sollicitudines alleuaret meas. Vide
 de Florum libro iam citato. Liuium sub finem lib. 4.
 decadis 3. & deinceps. Silium lib. 12.

Strata Gallorum agmina.] Florum lege li. 1. cap. 17.
 Liuium lib. 5. Plutarchum in Camillo.

Seminarium.

Seminarium humani generis.] Hoc tristissimum apud
 Hieronymū. Stirpis Assyriorū & Chaldeæ seminarium.
 lib. 1. in Iovin. Seminarium hominū. Prophetarū lib.
 2. libidinis seminarium, fornicationis, superbiæ, voluptatis.
 Itē seminarium Euangelij, sermonis Dei, fidei, doctrinæ
 minicæ messis. Apud Cicronē officiorum 1. Seminarium

tium reip. & in L. Pisonem. Seminarium triumphorū.
In arce cognouit.] In cap. 22. Esa. Romana vrbs irruentibus Gallis, patritios & florē iuuetutis in arce seruauit

A sancta Christi Synoride virginis traditum.] Hæc est Synoria.

synocera lectio. Est autem synoris non proprium aliquius vocabulum, vt prima fronte imperitis apparet, sed appellatiuum apud Græcos nomen, par significās, quemadmodum Gregor. Nazianzenus *εις βασιλειον, σε & Βασίλιον* *ξυνωριδα* appellat, hoc est, par amicorū indissolubili vinculo coniunctum *ξυνωρις* (inquit) *ουκ κινουμος και οσι και ακουσι ουδεν, τοιουτον ευλοισ ειπιλαδαι και οι ορεται.* Synesius dicit *την συνωριδα* & *αδελφων.* Per Synoridem ergo hic Hieronymus intelligit, par matrum, hoc est, concordiam Iulianæ matris, & Probæ & auix. Sic vsurpant hanc dictionem Eusebius, Chrysostomus, Synesius, & omnis eruditorum chorus, *συνωρις* & Atticè *ξυνωρις*. biga, currus duorum equorum. Vide Comment. Bud.

Si fractus illabatur orbis.] Carmen est horatij lib. tertio Ode. 3.

*Iustum et tenacem propositi virum,
 Non ciuium ardor praua iubentium,
 Non vultus instantis tyranni
 Mente quatit solida: neque Auster
 Dux inquieti turbini Adriæ.
 Nec fulminantis magna Iouis manus.
 Si fractus illabatur orbis,
 Impavidum ferient ruine.*

Qui ablacti estis à lacte.] Locus est Esaïæ 28. iuxta Lxx. Nostra æditio variat; Ablactatos à lacte, auullos ab vberibus, quia manda, remanda, manda, remanda, expecta, reexpecta: expecta, reexpecta: modicum ibi, modicum ibi.

Tribulationem super tribulationem expectate.] Septuaginta *θλίψιν επί θλίψιν προσδέχου.* expecta.

Et fragili cymbæ salutē suam, suorumq; commiserat.] Ad Gauden-

Cymba.

Gaudentium similis est phrasis. Quid fragilem & subtilem ratem, magnis committis fluctibus? Allusit ad id quod habet Sapiens cap. 14. Sapiens. Ελαχίστη ζύλα πιστεύουσιν ἄνθρωποι ψυχὰς. Gregor. Nazianz. lib. 2. in Eunomium πῶς δ' ἐ τὸν κερταίον ταυρίδα ἀπὸ ζύλα μικρῶ καὶ πνεύματι τοῦτο οὐ θαυμάζει δὴν. Horat. lib. 1. Od. 3. Afferit hominem fuisse plane sine sensu periculi, qui primus fuerit ausus committere sese aquis, nauigio, sic inquit,

Illi robur & as triplex

Circa pectus erat, qui fragilem truci

Commisit pelago ratem

Primus: nec timuit precipitem Aperticum,

Decertantem Aquilonibus:

Huic subscribit sententiæ Iuuenalis Satyr. 12.

I nunc & ventis animam committe, dolato

Confusus ligno, digitis à morte remotus

Quattuor, aut & septem, si sit latissima tæda.

Et Propertius lib. 3.

Ite rates curvæ, et læti quoque texite casati

Ista per humanas mors venit acta manus.

His similia habet Seneca in Medea.

Audax nimium qui freta primus, & c.

Clementissimi Principis, seuissimus exitit omnium tyrannorum.] Sentit comitem Heraclianum, qui (in Chronicis scribit Prosper) cum esset collega Lucii v. c. eos. Nouarum in Aphrica rerum reus, & honorem amisit & vitam. In Prospero autem male scribitur Herodianus pro Heraclianus. Principem intelligit Honorium, qui tunc summam rerum tenebat, cum Theodosio fratris filio. Huc pertinet quod scribit Hieronymus, enarrans 28 Ezech. Traditæ sunt iudicibus ab Imperatore, qui obliti honorem suum, ex alterius iussione pendere, qualis nuper Heraclianus in Aphrica fuit, erecti sunt mente tyrannica con-

Heraclianus.

tra regem & Dominum suum. Meminit huius & in
calce lib. 3. contra Pelagianos.

Quasi orcus in tartaro.] Orcum meo quidem iu-
dicio, sentit ipsum Heraclianum, Cerberum autem
eius generum Sabinum, idque satis ex verbis Orosij
patet cap. 42. lib. 7. quæ non pigebit adscribere. He-
taclianus (inquit) interea Aphricæ comes missus, cum
idem Attalus umbram gestaret Imperij, Aphricam
strenue aduersus iudices ab eo missos tutatus, con-
sularum affecutus est. Quo elatus supercilio, Sabi-
num domesticum suum, virum ingenio callidum, si-
industriæque solertem, & sapientem nominandum, si-
animo vires tranquillis studijs accommodauisset, ge-
nerum allegat cum quo quorundam periculorum su-
spiciones dum patitur, fecit, atque aliquandiu Aphri-
cana annona extra ordinem detenta, ipse tandem cū
immensa certe temporibus nostris, & satis incredibili
classe nauium Romam contendit. Nam habuisse tunc
III. M. DCC. naues dicitur, quem numerum ne apud
Æræm quidem præclarum illum Persarum Regem,
nec Alexandrum magnum, vel quenquam alium re-
gem fuisse, historia ferunt. Is simul vt cum agmine
militum ad urbem pergens littore egressus est, occur-
su comitis Marini territus, & in fugam versus, arrepta
nauis sola Carthaginem redijt, atque ibi continuo
manu militari interfectus est. Sabinus gener eius Cō-
stantinopolim fugit, vnde post aliquantum temporis
retractus, exilioque damnatus est. Hæc ille. Similia
habes in Chronico Marcellini comitis.

Negotiatoribus, & auidissimis mortalium Syris.] Ce Syri.
lebrantur Syri omni negotiationis genere celebres,
etiam Propheta attestante Ezechiele 27. Syrus nego-
tiator tuus. Et Eumenius in oratione, Syrus (ait)
mercator. Saluianus item lib. 4. de veto iudicio.
Consideremus solas negotiatorum & Syrorum om-
nium turbas, qui maiorem ferme ciuium vniuersam
partem

partem occupauerunt, si aliud est vita istorum omnium, quam meditatio doli, & tritura mendacij.

Hanc feram & Charybdim, Scyllamq;.] Imitatus est Ciceronem, act. 6. in Verr. Non enim Charybdim tam infestam, neque Scyllam nautis, quam istum in eodem freto fuisse arbitror. Hoc etiam iste infensior, quod multo se pluribus, & maioribus canibus succinxerat.

Brennus. *Brennus nostri temporis.]* De eodem infra ad Agesarchiam. Galli enim Senones. Olympiade 97. teste Eusebio in Chronicis, duce Brenno, Romanos inuasit, excepto Capitolio. Lege Livi. lib. 5. Lucii Florum. lib. 1. cap. 13. Plutarchum in Camillo.

virtutem
sequitur.

Virtus enim semper inuidie paret.] Infra in Epitaphio Paulae. Semper quidem virtutes sequitur inuidia. Alludit ad verba Ciceronis pro L. Cornelio Balbo. Est enim huius saeculi labes quaedam, & macula virtuti inuidere velle, ipsum quoque florem dignitatis infringere. Item Philip. 14. Vti excellentium civium virtutem, imitatione dignam, non invidia perturbarent. Simile est huic sententiae, quod habet Salustius in Catil. Meminisse post gloriam invidiam sequi. Et Aemilius Prob. in Chabria. Est enim hoc commune vitium cum magnis liberisque civitatibus, ut invidia gloriae comes sit, & libenter de his detrahatur, quos emergere viderint altius, neque animo aequo pauperes alienam opulentum intuentur fortunam.

Comiti negare non sit ausa.] Heracliano scilicet. *Vnum illud tibi nata Deo.]* Virgil. 3. Aeneid.

Non laborans sequens te.] Locus est Hieremiae 17. iuxta lxx. Nostra editio habet. Et ego non sum turbatus, te pastorem sequens.

Neque enim est dolor in Iacob, nec labor.] Legitur Numer. 23. iuxta lxx. Nos. Non est idolum in Iacob

Crinium nec videtur simulachrum in Israél.

Ornatu.

Alienis capillis turritum verticem struere.] Eadem phras

phraſis in epiſtola ad Marcellam, cuius initium, Abraham. Quæ capillis alienis verticem ſtruunt. Ibidem. Tunc crines ancillulæ diſponebant, & mitellis criſpantibus, vertex artabatur innoxius. Videtur ſecutus Tertullianum lib. de cultu fœminarum. Affigitis (inquit) neſcio quas enormitates ſubtilium atque ter-tilium capillamentorum, nunc in galeri modum, qua-li vâginam capitis & operculum verticis, nunc in ſer-uicem retro ſuggettum. Ibidem fruſtra peritiſſimos quosque ſtructores capillaturæ adhibetis.

Vt taceam de inaurium pretiis.] Plinius in Proëmio lib. 12. Quo magis ac magis admirari ſubit vnionem in rubri maris profundo, ſmaragdum in ima tellure quarî. Ad hoc excogitata ſunt aurium vulneta, niſi mirâ quoniam parum eſt collo cribiſque geſtari, niſi infoderentur etiam corpori.

Smaragdorum virore.] Lucret. lib. 2.
Inter cœrulium virideis miſcere ſmaragdos.
Tibullus lib. 2. eleg. 4.

Smaragdi.

O pereat quicumque legat viridesq; ſmaragdos,
Et niueam Tyrio murice tingit oam. Lact. in Phœ.
Albicat inſignis mixto viridante ſmaragdo,
Et puro cornu gemmea cuſpis hiat.

Cerauniorum flammis, Hyacinthorum pelago.] Ter-tullianus de habitu fœminarum. Margarita candē-zent, & ceraunia coruſcarent. Lege Plin. lib. 37. ca. 9.
Que tuta ſunt formidantis.] Virg. eſt 4. Acnidus.
Omnia tuta timens.

Vult nos loco mouere hoſtis.] Ad Pammachium. No-ueras te, ſi hoc feciſſes ſtatim loco mouendum. Ad Iulianum. Rectius arbitrans, pacem loco motura petere, quam ægro gradu certamina concitare. Teren-eſt in prologo Phœ. Cum per tumultum uoſter grex loco motus eſt.

De loco mouere.

De gradu decedere.] Sumptum eſt ex Tertulliano De gradu decedere. libro de pudicitia. Decedam nunc pauliſper de gra-

gra

gradu isto, quo magis cum etiam dicendo commen-
dem. Hieronymus in cap. 26. Esaię. Nec in prosperis,
nec in aduersis vnquam de tuo moueberis gradu.

Petra refugium leporibus.] Locus est Psal. 103. iuxta
LXX. πέτρα καταφυγή τοῖς λαγούοις. In Hebræo ponit
tur dictio **אֲבִישׁ** pro qua (vt inquit Hieronymus
ad Sunniā, & Fretelā) omnes trāstulerunt *χοιρογυλιόσ*
voce simili. Est autē animal nō maius heritio, habens
similitudinem muris, & vrsi. Vnde & in Palestina *α-
λομύς* dicitur, & magna est in istis regionibus huius
generis abundantia, semperque in canernis petrarum,
& terræ foueis habitare consueuerunt. Vulgata nostra
æditio habet: *petra refugium herinatij.*

Infans.

Quos educit paruulus de foramine.] Alludit ad locum
qui est apud Esaiam cap. 11. Et delectabitur infans ab
vberibus, super foramina aspidis, & in cauerna regni, qui
ab lactatibus fuerit, manum suam mittet. Vbi Hierony-
mus. Infans (inquit) qui malitia paruulus est, mittit
manum in foramen aspidis, & de obsessis hominum
corporibus fugat dæmones. Qui autem ab lactatus
est, & nequaquam lacte nutritur infantia, sed iam so-
lido vescitur cibo, iste in reguli cauernam mittit ma-
num, hoc est, in ipsius satanæ habitaculum, & inde
eum extrahit. Vnde & Apostolis potestas data est, vt
culcarent super serpentes & scorpiones, & super om-
nem fortitudinem inimici. Lege Origenem in homil.
secund. in Genesim, Ambrosium. Libro primo de
pœnitentia.

Luc. 10.

Nonne auersabor eam?] Lege, non auersabor eam.
ὄυκ ἀποστραφίσσεται. Amos 1. & 2.

Hæc cursum de prato pulcherrimo scripturarum.] In
epistola ad Rusticum, cuius initium. Quod ignocis.
Hæc omnia quasi per pulcherrima scripturarum pra-
ta discurrens in vnum locum volui congregare. Me-
taphora Hieronymo multum vsitata.

Quam assumere iubetur & Tyrus.] Esaię 23. in
onere

onere Tyri. Sume tibi cytharam.

Ille, quasi secunda post naufragium miseris tabula

fit.] Nec solus Hieronymus locuples testis est, pœ-

nitentiam post naufragium secundam esse tabulam,

qua miser peccator ad portum diuinę clementię eua-

dit: Sed scriptores Ecclesiastici ad vnum ferē omnes

eiusdem sententię sunt. Hieronymus quidem, epi-

stola ad Pammachium, cuius initium schedulę. Epi-

stola, Quod ignotus. Item ad Sabinianum. Rursus

in 3. Esaiaę cap. Et in cap. 16. Ezechielis. Tertul-

lianus libro de pœnitentia. Origenes homilia. 10.

in Ezechielem, Ambrosius epistola ad Susannam la-

psam. Sed tu, quę iam ingressa es agonem pœni-

tentię, iussisti (inquit) misera, fortiter hęre, tanquam

naufragus tabulę, sperans te per ipsam posse de pro-

fundo criminum liberari. Et fortassis patres mu-

tuati sunt hanc Metaphoram à Cicerone lib. 4. ad At-

ticum. Puto. Hac enim me vna ex hoc naufragio

tabula delectat.

Sanctę conuersationis iacere fundamenta.] Ad Fabio-

lam. Mansionem 14. Aliud iacit fundamentum. Phra-

sis D. Paulo haud inusitata 1. Corint. cap. 3. ad

Hebręos 6. μή πάλιν θεμέλιον καταβαλλόμενοι με-

ταναίας ἀπὸ νεκρῶν ἔργων. Origenes homilia 38. in

Lucam. Vthuius biaritudinis iaceret fundamenta.

Philosophorum quoque sententia est, μεσότητος ἀρε-

τας, ὑπερβολας κακίας εἶναι.] In Epitaphio Paulę. virtus in

Et iuxta sententiam Philosophorum. μεσότητες ἀραι - medio.

ται, ὑπερβολαι κακίαι reputantur. Item in cap. Esaiaę.

31. Neque enim omnia vitia, & perturbationes inui-

ccum sequuntur, quod de virtutibus dicitur, in qui-

bus nec ὑπερβάσεις sunt nec ἐλλείψεις, id est, nec plus,

nec minus, sed omnia temperata. Porro in vitijs

vniuersa contraria sunt. Vt pauor audacię, im-

pietati superstilitio, luxuria parcitati. Lege etiam

explicattonem capite 30. & 57. Eandem ferē senten-

tiam

Secunda
tabula.

Pœnitentię.

virtus in
medio.

206 ANNOT. D. HENR. GRAVIS
tiam habet in enarratione cap. 12. Zachariae. Nesciunt (inquit) υπεβολας esse κακίας, Unde Dei populus pollicetur. Nec ad dextram, nec ad sinistram declinabimus, via regia gradiemur, vita dextera pariter, media recta, quæ frugalitas.

Ut comico quoque versu expressum sit.] A Terentio in Andria.

Actus. 7. Scena. 12. Campus. *Latus est super ieiunij campus.] Gaudet subinde hac forma loquendi Hieronymus. Ad Celantium, Ad Oceanum: Plures anni. Ad Augustinum: Cum à sancto. In Heluidium, & alias sæpè mutatus est eam à Cicerone non minus est frequens, libro quarto Academ. quasi. Cum sit nim campus, in quo possit exultare oratio, cur enim in tantas angustias, & in Stoicorum dumeta compellimus? Et lib. de oratore. In hoc igitur tanto, tamque immenso campo cum liceat oratori vagari libere. Item Philippen. 14. Magnus est in Republica campus, ut sapienter dice-*

Eadē ve l. le. *Secularis quoque sententia est. Eadem velle.] Epistola aduersus Rufini calumnias. Si vnum credimus, si idem & volumus & nolumus, ex quo firmas nasci amicitias etiam Catilina testatur. Est in oratione Catilinæ, apud Salustium in Catilinario. Cicero pro Plancio. Vetus est enim lex illa iustæ veræque amicitiae, quæ mihi cum illo iam diu est, ut idem amici semper velint, neque est vllum certius amicitiae vinculum, quàm consensus, & societas consiliorum, & voluntatum. Item de amicitia. Id, in quo est omnis vis amicitiae, voluntatum, studiorum sententiarum summa consensus.*

Cato. *Catonem illum dico Censorium.] Eiusdem rei meminuit supra epistola ad Nepotianum. Quintilianus libro duodecimo capite vndecimo M. Censorius Cato, idem Orator, historiæ conditor, idem*

idem rerum rusticarum peritissimus fuit, inter tot
operas militiæ, tantas domi contentiones, rudi secu-
lo, literas Græcas, ætate iam declinata didicit, ut es-
set hominibus documento, ea quoque percipi posse,
quæ senes concupissent.

Et M. Crassum.] Epistola ad Chromatium: Non
debet. Secundum illud quoque, de quo semel, in vi-
ta Crassum, ait, risisse Lucilius, Similem habent labra
lactucam, a sino carduos comedente. Item aduersus
Ruffini calumnias. Citat Cicero lib. 3. Tuscul. quæst.
& lib. 5. de finibus. Plinius lib. 7. cap. 19. Asconius
Pedianus in illud secundæ actionis in Verrem. Semel
ait se in vita pertimuisse. Contumaciam Verris præci-
pitum. Nam semel vicinum est ad pene nunquam.
Ex eodem sensu est, quod semel in vita risisse Crassum
scribit Lucilius. Vnde Virgilius mihi videtur dixisse
Aeneid. 8.

Tum primum nostri Cacum videre timentem.

*Alij ædificent ecclesias vestiunt parietes marmorum
cruentis.*] De hac re superius dictum est.

Repositis opibus incubare.] Alludit ad Hemistichium
Virgilianum. *Defossoque incubat auro.* Georg. 2.

Anastasius Episcopus.] Hic trigessimus septimus
Romanæ Ecclesiæ Episcopatum tenuit annos 3. dies
21. Hunc autem insignem virum, diu Roma habere
non meruit, ut scribit Hieronymus ad Principiam.

Statim noxium percutit caput, & sibilantia hydra
era comescuit.] Ambrosius lib. 1. de fide cap. 4. velut
quædam hydra fabularum vulneribus suis creuit, &
dum sæpe reciditur, pullulavit igni debita, incendio-
que peritura. Cassianus lib. 1. de incarnatione Do-
mini. Hæreses in ecclesijs, illius, quam poëtarum
commenta finxerunt, hydræ similitudinem gerunt.
Istæ enim aduersum nos languis feralibus subibant, &
istæ virus lethale iaciunt, & istæ sectis capitibus renas-
cuntur.

Innocenti⁹.

Sancti Innocentii.] Hic 38. Romanæ Ecclesiæ præfuit Episcopus, Annos 15. menses 2. dies 21.

Putas ne frustra parvulis.] Copiosius de hac heresi scribit in Epitaphio Paulæ, & Epistola, Lectis literis.

Et que vix matrem visit.] Respexit ad carmen Virgilianum 4. Ecloga.

Lucipe parve puer visu cognoscere matrem.

Vt credamus animas fuisse in celestibus.] Origenistarum dogma impium est, de quo in Epitaphio Paulæ, & quaestione 10. ad Hædibiam. Item ad Damasum de visione Esaiæ. In enarratione cap. 10. 24. 27. 28. & 29. Hieremiæ. Item in Daniel. cap. 3. In præfatione Malachiæ. Rursus in cap. Ecclesiastæ 4. Matth. 6. 7. 11. 14. & 25. In epist. ad Ephesios cap. 6.

Hæreditario malo.] Quintil. declamat. 9. Hæreditaria odia. Apud Iosephū lib. 16. ca. 3. *ἡ ἀνομιὰ ἐκ ἀδελφῶν ἔσται.*

Ne non tam prohibuisse videar.] Ciceronis est pro Sexto Roscio Amer. Prudentissima ciuitas Atheniensium, dum ea rerum potita est, fuisse traditur, Eius porro ciuitatis sapientissimum Solonem dicunt fuisse, cum, qui leges, quibus hodie vtuntur, scripserit. Is, quum interrogaretur, cur nullum supplicium constituisset in eum, qui parentem necasset, respondit id se neminem facturum putasse. Sapienter fecisse dicitur cum de eo nihil sanxerit, quod antea commissum non erat, ne non tam prohibere, quàm admonere videretur. Vide Orosium lib. 5.

Cuniculi.

Cuniculos quibus nituntur.] Ad Pammachium. Si iuxta. Et cuniculos, quibus veritas subvertitur, aperta luce demonstrabit. Item aduersus calumnias Rufini. Noui cuniculos tuos. In præfatione lib. 1. epistolæ ad Galat. Oblique vero, & quasi per cuniculos latenter incedens.

Superciliū.

Pleni arrogantie & supercillii.] Sæpe à Hieronymo vsurpatur. Mox. Eruditorum sibi sumunt supercilia. Ad Fu-

Ad Furiam. Adducentur supercilia. Item in capite *vetus elo-*
quium. Ezechiel. 34. & 44. In cap. Micheæ 6. Sophoniæ 1. In
 cap. Matth. 6. & 16. in enarratio. epistolæ ad Philem.
 Maioris autem mihi videtur supercilij. Tullianum
 est in L. Pisonem. Quos neque Hercele ego, neque
 supercilium tuum fugi. Est & huius dictionis in eadē
 significatione vsus, apud Iuvenalem Sat. 6.

Si cum magnis virtutibus adfers
Grande supercilium, & numeras in dote triumphos.
 Apud Martialem lib. 1. Pone supercilium. Et triste su
 percilium. apud Lucret. lib. 6.

Et iuxta vetus eloquium, cum loqui nesciant, tacere nō
possunt. Cicero hoc vitium Pisoni obijcit, Cum lo-
 qui (inquit) nesciret, tacere non potuit. Quintilian.
 lib. 8. cap. 5. Quid? quod miser cum loqui non posset,
 tacere non poterat. Hieronymus ad Oceanum de
 imputato matrimonio à baptismo, vocat vitium Pi-
 sonianum, alludens nimirum ad inuectivam Cicero-
 nis in Pisonem.

Nec præceptore uti pessimo, scilicet præsumptione sua.
 In Epitaphio Paulæ. Non à memetipso, id est, præ-
 sumptione, pessimo præceptore. In cap. Ezechiel. 34.
 Magistrum habent præsumptionem suam.

Vruntur pigmentis. Quidam codices habebant: lu-
 mentis. Legendum puto, lomentis. Vide Plinium
 lib. 33. cap. 13. Martial. lib. 3.

Lomento rugas uteri quod condere lentas.
De quibus illud Arbitri. Martialis lib. 2. in Po-
 sthumum.

Hoc mihi suspectum est, quod oles bene Posthume semper,
Posthume non bene olet, qui bene semper olet.

De agmine columbarum crebro accipiter unam sepa. Accipiter.
 Plinius lib. 10. cap. 8. varia accipitrum alsignat
 genera, eaque distinguit ex auiditate naturæ. Alij
 (inquit) non nisi ex terra rapiunt auem: alij non nisi
 circa arbores volitantem: alij sedentem in sublimi:

aliqui volantem in aperto. Itaque columbæ novere ex ijs pericula, visoque confidunt, vel subvolant, contra naturam eius auxiliantes sibi. Horatius lib. 1. Cat. od. 37. Accipiter velut Ales columbas, aut leporem citus venator. Virgil. Aeneid, 11.

*Quam facile accipiter saxo sacer ales ab alto,
Consequitur pennis sublimem in nube columbam,
Ut aut ex superfluo.*] Ad Saluinam. Ex abundantia.

Græce, ἐκ περιστάσις, aut ἐκ περισσοῦ.
Inter scorpiones & colubros incedendum, ut arcibus lumbis.] Ad Auitum. Et calciatis pedibus ad terram re promissionis pergere, necubi à serpentibus mordeatur, & areuato scorpis vulnere verberetur. In enarratione cap. 20. Esaiæ. Qui Pascha Domini comedit, accinctos habet lumbos, & tenet manu baculum, & calciatis stat pedibus, ne per sæculi huius solitudinem transiens à serpentibus mordeatur. Mor. Ipse calciatus incedat, ut calcare possit super serpentes, & scorpiones, & securus incedere per huius sæculi heremum in quo sunt serpentes & scorpiones, & bonarum reum sitis. Item in cap. Hierem. 2. Pascha facturi calciamenti iubentur habere in pedibus, & Apostolus calciatos prædicat pedes eorum, qui Evangelio præparantur, ne dum per sæculi huius solitudinem gradiuntur, venenatis pateant animantibus, quæ debent Evangelico pede calcari & conteri. Alludit ad ritum quem in agni Paschalis commestione Iudæi obseruabant, ut est Exod. 12. Frequens autem est huius allusionis vsus, non solum apud Hieronymum, sed & apud reliquos patres. Cyprianus libro 4. epistola 6. Origenes Homilia 4. in Ezechiel. & Homil. 19.

EPIST.

EPISTOLA NONA.

ARGUMENTVM.

Saluina mulier nobilissima, potentissimaque, in ipso flore iuuentæ, Nebridium maritum, nobilem virum, ac iuuenem, amiserat, relicto filio Nebridio, & eius sorore. Mortuum magnificè commendat Hieronymus à stemmate, religione, elemosynis, oratione, & id genus operibus pietatis. Saluinam vt libero rum rationem habeat, hortatur, castimoniam & famam tueatur propriam, secundas nuptias fugiat.

Hieronymus ad Saluinam de seruanda viduitate.

VEREOR ne officium putetur ambitio, & quod illius exemplo facimus, qui ait, discite à me, quia mitis sum & humilis corde: glorie facere appetitione dicamur, & non viduam alloqui in angustia constitutam, sed aule nos insinuare regali, & sub occasione sermonis, amicitias potentium querere. Quod liquido non putabit, qui scierit esse præceptum, Personam pauperis non accipies in iudicio, ne sub prætextu misericordie, quod iniustum est, iudicemus. Vnusquisq; enim non hominum, sed rerum pondere iudicandus est. Nec diuiti obsunt opes, si eis bene vtatur: nec pauperem egestas commendabiliorem facit, si inter sordes & inopiam peccata non caueat. Vtriusq; nobis diuitijs amicus dei fuit. alij quotidie in sceleribus deprehensi, pœnas legibus soluunt. Alloquimur igitur diuitem pauperem, nescientem ipsa que possidet. Neque enim marsupium eius discutimus, sed anime puritatem. Loquimur ad eam, cuius faciem ignoramus,

Matth. 23.

Leuit. 19.

Gen. 14.

mus, & virtutes nouimus, quam nobis fama commendat, cuius venerabiliozem pudicitiam adolescentia facit. Que mariti mortem iuuenis sic fleuit, et

* Sic tulit, ut cum profectum crederet.

exemplum coniugij dederit. * Sic extulit, ut exit profectum crederes, non amissum. Orbitatis magnitudo, religionis occasio fuit. Nebridium suum sic querit absentem, ut in Christo presentem nouerit. Cui ergo ad eam scribimus, quam ignoramus? Triplex mirum causa est. Prima, quia pro officio sacerdotij omnes Christianos filiorum loco diligimus, & profectus eorum nostra est gloria. Altera, quia pater defuncti intima mihi necessitudine copulatus fuit.

Luc. 18.

Extrema, que & validior, quod filio meo Ascito reganti, negare nihil potui, qui crebris literis interpellatricem duri iudicis superans, & multorum mihi ad quos antè super eadem materia scripseram, & exempla proponens: ita suffudit pudorem negatis, ut plus considerarem quid ille cuperet, quam quid nec

Nebridius Saluinæ maritus.

facere conueniret. Alius forsitan laudet Nebridium, quod de sorore generatus Augustæ, & in matris nutritus sinu, inuictissimo principi ita charus fuit, ut ei coniugem nobilissimam quereret, & bellis ciuilibus Africam disidentem, hac velut obside sibi fidam redderet. Mihi à principio statim illud est prædicandum quod quasi vicinæ mortis prescius, inter fulgorem palacij, & honorum culmina, que etatem antebat,

Act. 10.

sic vixit, ut se ad Christum crederet profecturum. Sacra narrat historia, Cornelium centurionem hortis Italicæ in tantum acceptum Deo, ut Angelum ad

lum ad eum mitteret, & omne mysterium, quo Petrus de circumcissionis angustijs transferebatur ad praputij latitudinem, ad illius merita pertineret: qui primus ab Apostolo baptizatus, salutem gentium dedicavit. Scriptum namque est de eo: Erat vir quidam in Cesarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis quae dicitur Italica, religiosus, & timens deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, & orans Deum semper. Quicquid de illo dicitur, hoc nomine commutato, in Nebridio meo veni- Nebidij
pictatis.

Sic religiosus fuit, & amator pudicitiae, ut virgo Sap. 4.
sortiretur uxorem: sic timens Deum cum omni domo sua, ut oblitus dignitatis, omne consortium cum Monachis haberet & Clericis: tantasq; eleemosynas faceret in populis, ut fores eius pauperum ac debiliu obsiderent examina. Certe sic semper orans Deum, ut illi quod optimum esset, eveniret. Raptus est, ne malitia mutaret mentem eius, quia placita erat anima illius Deo. Vnde & ego possum super eo verere Act. 10.
abuti Apostoli voce, dicentis: In veritate cognovi, quoniam non est personarum acceptor Deus, sed in omni proposito, qui timet Deum, & operatur iustitiam, acceptus est illi. Nihil nocuit militanti paludamentum, & baltheus & apparitorum cateruae, quia sub habitu alterius, alteri militabat. Sicut e contrario, alijs nihil prodest vile palliolum, furva tunica, corporis illuvis, & simulata paupertas, si nominis dignitatem operibus destruunt. Legimus & in Math. 8.
Evangelio de alio Centurione Domini testimonium:

Gen. 14. &
deinceps.

Nec in Israël tantā fidem inueni. Et ut ad superiora redeamus, Ioseph, qui in egestate & in diuitijs dedit experimenta virtutum, qui & seruus & domus Regijs ornatus insignibus, sic Deo charus fuit, ut super omnes Patriarchas duarū tribuum pater fieret.

Dani. 3. &
deinceps.

Daniel & tres pueri sic praeerant Babylonie opibus, & sic erant inter Principes ciuitatis, ut habitu Nabuchodonosor, Deo mente seruirent.

Hester. 4.

Hester inter purpurā, sericum, & gemmas superbā humilitate vicerūt, tantiq; fuere meriti, ut captiuarū dāiuuenem meum coniunctionem sanguinis regali, et affluentia diuitiarū, atq; insignia potestatis, mate

Eccles. 7.

ria habuisse virtutū, dicere ecclesiaste: Sicut protegit sapientia, sic protegit et pecunia. Nec statim illud boni testimonio putemus aduersum: Amē dico vobis, difficile

Math. 19.

diues intrabit in regnum celorū. Et rursum dico vobis: Facilius est camelū per foramen acus transire,

Luc. 19.

quā diuitem intrare in regnū celorum. Alioquin Zachaeus publicanus, quem ditissimum cōmemorat scriptura, contra hanc sententiam saluatus videbitur.

1. Tim. 5.

Sed quomodo quod apud homines impossibile est, apud Deum possibile fiat, Apostoli consilium docet scribentis ad Timotheum: Diuitibus huius seculi precipe, non superbe sapere, nec sperare in incerto diuitiarum suarum, sed in Deo viuo, qui praestat nobis omnia abundanter ad fruendum. Benefaciant, sint diuites in operibus bonis, facile tribuant: commun-

cent. thesaurizent sibi bonū fundamentū in futurū,
 vt apprehēdant verā vitā. Didicimus quomodo ca-
 melus introire possit per foramen acus: quomodo ani-
 mal tortuosum, deposito pondere sarcinarū, assumat Psal. 54.
 sibi pēnas colūbæ, & requiescat in ramis arboris, quæ
 de sinapis semēte succreuit. Legimus in Esaiā, came- Esa. 60.
 los Madia & Epha & Saba, aurū, & thus ad urbem
 domini deportātes, in typo horū camelorū. Ismaelita & Gen. 37.
 negociatores, stactē & thymiamā, & resinam, quæ
 nascitur in Galaad, & cutē vulneribus obducit, AE-
 gyptijs deferūt, tantæq; felicitatis sunt, vt emanent &
 vēdant Ioseph, & mercimoniū eorū mundi salus sit.
 Docet & AESopi fabula, plenū muris ventrē per an-
 gustū foramē egredi nō valere. Ergo Nebrius meus 1. Tim. 6.
 quotidie illud reuoluens: Qui volunt diuites fieri,
 incidūt in tentationē & laqueū diaboli & desideria
 multa: quicquid & imperatoris largitio, & honoris
 insule dederāt, in vsus pauperū cōferebat. Nouerat Luc. 18.
 enim à domino esse præceptum: Si vis perfectus esse,
 vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, &
 veni sequere me. Et quia hanc sententiā implere nō
 poterat, habens vxorē & paruulos liberos, & multā Luc. 16.
 familiā, faciebat sibi amicos de iniquo māmona, qui
 se reciperēt in æterna tabernacula. Nec semel abij-
 ciebat sarcinā, quod fecerūt Apostoli, patrē, rete, nauis Math. 4.
 culā relinquētes, sed ex æqualitate, aliorū inopiæ suā
 abundantia cōmunicabat, vt postea illorū diuitiæ huius 1. Cor. 8.
 indigentiam sustentarent. Scit ipsa, cui libellus hic
 scribitur, me non nota, sed audita narrare: nec

- ex aliquo in me beneficio, scriptorum more Graecorum, gratiam lingua reddere. Procul à Christianis ista suspicio. Habentes victum & vestitum, bis contenti sumus. Vbi vile olusculum, & cibarius panis, & cibus potusq; moderatus, ibi diuitie superuacuae, ibi nulla adulatio, quae vel praecipue fructum respicit. Ex quo colligitur fidele esse testimonium, quod causas non habet mentiendi. Ac ne quis putet me se las in Nebridio predicare eleemosynas, quanquam & has exercuisse sit magnum, de quibus dicitur: sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum, ad ceteras virtutes eius veniam, quae singulas in paucis hominibus deprehendimus.
1. Tim. 6. *Quis fornacem Regis Babylonij sine adustione ingressus est? Cuius adolescentis Aegyptia domina periberos voluptate transacta? Quem hominum delibris meis repugnantem legi mentis meae, & captivitate me ducentem in lege peccati, quae est in membris meis. Mirum dictu est, nutritus in palatio, coenobernalis & condiscipulus Augustorum, quorum minister ministrat orbis, & terrae ac maria seruiunt, inter rerum omnium abundantiam, in primo etate flore tantae verecundiae fuit, ut virginalem pudorem vinceret, & ne leuem quidem obscenitatem in se fabulam daret. Deinde purpuratorum propinquus, socius, consobrinus isdem cum ambobus studijs eruditus (quae res etiam exteriorum mentes filii*
- Ecclef. 3.
- Dan. 3.
- Gen. 39.
- Rom. 7.

tes sibi conciliat) non est inflatus superbia, nec ceteros homines adducta fronte cōtempnit, sed cunctis amabilis, ipsos principes amabat ut fratres, venerabatur ut dominos, & in illorum salute, suam salutem positam fatebatur. Ministros autem eorum, & uniuersum ordinem palatij, quo regalis frequentatur ambitio, sic sibi charitate sociarat, ut qui merito inferiores erant, officijs se pares arbitrarentur. Difficile factu est, gloriam virtute superare, & ab his diligi, quos precedas. *Quæ vidua non huius auxilio sustentata est? Quis pupillus non in eo reperit patrem? Totius Orientis Episcopi ad hunc miserorum preces, & laborantium desideria conferebant. Quicquid ab imperatore poscebat, elemosyna in pauperes, precium captiuorum, misericordia in afflictos erat, Vnde & ipsi principes libenter prestabant, quod sciebant, non uni, sed pluribus indulgere. Quid ultra differimus? Omnis ca-*

Esa. 40.

ro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos fœni. Reuersa est terra in terram suam: dormiuit in Domino & appositus est ad patres suos plenus dierum ac luminis, & nutritus in senectute bona. Cani enim ho-

Sap. 4.

minis sunt sapientia eius. In breui etate tēpora multa cōpleuit. Tenemus pro eo dulcissimos liberos. Vxor haeres pudicitie precium est. Nebridius pusio, patrem querentibus exhibet. Sic oculos, sic ille manus, sic ora

AEncid. 3.

ferebat. Scintilla vigoris paterni lucet in filio, & similitudo morū per speculū carnis erumpens, ingentes animos angusto in pectore versat. Iungitur ei ger-

mana, rosarū & liliorum calatus, eboris ostriq; cont-
 mercium. Sic refert ore patrē, ut ad venustate pro-
 pensior sit. Sic matrē mixta similitudine pingit, ut
 in vno corpore utrumq; agnoscas. Ita suavis est &
 mellitula, ut honor sit omnium propinquor. Hanc
 tenere nō dedignatur Augustus, hanc fouere in sinu
 regina letatur. Certatim ad se omnes rapiūt. Pēdet
 ex collo, haret in brachijs singulorum. Garrula atq;
 balbutiens, linguę offensione fit dulcior. Habes igitur
 S. Saluina quos nutrias, in quibus virum absen-
 tem tenere te credas. Ecce hereditas domini, filij
 merces, fructus ventris. Pro vno homine duos filios
 recepisti, auctus est numerus charitatis. Quisquid
 debeas marito, redde filijs. Amore presentium ab-
 sentis desiderium tempera. Non est parui apud deū
 meriti bene filios educare. Audi Apostolum commo-
 nentē: Vidua eligatur non minus annorū sexaginta,
 quę fuerit vnus viri vxor, in bonis operibus habens
 testimoniū, si filios educauit, si hospitalis fuit, si sar-
 cotorū pedes lauit, si afflictis abundanter prebuit, si
 omne opus bonū subsecuta est. Didicisti catalogum
 virtutū tuarū, quid debeas nomini tuo, quibus meri-
 tis secundū pudicitie gradū possideas. Ne te moueat,
 quod sexagenaria eligatur † in viduā, & putes ado-
 lescentulas ab Apostolo reprobari. Et te crede eligi
 ab eo, qui discipulo dixerat: Nemo adolescentiam
 tuam contemnat, non continentiam sed etatem.
 Alioquin omnes quę ante sexaginta annos viduatę
 sunt, hac lege accipient maritos. Sed quia rudem
 Christi

Psal. 131.

1. Tim. 5.

† vidua.

1. Tim. 4.

Christi instituebat ecclesiam, & omni ordini prouidebat, precipueq; pauperibus, quorum ei cura cum Barnaba fuerat demandata: illas vult ecclesie A. & 13. opibus sustentari, quæ proprijs manibus non queunt laborare, quæ veræ viduæ sunt: quas & ætas probat, & vita. Heli sacerdos offendit deum ob vitia 1. Reg. 2. liberorum. Ergo e contrario placatur deus virtutibus eorum, si permanserint in fide & charitate, & sanctitate cum pudicitia. O Timothee, te ipsum 1. Tim. 2. castum custodi. Absit vt sinistrum quippiam mihi de te suspicari liceat, sed ex abundantia lubricam ætatem monuisse, pietatis est. Quæ dicturus sum, non tibi, sed puellaribus annis dicta intellige. Viduæ quæ in delicijs est, viuens mortua est. Hoc vas electionis loquitur, & de illo profertur thesauro, qui 1. Cor. 13. confidenter aiebat: An experimentum queritis eius, qui in me loquitur Christus? Hoc ille pronunciat, qui libere sub persona sua fragilitatem humani corporis fatebatur. Non enim quod volo bonum, hoc Rom. 7. operor, sed quod nolo, malum. Et propterea † † castigo. 1. Cor. 9. & redigo in seruitutem corpus meum, ne alijs predicans, ipse reprobus inueniar. Si ille timet, quis nostrum potest esse securus? Si David amicus domini, & Solomon amabilis eius, victi sunt quasi homines, vt & ruine nobis ad cautionem & penitudinis, ad salutem exempla præberent, quis in lubrica via lapsum non metuat? Procul sint à conuiujs tui Phasides aues, Crassi turtures, attagen Ioniæ, & omnes aues, quibus amplissima patrimonias auolant.

- auolant. Nec ideo te carnibus vesci non putes, sed
 suum, leporum, at ceruorum, & quadrupedum ani-
 mantium esculentias reprobas. Non enim hac pedu-
 1. Tim. 4. numero, sed suauitate gustus iudicantur. Scimus ab
 Apostolo dictum: Omnis creatura dei bona est, &
 nihil reijciendum; quod cum gratiarum actione
 Rom. 14. percipitur. Sed idem loquitur: Bonum est vimum
 Ephes. 5. non bibere, & carnem non manducare. Et in alio
 loco: Nolite inebriari vino in quo est luxuria.
 1. Tim. 4. Omnis creatura dei, bona est. Audiant hæc mulie-
 2. Cor. 7. res, quæ sollicitæ sunt, quomodo placeant vni-
 Comedant carnes; quæ carni seruiunt, quarum
 feruor despumat in coitum, quæ maritis alligata,
 generationi ac liberis dant operam. Quarum vteri
 portant fetus, earum & intestina carnibus impleun-
 tur. Tu vero quæ in tumultu mariti sepelisti omnes
 pariter voluptates, quæ litam purpuris & cerussa
 faciem, super feretrum eius lacrymis diluisti, quæ
 pullam tunicam, nigrosq; calceolos, candidæ vestis
 & aurati socci depositione sumpsisti, nihil habes
 necesse aliud, nisi perseuerare, in ieiunio. Pallor &
 sordes gemmæ tuæ sint, plumarum mollicies inue-
 nilia membræ non foueat. Balnearum calor nouum
 adolescentulæ sanguinem non incendat. Audi quid
 ex persona viduæ continentis, Ethnicus Poëta de-
 Aeneid. 4. cantet: Ille meos, primus qui me sibi iunxit, amores
 Abstulit: ille habeat secum, seruetq; sepulchro. Si
 tanti vilissimum vitrum, quâti pretiosissimum mar-
 garitum? Si communi lege naturæ damnat omnes
 genti-

gentilis vidua voluptates, quid expectandum est à
 vidua Christiana, quæ pudicitiam suam non solum
 ei debet, qui defunctus est, sed & ei cum quo re-
 gnaturus est? *Quæso te, ne generalia monita, & con-
 ueniens puellari sermo personæ suspicionem tibi in-
 iuria moueant, & arbitris me obiurgantis animo
 scribere, non timentis, cuius votum est, te nescire
 que metuo. Tenera res in feminis fama pudicitie
 est, & quasi flos pulcherrimus cito ad lenem mar-
 cescit auram, leuiq; flatu corrumpitur, maxime
 ubi & ætas consentit ad vitium, & maritalis deest
 auctoritas, cuius umbra tu tamen uxoris est. Quid
 faciet vidua inter familie multitudinem? inter *facit,
 ministrorum greges? Quos nolo contemnat ut fa-
 mulos, sed ut viros erubescat. Certe si ambitiosa
 domus hæc officia flagitat, præficiat his senem ho-
 nestis moribus, cuius honor domine dignitas sit.
 Scio multas, clausis ad publicum foribus, non caruis-
 se infamia seruulorum, quos suspectos faciebat, aut
 cultus immoderatus, aut crassi corporis nitor, aut
 ætas apta libidini, aut ex conscientia amoris occulti,
 securus animi tumor, qui etiam bene dissimulatus,
 frequenter erumpit in publicum, & conseruos quasi
 seruos despicit. Hoc ex abundantia dictum sit, ut
 omni diligentia custodias cor tuum, & caueas quic-
 quid de te fingi potest. Non ambulet iuxta te ca-
 lamistratus procurator, non histrio fractus in femi-
 nam, non cantoris diabolici venenata dulcedo, non
 iuuenis cultus & nitidus. Nihil artium scenicarum,
 nihil*

nihil tibi in obsequijs molle iungatur. Habeto tecum viduarum & virginum choros, habeto tui sexus solatia. Ex ancillarum quoque moribus domina iudicantur. Certe cum tecum sancta sit mater, & lateri tuo amita hereat virgo perpetua, non debes periculose externorum consortia querere, de tuorum societate secura. Semper in manibus tuis sit diuina lectio, & tam crebrae orationes, ut omnes cogitationum sagittae, quibus adolescentia percuti solet, huiusmodi clypeo repellantur. Difficile est, quin potius impossibile, perturbationis iniurijs carere quae-
piam, quas significantius Graeci προπηλασίας vocant: nos, ut verbum vertamus è verbo, antepositiones possumus dicere, eo quod incentiuu vitiorum omnium titillent animos, & quasi in meditullio nostrum iudiciu sit, vel abijcere cogitata, vel recipere.

- Matth. 15. Vnde & natura dominus in Euangelio loquebatur. De corde exeunt cogitationes male, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiae. Ex quo perspicuum est, iuxta alterius libri testimonium, procliuus esse cor hominis à puritate ad malum: & inter opera carnis & spiritus, quae Apostolus enumerat, mediam animam fluctuare, nunc haec, nunc illa cupientem. Nam vitij nemo sine nascitur: optimus ille est, qui minimus vrgetur, velut si egregio in persos reprehendas corpore neuos. Hoc est quod alijs verbis propheta significat: Turbatus sum, & non sum locutus.
- Psal. 76. Et in eodem volumine: Irascimini, & nolite peccare.
- Psal. 4.

peccare. Et illud Archite Tarentini, ad villicum negligentem: Iam te verberibus enecassem, nisi iratus essem. Ira enim viri, iustitiam dei non operatur. Quod de vna perturbatione dictum est, referamus ad cetera. Sicut irasci hominis est, & iram non perficere, Christiani: sic omnis caro concupiscit quidem ea quæ carnis sunt: & quibusdam illecebris ad mortiferas animam voluptates trahit: sed nostrum est, voluptatis ardorem maiore Christi amore restringere, & lascivie iumentum frenis ^{† lascivient.} mediæ subiugare, ut non libidinem, sed cibos quaerat ac desideret, & sessorem spiritum sanctum, moderato atq; composito portet incessu. Quorsum ista? Ut hominem esse te noveris, & passionibus humanis, nisi caueris, subiacere. De eodem cuncti facti sumus luto, iisdem compacti exordijs. In serico & in pannis eadem libido dominatur. Nec regum purpuras timet, nec mendicantium spernit squalorem. Multoq; melius est, stomachum dolere, quam mentem, imperare corpori, quam servire, gressu vacillare, quam pudicitia. Nec statim nobis penitentiae subsidia blandiantur, quæ sunt infelicium remedia. Cauendum est vulnus, quod dolore curatur. Aliud est integra naue & salvis mercibus portum salutis intrare, aliud nudum herere tabule, & crebris fluctuum recursibus ad asperima saxa collidi. Nesciat vidua, digamie indulgentiam: nec noverit illud Apostoli, Melius est nu- ^{1. Cor. 7.} bere, quam vri. Tolle quod peius est, vri: & perse bonum

Hebr. 13.

Gen. 4.

Gen. 7.

1. Tim. 5.

Secunda
nuptia.Ezechie.
23. & 16.

se bonum non erit nubere. Procul sint hereticorum calumniae, scimus honorabiles nuptias, & cubile immaculatum. Etiam de paradiso expulsus Adam, una uxorem habuit. Primus Lamech maledictus & sanguinarius, & de Cain stirpe descendens unam cognatam diuisit in duas, & plantarium digamiae protinus diluuij poena subuertit. Vnde illud Apostoli: quod fornicationis metu indulgere compellitur, scribens ad Timotheum: volo adolescentulas nubere, filios procreare, matres familias esse, nullam occasionem dare aduersario maledicti causa. Cur indulserit, statim subiicit: Iam quaedam declinauerunt post satanam. Ex quo intelligimus, illum non stantibus coronam, sed iacentibus manum porrigere. Vide qualia sint secunda matrimonia, quae lupanaribus preferuntur quia declinauerunt quaedam post satanam. Ideo adolescentula vidua, quae se non potest continere, vel non vult, maritum potius accipiat, quam diabolum. Pulchra nimirum & appetenda res, quae satanae comparatione suscipitur. Fornicata est quondam & Hierusalẽ, et diuarcavit pedes suos omni transenti in Aegypto primum de uirginata est, & ibi fracta sunt mammae eius. Cumq; ad deserta venisset, & morarum Moysi ductoris impatiens, quasi aestro libidinis furibunda dixisset: Isti sunt Dii Israel, qui te eduxerunt de terra Aegypti: accepit precepta non bona, & iustificationes pessimas, in quibus non viueret, sed puniretur. Quid ergo mirum, si & lasciuientibus uicis, de quibus in alio loco Apostolus dixerat. Cum luxu-

luxuriat. e fuerint in Christo, nubere volunt, habentes
 damnationē, quia primam fidem irritam fecerunt,
 concessit digamie præcepta non bona, & iustifica-
 tiones pessimas: ita secundum indulgens maritum,
 ut & tertium, si liberet, etiam vicesimum, ut sciret
 sibi non tam viros datos, quam adulteros amputa-
 tos? Hæc filia in Christo charissima inculco, & cre-
 brius repeto, ut posteriorum oblita, in priora te exten-
 das, habens tui ordinis quas sequaris, Iudith de He-
 braea historia, & Annam filiam Phanaelis de Euan-
 gelyi charitate, quæ diebus & noctibus versabantur † claritas.
 in templo, & orationibus atque ieiunijs thesaurum
 pudicitie conseruabant. Vnde & altera in typo
 Ecclesie, diabolum capite truncauit, altera saluato-
 rem mundi prima suscepit, Sacramentorum conscia
 futurorum. Illud in calce sermonis quaeso, ut breui-
 tatē libelli, non de inopia eloquiij vel de materie ste-
 rilitate, sed de pudoris magnitudine existimes acci-
 disse: dum vereor, me ignotis diu ingerere auribus,
 & occultum legentium iudicium pertimesco.

Q. ANNO-

ANNOTATIONES IN EPISTOLA
AD SALVINAM.

Vereor ne officium putetur ambitio.] Saluina hac
fœmina nobilissima, filia fuit Gildonis illius,
qui Aphricam tenuit, quemadmodum scribit
Hieronymus in calce epistolæ ad Agerochiam. De
Gildone autem & bello Gildonico lege Claudiana
& P. Orosium lib. 7. cap. 36.

Et non viduam alloqui in angustia.] Lib. 3. in Iovinianum. Sexaginta (inquit) referuntur ad viduas, eo
quod in angustia & tribulatione sunt positæ.

Quod liquido non putabit.] In commentarijs subinde, liquido confiteri, comprobare, peruidere, scire.
Cicer. 5. Verr. Nemo esset, quin hoc se audisse liquido diceret.

Vnumquodque enim non hominum, sed rerum pondere indicandum est.] Aduersus Ruffini calumnias, cuius initium: Et vestris. Quasi culpam numerus peccantium minuatur, & in personis, non in rebus accusatio sit. Et lib. 3. in Pelagianos. In dogmatibus & quæstionibus differendis, non in persona, sed causa querenda est. Similia his habet epistola ad Oceanum. Item in cap. 6. Amos, & in Malachiæ cap. 1.

Laudet Nebridium.] Sit ne hic Nebridius, quem Ammianus Marcellinus comitem scribit Orientis. li. 14. iudicio aliorum relinquo. Scribit & Paladius in dialogo, Saluinam beati Nebridij coniugem virtute præcipuam.

Velut obside sibi fidam redderet.] Hoc Hieronymo frequens est admodum. Et quidem epistola ad Sabini-
anum. Quasi quosdam obsides accipis capillos. In vita Pauli. Quasi pacis obsides offerebat. In appè-
dice Chronicorum Eusebij de Arnobio loquens. Et tandem velut quibusdam obsidibus pietatis fœdus impetrauit.

Sed in omni proposito.] Actuum 10. id est. i. gente.
Si u-

Si nominis dignitatem.] Non raro hac sententia vitur in eos, qui in Ecclesia constituti, nominis sui opinionem prava vitæ consuetudine deturpant ac dehonantant.

Sicut protegit sapientia.] Ecclesiastes 7. lege ibi Hieronymum.

Camelos Madian.] Madian & Epha, regiones sunt trans Arabiam fertiles camelorum, omnique provinciæ appellatur Saba, unde fuit & regina, quæ venit sapientiam audire Salomonis, & ipsa deferens aurum, & thus pacifico regi. Hæc Hieron. in cap. 40. Esaiæ. 3. Reg. 10.

In typo horum camelorum Ismaelite negotiatores.] Sic distinguendum hanc periodum docet codex vetustus.

Et resinam, quæ nascitur in Galaad.] Hieremiæ 8. Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi?

Cutem vulneribus obducit.] Nihil vsitatius Hieronymo hoc locutionis genere. In Luciferianos. Et cicatrix male obducta incocto pure disrumpitur. Item aduersus Ruffini calumnias, cuius initium, Lectis literis. Quid meruit homo latens, ut nudares cicatricem, & obductam cutem in sperato dolore rescinderes. Epistola ad Pammachium: ad Ruffinum: ad Innocentium. Rursus in cap. Esaiæ 48. Hierem. 8. Item in præfatione primi lib. in Ezechielem. Et magno vulnere cicatrix paulatim obducitur. Iterum in ca. Osee 10. vulnus idololatriæ quadraginta annorum spacio obducerem, & pristinae redderem sanitati. Vide etiã Origenem Homil. 8. in Levit. & Homil. 6. in Iosue. Cyprianum epistola septima lib. 2. Prudentius lib. 16 in Symmachum

Cutem vulneribus obducere.

*Vir solus, cui cura fuit, ne publica morum
Plaga cicatricem summa leniter cute clausam
Duceret, & latebram tabentis vulneris alte
Impressam, penitusq; putri de pure peresam.
Iuncta superficies medico fallente foueret.*

Cicero 3. de lege Agraria. Ne aut refricare obductam iam reip. cicatricem videres, aut aliquid alienissimo tempore nouæ dissensionis commouere. Est & frequens vsus in sacris literis. 2. Paralip. 24. Et obducebatur parietum cicatrix per manus eorum Nehemix

4. Item Hieremix 8. & 30.

Docet & Aesopi fabula.] Horat. lib. 1. epistolatum ad Meccrenatem de vulpecula simile refert. epist. 7.

Forte per angustam tenuis vulpecula rimam
Repererat in cumeram frumenti, pastas; rursus
Ire foras pleno tendebat corpore frustra.

Cui mustela procul, si vis (ait) effugere isthine.
Macra cauum repetas arctum, quem macra subisti.

Audita referre.] Imitatus est Virgil. Aeneid. 6.
Sit mihi fas audita loqui, sit numine vestro
Pandere res alta terra, & caligine mersas.

Et ribus potusq; moderatus, ibi diuitia supernacue.]
Vbi diuitia supernacue, ibi nulla adulatio.] Sic restitue-
da corrupta lectio, ex vetustissimis exemplaribus.

Quis fornacem regis Babylonis.] Allegoriae sunt e
scripturis desumptae tamquam aduerbiales.

Quorum mense ministrat orbis.] Eandem sententiam
alijs verbis profert lib. 2. in Iouinia. Propter breuem
gulæ voluptatem, terræ lustrantur & maria. Et ad So-
phronium de ordine & titulis psalmor. Nam cum
semper expetant voluptates, & gulæ eorum vicina ma-
ria non sufficiant. Gregor. Nazian. in Theophania.

μη γη και θαλασσα τη τιμιαν ημων κοπρον διαφορησι
Τισαν. ουτα γαρ εγα οίδα τιμαν τρυφην, μη αλλ' αλ-
λοι ακρασια νικαν απουδ' αζωμεν.

Mentes sibi conciliat.] Respexit ad Ciceron. in offi-
cijs. Primum hoc statuo esse virtutis conciliare sibi
animos hominum.

Nutritus in senectute bona.] De Abraham apud Ix.
Gen. 25. Verum τραφεις legitur pro ταφεις, id est, se-
pultus iuxta veritatem Hebraicam.

Sic oculos.] Verba sunt Andromaches apud Virgil.
3. *Aeneid.*

Secundum pudicitiae gradum.] Gradum secundū vocat viduitatem. *Epist. ad Eustoch.* Et quanquam secundum pudicitiae gradum teneat viduitas.

Attagen Ionicus.] In Zachariae cap. 14. Pro huius Attagen. vitae continentia breuique ieiunio, bulbos sibi, & aues Phasidis, & Attagenem nequaquam Ionicum, sed Iudaicum repromittunt. *Horat. Epodon. Ode 2.*

Non Aphra aus descendat in ventrem meum,
Non attagen Ionicus

Incundior, quam lecta de pinguisimis
Oliua ramis arborum. *Martial. lib. 14.*

Inter sapes fertur alituum primus,
Ionicarum gustus attagenarum.

Plinius. lib. 10. cap. 48. Attagen maxime Ionicus celebratur, vocalis alias, captus vero obmutescens, quoniam existimatus inter raras aues. Iam in Gallia & Hispania capitur.

Nec ideo carnibus.] Quod olim patres sancti quadrupedum esum repudiandum censuerint, abunde Esus car-
testatur *Pruden.* in hymno ante cibū, in hunc modū. *nium.*

Hec opulentia Christianicis
Seruit, & omnia suppeditat.

Absit enim procul illa fames,
Cedibus ut pecundum libeat

Sanguineas lacerare dapes.
Sint fera gentibus indomitis

Prandia de nece quadrupedum:
Nos oleris coma, nos siliqua

Facta legumine multimodo
Pauerit innocuis epulis.

Auium autem esum, permisisse creduntur, quod de eodem elemento, quo & pisces sint creatæ. Quod idē Poëta carmine eodem canit.

Callidus illaqueat volucres, &c.

Sed & beatus Benedictus in sua viuendi regula cap. 39. de mensura ciborum sic statuit. A carniū vero quadrupedum omnino ab omnibus abstineatur comestione, præter omnino debiles & ægros. Lege Tertulli. in apologetico, cap. 9. & Euseb. Hist. Eccl. cap. 1.

Calamistratus procurator.] Epistola sequenti. Nec procurator calamistratus, nec formosus collactaneus nec candidus & rubicūdus assecla, adhereat lateri tuo.

Ex ancillarum quoque moribus domina iudicantur.] Subinde vsu venit, vt ex puellarum lasciuia dominarum diiudicentur. Affinia habet in epistola ad Furiā, & ad Principiam.

Quas significantius Græci προπαθείας vocant.] In Ezech. cap. 18. Deus igitur primos, & secundos stimulos cogitationum, quas Græci προπαθείας vocant, sine quibus nullus hominum esse potest, nequaquam punit, sed si cogitata quis facere decreuerit, aut ipsa quæ fecerit, noluerit corrigere poenitentia. Mox nequaquam primus pulsus cogitationis, imo parus mentis instinctus punitur à Deo, sed si quod mente conceperis, opere consummes. Item in cap. Matth. 5. Inter παῖδες & προπαθείας hoc interest, quod passio reputatur in vitium, propassio licet vitij culpam habeat tamē, non tenetur in crimine. Ergo qui videtur mulierē, & anima eius fuerit titillata, hic propassione percussus est: si vero consenserit, & de cogitatione affectum fecerit, sicut scriptum est in Dauide: Transierunt in affectū cordis, de propassione transiit ad passionem, & huic non volūtas peccati deest, sed occasio.

Psal. 72.
In meditullio.

In meditullio nostrum iudicium sit.] Multis in locis hac sententia vtitur. lib. 1. in Pelagianos. In ca. Ezech. 25. In Habac. cap. 3. In Abdiam vero: Significat inquit) quod anima in meditullio vitiorum, atque virtutum posita sit, & possit in vtramque partē per horarū momenta conuerti. Simile huic est, quod habet in enarratione

ratione ca. 5. epist. ad Galat. Anima in meditullio quodam posita, vel carni iungitur, vel spiritui copulatur.

Mediam animam fluctuare.] Et hoc frequēs est Hieronymo in vita Malchi. Inter sp̄ & metū medij fluctuamus. Sic in ca. 54. Esa. Inter varios idololorū fluctuabat errores. Et in ca. 62. Inter Deū & idola fluctuabāt. Vitur & ca. Zacha. 11. Osee 1. & 11. Ecclesiast. 2.

Nam vitis nemo sine nascitur.] Horat. carmē est li. 1. Sine vitis nemo. sermonum ad Mœcenatem satyr. 3. Alludit ad idem carmen epist. ad Eustoch. Et ille est optimus qui quasi in pulchro corpore, rara nauorum sorde respergitur.

Velut si.] Et hoc ex saty. 6. eiusdem libri ad Mœcenatem desumptum. Pulchre hoc carmen Horatianum imitatur epistola ad Cresiphontē. Neque nunc mihi necesse est ire per singulos sanctorū, & quasi in corpore pulcherrimo, nauos quosdā ac maculas demonstrare. Itē li. 1. in Pelagianos. Quis enim est, qui nō quasi in pulchro corpore, aut nequum, aut verrucam habeat. *Et lasciuia iumentum.*] Lege lasciuens. Sic in Osee cap. 4. Vacca lasciuens, & abijciens iugum. Et in ca. 10. Contentiosa vacca, atque lasciuens.

Passionibus humanis, nisi caueris subiacere.] Nihil hoc idiotisimo tritius. Subiacere vitijs, sceleribus, maledictioni perpetuæ, maledictis, opprobrijs, sententiæ, angustijs, iræ, iniuriæ, insidijs, imperio, mœrori atque tristitiæ, naufragio, pœnæ & cruciatui, iniquis cogitationibus, damno, delicto, vltioni, vanitati.

De eodem cuncti facti sumus luto.] In Amos cap. 9. Cunctas gentes de eodem finxi luto, & æquali sorte generavi. Videtur utrobique respicere ad dictum Elias. Iob. 4. Quanto magis hi qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentū consumentur veluti à tinere. Ibi lxx. ἐξ ὧν καὶ αὐτοὶ ἐκ τοῦ πηλοῦ ἐσμέν. Item Iob 33. ἐκ πηλοῦ διήρτησα σὺ, ὡς κρηένω, ἐκ τοῦ αὐτοῦ διηρτισαί μεθα.

Pœnitentiæ subsidio blandiantur.] Est frequens tum

Q+

apud

apud Hieronymū, tum Cyprianū. Hieronymus quidem ad Agerochiam. Sub quorum patrocinio inter-
dum sibi blanditur. Ibidem. Nec sibi in eo amorum
puellarium debet vidua blandiri. Cyprianus lib. 4.
epistola 2. & 9. lib. de opere & eleemosynis. De disci-
plina virgin. De simplicitate prelatorū. Itē ad Demet.

Vri.
Nubere

Tolle quod peius est vri.] lib. 1. in Iovinianum. Tolle
ardorē libidinis, & non dicet, melius est nubere, Ter-
tulliano more loquitur. lib. 1. de exhortatione castita-
tis, & lib. 1. ad uxorem, & lib. de monogamia.

Gen. 4.

De Cain stirpe.] Fuit enim Lamech filius Mathusael.
Vnam costam diuisit in duas.] Et hoc Tertullianum
est lib. de Monogamia.

Iacentibus manum porrigere.] Hanc phrasim imita-
tus est ex Cicerone in oratione post reditum. Qui
mihi primus afflicto, & iacenti, consularem fidem,
dextramque porrexit, qui me à morte ad vitā, à despe-
ratione ad spem, ab exitio ad salutem reuocauit.

Quasi æstro libidinis.] Hieronymus in ca. Osee 4.
Pro lasciuiente vacca, lxx. transtulerunt πορρῆστρον,
quæ æstro asiloque percussa sit, quem vulgus tabanū
vocat, de quo Virgil. 3. Georg.

*Est lucos Silari circa illicibusque virentem
Plurimus Alburnum voltans cui nomen asilo*

Romanum est, æstrum Graij vertere vocantes.
Iosippus lib. de Maccabæis. νέος γὰρ καὶ ἀκμάζων
πρὸς συνουσιασμὸν ἠκύρωσε τῶ λογισμῶ τῶν πατέρων
οἰστρον. Et ἕ μόνον δὲ τῆς ἠδουπιθρίας οἰσρηλασίας ἰσ-
κρατεῖν ὁ λογισμὸς φαίνεται. Et δυνατὸς γὰρ ὁ σάφρων
ἔφλω νοῦς, νικῆσαι τὰς τῶν πατέρων ἀνάγκας, καὶ οἰστρον
τὰς τῶν οἰστρον φλογμονίας.

De Euangelij charitate.] Lege claritate, ex antiquis-
simo exemplari in membranis scripto.

EPISTOLA DECIMA.

ARGUMENTVM.

Furia Consularis ac Patricij & Titianæ filia, Probi consulis aurus, in etate florenti marito orbata est. Hieronymus hortatur ne soluta iam à lege viri, iterum sese nuptiarum vinculis constringat, proponens singula digamix incòmoda.

Hieronymus ad Furiam de viduitate seruanda.

QUAE SECURAS literis, & suppliciter deprecaris, vt tibi rescribam: imò scribam, quomodo viuere debeas, & viduitatis coronam illaeso pudicitiae nomine conseruare. Gaudet animus, exultant viscera, gestit affectus hoc te cupere esse post virum, quod sanctæ memoriæ mater tua Titiana multo tempore fuit sub marito. Exaudi te sunt preces & orationes eius. Impetravit in vnica filia, quod viuens ipsa possiderat. Habes præterea generis tui grande priuilegium, quod exinde à Camillo vel nulla, vel rara, vestræ familie scribitur secundos nosce concubitus: vt non tam laudanda sis, si vidua perseueres, quàm execranda, si id Christiana non serues, quod per tanta secula gentiles formine custodierunt. Taceo de Paula, & Eustochio, stirpis vestræ floribus: ne per occasionem exhortationis, illas laudare videar. Blestillamq; prætereo, quæ maritum suum tantum secuta germanum, in breui vitæ spacio temporum virtutum multum compleuit. Atq; vtinam præconia seminarum inuitarentur viri: & rugosa senectus redderet, quod sponte offert adolescentia. Sciens

HORA. in
arte.

Ioan. 8.

Math. 2.

1. Ioan. 2.

Non profi-
centur.

Exod. 20.

Math. 15.

& 19.

Marc. 7.

Psal. 44.

Cant. 4.

& videns in flammam mitto manum, adducentur
 supercilia, extendetur brachium, iratusq; Chremes
 tumido desuevit ore. Consurgent proceres aduersus
 epistolam meam, turba patria detonabit, me magis
 me seductorem clamitans, & in terras vltimas de-
 portandum. Addant si volunt, & Samaritem, et
 Domini mei titulum recognoscant. Certè filiam à pa-
 tre non diuido, nec dico illud de Euangelio: Sine
 vt mortui sepeliant mortuos suos, viuit enim quicq;
 credit in Christum. Et qui in illum credit, debet utiq;
 quomodo ille ambulauit, & ipse ambulare. Faciat
 inuidia, quam nomini Christiano maledicorū sem-
 per genuinus infigit vt dum probra metuunt, ad vir-
 tutes prouocetur. Exceptis epistolis, ignoramus alter-
 utrum. Solaq; causa pietatis est, vbi nulla carni-
 notitia est. Honora patrem tuum, sed si te à vero pa-
 tre non separat. Tam diu scito sanguinis copulam,
 quam diu ille suum nouerit creatorē. Alioqui Dauid
 protinus tibi canet: Audi filia, & vide, & inclina au-
 rem tuam, & obliuiscere populum, & domum patris
 tui: & concupiscet Rex decorem tuum, quoniam ipse
 est dominus tuus. Grande premium parentis oblat:
 Concupiscet Rex decorem tuum. Quia audisti,
 quia vidisti, quia inclinasti aurem tuam, & populi
 tui, domusq; patris tui oblita es, idcirco concupiscet
 Rex decorem tuum, & dicet tibi: Tota pulchra es
 amica mea, & macula non est in te. Quid pulchrius
 anima, que Dei filia appellatur, & nullos extrinse-
 cus querit ornatus? Credit in Christum, & hac am-
 bitione

bitione pergit ad sponsum, eundem habens Domi- Exod. 16.
 num, quem & virum. Quid augustiarum habeant Num. 11.
 nuptiæ, didicisti in ipsis nuptiis: & quasi coturnicū Dial. 104.
 carnibus vsque ad nauseam saturata es: amarissimā
 choleram tux sensere fauces. Egestisti acescentes &
 morbosos cibos: releuasti æstuantē stomachum, quid 2. Pct. 2.
 vis rursus ingerere, quod tibi noxium fuit? Canis
 reuertens ad vomitum, & sus lota ad volutabrum
 luti. Bruta quoque animalia & vage aues, in easdē
 pedicas retiaq; non incidunt. An vereris, ne proles Fu-
 riana deficiat, & ex te parens tuus non habeat pu-
 sionem: qui reptet in pectore, & ceruicem eius
 stercore linat? Quippe ni omnes habent filios, qui
 habuere matrimonia? & quibus nati sunt liberi, Degene-
res suos.
 suo generi responderunt? Exhibuit Ciceronis filius
 patrem in eloquentia? Cornelia vestra, pudici- +Gracchos
suos.
 tia simul & fecunditatis exemplar, Gracchos se
 genuisse Letata est? Ridiculum est sperare pro cer-
 to, quod multos, & non habere videas, & cum ha-
 buerint, perdidisse. Cui dimittes tātas diuitias? Chri-
 sto, qui mori non potest. Quem habebis heredem? Le-
 sum, quem & Dominum. Contristabitur pater, sed
 letabitur Christus: lugebit familia, sed Angeli gra-
 tulabūtur. Faciat pater, quod vult, de substantia sua;
 non es eius, cui nata es, sed cui renata: & qui te grā-
 di pretio redemit, sanguine suo. Caue nitr. ces & ge-
 rulas, & istius modi venenata animalia, que de corio
 tuo saturari vētrem suū cupiunt. Non suadent, quod
 tibi, sed quod sibi profit, & sepe illud obganniunt:

Verg. 3.

Æneid.

1 pudicitia
& sanctitas.

2 intulerint,

3 infamia

Persius. 1.
satur.

Sola ne perpetua mœrens carpere iuuenta? Nec dulces natos, Veneris nec præmia nôris? Vbi pudicitia sanctitas, ibi fragilitas est, vbi fragilitas, ibi damna seruulorum. Quicquid non tulerint, sibi ablatum putant: nec considerant de quanto, sed quantum accipiant. Vbicunque viderint Christianum, statim illud de trivio, ὁ γράμδος ἐπιθετός, vocat impostorem, detrahunt: Hi rumores turpissimos serunt: & quod ab ipsis egressum est, id ab aliis audisse se simulant, ydē authores et exaggeratores. Exit fama de mendacio: que cum ad matronas peruenerit, & earum linguis fuerit ventilata, prouincias penetrat. Videas plerasq; rabido ore seuire, & tineta facie, viperinis orbibus, dentibus punicatis carpere Christianos. Hic aliqua, cui circa humeros hyacinthina lena est, Rancidulum quiddam, balba de nare locuta per strepit, ac tenero supplantat verba palato, omnis consonat i chorus, & latrant vniuersa subsellia, Iunguntur nosi ri ordines, qui & roduntur, & rodunt. Aduersus nos loquaces, pro se muti, quasi & ipsi aliud sint, quam monachi: & non quicquid in monachos dicitur, recludet in clericos, qui patres sunt monachorū. Detrimētū peccoris, pastoris ignominia est. Sicut è regione, illius monachi vita laudanda est, qui venerationi habet sacerdotis Christi: & non detrahit gradui, per quem factus est Christianus. Hec locutus sum in Christo si lia, non dubitans de proposito tuo (nunquā enim exhortatorias literas postulates, si ambigeres de bono monogamie) sed vt nequitiam seruulorum, qui te venalem

venalem portant & insidias affinium, ac pium parentis errorem intelligeres: cui ut amorem in te: tribuam, amoris scientiam non concedo, dicens a: liquidum cum Apostolo: Confiteor, Zelum Dei habent, sed non secundum scientiam. Rom. 10.

Inutare potius (crebro enim id ipsum repetam) sanctam matrem tuam, cuius ego quoties recordor, venit in mentem ardor in Christum, pallor exiciunys, eleemosynæ in pauperes, obsequium in seruos Dei, humilitas vestium & cordis, atq; in cunctis sermo moderatus. Pater tuus (quem honoris causa nomino, non quia Consularis & Patritius, sed quia Christianus est) impleat nomen suum: Letetur, filiam genuisse Christo, non seculo. Quin potius doleat, quod & virginitatem frustra amiseris & fructus perdidideris nuptiarum. Vbi est maritus, quem tibi dedit? Etiam si amabilis, si bonus fuisset, mors rapuisset omnia: & copulam carnis soluisset interitus. Arripe queso, occasionem, & fac de necessitate virtutem. Non queruntur in Christianis initia, sed finis, Act. 8. Match. 27.

Paulus male coepit, sed bene finiuit. Iude laudantur exordia, sed finis proditione danatur. Lege Ezechielem: Iustitia iusti non liberabit eum, in quacunque die peccauerit. Et impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuersus fuerit ab impietate sua. Gen. 18.

Ista est scala Iacob: per quam Angeli conscendunt & descendunt: cui dominus innititur, lapsis porrigens manum: & fessos ascendentium gradus, sui cõtempatione sustentans. Sed sicut non vult mortem peccatoris tantum, quantum vt conuertatur & viuat: Apoc. 3.

ita tepidos odit, & cito ei nauseam faciunt. Cui plus dimittitur, plus diligit. Meretrix illa in Euangelio baptizata lachrymis suis: & crine, quo multos ante deceperat, pedes Domini tergens, saluata est. Non habuit crispates mitras, nec stridentes calceolos, nec orbis sibi fuliginatos. Quanto scidior, tanto pudchrior. Quid faciat in facie Christiane, Purpurissus & Cerussa? Quorum alterum ruborem genarum laborumq; mentitur: alterum candorem oris & colli, ignis iuuenum, fomenta libidinum, impudica mentis indicia. Quomodo flere potest pro peccatis suis, quae lachrymis cutem nudat, & sulcos ducit in facie? Ornatus iste non Domini est, velamen istud Antichristi est. Qua fiducia erigit ad caelum vultus, quos conditor non agnoscit? Frustra obtenditur adolescentiae & etas puellaris asseritur. Vidua, quae marito placere desiuit, & iuxta Apostolum verè vidua est, nihil habet necessarium, nisi perseuerantiam. Meminit pristinae voluptatis scit quid amiserit, quo delectata sit. Ardentes diaboli sagitte, ieiuniorum & vigiliarum rigore restringendae sunt. Aut loquendum nobis est, vt vestiti sumus: aut vestiendum, vt loquimur. Quid, aliud pollicemur, & aliud ostendimus? Lingua personat castitatem, & totum corpus perfert impudicitiam. Hoc quantum ad habitum pertinet & ornatum. Ceterum vidua, quae in delicijs est (non est meum, sed Apostoli) viuens mortua est. Quid sibi vult hoc, quod ait: viuens mortua est? Viue re quidem videtur ignorantibus, & non esse mortua:

Facit.
Purpurif-
sus & Ce-
ruilla.

1. Tim. 1.

1. Tim. 5.

mortua: sed Christo, quem secreta non fallunt, mor-
 tua est. Anima que peccauerit, ipsa morietur. Quo- Ephc. 14.
 rundam hominum peccata manifesta sunt, prece- 1. Tim. 10.
 dentia ad iudiciū: quosdā autem & subsequuntur.
 Similiter et facta bona manifesta sunt: et que aliter
 se habēt, abscondi non possunt. Quod dicit, istiusmodi
 est: quidā tam libere & palam peccavit, ut postquā
 eos videris, statim intelligas peccatores. Alios autē,
 qui callidē occultant vitia sua, ex sequenti conuer-
 satione cognoscimus. Similiter & bona apud alios in-
 propatulo sunt, in alijs longo vsu discimus. Quid ergo
 necesse est nos iactare pudicitia, que sine comitibus
 & appēdicys suis continētia & paritate, fidē sui fa- 1. Cor. 9.
 cere nō potest? Apostolus macerat corpus suū, & ani-
 me subijcit imperio, ne quod alijs precepit, ipse non
 seruet: & adolescentula feruente cibus corpore, de 1. Tim. 4.
 castitate secura est? Neq; verō hęc dicens condemno
 cibos, quos deus creauit ad vtendum cum gratiarum
 actione, sed iuuenibus & puellis incentiua aufero vo-
 luptatum. Non Aetn. ei ignes, non Vulcania tellus, nō
 Veseuus, & Olympus tantis ardoribus estuant, ut iu-
 ueniles medulle vino plene, et dapibus inflammate.
 auaritia calcatur à plerisq;, & cum marsupio de-
 ponit. Maledicam linguam, indictum emendat silē-
 tium. Cultus corporis & habitus vestium, vnius horū
 spatio commutatur. Omnia alia peccata extrinsecus
 sunt: & quod foris est, facile abijcitur. Sola libido in-
 sita à deo, ob liberorum procreationem, si fines suos
 egressa fuerit, redundat in vitium, & quadam
 lege

- lege nature in coitum gestit erumpere. Grandis igitur virtutis est, & sollicita diligentia, superare, quod nota sis: in carne, non carnaliter vivere, recū pugnare quotidie, & inclusum hostem Argi (ut sapulæ ferunt) centum oculis observare. Hoc est, quod
1. Cor. 6. Apostolus verbis alijs loquebatur: Omne peccatum, quod fecerit homo, extra corpus est. Qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. Aiuunt medici, & qui humanorum corporum scripsere naturas, precipueque Galenus in libris, quorum titulus $\tau\epsilon\pi\iota\upsilon\tau\iota\upsilon\upsilon\upsilon$ puerorum, & iuuenum, ac perfecta ætatis virorum mulierumq; corpora insito calore feruere, & noxios illis esse cibos ætatibus, qui calorem augeant: sanitatiq; conducere frigida quæq; in esu & potu sumere: Sicut è contrario senibus, qui pituita laborant & frigore, calidos cibos, & vetera vina prodesse. Vnde & saluator: Attendite, inquit, vobis, ne sorte grauentur corda vestra crapula & ebrietate, & citris huius vite: Et Apostolus: Vinū, in quo est luxuria. Nec mirū hoc sigulū sensisse de vasculo quod ipse fabricatus est, cū etiā Comicus, cuius finis est humanos mores nosse, atq; describere, dixerit: Sine Cerere & libero friget Venus. Primi igitur, si tamē stomachi firmitas patitur, donec puellares annos transeas aquā in potu sume, que natura frigidissima est: Aut, si hoc imbecillitas prohibet, aude cū Timotheo: Vino modico vttere propter stomachū, & frequentes tuas in firmitates. Deinde in ipsis cibis calida quæq; deuita: nō solū de carnib; loquor, super qui

quibus *vas* electionis profert sententiam: Bonum est
 vinum non bibere, & carnem non manducare, sed
 etiam in ipsis leguminibus instantia quæq; & grauiâ
 declinanda sunt: nihilq; ita scias conducere Christia
 nis adolescentibus, vt esum olerum. Vnde & in alio Rom. 14.
 loco: qui infirmus est, ait, olera māducet, ardorq; cor
 porū frigidiorum epulis tēperandus est. Sic autem tres Daniel. 1.
 pueri & Daniel leguminibus vescebantur. Pueri erāt
 necdum ad sartagine m venerant, in qua rex Baby
 lonius senes iudices fixit. Nobis nō corporis cultus qui Hier. 29.
 in illis (excepto priuilegio gratia Dei) ex huiusce
 modicis enituerat, sed animæ vigor queritur, quæ
 carnis infirmitate fit fortior. Inde est quod nonnulli
 vitam pudicam appetentium, in medio itinere cor
 ruunt, dum solam abstinentiam carniū putant: &
 leguminibus onerant stomachum, quæ moderatè par
 teq; sumpta, innoxia sunt. Et, vt quod sentio loquar,
 nihil sic inflammat corpora, & titillat membra ge
 nitalia, sicut indigestus cibus, ructusq; conuulsus. Ma
 lo apud te silia, verecundia parumper, quàm caussa
 periclitari. Quicquid facit seminarum voluptatum,
 venenum puta. Parcus cibus, & venter semper esu
 riens, triduanis ieiunijs præfertur, & multo melius Ieiunium.
 est, quotidie parum, quàm raro satis sumere. Pluuia
 illa optima est, quæ sensim descendit in terram. Su
 bitus & nimius nuber in præceps, arua subuertit.
 Quando comedis, cogita quod statim tibi orandū,
 ilico & legendum sit. De scripturis sanctis habeto fi
 xum versuum numerum, istud pensum Domino tuo
 R redde.

redde. Nec antè quieti membra concedas, quàm
 calathum pectoris tui, hoc sub tegmine impleueris.
 Post scripturas sanctas, doctorum hominum tracta-
 tus lege: eorum duntaxat, quorum fides nota est, nò
 necesse habes aurum in luto querere: multis marga-
 ritis vnā redime margaritam. Sta, iuxta Hieru-
 miā, in vjs pluribus, vt ad illam viā, quæ ad patrem
 ducit, peruenias. Amorem monilium, atque gemma-
 rum, sericarumq; vestium, transfer ad scientiam
 scripturarum. Ingredere terram repromissionis, lacte
 & melle manantem. Comede similit & oleum:
 vestire cum Ioseph varijs indumentis: perforentur
 aures tuæ cum Hierusalem sermone Dei, vt precio-
 ses ex illis nouarum segetum grana dependant. Ha-
 bes sanctum Exuperium, probate etatis & fidei, qui
 te monitis suis frequenter instituat. Fac tibi ami-
 cos de iniquo mammona, qui te recipiant in eterna
 tabernacula. Illis tribue diuitias tuas, qui nò Phasi-
 des aues, sed cibariū panē comedant, qui famē expel-
 lat, nò qui augeat luxuriā. Intellige super egenū &
 pauperem. Omni petenti te, da, sed maxime dome-
 sticis fidei: nudum vesti, esurientem ciba, ægrotantē
 visita. Quotiescunq; manum extendis, Christum co-
 gita. Caue ne mendicante Domino Deo tuo, alienas
 diuitias augeas. Iuuenem fuge consortia. Comatulos
 comptos, atque lasciuos, Domus tuæ tecta nò videāt.
 Cantor pellatur, vt noxius. Fidicinas & psalterias,
 & istiusmodi chorum diaboli, quasi mortifera Si-
 renarum carmina, proturba ex ædibus tuis. Noli ad
 publi-

In multis è
 margaritis
 vnā elige
 margaritam
 Hier. 6.

Ezec. 16.
 Gen. 37.
 iuxta 70.

Luc. 16.

Psal. 40.
 Math. 5.
 Mar. 25.

publicum subinde procedere, & spadonum exercitu
 praeunte, viduarum circumferri libertate. Pessimæ
 consuetudinis est, cum fragilis sexus & imbecilla ex-
 tas suo arbitrio abutitur: & putat licere, quod libet.
 Omnia quidem licent, sed non omnia expediunt.
 Nec procurator calamistratus, nec formosus collecta-
 neus, nec candidulus & rubicundus affecla adhaereat 1. Cor. 6.
 lateri tuo. Interdum animus dominarum ancillarū
 habitu iudicatur Sanctarum virginum & viduarū
 societatem appete. Et si sermocinandi cum viris in-
 cubuerit necessitas, arbitros ne deuites: tantaq; con-
 fabulandi fiducia sit, vt intrante alio, nec pauneas,
 nec erubescas. Speculū mētis est facies, & taciti oculi
 cordis fatētur arcana. Vidimus nuper ignominiosum
 quendam per totum Orientem voluisse rumorē. Et
 etas, & cultus, & habitus, & incessus, & indiscre-
 ta societas, exquisitæ epulæ, regius apparatus, Nero-
 nis & Sardanapali, nuptias loquebantur. Aliorū vul-
 nus nostra sit cautio. Pestilēte flagellato, stultus sapiē-
 tior erit. Sanctus amor impatientiā non habet. Fal-
 sus rumor citò opprimitur: & vita posterior iudicat
 de priore. Fieri quidē non potest, vt absq; morsu ho-
 minum, vitæ huius curricula quis pertrāseat: malo-
 rumq; solatium est, bonos carpere, dum peccantium
 multitudine putant culpam minui peccatorum. Sed
 tamē citò ignis stipulæ conquiscit: & exūdans flam-
 ma, deficientibus nutrimentis, paulatim emoritur. Si
 anno præterito fama mentita est, aut certè si verum
 dixit: cesset vitium, cessabit et rumor. Hæc dico, non,
 quod de te sinistrum quid metuam, sed quod pietatis

- affectu, eiā que tuta sunt, pertimescā. O si videres
 sororem tuā, & illud sacri oris eloquium corā audire
 te contingeret, cerneres in paruo corpusculo ingente
 animos: Audires totam Veteris & Noui Testamenti
 supellectilem ex illius corde feruere. Ieiunia pro ludo
 habet, orationē pro delitijs. Tenet tympanū in exem-
 plum Marie, & Pharaone submerso, virginum choro
 precinit: Cātemus domino, gloriose magnificatus est
 equum & assenserē deiecit in mare. Has docet psal-
 trias Christo, has fidicinas erudit saluatori. Sic dies,
 sic nox ducitur: & oleo ad lampades preparato, spon-
 si expectatur aduētus. Imitare ergo tuē consanguini-
 neā tuā, Habet Roma, quod angustiortvrbe Romana
 possidet Bethleēm. Habes opes, facile tibi est indigen-
 tibus victus subsidia ministrare. Quod luxurie para-
 batur, virtus insumat: nulla nuptiæ contempnura, ti-
 meat egestatem. Redime virgines, quas in cubiculū
 regis inducas. Suscipe viduas, quas inter virginū lilia,
 & martyrum rosas, quasi quasdā violas misceas: pro
 corona spinea, in qua Christus mūdi delicta portauit
 talia ferta compone. Letetur & adiuuetur nobilissi-
 mus pater tuus: discat à filia, quod didicerat ab vxo
 re. Iam incanuit caput, tremūt genua, dentes cadūt:
 & fronte ob seniū rugis arata, vicina est mors in fori-
 bus, designatur roguis prope. Velimus, nolimus, se-
 nescimus. Paret sibi viaticum, quod longo itineri ne-
 cessarium est. Secum portet, quod inuitus dimisurus
 est: imò premitat in cælum, quod si negauerit, terra
 sumptura est. Solent adolescentulæ viduæ, quarum
 nonnullæ

Exod. 15.

Mat. 25.

Augustin.

1. Tim. 1.

nonnulli abierunt retro post Satanā, cum luxuriat e
 fuerint in Christo, nubentes dicere: Patrimonium meū
 meū quotidie perit: maiorum hereditas dissipatur,
 seruus contumeliosè loquutus est: imperiū ancilla ne-
 glexit: Quis procedet ad publicam? quis respondebit
 pro agrorum tributis? Paruulos meos quis erudiet, &
 vernulas quis educabit? Et hanc, pròh nefas, causam
 opponunt matrimonij, quæ vel sola debuit nuptias
 impedire. Superducit mater filijs, non nutritiū, sed
 hostem: non parentē, sed tyrannū. Inflammata li-
 bidine, obliuiscitur vteri sui: & inter paruulos, suis
 miseras nescientes, lugens dudū, noua nupta com-
 ponitur. Quid obtendis matrimonium? Quid super-
 biam seruulorum? Confitere turpitudinem. Nulla
 idcirco maritum ducit, vt cum marito non dormiat.
 Aut, si certe libido non stimulat: quæ tanta insania
 est, in morem scortorū prostitueret castitatem, vt au-
 geantur diuitiæ: & propter rem vilē atq; periturā,
 pudicitia, quæ & preciosa, & eterna est, polluatur?
 Sic habes liberos, nuptias quid requiris? Si non habes,
 quare expertā non metuis sterilitatē: & rē incertā,
 certo præfers pudori? Scribuntur tibi nunc sponsa-
 les tabule, vt post paululum testamentum facere
 compellaris. Simulabitur mariti infirmitas: & quod
 te morituram facere volet, ipse victurus faciet:
 aut si euenerit, vt ex secundo marito habeas filios,
 domestica oritur pugna, intestinum præliū. Non li-
 cebit tibi amare liberos, nec equis aspicere oculos,
 quos genuisti. Clā porriges cibos, inuidebit mortuo.

1. Tim. 5.
 Substantor.

Incomoda
 secunda-
 rum nu-
 ptiarum.

& nisi oderis filios, adhuc eorū amare videberis pa-
 trē. Quod si de priore uxore sobolem habens, domū
 te introduxerit, etiam si clementiſſima fueris, omnes
 comœdi, et mimographi, & communes rhetorū loci,
 in nouercam ſeu iſſimā declamabunt. Si priuignus
 languērit, & condoluerit caput, infamaberis vt ve-
 nefica. Si non dederis cibos, crudelis: ſi dederis, ma-
 leſica dicēris. Oro te, quid habent tantū boni ſecun-
 de nuptiæ, vt hæc mala valeant cōpenſare? Volumus
 ſcire, quales eſſe debeant viduæ? Legamus Euan-
 geliū ſecundum Lucam: Et erat, inquit, Anna prophē-
 tiſſa, filia Phanuelis de tribu Aſer. Anna interpre-
 tatur gratia. Phanuel in lingua noſtra ſonat, vultū
 dei: Aſer, vel in beatitudinem, vel in diuitias verti-
 tur. Quia igitur ab adoleſcentia uſq; ad octaginta
 quatuor annos, viduitatis onus ſuſtinuerat, & non
 recedebat de templo dei, diebus ac noctibus inſiſtens
 ieiunijs & obſecrationibus: idcirco meruit gratiam
 ſpiritualem, & nuncupari filia vultus dei, & atavi
 beatitudine diuitijsque cenſeri. Recordemur viduæ
 Sareptanæ, quæ & ſux & filiorū ſaluti, Helie præ-
 tulit famē: vt in ipſa nocte moritura cum filio, ſu-
 perſtitē hoſpitem relinqueret: malens vitā perdere,
 quam eleēmoſinā: & in pugillo farris, ſeminariū ſibi
 meſſis dominicæ preparauit. Farina ſeritur, & olei
 capsaces naſcitur. In Iudæa frumenti eſt penuria:
 Granū enim tritici ibi mortuū fuerat, & ingentia
 viduæ olei fluentia manabant. Legimus in Iudith (ſi
 cui tamē placet volumen recipere) viduā conſectam
 ieiunijs,

Luc. 2.

 ſpecialem.
 3. Reg. 17.

Farina

 & in gen-
 tium vidua.
 Iudit. 8.

ieiunijs, & habitu lugubri sordidatam, que non lu-
 gebat mortuū virū, sed squalore corporis, sponsi que-
 rebat aduentū: Video armatā gladio manū, cruen-
 tam dexteram. Recognosco caput Holofernis de
 medijs hostibus reportatū. Vincit viros scæmina, &
 castitas truncat libidmē: Habituq; repente mutato,
 ad victrices sordes redit, omnibus seculi cultibus mun-
 diores. Quidam imperite, & Deboram inter viduas Iudic. 4.
 numerant, ducemq; Barach arbitrantur Deboræ fi-
 lium, cum aliud scriptura cōmemoret. Nobis ad hoc Psal. 118.
 nominabitur, quod Prophetissa fuerit, & in ordine
 Iudicum supputetur. Et quia dicere poterat. Quam
 dulcia gutturi meo eloquia tua: super mel, & sauum
 ori meo: Apis nomen accepit, scripturarum floribus
 pasta, Spiritus sancti odore persusa, & dulces Ambro- Ruth 1.
 sic succos prophetali ore componens, Noëmi que no-
 bis sonat עֲרֵבָה, quam interpretari possu-
 mus, consolatam, marito & liberis peregrè mortuis,
 pudicitiam reportavit in patriam, & hoc sustentata
 viatico, nurū Moabitidem tenuit: Vt illud Esaiæ va- Esaiæ. 16.
 ticinium completeretur: Emitte agnum Domine do-
 minatorem terræ, de petra deserti, ad montem filie Math. 18.
 Sion. Venio ad viduam de Evangelio: viduam pau-
 perculam, omni Israëlitico populo ditiozem, que ac-
 cipiens granum sinapis, & mittens fermentum in
 farine satis tribus, patris, & filij confessionem, Spiri- Luc. 12
 tus sancti gratia tēperavit, & duo minuta misit in
 Galophiliaciū: Id est: Quicquid habere poterat in sub-
 stantia sua, vniuersa s; diuitias in vtroq; fidei sue ob-

†thesauro.
Esaia. 6.

tulit testamēto. Hęc sunt duo Seraphim ter glorificantiā trinitatem, & in t̄ thesauros ecclesie condita. Vnde & forcipe vtriusq; testamenti, ardens carbō cōprehensus, purgat labia peccatoris. Quid vetera repetam, & virtutes fœminarum de libris proferā, cum possis multas ante oculos tibi proponere in vrbe, quā viuīs, quarū imitari exemplum debeas? Et ne videat adulatione per singulas currere, sufficit tibi sancta Marcella, quę respōdens generi suo, aliquid nobis de euangelio retulit. Anna septem annis ā virginitate vixerat cū marito: ista septem mensibus. Illa Christi expectabat aduentum: ista tenet, quem illa suscepit. Illa vagientem cernebat: ista prædicat triumphantem. Illa loquebatur de eo omnibus, qui expectabant redemptionem Israel: hęc cum redemptis gētibus clamitat: Frater non redimit, redimet homo. P̄sal. 48. Et de alio psalmo: Homo natus est in ea, & ipse fundauit eam altissimus. Scio me ante hoc ferme biennium, edidisse libros contra Iouinianum, quibus venientes è contrario quæstiones, vbi Apostolus concedit secunda matrimonia, scripturarum autoritate contriui. Et non est necesse eadem ex integro scribere, cum possis inde quę scripta sunt mutuari. Hoc tantum ne modum egrediar epistolę, admonitam te volo: Cogita quotidie te esse morituram, & nunquam de secundis nuptijs cogitabis.

ANNO

ANNOTATIONES IN EPISTOLA
 AD FURIAM.

Obscras literis.] Furia Hieronymo teste, epistola ad Agerochiam, Probi consulis nurus fuit, cuius in epistola ad Demetriadē facta est mentio, filia Consularis ac Patricij, & Titianæ genus ducens à Furio Camillo, vnde & nomen sortita.

Blesillamq; pretereo.] Apparet maritum Blesillæ huius Furia germanum fuisse.

In breui vite spatio, tempora virtutum multa cōpleuit.] Alludit ad locum Sapient. 4. de Enoch. *τρίλιωθις ἐν ἡλίω ἐπλήρωσεν χρόνους μικροῦς.*

Sciens & videns in flammam.] Lactantius lib. 2. ca. Sciens & prudens, 12. Sed ignorantia veri iuris, prudens ac sciens in hos se laqueos induxit. Est Terentij in Eunucho. Et prudens, sciens, viuus, vidensque pereo. Lege ibi Donatū.

Cicer. pro Sexto Rosc. viuus, vt aiunt, & videns. Iratusq; Chremes.] Horatij est in arte poetica. Iratusque Chremes tumido delirigat ore.

In terras vltimas deportandum.] Ciceronis est act. 2. in Verrem. O scelus, o portentum, in vltimas terras deportandum. Nec multum dissentit quod habet Livius lib. 21. Deuehendum in vltimas maris terrarūq; oras, ablegandumque eo, vnde nec ad nos nomen fama que eius accedere.

Genuinus infigit.] In epistola cuius initium: Mensura. Vt genuino dente se lacerent. Item in Epitaphio Paulæ. Genuino me dēte semper rodētes. Pers. est sat. 1. Et genuinum fregit in illis. Vide Eras. in chiliad.

Et quasi coturnicum carnibus.] Ad Gaudentium. Vt cupientibus Aegyptias carnes, vsque ad nauseam, & vomitum præberet examina coturnicum. Eandē sententiam, iisdem fere verbis describit, ad Fabiolam, māsione 13. li. 2. in Iouinianum. Et in cap. 2. Hieremiæ. Historia cui alludit, est Exod. 16. Num. 11. Psal. 104.

Tertullianus lib. de ieiunio. Manēt adhuc (inquit) ma-
nimenta concupiscentiæ, vbi sepultus est populus car-
nis avidissimus vsque ad cholera ortygetra con-
ditando eliditur.

Degenero
6lij.

Exhibuit Ciceronis filius patrem in eloquentia?] In-
terrogatiue legendum. Aelius Spartianus in Seuero.
Et reputante mihi Diocletiane Auguste neminē pro-
pe magnorum virorum optimum & vtilem filium re-
liquisse satis claret. Denique aut sine liberis viri inte-
rierunt, aut tales habuerunt plerique, vt melius fuerit
de rebus humanis sine posteritate decedere. Et vt ora-
diamur à Romulo, hic nihil liberorum reliquit, nihil
Numa Pompilius, quod vtile posset esse Reip. Quid
Camillus? num sui similes liberos habuit? Quid Sci-
pio? Quid Catones, qui magni fuerunt? Iā vero quid
de Homero, Demosthene, Virgilio, Crispo, & Tere-
ntio, Plauto, cæterisque alijs loquar? Quid de Tullio,
cui soli melius fuerat liberos non habere?

De corio tuo.] Apuleius lib. 7. Asini. Et rursus exi-
tium mihi parabis. Reuera ludis de alieno corio.

Sola ne perpetua.] Virgilij est Acneid. 4.
Sola ne perpetua mærens carpere iuuenta?

Frugalitas

Ibi frugalitas est.] Cicero in oratione pro Deiotaro.
& citat D. Augustinus lib. 2. de vita beata. Vt volet
quisque accipiat: Ego tamen frugalitatem, id est, mo-
destiam, & temperantiam, virtutem esse maximam
iudico.

Nec considerant de quanto.] Idem habet in epistola,
cuius initium, Retulit. Est autem mutuo sumptum ex
lib. de opere & eleemosyna. Considerans non quantū,
sed ex quanto dedissent.

ἀφαιρέσις
ἀπιδέτης.

Vbicunque viderint Christianum.] Ad Marcellam
de conuersione Blesillæ. Si tunica non canduerit, sta-
tim illud è triuio, Impostor, & Græcus est. Multi viri
quibus nec eruditio, nec iudicium defuit, laborarunt,
vt hunc locum scēdissime deprauatum restituerent, ex
quorum

quorum numero fuit Desider. Erasmus, vir de bonis Erasmus.
 literis optime meritis. Verum quid effeceris conie-
 cturis, ubi omnia exemplaria ad vnum corrupta ac de-
 pravata sunt? Quibus iudicium beati Renani placet,
 legant argumentum eiusdem in lib. Tertul. de pallio.

Linguis fuerit ventilata.] Veitur saepe hac voce post
 Cyprianum epistola 11. lib. 2. Ventilari collegæ famā
 ore maledico, & amulantiū voce. li. 4. epist. 2. Et ad
 Fortunatū de exhortatio. martyrij. Vocibus ventilare.

Hic aliqua, cui circa humeros.] Persius saty. 1.

Hic aliquis, cui circum humeros hyacinthina lana est.

Lavrant uniuersa subsellia.] Et hoc peculiare quodā subsellia.
 modo Hieronymo est. Epistola ad Damasum, cuius
 initium, Postquam. Et Synagogarum uniuersa con-
 sonant subsellia. In cap. Ecclesiast. 3. Inter iudicium
 ipsa subsellia.

Quem honoris causa nomino.] Sumptum ex Cicero-
 nis Philip. 2. M. Brutus, quem ego honoris causa no-
 mino. Et act. 1. in Verr. Quem ego hominem honoris
 potius, quā contumeliæ causa nominatum volo.

Quorum alterum ruborem mentitur genarum labio Mentiri
rumq.] Mire vsus est verbo. mentitur, pro, imitatur, pro imi-
 idque subinde. In epistola ad Marcellam, cuius ini- tari.
 tium, Epistolate. Item ad Paulum Concordiensem.
 Rursus in ca. 22. Ezechielis. Quomodo auri speciem
 adulterina æris similitudo mentitur, sic argenti cando-
 rem stannum simulat. Et cap. 27. & 30. vt nulla simi-
 litudo, quæ mentitur imaginem, veritatis remaneat.

Aut loquendum nobis est, vt vestiti simus.] Cicero- vt vestiti.
 nem imitatur lib. 2. de finibus. Verba tu fingas, & ea
 dicas, quæ non sentias, aut etiam vt vestitum, sic sen-
 tentiam habeas, aliam domesticam, aliam forensē, vt
 in fronte ostentatio sit, intus veritas occultetur.

Anime subijcit imperio.] In cap. Micheę 2. Et car-
 nem imperio animæ subijcit. Frequens Hieronymo.
 Subijcere cruciatibus, seruitututi, pœnæ, vitijs, pecca-
 tisque

tisque, idololatriæ, iniustitiæ, hæreticorum prauitati.

Sola libido insita à Deo.] Eandem sententiam totidè
 voluptas. fere verbis habet ad Algasiã quæst. 8. Vitia corporis
 & desideria voluptatis, quæ propter posteros, & sobo-
 lem insita est humanis corporibus, si fines fuerit egres-
 sa, vertitur in peccatum. Similia habet ad Agerochiã.
 & in cap. 4. Pauli epistolæ ad Ephesios. Vide Cypria-
 num de bono pudicitie.

Sartago. *Nec dum ad sartagine[m] venerunt.*] Alludit partim ad
 cap. Hieremiæ 29. Ponet te Dominus sicut Sedechiã,
 & sicut Achab, quos frigit Rex Babylonis in igne: par-
 tim ad historiam Danielis, de duobus senibus iudici-
 bus. Sæpius huius rei meminit: Ad Eustochiũ. Quo-
 rum carnes Rex Assyrius in olla succendit. Ad Prima-
 cipiam. Quos Rex Babylonis friget in sartagine sua.
 Item in cap. Micheę 3. Carnes & ossa miserunt in ollã
 feruentem, quam rex accendit Assyrius.

Quicquid facit seminarium voluptatum.] Corrige.
 Quicquid seminarium voluptatis est, venenũ puta.

Multis margaritis vnã redime margaritam.] Aliã.
 Multis è margaritis, vnã elige margaritam.

Stã iuxta Hieremiã in viis pluribus.] Locus est ca. 6.

Comede similam & oleum.] Alludit ad illud Ezech.
 cap. 16. Similam & mel, & oleum comedisti.

Vestire cum Ioseph variis indumentis.] Allusio est ad
 locum qui est Gen. 37. ca. *χρῶμα ποικίλον* iuxta Ixx.
 Vide Hieronymum in quæstionibus Hebraicis.

Perforentur aures.] Respicit ad Hieremiæ locũ. ca.
 præfato. Dedi circulos auribus tuis.

Syrenarũ
 caucis.

Quasi mortifera Syrenarum carmina proturba.] Epi-
 stola, cuius initium. Retulit. Narrant gentiliũ fabu-
 læ, cantibus Syrenarum nautas in saxa ruisse præcipi-
 tes: In commentarijs Esa. cap. 13. 14. & 4. Syrenæ,
 animalia portentosa, quæ dulci carmine atque mor-
 tifero, nauigantes Scyllæis canibus lacerandos præ-
 cipitabant. Eadem imago sententiæ in præfatione li. 2.
 Osee,

Osee, & in præfatione versionis Iosue. Sæpissime hæc fabulam Hieronymus suis inserit scriptis. Meminerunt & huius fabulæ Cicero & Quintilianus. Cicero quidem de legibus lib. 5. Quintil lib. 5. cap. 8.

Et putat licere quod libet.] Respexisse Hieronymum *licere.* puto ad verba Ciceronis Philip. 13. Id licere dicimus, quod more maiorum & institutis conceditur, neque enim quod quisque potest, id ei licet, aut si nemo obstat propterea permittitur. Amianus Marcellinus lib. 23. Sententiæ illius Tullianæ ignarus, docentis infelices esse eos qui omnia sibi licere existimarunt. Affinia habet lib. 29. & 30.

Speculum mentis est facies.] In cap. 7. Ezech. Vultu *vultus.* & oculis dissimulari non potest conscientia, dum luxuriosa & lasciva mens lucet in facie, & secreta cordis motu corporis, & gestibus indicantur. Ibidem conscientia peccatorum lucet in facie. Cicero in oratione contra Pisonem. Oculi, supercilia, frons, vultus denique totus, qui sermo quidem tacitus mentis est. Dreparius in Panegyrico Theodosij. Fingit quidem (vt sciimus) & timor gaudium, sed ita intimos affectus proditor vultus enunciat, vt in speculo frontium imago extat animorum. Addi his possunt, quæ scribit de Pythagora, & exploratione ingeniorum Aulus Gellius lib. 1. cap. 9.

Aliorum vulnus nostra sit cautio] Ex vitio alterius sapiens emendat suum: recte Mimo Publano.

Vitæ huius curricula.] Cicero pro Rabirio. Exiguum *Curriculum vitæ.* nobis vitæ curriculum natura circumscripsit. Et alibi. Quis recte & honeste curriculum vivendi à natura datum confecerit.

Quod angustior vrbe Romana.] Lege, angustior. Est *Augustior.* vstrata formula Hieronymo. In prologo Ecclesiastæ. Nunc in Bethlehem posuius angustiore videlicet civitate. Et in præfatione Didymi de spiritu sancto. Augustiorem multo locum existimantes, qui Salvatorẽ mundi.

mundi, quam qui fratris genuit parricidam. Vide quoque in ca. Esa. 1. & 44. In In Ezech. ca. 11. & 40. Et in Matt. 21. 23. & 28. & in Galat. ca. 5.

Nubentes dicere.] Melius, subantes, vt habent codices verusti.

Olei capsaces nascitur.] Sic lxx. 3. Reg. 17. Nos, lecythus.

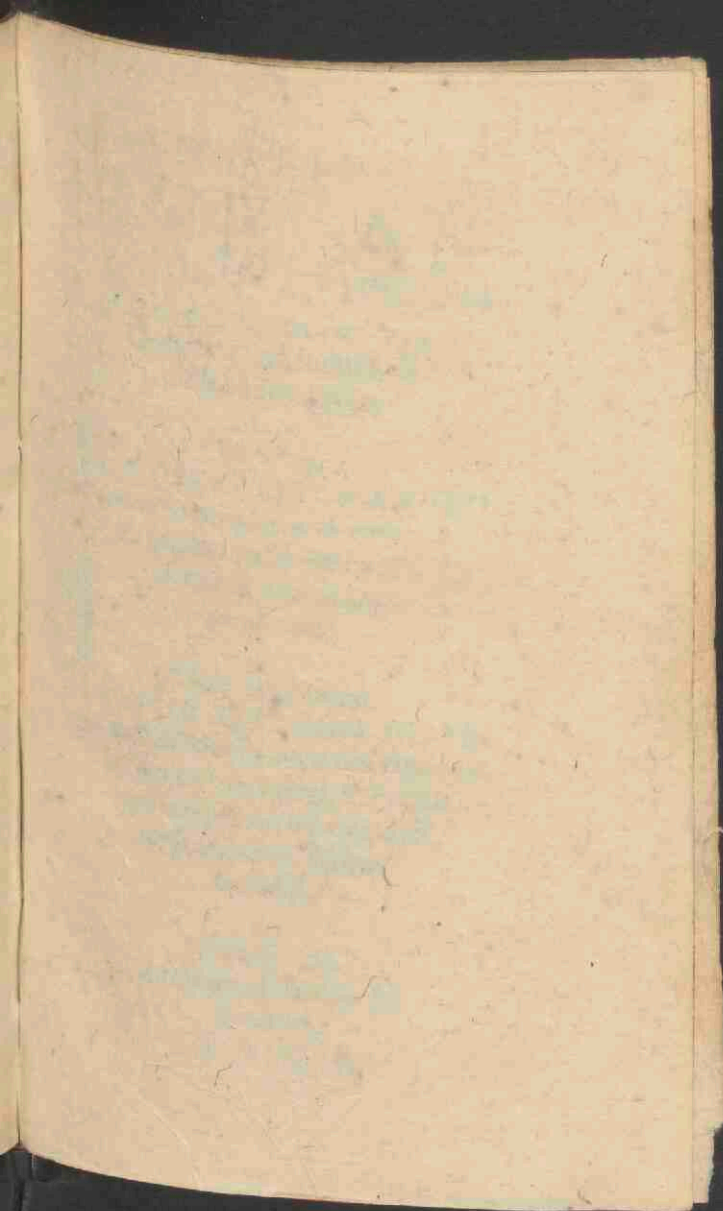
Et ingentia viduae olei fluentia.] Astipulante libro antiquo lego. In gentibus viduae olei fluentia manabat vt respondeat ei, quod praecessit, In Iudaea.

Legimus in Iudith. si cui tamen.] Idem affirmat in Haggai cap. 1. Lege praefationem in Iudith.

Quidam imperite, & Debboram.] In hac sententia D. fuit Ambrosius, In lib. de viduis. Cum Iudai (inquit) iudicium regerentur arbitrio. Mox. Itaque multa milia virorum vna vidua & in pace rexit, & ab hoste defendit. Ibidem: Domo propria filium ducē producit exercitus. Haec quidem ille senserit, Hieronymus autem aliud docet scripturam commemorare.

Illam vagientem cernebat.] Melius, cauebat. Luc. 2. *ἀνδραποδοῦν τὴν κούραν.*

Cogita te quotidie moriturum.] Ad Paulinum eadē fere sententiae imago. Facile contemnit omnia, qui se semper cogitat esse moriturū. Et ad Principiam. Qui enim se quotidie recordatur moriturum esse, contemnit praesentia, & ad futura festinat.

1850765

OCN 69144683